

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

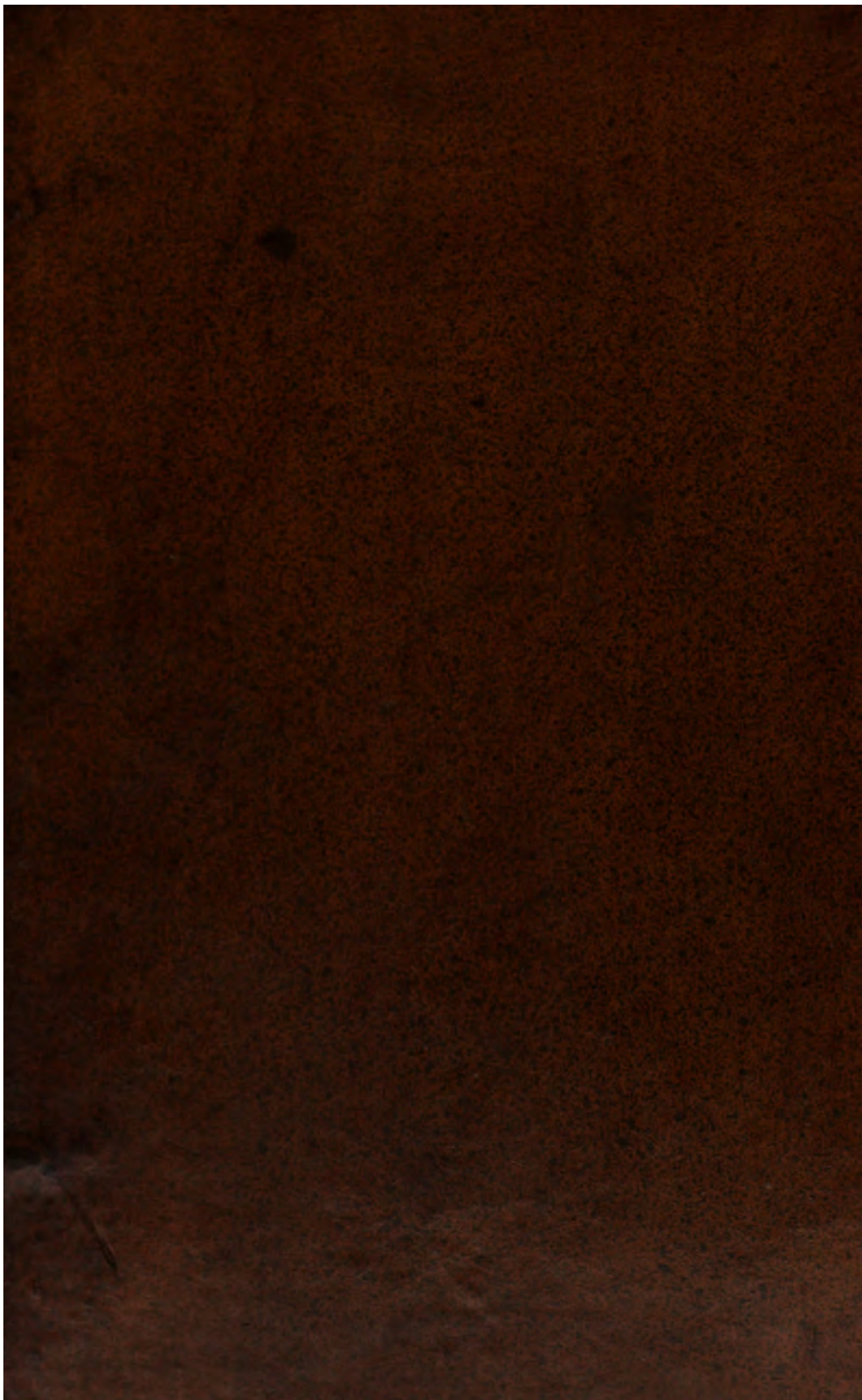
This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

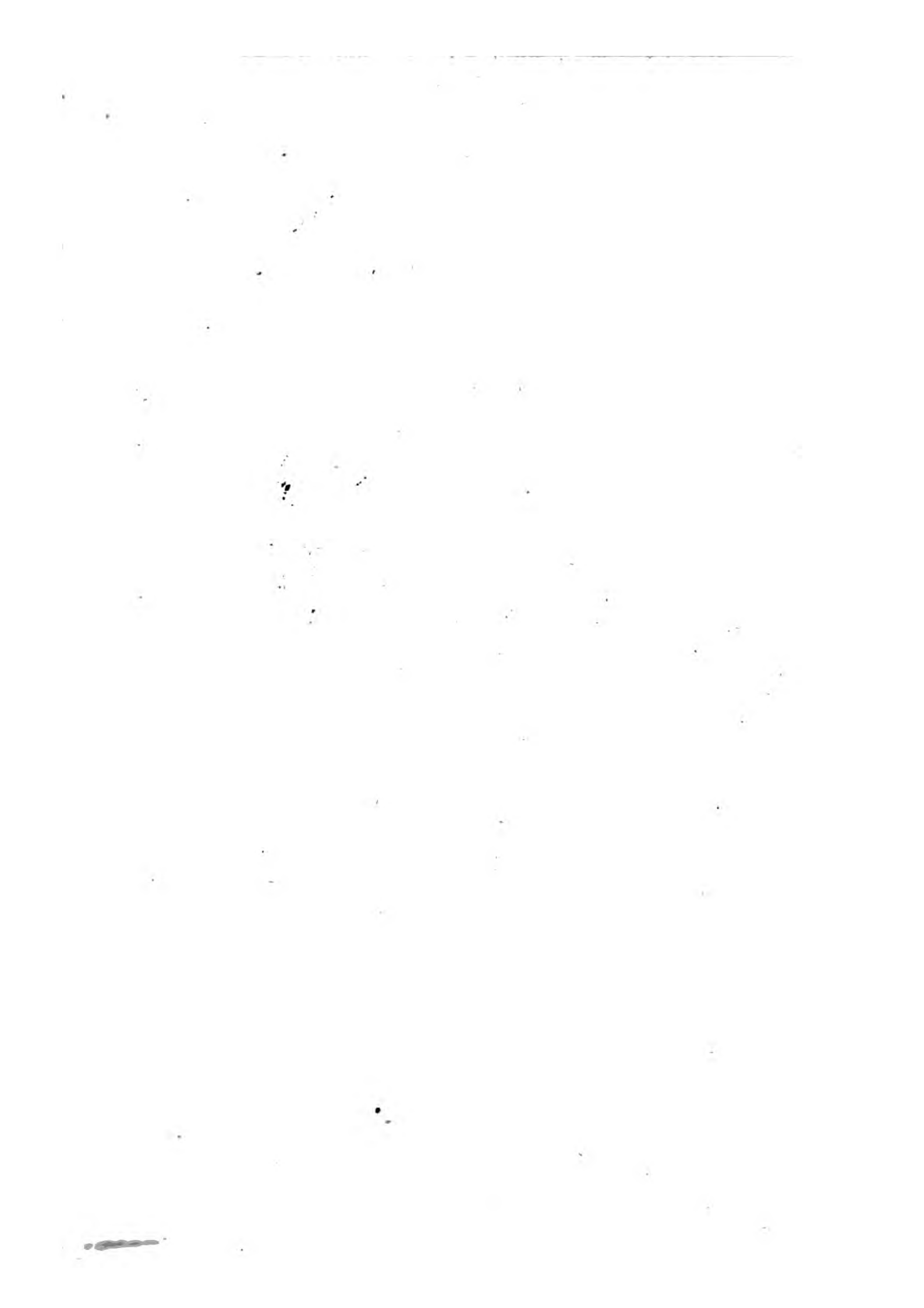
This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

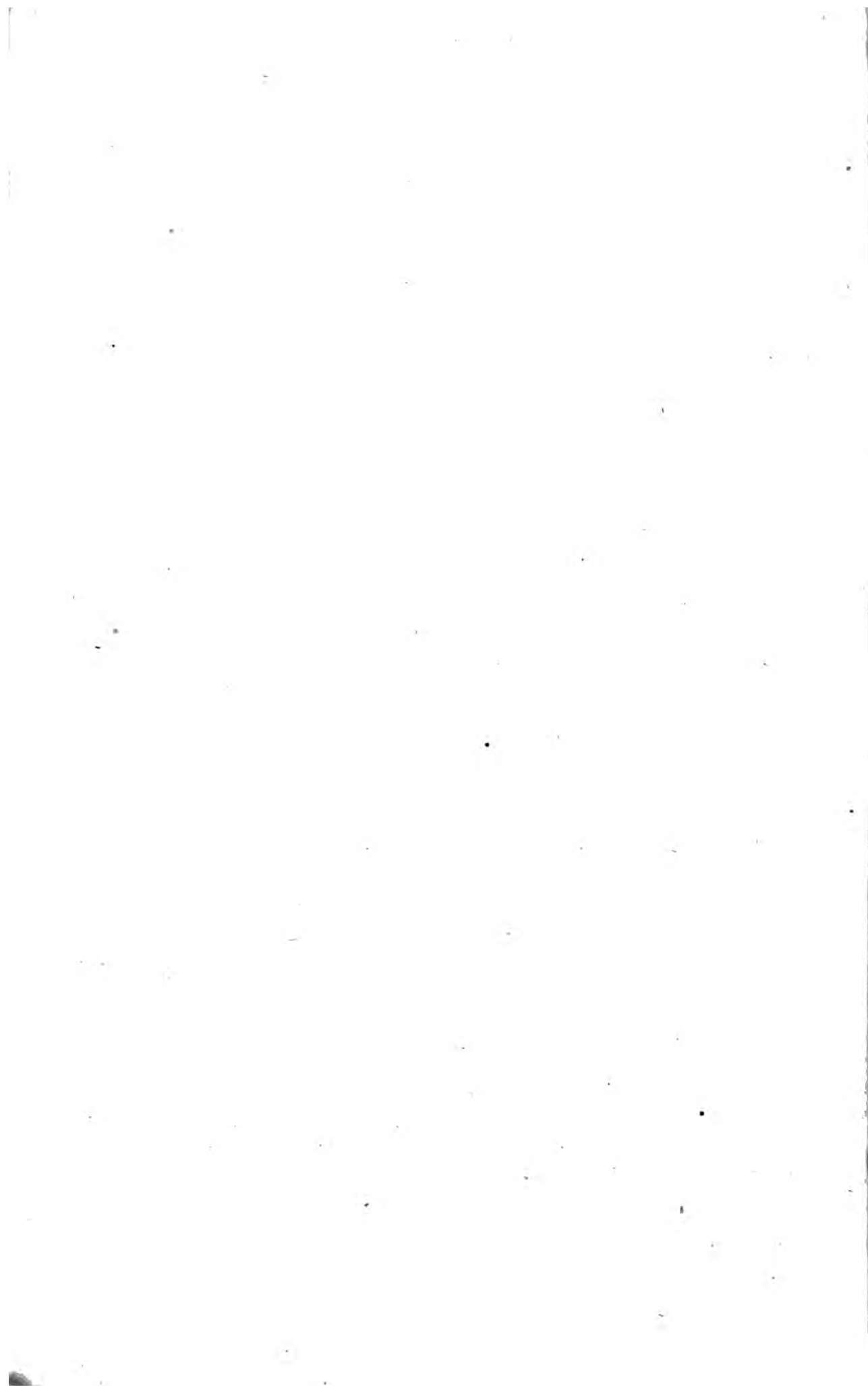

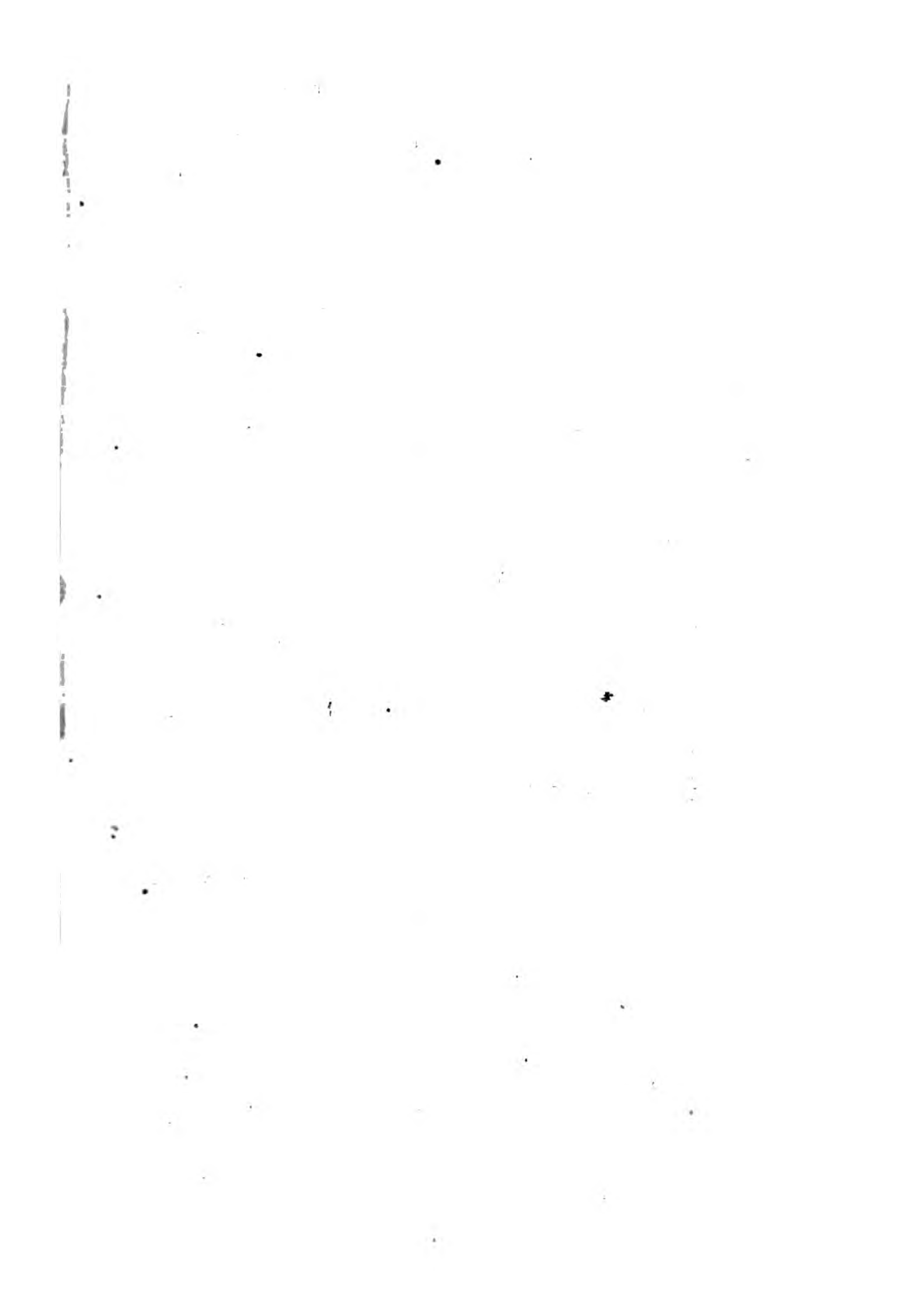

DEPARTMENT OF
THE HISTORY OF ART
OXFORD

MARCVS HIERONYMVS VIDA
CREMONEN. ALBAE EPISCOPVS.

G. Vertue Sculp.

MARCI HIERONYMI
VIDÆ,
CREMONENSIS,
ALBÆ EPISCOPI,
POEMATUM,
Quæ haud plane disjunxit a Fabula,
PARS PRIMA,
Continens
DE ARTE POETICA
LIBROS TRES,
BUCOLICA,
ET
EPISTOLAM
AD JOANNEM MATTHÆUM GIBERTUM.

Edidit THOMAS TRISTRAM, A. M.
Coll. *Pemb. Oxon.* Socius.

O X O N I I,
E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO,
MDCCXXII.

Imprimatur, ...

ROB. SHIPPEN,

Vice-Can. Oxon.

Oct. 28. 1721.

J. Benn

MARCI HIERONYMI
VIDÆ,
CREMONENSIS,
ALBÆ EPISCOPI,
DE
ARTE POETICA
LIBRI TRES,
BUCOLICA,
ET
EPISTOLA
AD
JOANNEM MATTHÆUM GIBERTUM.

Annotationes adjecit THO. TRISTRAM, A. M.
Coll. *Pemb. Oxon.* Socius.

OXONI,
TYPIS ACADEMICIS,
MDCCXXII.

5 FEB 1957

THE NAMES OF
THE
SUBSCRIBERS.

A

THE Right Honourable the
Lord ARUNDEL, of Tre-
rice.

Knightly Adams, A. M. of Hart-
Hall, Oxon.

Mr Adee Sch. of C. C. C. Oxon.

Charles Aldrich, A. M. Rector of
Henley, in Oxfordshire.

George Aldridge, M. B.

Mr John Allen.

Benjamin Allicocke, Esq.

Richard Ames, A. M.

Mr Nicholas Amhurst,

Mr Andrews, of Ch. Ch. Ox.

Mr Angell, of St John's Coll. Ox.

Richard Arundell, Esq.

Mr Thomas Atkinson.

George Aylmer, A. B. Sch. of Corp.
Ch. Coll. Ox.

Mr Aylmere, of C. C. C. Camb.

B

The Right Reverend HUGH
Lord Bilhop of BRISTOL.

The Right Honourable the Lord
BATHURST.

The Right Honourable JOHN
Lord BURGHEY.

Colonel Backwell.

Thomas Bacon, Esq.

Mr John Bacon.

Mr Baker, of All-Souls Coll. Ox.

Charles Bale, M. D. C. M. L. and
F. R. S.

Richard Banner, A. M.

Edw. Banyer, A. B. Fell. of Eman.
Coll. Camb.

John Barber, A. B. Stud. of Ch.
Ch. Oxon.

Mr Barnes, of Brazen-Nose Coll.

John Baron, D. D. Master of Balliol
Coll. Oxon, and Prebendary of
Bristol. *Six Copies.*

Mr Bateman, Stud. of Ch. Ch. Ox.

Thomas Batson, Esq.

Oliver Battely, A. B. Stud. of Ch.
Ch. Oxon.

Charles Bave, M. D.

— Bayly, M. D.

Charles Bayly, A. M. Sch. of Trin.
Coll. Oxon.

Mr Bayly, Fell. of Exeter Coll. Ox.

Benjamin Baynes, A. M. Fellow of
Univ. Coll. Oxon.

Thomas Beale, Esq. Fell. Com. of
Pemb. Coll. Oxon.

Mr Becher, Fell. of St John's Coll.
Oxon.

Mr Beighton, of Mert. Coll. Ox.

— Bell, A. M. of Sidney C. Camb.

Francis Bernard, Esq. Gent. Com.
of Ch. Ch. Oxon.

Robert Bernard, A. B. of Mert.
Coll. Oxon.

Joseph Bettey, A. M. Fell. of Ex.
Coll. Oxon.

Mr Bierley, Gent. Com. of Ch. Ch.
Oxon.

Henry Bigg, A. M. Fell. of Win-
chester College.

Thomas Bilson, Esq.

Mr Bingham, Gent. Com. of Corp.
Chr. Coll. Oxon.

The Names of the SUBSCRIBERS.

- Jonathan Birch, A. M. Prebend. of Lichfield.
 John Birch, A. M. Rector of Binfield, Berks.
 Samuel Birch, A. B. of Pemb. Coll. Oxon.
 Edward Bird, A. B. Stud. of Ch. Ch. Oxon.
 Sir Edward Blacket, (of Sunning, Berks.) Baronet.
 Adam Blandy, A. M. Rector of Wheatfield, Berks.
 William Blandy, A. M. Fellow of Pemb. Coll. Oxon.
 Mr Francis Blandy, of Henley.
 Nath. Blifs, A. B. of Pemb. Coll. Oxon.
 Harry Pope Blount, Esq. Fellow-Com. of Trin. Coll. Oxon.
 Geo. Booth, A. B. Stud. of Ch. Ch. Oxon.
 Mr Boughton, Fell. of Ex. Col. Ox.
 Roger Bouchier, A. M. Fellow of Worcester Coll. Oxon.
 Rob. Bourn, A. M. of C.C.C. Ox.
 George Bowditch, A. M. Fell. of Wadh. Coll. Oxon.
 Joseph Bowles, A. M. Fellow of Oriel Coll. and Keeper of the Bodleian Library, Oxon.
 Thomas Bowles, A. M. of Mag. Coll. Oxon.
 Will. Box, A. B. of Hart-Hall, Ox.
 Richard Boycott, A. B. of Ch. Ch. Oxon.
 Richard Boyse, A. M. Rector of Berkswell, in Warwickshire.
 Mr Bracebridge, of Ball. Coll. Ox. Deceased.
 Mr Bracebridge, Fell. of St John's Coll. Oxon.
 Mr Bradley, Sch. of Wadh. Coll. Oxon.
 Mr Benjamin Bravo.
 Charles Brent, A. M. Stud. of Ch. Church, Oxon.
 Roger Brent, M. A. Fell. of Pemb. Coll. Oxon.
 Francis Brickenden, Gent.
 Richard Brickenden, A. B. Sch. of C. C. C. Oxon.
 John Bridges, (of Barton, near Kettering, in Northamptonshire) Esq. *Four Copies.*
 Brook Bridges, (of Acton) Esq.
 William Bromley, (junior) Esq.
 Thomas Bromwich, A. M. Vice-Principal of St Mary-Hall, Ox.
 Geor. Bromwich, A. B. of St Mary-Hall, Oxon.
 Wheelowes Brooke, Esq.
 Henry Brooke, A. M. Fellow of Oriel Coll. Oxon.
 Mr Gustavus Brooke.
 George Brome, M. A.
 Mr Browning, of Ball. Coll. Ox.
 William Bryant, A. M. of New Coll. Oxon.
 Mr Buck, Fell. of St. John's Coll. Oxon.
 Mr Bullock, of Exeter Coll. Ox.
 Robert Burd, M. B. Fell. of Worcester Coll. Oxon.
 Charles Burdett, A. B. of Lincoln Coll. Oxon.
 Mr Burgoisne, of Ch. Ch. Oxon.
 Thomas Burgh, Esq.
 Tho. Burgh, A. B. of Ch. Ch. Ox.
 Mr Burman, of Ch. Ch. Oxon.
 John Burton, A. M. Fell. of New Coll. Oxon.
 John Burton, A. M. Fell. of Corp. Ch. Coll. Oxon.
 Joseph Butler, L. L. B. Preacher of the Rolls.
 Mr Butler, Stud. of Ch. Ch. Ox.
 S. Butler, (of London) Bookseller.
 William Byrd, A. M. Vicar of Claybrook, in Warwickshire.

C

- The Most Honourable the Marquess of CARNARVON.
 The Right Honourable GEORGE Earl of CARDIGAN.
 The Right Reverend FRANCIS Lord Bishop of CHESTER.
 The

The Names of the SUBSCRIBERS.

- The Honourable Benedict Leonard Calvert, Esq.**
William Henry Cane, A. M. Fellow of Magd. Coll. Oxon.
Mr Capel, of Pembroke Coll. Ox.
Mr Cardale, of Ball. Coll. Ox.
Mr Carne, Gent. Com. of Jesus Coll. Oxon.
Mr Carter, of St Mary-Hall, Ox.
William Catchmay, Esq. Gent. Com. of St John's Coll. Oxon.
Mr Tracy Catchmay, of Wad. Coll. Oxon.
Mr Joseph Cater.
Samuel Catherall, A. M. Fell. of Oriel Coll. Oxon.
Henry Cave, (of Coventry) Gent.
Richard Chambers, A. M. of Pemb. Coll. Oxon.
Sir James Chamberlain, Baronet.
Thomas Chamnys, Esq.
Edward Chapman, A. M. of Wad. Coll. Oxon.
Mr Rob. Chapman, of All-Souls Coll. Oxon.
Arthur Charlett, D. D. Master of University College, Oxon.
Robert Charnock, A. M. Fell. of All-Souls Coll. Oxon.
John Chaunler, A. M. of Wadh. Coll. late Proctor of the University of Oxon.
William Chetle, A. B. Fell. of Worc. Coll. Ox. Deceased.
John Chichely, Esq.
Mr John Cholmley.
Mr Robert Cholmley.
John Church, A. B. Fell. of Pemb. Coll. Oxon.
Henry Church, A. B. Scholar of Pemb. Coll. Oxon.
The Honourable George Clarke, Esq. L. L. D. Member of Parliament for the University of Oxford, and Fell. of All-Souls Coll.
John Clarke, Esq. Fell. Com. of Pemb. Coll. Oxon.
Mr Clarke, Fell. Com. of Jesus Coll. Camb.
Mr Clarke, Fell. of St Johns Coll. Camb.
Robert Clavering, A. M. Stud. of Ch. Ch. Oxon.
Mr Clendon, of Trin. Coll. Oxon.
Mr Cleve, Fellow of St John's Coll. Oxon.
Tho. Clymer, A. M. Fell. of Worc. Coll. Oxon.
The Honourable Charles Cockain, Esq.
John Cocks, A. M. Fell. of Mert. Coll. Oxon.
William Coke, A. M. of St John's Coll. Oxon.
William Colemore, Esq.
Jonathan Colley, A. M. of Ch. Ch. Oxon.
Charles Collins, (of Betterton) Esq. Two Copies.
John Collins, A. B. Fell. of Pemb. Coll. Oxon.
Mr Colson, of Balliol Coll. Ox.
Samuel Combes, Esq.
Edward Compson, A. B. of Wad. Coll. Oxon.
The Honourable Major Compton.
Henry Coningesby, A. M. of St Mary-Hall, Oxon.
James Cook, Esq.
Mr Lawrence Cook, Fell. of St John's Coll. Oxon.
Mr Copping, Gent. Com. of Ball. Coll. Ox.
Mr Allen Corrance, of St John's Coll. Oxon. Two Copies.
Charles Cotes, A. M. Fellow of Oriel Coll. Oxon.
Moses Cotterel, A. M. Vicar of Annesley, in Warwickshire.
Thomas Cotton, A. M. Vicar of Newnham and Badby, Northamptonshire.
Mr Thomas Cox, of Magdalene Coll. Oxon.
John Craner, A. B. Fellow of Katherine Hall, Camb.
John Crawley, Esq. Gent. Com. of Univ. Coll. Oxon.

The Names of the SUBSCRIBERS.

- John Crompton, A. M. Master of the School in Solihul, Warwickshire. *Six Copies.*
 John Crossely, A. M.
 Mr Bryan Crowther, of St John's Coll. Oxon.
 Nath. Crynes, A. M. Esq. Bedel of Physick and Arts in the University of Oxford.
 Stephen Cull, A. B. of Pembroke Coll. Oxon.
 Richard Cuthbert, A. B. of Trin. Coll. Camb.

D

- The Right Honourable WILLIAM Earl of DENBIGH.
 The Right Honourable the Lord GEORGE DOUGLAS.
 Mr Richard Daniel, of St John's Coll. in Cambridge.
 Mr D'Anvers, Fellow-Com. of Wad. Coll. Oxon.
 Richard Daffwood, Esq.
 Robert Daubrie, A. M. Master of the School in Wolver-Hampton.
 Richard Davies, A. M. Fellow of Jesus Coll. Oxon.
 The Honourable Henry Dawney, A. M. of Ch. Ch. Oxon.
 Mr Delabere, Sch. of Pemb. Coll. Oxon. Deceased.
 Mr Delagarde, of Pemb. Coll. Ox.
 Mr Devey, of Pemb. Coll. Oxon.
 The Honourable Robert Digby, A. M. of Magd. Coll. Oxon.
 Tho. Dixon, D. D.
 Tho. Docker, A. M. of Queen's Coll. Oxon.
 John Dobson, B. D. Warden of New Coll. Oxon.
 Benjamin Dod, A. M.
 Richard Dodwell, Esq.
 John Dolben, D. D. Prebend. of Durham.
 Mr Dolben, of Ball. Coll. Oxon.
 Mr Doleman, Rector of Brome, in Worcesterhire.

- Nehemiah Donalan, Esq.
 The Honourable Brigadier James Dormer.
 Montague Gerrard Drake, Esq.
 Mr Drake of Exeter Coll. Oxon.
 John Dry, A. M. Fell. of St John's Coll. Oxon.
 Sir John Dryden, (of Ch. Ch. Ox.) Baronet.
 William Dugard, A. M. Rector of Warmingham.
 Francis Duffield, Esq.
 Richard Dun, A. M. of New Coll. Oxon.
 Francis Duncomb, Esq.
 Mr William Duncomb.
 Mr John Dunton.
 Daniel Durell, A. M. Fell. of Jesus Coll. Oxon.
 Robert Dyfon, A. M. Fellow of Peterhouse, Camb.

E

- Matthew Eaton, A. M. Fellow of Pemb. Coll. Oxon.
 Rob. Eden, A. B. of Linc. Coll. Oxon.
 William Eden, Gent.
 Henry Englefield, Esq. Deceased.
 Guy Englefield, Esq.
 William Ernly, A. M. of St Mary-Hall, Oxon. Deceased.
 Abel Evans, D. D.
 John Eyre, Esq.
 Thomas Eyre, A. M. Fell. of All-Souls Coll. Oxon.
 Mr Eyre, Fell. of New Coll. Ox.

F

- Philip Falle, A. M. of Pemb. Coll. Oxon.
 John Fanshaw, A. B. of Ch. Ch. Ox.
 John Farmer, (of Oldbury, in Warwickshire) Gent.
 James Farrer, D. D. Professor of Nat. Philos. in the Univ. of Ox. and Fell. of Mag. Coll. Deceased.

Um-

The Names of the SUBSCRIBERS.

Umfreville Farrer, B. D. Fellow of Magd. Coll. Ox. Mr Farrer, of C. C. C. Camb. Mr West Fenton, of Qu. Coll. Ox. Charles Fettiplace, (of Earl's Court in Lambourn, Berks) Esq. Deceased. <i>Six Copies.</i> Richard Fiddes, D. D. Tho. Machen Fiddes, A. M. Fell. of All-Souls Coll. Oxon. Thomas Fiott, A. B. Sch. of Pemb. Coll. Oxon. Mr Finney, Gent. Com. of Mert. Coll. Oxon. George Fletcher, A. M. Vicar of Sandon, Staffordshire. <i>Four Copies.</i> John Fletcher, A. M. Rector of Wappenham, Northamptonshire. The Honourable Thomas Foley, Esq. of Ch. Ch. Oxon. Thomas Foley, (of Henley, in Oxfordshire) Esq. <i>Two Copies.</i> Richard Foley, Esq. Mr Claudius Fonnereau, of Queens Coll. Camb. John Fowler, Esq. Samuel Fowler, A. B. of Pemb. Coll. Oxon. Mr Foxcroft of Ch. Ch. Oxon. Mr Frank, of Jesus Coll. Camb. Mr Franks, of Mert. Coll. Oxon. George Freeman, D. D. Rector of Steeple-Aston, Oxfordshire. — Freeman, M. D. Mr Freeman, Fellow-Com. of Queen's Coll. Camb. Sir Percy Freke, (of Ch. Ch. Ox.) Baronet. Richard Frewin, M. D. John Fulham, A. B. of Ch. Ch. Oxon. Christopher Furneaux, M. B. Fell. of Ex. Coll. Oxon.	Samuel Gale, Gent. Mr James Galtine, of Queen's Coll. Camb. John Gardiner, A. M. of Pemb. Coll. Oxon. Mr Garrard, of Pemb. Coll. Ox. John Gay, Gent. Mr Gay, of Hart-Hall. Ox. Joseph Gegg, A. B. Sch. of Pemb. Coll. Oxon. John George, A. B. of St John's Coll. Oxon. John Gery, B. D. Rector of Letcomb-basser, Berks. Mr Goddard, Sch. of C. C. C. Ox. Henry Godwyn, A. B. of New Coll. Oxon. Charles Gore, Esq. Mr Gorfuch, of Mert. Coll. Ox. William Gower, A. B. of Worc. Coll. Oxon. Stephen Green, A. M. Fellow of Queen's Coll. Oxon. George Greenway, A. M. Rector of Kympton in Hampshire. William Greenway, A. M. Vice-Principal of Hart-Hall. Ox. Henry Gregory, A. M. Stud. of Ch. Ch. and Proctor of the University of Oxford. Dr Grevil, of Gloucester. Mr William Grove. Joseph Gueft, A. M. of Pemb. Coll. Oxon.

H

- The Right Honourable SIMON
 Lord HARCOURT.
 The Right Honourable WIL-
 LIAM Lord Viscount HAT-
 TON.
 The Right Honourable the Lord
 HARLEY.
 Charles Hale, Esq.
 Anthony Hall, D. D. Fellow of
 Queens Coll. Oxon.
 John Hall, A. B. of Jesus Coll.
 Camb.

G

Roger Gale, Esq. F. R. S.

The

The Names of the SUBSCRIBERS.

- The Honourable Charles Hamilton, Esq. of Ch. Ch. Oxon.
 Henry Hammond, (of Bath) Bookseller. *Four Copies.*
 John Hanbury, Esq.
 The Honourable Simon Harcourt, Esq. Deceased. *Three Copies.*
 Philip Harcourt, Esq. Fell. Com. of Worc. Coll. Oxon. *Two Copies.*
 Edward Harley, Esq. A. M. of Ch. Ch. Oxon.
 Sedgewick Harrifon, L. L. D. Fell. of All-Souls Coll. and Camden-Professor of History in the Univ. of Oxon.
 — Harrifon, M. A. Fellow of Sidney Coll. Camb.
 John Harrifon, A. M. Fellow of C. C. C. Oxon.
 Mr Harrifon, Sch. of Pemb. Coll. Oxon.
 Walter Hart, A. M. of Pemb. Coll. Oxon.
 Robert Harvey, Esq.
 Mr William Harvey, Gent. Com. of Ball. Coll. Oxon.
 Mr John Harvey.
 Mr Richard Haffel, of Queen's Coll. Camb.
 Mr Henry Hatchel, of Jesus Coll. Oxon.
 The Honourable Charles Hatton, Esq.
 — Havard, A. M. Vicar of Abergwyilly, Carmarthenhire.
 George Hay, Esq.
 Tho. Hayes, A. M. of Pemb. Coll. Oxon.
 Richard Heath, M. B.
 Ralph Heathcote, A. B. of Jesus Coll. Camb.
 Mr Hector, of Ch. Ch. Oxon.
 Richard Hedges, A. M. Fell. of Trin. Coll. Oxon.
 Anthony Henley, Esq. Gent. Com. of Ch. Ch. Oxon.
 Tho. Herne, A. M. Fell. of Mert. Coll. Ox. Deceased. *Two Copies.*
 Mr Hickes, of Exeter Coll. Ox.
 Mr Hickman, of Ch. Ch. Oxon.
 Mark Hildesley, A. B. of Trinity Coll. Camb.
 Samuel Hill, Esq.
 James Hill, Gent.
 Mr Hill, Sch. of Trin. Coll. Ox.
 Walter Hodges, A. M. Fellow of Oriel Coll. Ox.
 Mr Hodges, Sch. of Pemb. Coll. Oxon.
 John Holland, D. D. Warden of Mert. Coll. Oxon.
 Mr Geor. Holmes, Deputy-Keeper of the Records in the Tower.
 Sam. Horn, A. M. Fell. of Pemb. Coll. Oxon.
 Samuel Horfmanden, A. B. of Ch. Ch. Oxon.
 Mr Hoskyns of Ball. Coll. Ox.
 Mr Houston, Gent. Com. of Ch. Ch. Oxon.
 William Huddesford, A. M. Vicar of Offchurch, Warwickshire.
 George Huddesford, A. B. Scholar of Trin. Coll. Oxon.
 John Hudson, D. D. Principal of St Mary-Hall, and Keeper of the Bodleian Library, Ox. Deceased.
 Thomas Hughes, A. B. of Trin. Coll. Oxon.
 William Hughes, A. B.
 Robert Hughes, A. B. of Ch. Ch. Oxon.
 Mr Hughes of Mert. Coll. Oxon.
 Mr Edmund Hughes.
 Mr Hume, of Pemb. Coll. Oxon.
 David Humphreys, A. M. Fell. of Trin. Coll. Camb.
 Mr Hunsdon, of Trin. Coll. Ox.
 William Hunt, D. D. Arch-Deacon of Bath.
 Joseph Hunt, D. D. Fellow of Ball. Coll. Oxon. *Two Copies.*
 Thomas Hunt, A. B. of Hart-Hall, Oxon.
 Rupert Huntbach, Esq. *Two Copies.*

Wil-

The Names of the SUBSCRIBERS.

William Husband, A. M. Vicar of Ardagh, in Ireland.
 George Hutchins, A. M. Stuc. of Ch. Ch. Oxon.
 Richard Hutchins, A. B. Fell. of Linc. Coll. Oxon.

I

John Jackman, B.D. Vicar of Leekwotton, Warwickshire.
 Edward Jackson, A. M. Master of the School in Coventry. *Seven Copies.*
 Mr Richard Jackson.
 Mr Robert Jackson.
 Will. James, (of Dentford, Berks) Esq.
 David James, A. M. Rector of Woofton, Bucks.
 Mr Samuel Jebb.
 Mr Jeffery, Bookfeller in Cambridge. *Ten Copies.*
 Charles Jennens, Esq.
 Henry Jennings, Esq. Fell. Com. of Pemb. Coll. Oxon.
 Mr William Jennings.
 Mr Henry Jephcott, of St John's Coll. Oxon.
 William Jervis, A. M. of Exeter Coll. Oxon. *Two Copies.*
 William Jervis, A. M. of Trin. Coll. Camb.
 Hen. Jervis, A. B. of Ex. Coll. Ox.
 Tho. Jeffon, A. M. of Ch. Ch. Ox.
 John Inglis, A. B. of Ch. Ch. Ox. *Two Copies.*
 George Ingram, A. M. Fellow of Oriel Coll. Oxon.
 William and John Innys, (of London) Bookfellers. *Four Copies.*
 — Johnson, A. M. of Trin. Coll. Camb.
 Henry Johnston, A. M. Rector of Whilton, Northamptonshire.
 John Jones, A. M. Fell. of Ball. Coll. Oxon.
 John Jones, Esq. Gent. Com. of Ch. Ch. Oxon.

Mr Thomas Jones, of Jesus Coll. Oxon.
 H. Jones, (of Oxford) Bookfeller. *Two Copies.*
 Mr Will. Jope, of Ex. Coll. Ox.
 William Jordan, A. M. Fellow of Pemb. Coll. Oxon.
 Euseby Itham, A. M. Fellow of Linc. Coll. Oxon.
 Thomas Isted, Esq.
 — Ives, D. D.
 Edw. Ivie, A. M. Vicar of Flowre, Northamptonshire.
 Henry Jukes, A. M. of Pemb. Coll. Oxon. Deceased.

K

William Keate, A. B. of Worcester Coll. Oxon.
 Mr Tho. Kemp, Fell. of St John's Coll. Oxon.
 White Kennet, A. B. of Merton Coll. Oxon.
 Richard Kent, A. M. Fellow of Magd. Coll. Oxon.
 George Kenwick, A. M. of Pemb. Coll. Oxon.
 George Kenwick, Esq. Fellow-Com. of Pemb. Coll. Oxon.
 Robert Keyworth, A. B. of Linc. Coll. Oxon.
 Samuel Kimberley, A. M. Vicar of Trinity - Church in Coventry, and Canon of Lichfield. *Two Copies.*
 Charles Kimberley, M. D.
 Jonathan Kimberley, A. B. of Magd. Coll. Oxon.
 William King, L. L. D. Principal of St Mary Hall. Oxon.
 William Kingsley, Esq. Gent. Com. of St John's Coll. Oxon.
 Robert Knight, Esq. Fell. Com. of Wadh. Coll. Oxon.
 Mr Richard Knightly, of Lincoln Coll. Oxon.
 Wyndham Knatchbull, Esq. A. M. of Balliol Coll. Oxon.

The Names of the SUBSCRIBERS.

L

The Right Honourable GEORGE
Lord LANSDOWN.
Nicholas Lambert, A. M. Fell. of
Peter-House, Camb.
Charles Lamout, A. M. Rector of
Warkton, Northamptonshire,
and Chaplain to his Grace the
Duke of MOUNTAGUE.
Tho. Lancaster, A. B. of Qu. Coll.
Oxon.
Mr Lane, of Merton Coll. Oxon.
Mr John Laroche, of Qu. C. Camb.
Mr Tho. Cox Laws, of St John's
Coll. Oxon.
Mr Lee, Gent. Com. of Ch. Ch.
Oxon.
Mr Fleetwood Legh.
Thomas Leigh, A. M. Fell. of All-
Souls Coll. Oxon.
William Le-Hunt, A. M. Stud. of
Ch. Ch. Oxon.
Will. Le-Marchant, Esq. A. M. Fell.
of Pemb. Coll. Ox. *Two Copies.*
Tho. Le-Messurier, A. B. of Pemb.
Coll. Oxon. Deceased.
Mr Lempriere, of Pemb. Coll. Ox.
Nicholas Le-Pelley, A. M. of Pemb.
Coll. Oxon.
Smart Lethieullier, Esq. Fell. Com.
of Trin. Coll. Oxon.
Henry Levet, M. D.
Richard Levit, A. M. Fell. of All-
Souls Coll. Oxon.
Erasmus Lewis, Esq.
Francis Lewis, Esq.
Mr Tho. Lewis of Jesus Coll. Ox.
Mr John Lewis.
Charles Lidgould, A. M. Fellow
of Jesus Coll. Camb.
John Lidgould, A. M. Lecturer of
St Catherine Coleman, London.
Ambrose Lisle, A. B. of Magd.
Hall, Oxon.
Humphry Lloyd, B. D. Fell. of
Jesus Coll. Oxon. *Six Copies.*
Mr James Lloyd.
Matthew Locke, Esq. Gentleman-

Commoner of Queen's Coll. Ox.
Deceased.

John Lockton, A. M. Fellow of
Pemb. Coll. Oxon.
Francis Loder, A. B. of Ex. Coll.
Oxon.
Charles Long, A. B. of Pemb. Coll.
Oxon.
Edward Lovel, A. B. of Ex. Coll.
Oxon.
Mr James Luck, Fell. of St John's
Coll. Oxon.
Charles Lucking, A. M. Rector of
Pedmarsh, Essex.
Mr John Ludford.
Henry Luffe, A. M. Fellow of
C.C.C. Oxon.
Richard Lybbe, Esq. of Hardwick,
Oxfordshire.
Charles Lyddel, Esq. Gent. Com.
of Ch. Ch. Oxon.

M

Mr John Mackarnes.
Mr John Marshall, of Eman. Coll.
Camb.
James Martin, A. M. Chaplain of
New Coll. Oxon.
Mr Mason, of Ch. Ch. Oxon.
William Masters, Esq.
Mr Mather, Gent. Com. of Ball.
Coll. Oxon.
John Matthew, Esq. (late Fellow-
Com. of Pemb. Coll. Oxon.) of
Murcott-Hall, Warwickshire.
Sam. May, A. B. of St John's Coll.
Oxon.
Sam. Mayne, M. D. *Six Copies.*
Richard Mead, M. D. F. R. S.
Samuel Mead, Esq.
Theophilus Medcalfe, M. B.
George Medcalfe, Esq.
George Medcalfe, A. B. of Univ.
Coll. Ox.
Mr Mein, of the Custom House.
Balthasar Mentzer, D. D. Minister
of the Swedish Church in Lon-
don. *Four Copies.*

Mr

The Names of the SUBSCRIBERS.

Mr Metcalfe.
 William Meux, Esq. Fell. Com. of
 Linc. Coll. Oxon.
 Mr Michel of Ch. Ch. Oxon.
 Leonard Milburne, A. M. of Qu.
 Coll. Oxon.
 Henry Mills, A.M. Preb. of Wells,
 and Master of the School in
 Croydon.
 Giles Mills, A. B. of Pemb. Coll.
 Oxon.
 Joseph Milner, A. B. of St John's
 Coll. Oxon.
 Mr Molins, of Brazen-Nose Coll.
 Oxon.
 Richard Monocks, A. M. Fellow
 of Balliol Coll. Oxon. De-
 ceased. *Six Copies.*
 Richard Moody, A. B. Scholar of
 Trin. Coll. Oxon.
 James Moore, Esq. Fellow of All-
 Souls Coll. Oxon. *Six Copies.*
 Mr William Moore, jun.
 Anthony Morfe, A.M. of St John's
 Coll. Oxon.
 Charles Mofely, A. M. Fellow of
 Mert. Coll. Oxon.
 Tho. Mostyn, Esq. Gen. Com. of
 Ch. Ch. Oxon.
 Mr William Murray.
 William Musgrave, A. B. of Mert.
 Coll. Oxon.
 Mr Mytton, of Wadham Coll. Ox.

N

Mr Nash, of Ch. Church, Oxon.
 The Honourable John Neale, Esq.
 Comptroller of the Princesses's
 Household. *Three Copies.*
 Peter Needham, A. B. of New
 Coll. Oxon.
 Joannes Baptista Nepho, M. D.
 Mr Richard Newcome, of Queen's
 Coll. Camb.
 Mr William Newell, Stud. of Ch.
 Ch. Oxon.
 Michael Newton, Esq.
 Marmaduke Norcliffe, A.M. of

C. C. C. Oxon. Deceased.
 Thomas Norcliffe, A. B. of Pemb.
 Coll. Oxon.
 John Norcross, A. M. of Brazen-
 Nose Coll. Oxon.
 The Honourable Francis North,
 Esq. of Trin. Coll. Oxon.

O

Thomas Overbury, (of Barton, in
 Warwickshire) Esq. *Four Copies.*
 Sir Adolphus Oughton, Baronet.
Three Copies.
 Edward Owen, A. M. Fellow of
 St John's Coll. Oxon.
 Geo. Owen, A.M. of Jef. Coll. Ox.
 Mr John Owen, of Jef. Coll. Ox.
 Mr Owen, of All-Souls Coll. Ox.
 In the University of
 O X F O R D.

The Bodleian Library.
 The Library of All-Souls College.
 The Library of Balliol College.
 The Library of Brazen-Nose Coll.
 The Library of Christ Church.
 The Library of Corp. Christi Coll.
 The Library of Exeter College.
 The Library of Jesus College.
 The Library of St John's College.
 The Library of Lincoln College.
 The Library of Magdalen College.
 The Library of Merton College.
 The Library of New College.
 The Library of Oriel College.
 The Library of Pembroke College.
 The Library of Queen's College.
 The Library of Trinity College.
 The Library of University College.
 The Library of Wadham College.
 The Library of Worcester College.
 The Library of Hart Hall.
 The Library of St Mary Hall.

P

The Right Honourable THO-
 MAS Earl of PEMBROKE.
 Mr Paige, of Mert. Coll. Oxon.
 Tho-

The Names of the SUBSCRIBERS.

- Thomas Palmer, Esq.
 Mr George Panting.
 Thomas Pardo, A. M. Fell. of Jesus Coll. Oxon.
 Tho. Parne, A. B. Sch. of Trin. Coll. Camb. and Chaplain to the Right Honourable the Lord
 L U C A S.
 Joseph Parsons, A. M. Chaplain of St John's Coll. Oxon.
 Fetherston Paston, Esq.
 William Paul, A. B. of Wadham Coll. Oxon.
 Edward Robinson Payne, A. M. of Pemb. Coll. Oxon.
 Francis Payne, A. B. of Pembroke Coll. Oxon.
 Mr James Pearse.
 Mr Pemberton, Fell. of St John's Coll. Ox.
 Will. Penn, Gent.
 Mr Periam, Gent. Comm. of St John's Coll. Oxon.
 William Percival, D. D. Dean of Emlyn, in Ireland.
 Henry Perrot, Esq.
 Thomas Persehouse, A. M.
 Mr Pescod, Fell. of New Coll. Ox.
 Sir John Philipps, Bar. *Two Copies.*
 Erasmus Philipps, Esq. Fell. Com. of Pemb. Coll. Oxon.
 John Philipps, Esq. Fell. Com. of Pemb. Coll. Oxon.
 Thomas Philips, A. B. of Ch. Ch. Oxon.
 Mr Phipps, Sch. of Pemb. Coll. Oxon.
 John Pierce, A. M. Rector of Cottesbrook, in Northamptonshire.
 Hugh Pigot, A. B. of Brazen-Nose Coll. Oxon.
 John Pinley, A. M.
 Philip Pipon, A. B. Sch. of Pemb. Coll. Oxon.
 Robert Pitt, A. M. Fell. of Wadh. Coll. Oxon.
 Mr Pitt, Fell. of New Coll. Ox.
 Mr Pitt, of Ch. Church, Oxon.
 Alexander Pope, Esq.
 Mr Potter, of Queen's Coll. Oxon.
 John Poulton, A. M. of Hart-Hall, Oxon.
 Mr Mich. Poulter of Jesus College, Camb.
 Mr Powel, Stud. of Ch. Ch. Oxon.
 Mr John Powel, of Jesus Coll. Ox.
 James Prescot, Esq.
 Mr Preston, of All-Souls Coll. Ox.
 Thomas Price, A. M. Fell. of Jesus Coll. Oxon.
 Mr William Primate, of Sidney Coll Camb.
 Matthew Prior, Esq. Deceased. *Three Copies.*
 Mr Ed. Prior, of Trin. Coll. Camb.
 Alexander Pudsey, D. D. Fell. of Magd. Coll. Oxon. Deceased.
 Mr Puleston, Stud. of Ch. Ch. Ox.
 John Pye, Esq.

R

- John Herbert Randolph, A. M. Fell. of All-Souls Coll. Oxon.
 Tho. Randolph, A. B. Scholar of C. C. C. Oxon.
 Mr Ratcliffe, Sch. of Pemb. Coll. Oxon.
 Thomas Rawlinson, Esq.
 Richard Rawlinson, L. L. D. and F. R. S.
 John Rawlinson, (of Comb, in Hampshire) Esq.
 James Rawson, L. L. B. of Univ. Coll. Oxon.
 Mr Ray, Fellow-Com. of Queen's Coll. Camb.
 John Rayner, A. M. Fell. of Linc. Coll. Oxon.
 Mr Read, of All-Souls Coll. Oxon.
 Sir Rob. Rich, (of Sunning, Berks) Bar.
 John Richards, A. B. Scholar of C. C. C. Oxon.
 Richard Riland, A. M. Rector of Sutton Cofeld, Warwickshire.
 Mr Ringer, of Worc. Coll. Oxon.
 John Robinson, Esq.

Tho-

The Names of the SUBSCRIBERS.

- Thomas Robinson, A. B. Fellow** of Mert. Coll. Oxon.
Mr Giles Rook.
Samuel Rolt, A. B. of Wadham Coll. Oxon.
Richard Rothwel, A. M.
Thomas Rowel, A. B. of C. C. C. Camb.
William Ruffel, Esq.
John Ruffel, Esq.
John Ruffel, A. M. Fell. of Mert. Coll. Oxon.
Jerom Ruffel, A. M. of Ch. Ch. Oxon.
Richard Ruffel, A. B. of Ch. Ch. Oxon.
Char. Ryall, A. B. of Hart-Hall, Ox.
- S**
- *Sir John Saint-Aubyn (of Exeter** Coll. Ox.) Baronet.
William Salter, A. B. of Ex. Coll. Oxon.
Sir Thomas Samuel, Baronet, Three Copies.
Mr Tho. Savage, of Mert. Coll. Ox.
Tho. Saunders, A. M. of St John's Coll. Oxon.
Francis Saunders, A. B. of Jefus Coll. Oxon.
Thomas Seale, A. M. Fell. of Ex. Coll. Oxon.
Tho. Seargant, Esq. of the Tower, in London.
Sir Thomas Sebright, Baronet.
Mr Will. Sedgewick, of Queen's Coll. Camb.
Mr Self, of Wadham Coll. Ox.
Dr George Sewel.
William Shaw, Esq.
Thomas Shaw, A. M. of Queen's Coll. Oxon.
Edward Sheldon, of Weston, Esq.
William Sheldon, Esq.
Mr Bylthe Shelley, of Trinity Coll. Oxon.
Philip Shephard, A. M. of Hart- Hall, Oxon.
- John Sheppard, A. M. Rector of** Brockhole, in Northamptonshire.
Robert Shippen, D. D. Principal of Brazen-Nose College in Oxford, and Vice-Chancellor of the University. *Six Copies.*
Ralph Shirley, A. M. Rector of Wickam, Berks. *Two Copies.*
William Shortgrave, A. B. Sch. of Wadh. Coll. Oxon.
Hugh Shortrudge, D. D.
Christopher Shute, A. B. of Trin. Coll. Oxon.
Tipping Silvester, A. B. Scholar of Pemb. Coll. Oxon.
Mr Singleton, Deceased.
William Skinner, A. M. of Oriel Coll. Oxon.
Henry Skylling, Esq.
Sir Hans Sloane, Bar. M.D. F.R.S.
Benjamin Slocock, A. M. late Fel- low of Pemb. Coll. and Proctor of the University of Oxford.
George Smith, Esq.
Charles Smith, A. M.
John Smith, A. M. Fellow of St John's Coll. Oxon.
William Smith, A. M. of Queen's Coll. Oxon.
Mr Edward Smith.
William Somerville, Esq.
Philip Sone, A. B. of C. C. C. Ox.
George Southcott, Esq. Fell. Com. of Trin. Coll. Oxon.
Mr Southcott, of Exeter Coll. Ox.
John Spencer, A. M. of Wadham Coll. Oxon.
Mr Stanhope of Univ. Coll. Ox.
Hobby Stanley, A. B. of Mert. Coll. Oxon.
Mr Starkey, of Ch. Ch. Oxon.
Mr Steare, Stud. of Ch. Ch. Oxon.
Sir Richard Steele.
Robert Stephens, Esq. Sollicitour of the Customs.
Mr Stephens, of Trin. Coll. Oxon.
Mr Stephenson, of Ch. Ch. Oxon. Deceased.
John Stokes, A. B. of Ex. Coll. Ox. George

The Names of the SUBSCRIBERS.

- George Stonehouse, M. D. Fellow of Magd Coll. Ox.
 Mr Timothy Stoughton.
 John Stracy, A. B. Fell. of St John's Coll. Oxon.
 Mr Stratford, Gent. Com. of St Mary-Hall. Oxon.
 William Stukely, M. D. C. M. L. and F. R. S. *Two Copies.*
 John Sutton, A. M. of Christ Ch. Oxon.
 Jos. Swallow, A. B. of St Mary-Hall, Oxon. Deceased.
 Rev. Mr Swanne, Rector of Ilmington, in Warwickshire.
 Sir Philip Sydenham, Baronet. *Two Copies.*
 Edward Sylvester, A. M. Fell. of New Coll. Oxon.

T

- The Right Honourable JOHN Lord Viscount TYRCONNEL.
 Edward Taylor, (of the middle Temple) Esq.
 Francis Taylor, A. M. Fellow of Univerf. Coll. Oxon.
 Thomas Taylor, A. M. of Trinity Coll. Oxon.
 John Taylor, A. B. of Ch. Ch. Ox.
 Thomas Taylor, A. B. of Pemb. Coll. Oxon.
 Mr John Taylor.
 Thomas Thatche, A. B. of C. C. C. Oxon.
 Mr Thomas Theede, of Pembroke Coll. Oxon.
 Lewis Theobald, Gent.
 John Theobald, M. D.
 Styan Thirlby, A. M. Fellow of Jesus Coll. Camb.
 Timothy Thomas, A. M. Stud. of Christ-Church, Ox.
 Jonathan Thompson, A. M. Vicar of Bishop's-Ichinton, in Warwickshire. Deceased.
 — Thompson, A. M. Stud. of Ch. Ch. Oxon.
- Samuel Thornbury, A. B. of Ch. Ch. Oxon.
 Thomas Thornton, (of Brockhole, near Daventry, in Northamptonshire) Esq. *Six Copies.*
 Mr Bache Thornhill, of St John's Coll. Oxon.
 Thomas Tickell, Esq.
 Mr Joseph Tilly.
 Thomas Tooly, A. M. Fellow of St John's Coll. Oxon.
 Mr John Torre, Fellow of Exeter Coll. Oxon.
 De-Blossieres Tovey, Esq. L. L. D. Fell. of Mert. Coll. Oxon.
 John Tracy, A. B. of Wadh. Coll. Oxon.
 Joseph Trapp, A. M.
 John Travell (jun.) of Swarford, Esq.
 Harry Trelawney, (of Eford, in Devonshire) Esq.
 Mr Edward Trelawney, Stud. of Ch. Ch. Oxon.
 Mr Trevelyan, Gent. Com. of Ch. Ch. Oxon.
 William Trimnel, D. D. Arch-Deacon of Norwich, and Rector of Cheriton, in Hampshire.
 Mr William Tristram.
 Mr Nath. Troughton.
 Gilbert Trowe, M. B. Fellow of Mert. Coll. Ox.
 William Trumbull, Esq.
 Mr Roger Tuach, of Ch. Ch. Ox.
 Mr Turner, of St John's Coll. Camb.

U

- Philip Vaughan, A. M. Fellow of Magd. Coll. Ox.
 Mr Joseph Vernon.
 Mr George Vertue, Engraver. *Five Copies.*
 The Honourable Mr Villiers, Student of Ch. Ch. Oxon.
 Tho. Vincent, A. M. Fell. Com. of Queen's Coll. Oxon.
 Rich. Vincent, A. B. Fell. of Trin. Coll. Camb.

W

The Names of the SUBSCRIBERS.

W

William Wagstaffe, M. D.
 Mr William Wagstaffe.
 William Wake, A. M.
 Joshua Wakefield, A. M. Rector of
 East-Woodhay, in Hampshire.
 Mr William Walker, Fellow of St
 John's Coll. Oxon.
 Mr Walley, of St Mary-Hall, Ox.
 Sir John Walter, Baronet.
 Robert Walter, Esq.
 William Ward, of Houghton, Esq.
 Thomas Ward, A. M. Fellow of
 Oriol Coll. Oxon. Deceased.
 Thomas Warton, A. M. Fell. of
 Magd. Coll. and Publick Pro-
 fessour of Poetry in the Univ. of
 Oxford.
 Mr William Weeley.
 William Welchman, A. M. Rector
 of Dodford, Northamptonshire.
 James Welton, A. B. Fellow of St
 John's Coll. Oxon.
 The Honourable Thomas Went-
 worth, (senior) Esq. *Two Copies.*
 Thomas Wentworth, Esq.
 Miles West, A. M. Fellow of All-
 Souls Coll. Oxon.
 John Wettley, A. B. Stud. of Ch.
 Ch. Oxon.
 Mr Tho. Weston, Math. of Green-
 wich.
 Bradley Whaley, A. M.
 Charles Wheatly, A. M.
 Sir William Wheeler, (of Magd.
 Coll. Oxon.) Baronet.
 Mr William Wheeler of Queen's
 Coll. Oxon.
 Henry Whitfield, A. M. of Wadh.
 Coll. Oxon.
 Mr Whyle, of Magd. Hall, Oxon.
 John Wigan, A. M. Stud. of Ch.
 Ch. Oxon.
 Joseph Wight, A. B. of Pembroke
 Coll. Oxon.
 Mr Wightwick, of Magd. Coll. Ox.
 John Wilder, A. M. Fell. of Pemb.
 Coll. Oxon.

Benjamin Wildin A. M. Master of
 the School in Sherbourne, Dor-
 setshire.
 Mr Wilkins, of Christ-Church, Ox.
 John Willes, A. B. of Trin. Coll.
 Oxon.
 Moses Williams, A. M.
 Daniel Williams, A. M.
 Mr Hutchins Williams, Fell. Com.
 of C. C. C. Camb.
 John Williams, Esq. Gent. Com. of
 Queen's Coll. Ox.
 Mr Peer Williams, of C. C. C.
 Camb.
 Mr Williams, of Pemb. Coll. Ox.
 Robert Wilson, Esq.
 William Wilson, A. M.
 Mr William Wilson, of Ch. Ch.
 Oxon.
 Mr Tho. Wilson, of Ch. Ch. Ox.
 John Winne, A. M. Fell. of Jesus
 Coll. Oxon.
 Francis Winnington, Esq.
 Edw. Winton, A. B. of St John's
 Coll. Oxon.
 Mr Witherston, of Trinity Coll.
 Oxon.
 Nathanael Wood, A. B. of Mert.
 Coll. Oxon. Deceased.
 Thomas Wood, A. B. of St John's
 Coll. Oxon.
 John Woodford, A. B. of C. C. C.
 Oxon.
 Mr Charles Woodnoth.
 Thomas Woods, A. M. Master of
 the School in Abingdon. *Ele-
 ven Copies.*
 Will. Worth, D. D. Arch-Deacon
 of Worcester.
 Mr Wotton of Ch. Ch. Oxon.
 Hugh Wrottelly, Esq.
 Mr Wymond, of Exeter Coll. Ox.

Y

The Rever. Mr Yardley, Rector
 of Corley, in Warwickshire.
 Edward Young, L. L. D. Fell. of
 All-Souls Coll. Ox. *Four Copies.*
 SUP-

S U P P L E M E N T.

- Mr Adam Adams, Sch. of Trinity
Coll. Oxon.
- Mr Robert Edward Bownd, of Ch.
Ch. Oxon.
- Philip Burt, A. M. of Ch. Ch. Ox.
The Reverend Mr Butterfield.
- Jasper Clayton, Esq. Fellow-Com-
moner of Pemb. Coll. Ox.
- John Cowper, A. M. Fell. of Mert.
Coll. Oxon.
- The Honourable Robert Craven,
Esq. of Magd. Coll. Oxon.
- Mr Robert Downes, of Mert.
Coll. Oxon.
- Mr James Fowler, Fell. of St John's
Coll. Oxon.
- Isaac Fox, A. M. Vicar of St Mi-
chael's Church in Coventry.
- Thomas Green, A. M. of Brazen-
nose Coll. Oxon.
- The Rev. Mr Hargreaves of Tren-
tham, Staffordshire, *Three Copies.*
- Mr Henschman, of Magd. Coll.
Oxon.
- James Horton, A. M. (late of
Pemb. Coll. Ox.) Chaplain to
his Grace the Duke of W H A R-
T O N.
- The Reverend Mr Ley, Rector of
Arlesford, in Effex.
- Will. Peck, Esq. of Samford Hall,
Effex.
- Francis Powel, A. M. Rector of
All-Saints, in Colchester.
- George Read, A. M. (late Fellow
of Pemb. Coll.) Rector of Chil-
ton, Berks.
- Bryan Roberts, A. M. Fellow of
Pemb. Coll. Oxon.
- The Rev. Mr Stebbing; of Stone,
Staffordshire.
- The Library of Trin. Coll. Camb.
- Thomas Troughear, A. M. Fellow
of Queen's College, Oxon. and
sometime Proctor of the Univ.
of Oxon.
- Edward Tulhingham, A. B. of Jef.
Coll. Camb.
- Mr Francis Wright, of C. C. C.
Camb.

Lectori S.

HABES jam tandem, Amice Lector, quæ diu expectasti, MARCI HIERONYMI VIDÆ Poetica; quorum Editor, post læsam adeo patientiam tuam, unicum hoc habeo quod a te ultra petam, scil. ut Præfationis loco, accipias pauca & de opere nostro & instituto.

Illud igitur mihi in primis curæ fuit, ut Poeta noster, cujus tanta est nativa dignitas & majestas, tantusque Splendor, ut Virgilium si excipias, (ipsum Poetici Orbis Solem, fontemque lucis omnis & caloris) VIDA inter poetas omnes emicet,
 ——— velut inter ignes

Luna minores;

Mihi (inquam) in primis curæ fuit, ut Poeta hic noster, cum Talis Tantusque, omnium fere judicio, fuerit, in publicum prodiret sibi non prorsus dissimilis, habituque saltem non indecoro. Talem si habeas, Lector, hæc mihi (quantulacunque sint) arrogare velim, Quod in conquirenda charta, quam potius, optima (propositarum conditionum non, uti nuper nonnulli, prorsus immemor) summam adhibui curam, nec pretii parcus, nec laboris; Quod hinc inde interserui Ornamenta (quorum * insigniora ab optimis Exemplaribus suppeditata sunt) a peritissimo Artifice G. VERTUE æri incisa; Quod rei Typographicæ adeo sedulus invigilavi, ut ne minimi erratis (si ita fieri potuisset) paterent aditus; Quod denique eorum sum usus gratia & amicitia, qui, cum rariores optimorum Autorum editiones non sine magnis sumptibus conquisiverint, ea tamen sunt humanitate, adeo propenso in literas

* viz. Auctoris, Delphini, Leonis X. Homeri & Virgillii Effigies.

*animo, ut in usus Reipublicæ literariæ de Cimeliis suis lubentissime depromant; quos inter, tum Honoris ergo, tum Grati-
tudinis, præcipue mihi memorandus est Vir ille egregius, vere
generosus, & de orbe literato optime meritus, JOANNES
BRIDGES Armiger.*

*Quod ad Annotationes attinet, quas, vel explicandi, vel
confirmandi gratia, ad calcem adjeci, admonitum te velim
satius me duxisse, saltem modestius, si non ubique senten-
tiam meam de Præceptis VIDÆ insolenter ausus essem pro-
ferre, & de illis, quorundam more, Criticum agere; quin po-
tius ea de eximiiis scriptoribus fideliter exciperem, quæ ju-
diciam Autoris nostri illustrent. Hoc si quodammodo felici-
ter effecero, & partem hanc Autoris nostri boni consulueris,
brevis tibi licet alteram expedare. Brevis (inquam) expedes,
nec credas me partem posteriorem minus esse acceleraturum,
quoniam in hac edenda moras contraxerim; quas ut facilius
excusatas haberes, Bucolica &c. gratis addidi. Crede potius
(nam ita se res habet) me ideo in hac priori moras quasdam
contraxisse, ut, cum prodisset, posterior illi quam citissime suc-
cederet, atque hoc unum potissimum voluisse, ut utraque pars
VIDÆ eodem fere tempore prelo esset commissa, eadem fere
opera in lucem proditura.*

DE
AUTORIS VITA,
ET
SCRIPTIS.

MARCUS HIERONYMUS VIDA, *Cremonæ* natus, *Gelelmum Vidam* & *Leonam Oſcaſalam* parentes habuit. ¹ Eos, pro generis nobilitate, res oppreſſit anguſtior, avitis opibus (quo caſu incertum) quam plurimum imminutis. Filium nihilominus ingenuis artibus inſtituendum, ne ad ſtudia natalibus indigna deprimeretur, enixe curaverunt. Hic itaque, poſtquam ² *Cremonæ* & ³ *Mantue* primis literarum elementis & philoſophia optime imbutus eſſet, *Pavium* mittitur. Ibi & *Bononiæ* animum ad Poefin & Theologiam appellens laudis futuræ ſedulo fundamenta jecit. Quot annos his in locis egerit, vel quo tempore *Cremonam*, hinc rediens, reviſerit, fruſtra quæſivimus. In patria autem, prope dilectas *Serii* ripas adeo ſuavi lenique carminum curſu, ipſiuſque fluminis non abſimili, ⁴ paſſim decantati (ad quas ſe ⁵ puerum ceciniffe ipſe teſtis eſt) eum non ita diu commoratum fuiſſe ſatis conſtat. ⁶ Canonicoꝝ enim Regularium Divi *Marci* apud *Mantuanos Auguſtinianam* domum vix ephebus ſubivit. ⁷ Nec multo poſtea, quippe adoleſcens admodum,

---

¹ *Vida* in *Carm.* cui *Tit. Gelelmi Vidæ & Leonæ Oſcaſalæ* Parentum *Manibus* v. 60. ² *Celfus de Roſinis* in *Lycæo Lateranenſi*, & *Barth. Botta* in *Præf.* ad *Com. in Chriſt.* ³ *Boiſſardus* in *Icon. Viror. Illuſt.* ⁴ *Bombyc.* L. 2. *Poet.* L. 1. & *Eclog.* 2. ⁵ *Scacch.* v. penult. ⁶ *Celf. de Roſinis* in *Lyc. Lat.* & *Ghiliſini* in *Theatr. D' Huom. Let.* ⁷ *Joannes Imperialis*, in *Muſeo Hiſtor.* & *Freherus*, in *Theatr. Vir. Clar.*

(IV)

caris parentibus longum vale dicto, *Romam* concessit, in *Canonicorum Regularium Divi Joannis Lateranensis* congregationem ascitus. ¹ Hic dum poeseos & Theologiae gloria floruerit, & virtutes cum ætate pariter accreverint, earum fama late innotescens aures *Leonis* X. attigit. Pontifex optimus, pro affectu suo in literatos singulari, tanti viri amicitia carere noluit. Eum igitur e cœnobii tenebris ad *Romanam* curiam evocavit. Ad se propius admotum, penitusque cognitum, adprime habuit in deliciis, & muneribus auxit. ² Ap

³ INGENIUM *Vida* licet hæctenus levioribus argumentis præcipue fuerat exercitatum, omnium tamen iudicio idoneum videbatur & par gravissimis exornandis. *Leoni* igitur cum in animo esset, ut inveniret aliquem qui *Christiane* Religionis Autorem & Ducem *Maronianis* numeris non indigne celebraret, quo argumentum adeo sublime minus dehonoret, ⁴ autorem nostrum, propositis præmiis, ad scribendam *Christiada* cohortatus est. *Vida*, utcunque imparem se muneri imposito verecundior judicaret, Pontificis imperio morem gerendum esse censuit. Opus igitur arduum & (ut ipse ⁵ vocat) periculosum aggreditur; quod ut feliciter exigeret, ⁶ Prioratu *Tusculano* Divi *Silvestri* donatus est, ubi strepitu molestiisque Aulicorum semotus blando Musarum commercio magis vacaret.

AT vero hic loci debitæ laudes nequaquam denegandæ sunt *Joanni Matthæo Giberto*, cui *Vida* noster acceptum videtur referre, quod ea apud *Leonem* valeret gratia, præsertim quod ⁷ Prioratum hunc ab eo obtineret. Quorum utriusque, & *Leonis* & *Giberti*, beneficia gratissimo usque recoluit animo; quod abunde testan-

---

¹ *Barth. Botta* in Præf. ad Com. in *Chr. st.* *Freherus* in *Theatr. Vir. Clar. & J. Imperialis* in *Mus. Hist.* ² *Vida* in Poem. cui Tit. *Gelel. Vida & Leon. Ose.* *Par. Man. v. 17.* ³ *Vida* in P.S. ad *Chr. st.* ⁴ *Id. ib.* ⁵ *Barth. Botta* in Præf. ad Com. in *Chr. st.* *Joan. Imperialis* in *Museo Hist. & Freherus* in *Theatr. Vir. Clar.* ⁶ *Vida* in, *Od. 1. ad J. M. Gibertum.*

tur ista carmina, ¹ tum quibus eos in terris adhuc agentes celebravit, ² tum quibus eorum mortem, ubi spes mercedis esse desiit, pie deflevit.

¹ *VIDA Tusculi* factus incola quieto potitus est illo vitæ genere quod ³ diu appetiverat; eodem plane quod ⁴ *Poeticorum* Libro I. egregium quicquam inchoanti quærendum esse statuit, & tantis effert laudibus. Hic literato beatus otio patrem *Virgilium* non magis carminum gloria æmulatus est, quam secreto a vulgi oculis secessu, in quo (teste Aut. *Dial. De Caus. Corr. Eloq.*) princeps ille poetarum neque apud Divum *Augustum* gratia caruit, neque apud *Romanos* notitia. ⁵ In hac peramœna & amicissima Musis sede exequendis patroni mandatis sedulus incubuit. Interea vero se non ita seclusit, quasi prorsus lateret; non ita huic uni operi incubuit, quasi ad cætera omnia ineptus & inutilis futurus; ⁶ eruditorum hominum confortio sese lubens exposuit, labori voluptatem, utili dulce sapienter attemperans. ⁷ Omnibus enim ingenii & literarum nomine insignioribus domum suam, quasi publici juris factam, nunquam non patere voluit. ⁸ Ita purioribus vitæ gaudiis animum oblectans felicitatis apicem sibi visus est attingere. At voluptates hæc innocuas duplici infortunio violatas habuit. ⁹ Dum enim apud *Tusculanos* ageret, parentes, eodem fere mortis telo perculsi, *Cremonæ* supremum diem obierunt. Quanto mœroris sensu nuntium tam acerbum Filius cum primis pius acceperit, abunde patet e lugubri illo carmine quod eorum Manibus consecravit. Idem etiam circa tempus morti cessit *Leo X.* cum quo & spes & ratio studiorum poetæ nostro aliquandiu defece-

¹ Scil. Oda *Leoni X.* inscripta, duæ Odæ & Epistola ad *J. M. Gibertum*.
² *Poet.* L. 2. sub fin. Epist. ad *J. M. Gibertum* v. 26. & Carmen cui Tit. *Joan. M. Giberto* non in Apotheolin relato. ³ Od. 1. ad *J. M. Gibertum*. ⁴ V. 489.
⁵ *J. Imperialis* in *Museo Histor. & Bar. Botta* in *Præf. ad Comm. in Christ.*
⁶ *J. Imperialis* in *Mus. Hist. Freherus* in *Theatro Vir. Clar. & Bart. Botta* in *Præf. ad Com. in Christ.* ⁷ *Bart. Botta* in *Præf. ad Com. in Christ.* ⁸ V. Carm. cui Tit. *Gelel. Vida & Leon. Ojc. Par. Manib.* ⁹ V. v. 4. ejusd. Carm.

(VI)

runt. Hæ vero, duobus annis nondum elapsis, post *Adriani* VI. mortem, cum *Clemente* VII. ad Pontificatum evecto renatæ sunt. ¹ Ille absolvendam *Christiada* denuo *Vidæ* demandavit, ² & absolutam, una cum autore suo, jampridem per communionem studiorum cognito, benignissime excepit. ³ A. D. MDXXXII. *Febr.* die sexto eum *Albæ Pompeiæ* ad *Tanarum* Episcopatu, (per *Antoniz Moli* mortem vacante) præmio tanti operis meritissimo, donavit.

VIDA post dignitatem hanc acquisitam ⁴ per duos plus minus annos cum *Clemente Romæ* vixit. ⁵ His exactis, noluit in urbe vel ignavus diutius morari, vel ambitiosus (prout hodie quorundam mos est) ulterioribus titulis & honoribus inhiare. *Albam* igitur se contulit Episcopus, ut populo sibi commisso fidelius invigilaret. Cumque ampliorem agendi campum adeptus esset, spem de eo conceptam minime fefellit. Virtutes, quas in animo privatus conceperat, jam in publicum provectus cum honore exercuit. ⁶ Et sincera in Deum pietate, & simplici vitæ innocentia spectabilis, non minus exemplar morum, quam censorem se exhibuit. Divino cultui adeo feliciter prospexit, ut, ⁷ templorum alia prorsus extruendo, religionem quasi de novo instauraverit; alia reficiendo, nitorem quendam ei addiderit & venerationem. Singulis denique quæ Dei Opt. Max. gloriam quomodocunque promoverent faciendis se suaque omnia addixit. Nec integerrimi Præfulis tantum, sed & amantissimi Patris, nomen ab *Albensibus* promeruit. ⁸ Quum enim a *Gallis* oppugnaretur *Alba*, civitati acerrimis cohortationibus, ne se in manus hostium de-

---

¹ Vid. P. S. ad *Christiada*. ² *Freherus* in *Theat. Vir. Clar.* & *Botta* in *Præf. ad Com. in Christ.* ³ *Ughellus* in *Italiae Sacre Tom. 4.* ⁴ *Ghilini* in *Teatro D' Huomini Letterati*, & *Freherus* in *Theat. Vir. Clar.* ⁵ *Iidem* Autores. ⁶ *Botta* in *Præf. ad Com. in Christ.* *Ghilini* in *Teatro D' Huomini Lett.* *Celsus de Rosinis* in *Lycæo Lateran.* & *Freherus* in *Theat. Vir. Clar.* ⁷ Vid. *Autoris Hymn. 2. Divo Paulo Apostolo. Hymn. Divo Cassiano Martyri, Hymn. 2. Divo Margariæ Virgini,* & *Freherum in Theat. Clar. Vir.* ⁸ *Celsus de Rosinis* in *Lycæo Lateran.*

derent,

derent, persuasit, plebemque fame laborantem propriis impensis liberaliter sustentavit. ¹ Talibus humani ingenii, animique in eos quibus præfuit propensissimi officii per univèrsam vitæ decursum præstitis, allexit omnium sibi benevolentiam. Ita per annos triginta quinque populum *Albensem* felicibus gubernavit auspiciis. ² A. D. MDLXVI. *Septembris* die vicesimo septimo, senio confectus, ³ quippe nonagenario major, in eadem, qua vixerat, pietate placide ad Deum migravit. ⁴ Defuncti Reliquiæ cum insigni funeris pompa, & officio luctus non mediocri, comitantibus omnium ordinum *Albensibus*, elatæ sunt, & in Ecclesia sua Cathedrali sepultæ. ⁵ Paulo post, *Cremonenses* alumno de illis optime merito, exequiis in majori urbis templo magna frequentia celebratis, & publicis elogiis honorifice parentarunt, ⁶ eique splendidum monumentum erexerunt sequenti ornatum Epitaphio.

D. O. M.

MARC. HIER. VIDÆ ALBÆ EPISCOPO,

QUEM PROBE OMNES NORUNT,

CIVITAS CREMONA, DECRETO SEPULCHRO SUMPTU

PUB. CIVI

QUI DE UNIVERSA CIVITATE B. M. EST

PARENTAVIT

V. A. N.

QUI, CUM QUICQUID IN EGREGIUM HOMINEM

LAUDIS DICÍ POTEST

IN EUM BENEFICIO NAT. FUERIT COLLATUM,

IMMORTALITATE ERAT DIGNUS,

NISI NATURE COMMUNIS CONDITIO OBSTITISSET.

---

¹ Botta in Præf. ad Com. in *Christ. Freherus* in *Theatr. Clar. Vir.* ² *Thuanus* *Hist.* L. 39. *Freherus* in *Theat. Vir. Clar. Ughellus* in *Ital. Sacr.* Tom. 4. *Ghilini* in *Teatro D' Huom. Let. Cavatellius* in *Cremonens. Annal.* &c. ³ *Celsus de Rosinis* in *Lyceo Lat.* ⁴ Idem Autor ⁵ *Thuanus* in *Hist.* Lib. 39. *Antonius Campus* in *Hist. Cremon.* & *Cavatellius* in *Cremon. Annal.* ⁶ *Antonius Campus* in *Hist. Cremon. Ghil.* in *Teatro D' Huom. Let. Cavatellius* in *Cremon. Annal.* *Freherus* in *Theat. Vir. Clar.* & *Ughellus* in *Ital. Sac.* Tom. 4.

(VIII)

VIVIT TAMEN ADHUC APUD NOS,
VIVETQUE ÆTERNUM AD POSTEROS BENEF.
JUCUNDISS.

AC PERPETUA RECORDATIONE.

QUI OMNIBUS ERGA GREGEM SIBI COMMISSUM
OFFICIIS FUNCTUS,
PIETAT. CHARIT. FIDE, CONST. PRÆCLARUS,
OMNIBUS CHARUS,
NEMINI NOXIUS, A NOBIS DISCESSIT
SUA MAGIS, QUAM ALIORUM
TEMPORE.

QUI NON SOLUM PIE ET SANCTE DEUM COLUIT,
SED ITA ETIAM CECINIT, UT IN COELO LOCUM,
UBI BEATUS

ÆVO SEMPITERNO FRUATUR,
ET IN TERRIS ÆTERNAM SIBI GLORIAM,
MAXIMO OMNIUM MORTALIUM FRUCTU,
COMPARARIT.

OBIIT ANNO MDLXVI.
XXVII SEPTEMB.

QUÆ *Vida* scripsit & agnovit poemata ab ipso adhuc vivente in duos Tomos congesta sunt, & *Cremonæ* A.D. MDL. accurate impressa. Tomo primo continentur *Quæ ad Christi veritatem pertinent*, viz. HYMNI DE REBUS DIVINIS, & CHRISTIADOS LIBRI VI. Secundo, *Quæ [Auctor] haud plane disjuncta a fabula*, viz. DE ARTE POETICA LIBRI III. DE BOMBYCE LIBRI II. SCACCHIA LIB. I. BUCOLICA, ECLOGÆ III. & CARMINA DIVERSI GENERIS. Præter comprehensa hisce Tomis poemata, *Vida* attribuunt ¹ *Gyraldus*, ² *Freherus*, & ³ *Borrichius*, XIII. ITALORUM PUGILUM CUM TOTIDEM GALLIS CERTAMEN; ⁴ *Ughellus*, ⁵ *Ghilinius*, ⁶ *Freherus*, & *Aut. Indicis Bibl. Barb.* CARMEN PASTORALE IN OBITUM JULII II. PONT.

---

¹ In 1. *Dial. de Poet. suor Temp.* ² In *Theat. Vir. Clar.* ³ In *Diß. Academ. De Poet.* ⁴ In *Ital. Sac. T.4.* ⁵ In *Teas. D'Ænom. Les.* ⁶ In *Theat. Vir. Clar.*
MAX.

MAX. & *Idem Aut. Ind. Bib. Barb.* EPICEDION IN FUNERE OLIVERII CARDINALIS CARAPHÆ. Sed hæc, monente ipsius *Vidæ*¹ testimonio, adulterina censenda sunt.

ORATIONE soluta scripsit *Vida* TRES DIALOGOS DE REIPUBLICÆ DIGNITATE, *Cremonæ* impress. A. MDLVI. CONSTITUTIONUM SYNODALIUM LIB. I. *ibid.* impress. A. MDLXII. & EPISTOLAM AD BARTHOLOMÆUM BOTTAM, illius commentario in *Christiada* præmissam. Scripsit etiam,² si *Ghilinio* fides habenda sit, LIBRUM DE MAGISTRATU, quem se vidisse testatur³ *Antonius Possevinus*. Opus autem hoc⁴ nec *Ghilinii* tempore, nec ad hunc usque diem, quantum audivimus, in lucem prodiit. *Autor Indicis Bibl. Barb.* & ⁵ *Celsus de Rosinis*, CREMONENSIVM ORATIONES TRES CONTRA PAPIENSES IN CONTROVERSIA PRINCIPATUS *Vidæ* adscribunt. Has autem ei non temere esse adjudicandas⁶ alibi inuimus.

---

¹ Vid. Aut. P. S. Edit. *Cremon.* Oper. annexum. ² Vid. *Teatro D' Huom. Let.* ³ Vid. *Celsus de Rosinis in Lyceo Lat.* ⁴ Vid. *Teat. D' Huom. Let.* ⁵ In *Lyceo Lat.* ⁶ Vid. *Annot.* ad v. 533. Lib. 3. *Poet.*

ERRATA.

Pag. 15. v. 14. leg. manet. v. 15. l. pertentat. p. 73. v. 15. l. Obstabit. p. 99. v. 8. l. paucas. p. 101. v. 14. l. fundet. p. 110. lin. 11. leg. ei. p. 114. l. 23. leg. varii. p. 120. l. 18. leg. Est. p. 144. l. 19. leg. multo.

MARCI HIERONYMI

V I D Æ

P O E T I C O R U M

A D

F R A N C I S C U M,

FRANCISCI Regis FRANCIE Filium, DELPHINUM,

L I B E R P R I M U S.

ARGUMENTUM.

INVOCATIO. Dedicatio ad Delphinum, quem in Hispania exultantem *VIDA* consolatur, & ad studium Poëseos invitat. Heroicus præ cæteris versus laudatur. Epici carminis leges tradendæ proponuntur, quæ tamen alia carminum genera excolentibus non erunt inutiles. Eligenda materia ingenio congrua. Nil magnum derepente aggrediendum. Rerum Verborumque copia comparanda. Effigies Poëmatum oratione soluta primo fingenda. Musis dicatus puer ab ætate tenera iis assuescat, optimoq; statim præceptori tradatur. Virgiliana lectione imbuatur, & Homerica. Homerus Græcorum poëtarum facile princeps. Illi quo quisque ætate propior, eo præstantior. Origo & progressus Poëseos in Italia. Virgilius omnium in hoc laudis genere primus. Postea sensim degenerans Poësis Italiam tandem, irruente Barbarie, penitus deseruit; jampridem tamen ope insignium virorum e gente Medicea revocatur. Virgiliū ante omnes Puer veneretur, eumque imitetur, nullosque in deliciis, nisi qui sub Augusto florere, poëtas habeat. Præceptor quærendus omnibus numeris absolutus, & minime severus; qui laudis spe & æmulatione, potius quam minis, animos juvenum excitet; quos semel his illecebris ad Poësin ductos ipsius artis dulcedo facile detinebit. Ponuntur signa, quibus aptus ad hæc studia ab inepto dignoscatur. Nimis præcox ingenium improbatur. Ludi puero concedendi. Proprietates Ingeniorum diversæ. Invigilandum præceptori ne blanditiis amoris Alumnus irretiat. Pubescentem non Poëseos tantum, sed & aliarum artium, studio oportet incumbere. Poëtae scribentis descriptio. Sumenda est æqua viribus materia. Quomodo Præceptor, quæ corrigenda sunt, emendet. Secessus ruris egregium quicquam inchoanti petendus. In honore vates haberi æquum est, quippe qui Superis dilecti. Musarum origo cælitus ducta. Hymnus ad Deum poëtarum præsidem.

MARCI

MARCI HIERONYMI
VIDÆ
POETICORUM

LIBER PRIMUS.

IT fas vestra mihi vulgare arcana
per orbem,
Pierides, penitusque sacros reclu-
dere fontes;
Dum vatem egregium teneris edu-
cere ab annis,
Heroum qui facta canat, laudesve Deorum,
Mente agito, vestrique in vertice sistere montis. 5

A 2

Ecquis

Ecquis erit juvenum, fegni qui plebe relicta
 Sub pedibus, pulchræ laudis succensus amore
 Ausit inaccessæ mecum se credere rupi,
 Lætæ ubi Pierides, cithara dum pulcher Apollo
 Personat, indulgent choreis, & carmina dicunt? 10
 Prîmus ades, FRANCISCE: sacras ne despice Mufas,
 Regia progenies, cui regum debita sceptrâ
 Gallorum, cum firma annis accesserit ætas.
 Hæc tibi parva ferunt jam nunc solatia dulces ;
 Dum procul a patria raptum, amplexuque tuorum, 15
 Ah dolor ! Hispanis fors impia detinet oris,
 HENRICO cum fratre : patris sic fata tulerunt
 Magnanimi, dum fortuna luctatur iniqua.
 Parce tamen puer ô lachrymis ; fata aspera forsan
 Mitescent, aderitque dies lætissima tandem 20
 Post triste exilium, patriis cum redditus oris
 Lætitiâ ingentem populorum, omnesque per urbes
 Accipies plausus, & lætas undique voces,
 Votaque pro reditu persolvent debita matres :
 Interea te Pierides comitentur ; in altos 25
 Jam te Parnassi mecum aude attollere lucos.

Jamque adeo in primis ne te non carminis unum
 Prætereat genus esse, licet celebranda reperti

Ad

Ad sacra sint tantum versus, laudesve Deorum
 Dicendas, ne religio sine honore jaceret : 30
 Nam traxere etiam paulatim ad cætera Musas,
 Versibus & variis cecinerunt omnia vates.
 Sed nullum e numero carmen præstantius omni,
 Quam quo post Divos heroum facta recensent,
 Versibus unde etiam nomen fecere minores, 35
 Munere concessum Phoebi venerabile donum
 Phemonoës, quæ prima dedit, si vera vetustas,
 Ex adyto haud aliis numeris responsa per orbem.

Tu vero ipse humeros explorans confule primum,
 Atque tuis prudens genus elige viribus aptum. 40
 Nam licet hic Divos, ac Diis genitos heroas
 In primis doceam canere, & res dicere gestas,
 Hæc tamen interdum mea te præcepta juvabunt,
 Seu scenam ingrediens populo spectacula præbes,
 Sive elegis juvenum lachrymas quibus igne medullas 45
 Urit amor, seu pastorum de more querelas
 Et lites Siculi vatis modularis avena ;
 Sive aliud quodcunque canis quo carmine cunque,
 Nunquam hinc, ne dubita, prorsum inconsultus abibis.

Atque ideo quodcunque audes, quodcunq; paratus 50
 Aggrederis, tibi sit placitum, atque arriferit ultro

Ante

Ante animo, nec iussa canas, nisi forte coactus
 Magnorum imperio regum, si quis tamen usquam est
 Primores inter nostros qui talia curet.

Omnia sponte sua, quæ nos elegimus ipsi, 55
 Proveniunt, duro assequimur vix iussa labore.

Sed neque cum primum tibi mentem inopina cupido,
 Atque repens calor attigerit, subito aggrediendum est
 Magnum opus: adde moram, tecumque impensius ante
 Consule, quicquid id est, partesq; expende per omnes 60
 Mente diu versans, donec nova cura fenescat.

Ante etiam pelago quam pandas vela patienti,
 Incumbasque operi incipiens, tibi digna supellex
 Verborum rerumque paranda est, proque videnda
 Instant multa prius, quorum vatum indiget usus: 65
 Illis tempus erit mox cum lætabere partis.

Sponte sua, dum forte etiam nil tale putamus,
 In mentem quædam veniunt, quæ forsitan ultro,
 Si semel exciderint, nunquam revocata redibunt,
 Atque eadem studio frustra expectabis inani. 70

Nec mihi non placeant, qui, fundamenta laborum
 Cum jaciunt, veterum explorant opera inclyta vatum
 Noctes atque dies, passimque accommoda cogunt
 Auxilia, intentique aciem per cuncta volutant.

Quin

Quin etiam prius effigiem formare solutis

75

Totiusque operis simulachrum fingere verbis

Proderit, atque omnes ex ordinenectere partes,

Et feriem rerum, & certos tibi ponere fines,

Per quos tuta regens vestigia tendere pergas.

Jamque hic tempus erat dare vela vocantibus Euris, 80

Condendique operis primas præscribere leges:

At prius ætati teneræ quæ cura colendæ

Dicendum, quantus puero labor impendendus.

Nulli etenim insignem dabitur gestare coronam,

Pieridum choreas teneris nisi norit ab annis.

85

Postquam igitur primas fandi puer hauserit artes,

Jam tunc incipiat riguos accedere fontes,

Et Phœbum, & dulces Musas affuefcats amare.

Ille autem parvum qui primis artibus ante

Imbuit, atque modos docuit, legesque loquendi,

90

Sincerus vocis, cuperem, ac purissimus oris

Contigerit, fandi ne fors puer atque nefandi

Nescius imbiberit male gratæ femina linguæ,

Quæ post infecto ex animo radicitus ulla

Non valeas, meliora docens, evellere cura.

95

Idcirco mihi ne quisquam persuadeat oro,

Ut placeant qui (dum cupiunt se numine lævo

Tol-

Tollere humo, & penitus jactant se ignota docere)
 Conventu in medio, septique impube corona
 Infolito penitus fandi de more magistri 100
 Obscuras gaudent in vulgum spargere voces
 Irrisi, fædam illuviem, atque immania monstra.
 Non minus a recta mentis ratione feruntur
 Decepti, quam qui, liquidi cum pocula fontes
 Sufficiant, malunt grave-olentem haurire paludem. 105
 Ne mihi, ne teneræ talis se admoverit auri,
 Sed procul ô procul ista ferat, natosque Getarum
 Imbuat, aut si qua est gens toto obtusior orbe.

Jamque igitur, mea cura, puer penetralia vatum
 Ingrediatur, & Aonia se proluat unda : 110
 Jamque sacrum teneris vatem veneretur ab annis,
 Quem Musæ Mincî herbofis aluere sub antris,
 Atque olim similem poscat sibi numina versum,
 Admirans artem, admirans præclara reperta.
 Nec mora, jam favet Ascanio, tactusque dolore 115
 Impubes legit æquales, quos impius hausit
 Ante diem Mavors, & acerbo funere merfit.
 Multa super Lauso, super & Pallante perempto
 Multa rogat, lachrymas inter quoque singula fundit
 Carmina, crudeli cum raptum morte parenti 120

Ah!

Ah! miseræ legit Euryalum, pulchrosque per artus
 Purpureum, leto dum volvitur, ire cruorem.
 Nec non interea Graios accedere vates
 Audeat, & linguam teneris assuescat utramque
 Auribus, exercens nunc hanc, nunc impiger illam. 125
 Nulla mora est, nostro Æneæ jam conferet igneis
 Æaciden flagrantem animis, Ithacumque vagantem,
 Atque ambos sæpe impellet concurrere vates.

Nunc geminas, puer, huc aures, huc dirige mentem.
 Nam, quia non paucos parte ex utraque poëtas 130
 Nostrosque, Graiosque tibi se offerre videbis,
 Quos hic evites, quibus idem fidere tutus
 Evaleas, dicam, ne quis te fallere possit.
 Haud multus labor autores tibi prodere Graios,
 Quos inter potitur sceptris insignis Homerus: 135
 Hunc omnes alii observant, hinc pectore numen
 Concipiunt vates, blandumque Heliconis amorem.
 Felices quos illa ætas, quos protulit illi
 Proxima. Divino quanto quisque ortus Homero
 Vicinus magis, est tanto præstantior omnis. 140
 Degenerant adeo magis ac magis usque minores,
 Obliti veterum præclara inventa parentum.
 Jamque fere Inachia restincta est gloria linguæ

Omnis, & Argolici iussi concedere avitis
 Sunt pulsi reges foliis, civesque coacti 145
 Diverſa exilia, atque alienas quærere terras.
 Huc illuc inopes errant, habet omnia victor
 Barbarus, & verſis nunc luget Græcia fatiſ.
 Noſtri autem ut ſanctum Divas Heliconæ colentes
 Cœperunt primum in Latium transferre, fluebant 150
 Verſu incompoſito informes, artiſque Pelægæ
 Indociles Muſa fundebant carmina agreſti,
 Sylvicolæ inter Faunos: tunc omne ſonabat
 Arbuſtum fremitu ſylvæ frondofai.
 Nondum acies, nondum arma rudi pater Ennius ore 155
 Tentarat, qui mox Graio de vertice primus
 Eſt auſus viridem in Latio ſperare coronam.
 Tum rerum cauſas, naturæ arcana latentis
 Explorare auſi, cecinerunt carmine dulci
 Omnia Pierio ſpargentes nectare vates. 160
 Atque ita deinde rudes paulatim ſumere verſus
 Cœperunt formam inſignem, penituſque Latini
 Agreſtem exuerunt morem, liquidiffima donec
 Tempeſtas veluti cœli poſt nubila, & imbres,
 Extulit os ſacrum, ſoboles certiffima Phœbi, 165
 Virgilius, qui mox, veterum ſqualore ſituque

Deterfo, in melius mira omnia rettulit arte,
 Vocem animumque Deo fimilis: date lilia plenis,
 Pierides, calathis, tantoque affurgite alumno.
 Unus hic ingenio præstanti gentis Achivæ 170
 Divinos vates longe superavit, & arte,
 Aureus! immortale fonans! stupet ipfa, pavetque,
 Quamvis ingentem miretur Græcia Homerum.
 Haud alio Latium tantum fe tempore jactat:
 Tunc linguæ Aufoniæ potuit quæ maxima virtus 175
 Effe, fuit, coeloque ingens fe gloria vexit
 Italiæ: fperare nefas fit vatibus ultra.
 Nulla mora, ex illo in pejus ruere omnia vifa,
 Degenerare animi, atque retro res lapfa referri.
 Hic namque ingenio confifus poft habet artem: 180
 Ille furit ftrepitu, tenditque æquare tubarum
 Voce fonos, verfusque tonat fine more per omnes:
 Dant alii cantus vacuos, & inania verba
 Incaffum, fola capti dulcedine vocis;
 Pierides donec Romam, & Tyberina fluenta 185
 Defervere, Italis expulfæ protinus oris.
 Tanti caufa mali Latio gens afpera aperto
 Sæpius irrumpens: funt juffi vertere morem
 Aufonidæ victi, victoris vocibus ufi.

Cessit amor Musarum, artes subiere repente 190
 Indignæ, atque opibus cuncti incubuere parandis.
 Jampridem tamen Ausonios invifere rursus
 Cœperunt MEDICUM revocatæ munere Musæ;
 Tuscorum MEDICUM, quos tandem protulit ætas
 Europæ in tantis solamen dulce ruinis. 195
 Illi etiam Graiæ miserati incommoda gentis,
 Ne Danaûm penitus caderet cum nomine virtus,
 In Latium advectos juvenes, juvenumque magistros,
 Argolicas artes quibus esset cura tueri,
 Securos Musas jussere, atque otia amare. 200
 Illi etiam captas late misere per urbes,
 Qui doctas tabulas, veterum monumenta virorum,
 Mercati pretio adveherent, quæ barbarus igni
 Tradebat Danaûm regnis opibusque potitus.
 Et tentamus adhuc sceptris imponere nostris 205
 Externum, necdum civiles condimus enfes.
 Hæc ætas omnis, vatum hæc fortuna priorum.

Ergo ipsum ante alios animo venerare Maronem,
 Atque unum sequere, utque potes, vestigia ferva.
 Qui si forte tibi non omnia sufficit unus, 210
 Adde illi natos eodem quoque tempore vates.
 Parce dehinc, puer, atque alios ne quære doceri;

Nec

Nec te discendi capiat tam dira cupido.

Tempus erit tibi, mox cum firma advenerit ætas,

Speçtatum ut cunctos impune accedere detur. 215

Interea moniti vos hic audite, parentes.

Quærendus rector de millibus, eque legendus,

Sicubi Musarum studiis insignis & arte,

Qui curas dulces, carique parentis amorem

Induat, atque velit blandum perferre laborem. 220

Illa suis niti nondum aufit viribus ætas,

Externæ sed opis, alienæque indiga curæ est.

Nam puerum, ni præsentis vis fida regentis

Adfit, & hunc dulcem studiorum infundat amorem,

Illecebræ sacris avertant mille Camœnis 225

Deceptum falsa melioris imagine curæ.

Sic quoque ubi cultis plantas defodit in hortis

Agricola, & teneras telluri credidit almæ,

Fraxineos contos subito erigit, & sua cuique

Robora, ut innixæ ventos coelique ruinam 230

Contemnant, furgantque leves impune per auras.

Ille autem, pueri cui credita cura colendi

Artibus egregiis, in primis optet amari,

Atque odium cari super omnia vitet alumni:

Ne forte & sacras simul oderit ille Camœnas 235

Imprudens, & adhuc tantæ dulcedinis expers;
 Deficiantque animi studiorum in limine primo.
 Ponite crudeles iras & flagra, magistri,
 Foeda ministeria, atque minis absistite acerbis.
 Ne mihi ne, quæso, puerum quis verbera cogat 240
 Dura pati; neque enim lachrymas, aut dulcis alumni
 Ferre queunt Musæ gemitus, ægræque recedunt;
 Illiusque cadunt animi, nec jam amplius audet
 Sponte sua quicquam egregium, ingratumque laborem
 Invitus trahit ægre, animoque ad verbera durat. 245
 Vidi ego, qui semper levia ob commissa vocabat
 Ad pœnam pueros, furiis insurgere, & ira
 Terribilem, invisos veluti sæviret in hostes:
 Hinc semper gemitus, hinc verbera dira sonabant.
 Atque equidem memini, cum formidatus iniquis 250
 Urgeret pœnis, solitoque immanior ille
 Terreret turbam invalidam, (miserabile visu!)
 Forte puer prima signans nondum ora juventa,
 Insignis facie ante alios, exegerat omnem
 Cum fociis ludens lucem, oblitusque timoris 255
 Posthabuit ludo iustos ediscere versus.
 Ecce! furens animis multa increpat ille, minisque
 Insurgens sævo pavitantem territat ore

Horrendum, & loris dextram crudelibus armat.

Quo subito terrore puer miserabilis acri 260

Corripitur morbo; parvo is post tempore vitam

Crescentem blanda coeli sub luce reliquit.

Illum populifer Padus, illum Serius imis

Seriadesque diu Nymphæ flere sub undis.

Tempore jam ex illo, vatem cum dura jubentem 265

Phœbigenam Alcides animo indignante peremit,

Vocali inuisam feriens testudine frontem,

Debuerat sævos factum monuisse magistros.

Vos tamen, ô jussi juvenes, parete regentum

Imperiis, ultroque animos summittite vestros. 270

Siquem igitur clari formandi gloria vatis

Digna ^{manet} movet, verbis puerum compellat amicis,

Sæpe rogans, laudisque animum pertentat amore.

Quandoquidem hunc imis postquam semel ossibus ignem

Implicuit, labor inde levis, sese excitat ardens 275

Sponte sua, durosque volens fert ille labores,

Et tacito vivens crescit sub pectore flamma.

Quid memorem? socium nam mos æqualibus annis

Jungere, cui paribus studiis contendat alumnus,

Æmula cum virtus stimulis agitarit honestis: 280

Præsertim si victori sua præmia rector

Pollicitus, celeremve canem, pictamve pharetram.
 Continuo videas studio gestire legendi
 Ardentem, ac fera sub nocte urgere laborem,
 Dum timet alterius capiti spectare coronam. 285

Ast ubi sponte sua studia hæc affuerit amare,
 Jam non laudis amor, non illum gloria tantum
 Sollicitat, sed mira operum dulcedine captus
 Musarum nequit avelli complexibus arctis.
 Nonne vides, duri natos ubi sæpe parentes 290
 Dulcibus amorunt studiis, & discere avaras
 Jufferunt artes, mentem siquando libido
 Nota subit, folitaque animum dulcedine movit,
 Ut læti rursus irriguos accedere fontes
 Ardescant studiis, & nota revifere Tempe? 295
 Exultant animis cupidi, pugnantque parentum
 Imperiis, nequit ardentes vis ulla morari.

Sic affuetus equus jam duris ora lupatis,
 Forte procul notis si armenta aspexit in arvis,
 Huc veterum ferri cupit haud oblitus amorum, 300
 Atque hic atque illic hæret, frænisque repugnat,
 Quove magis stimulis instas, hoc acrius ille
 Perfurit; it tandem multo vix verbere victus
 Coeptum iter: ipsa tamen respectans crebra moratur

Pascua,

Pascua, & hinnitu late loca complet acuto. 305
 Ah! quoties aliquis sacros reminiscitur æger
 Fontes incassum, & lucos suspirat amatos
 Dulcibus ereptus Musis puer, atria ut alta
 Incoleret regum rebus præfectus agendis!
 Tybure quam mallet, gelido aut sub Tusculo iniquam 310
 Pauperiemque pati, & ventos perferre nivales!

Contra autem vanum multi effudere laborem,
 Quos frustra excoluisse solum male pinguis arenæ
 Pœnituit, ventisque viam tentasse negatis.
 Quod ne cui sero contingat forte docenti, 315
 Continuo poterit certis præsciscere signis.
 Namque puer nullis rectorum hortatibus ipse
 Sponte sua exercetur, amatque, rogatque docentes
 Primus, inardescitque ingenti laudis amore.
 Provocat hinc focios pulchra ad certamina primus, 320
 Exultatque animo victor, superatus amaris
 Mordetur curis, latebrasque, & sola requirit
 Infelix loca; ad æquales pudet ire, gravesque
 Vultus ferre nequit cari rectoris inultus.
 Nec lachrymis penitus caruerunt ora decoris. 325
 Hic mihi se Divis, fatisque volentibus affert,
 Huic Musæ indulgent omnes, hunc poscit Apollo.

At nullam prorsus tibi spem frustra excitet ille,
 Quem non ulla movet prædulcis gloria famæ,
 Et præcepta negat duras dimittere in aures 330
 Immemor auditi, cui turpis inertia mentem
 Dejicit, atque hebetes torpent in corpore sensus.
 Huic curam moneo ne quisquam impendat inanem.

Nec placet ante annos vates puer: omnia iusto
 Tempore proveniant: ah! ne mihi olentia poma 335
 Mitescant prius, autumnus bicoloribus uvis
 Quam redeat, spumetque cadis vindemia plenis.
 Ante diem nam lapsa cadent, ramosque relinquent
 Maternos, calcabit humi projecta viator.

Nec ludos puero abnuimus: subducere mentem 340
 Interdum studiis liceat: defessus amoena
 Rura petat, sæpe & mores observet agrestum;
 Et venator agat de vertice Tyburtino
 Veloces capreas, aut tendat retia cervis.
 Non ille interea penitus patietur inanem 345
 Ire diem, comitum coetu se subtrahet ultro
 Interdum, & sola secum meditabitur umbra
 Agrestem Faunis laudem, Musasque sub alta
 Confulet Albunea vitreas Anienis ad undas.
 Nempe etiam alternis requiescere foetibus arva 350
 Per-

Permittunt sponte agricolæ, & cessare novalēs :

Interea vires tellus inarata refumit,

Quique subit largis respondet frugibus annus.

Verum non eadem tamen omnibus esse memento

Ingenia. Inventus sæpe est, cui carmina curæ, 355

Cui placeant Musæ, cui non fit læva voluntas;

Nititur ille tamen frustra, & contendit inani

Delusus studio, vetitisque accingitur ausis :

Numina læva obstant, precibusque vocatus Apollo.

Orabit melius causas fors ille, animoque 360

Naturam, & cæcos rerum scrutabitur ortus.

Sæpe tamen cultusque frequens, & cura docentum

Imperat ingeniis, naturaque flectitur arte.

Nec labor ille quidem rectoribus ultimus, acres

Incauto juveni stimulos avertere amoris, 365

Donec crescentem doceat maturior ætas

Ferre jugum, atque faces, sævique Cupidinis iras.

Sæpe etenim tectos immitis in ossibus ignes

Verfat amor, mollesque est intus cura medullas,

Nec miserum patitur vatum meminisse, nec undæ 370

Castaliæ: tantum suspirat vulnere cæco.

Ante oculos simulachra volant noctesque diesque

Nuntia virginei vultus, quem perditus ardet.

Nec potis est alio fixam traducere mentem
 Saucius: ignari frustra miscere parentes 375
 Pæonios succos, medicasque Machaonis artes
 Consulere: interea penitus calor ille reliquit
 Pierius: torquent alii cor molle calores.

Cum vero jam pubescens mente altius hausit
 Musarum dulcem sanctique Heliconis amorem, 380
 Et sese Phœbo addixit, propriumque sacrauit,
 Haud tantum exploret vatum monumenta, sed idem
 Consulat, atque alios autores discat, ut acri
 Nulla sit ingenio quam non libaverit artem.
 Proderit in primis linguam Ciceronis ad unguem 385
 Fingere, & eloquii per campos ire patentes.
 Ille, decus Latii, magnæ lux altera Romæ,
 Ore effundit opes fandi certissimus autor:
 Tantum omnes superans præclaræ munere linguæ,
 Quantum iit ante alias Romana potentia gentes. 390
 Profuit & varios mores hominumque, locorumque
 Explorasse fitus, multas terraque marique
 Aut vidisse ipsum urbes, aut narrantibus illas
 Ex aliis novisse, & pictum in pariete mundum.
 Quid referam qui, ut fæva queant æquare canendo 395
 Prælia, non horrent certamina Martis adire,

Per

Per mediasque acies vadunt, & bella laceffunt?
 At quia dura vetant longum nos fata morari
 In cunctis, revocatque angusti terminus ævi,
 Vos sat erit, pueri, tantum omnes iffe per artes, 400
 Quarum summa fequi faltem falurgia oportet.
 Nec refert rate qui varias legit æquoris oras,
 Mercis ut in patriam referat fe dives opimæ,
 Si non cuncta oculis luftraverit oppida paffim,
 Et circumfufis longum terat otia terris: 405
 Sat fuerit portus, extremaque littora tantum
 Exploraffe: fecus toto vagus exulet ævo,
 Et ferus natos dulces, patriamque revifet.
 Nulla dies tamen interea, tibi nulla abeat nox,
 Quin aliquid vatum facrorum e fontibus almis 410
 Haufervis, ac dulcem labris admoveris annem.
 Sed tibi præfertim princeps tunc hæreat illa
 Cura animo, noctem atque diem te te excitet una,
 Omnem quam propter libuit perferre laborem.
 Non hic te quibus aut pedibus fpatiiſve monebo 415
 Tendantur ducti verſus: labor iſte regentum
 Poſtulat haud multum curæ, qui sæpe morando
 Ipſa minutatim metiri carmina ſectis
 In partes membris, & tempora certa docebunt.

Con-

Continuo, edico, jam tunc animosus alumnus 420
 In numerum incipiat sub leges cogere verba:
 Jam tunc summissa meditetur carmina voce,
 Sermonum memor, antiquis quos vatibus haufit.
 Tum votis sibi centum aures, tum lumina centum
 Exoptat dubius rerum, metuensque pericli. 425
 Dividit huc illuc animum, cunctamque pererrat
 Naturam rerum, versatque per omnia mentem;
 Quis rebus dexter modus, aut quæ mollia fandi
 Tempora: vertuntur species in pectore mille.
 Nec mora, nec requies; dubio sententia surgit 430
 Multa animo, variatque; omnes convertitur anceps
 In facies, nescitque etiam notissima, & hæret
 Attonitus: nunc multa animum, nunc consulit aures,
 Secum mente agitans siqua olim audita recurrunt
 Sponte sua; & memorem mentem excitat, atq; repostas
 Thefauris depromit opes, lætusque laboris
 Ipse sui parto fruitur: multa ecce! repente
 Fors inopina aperit cunctanti, aliudque putanti.
 Jamque hæc, jamque illa attentat, textitque retexitque,
 Et variis indefessus conatibus instat. 440
 Sæpe etenim occurrunt haud dictu mollia, ubi hæret
 Cura diu, multoque exercita corda labore.

Nunc

Nunc hos, nunc illos aditus vestigat, & omnia
 Attentans scopulo longum luctatur iniquo,
 Dum se qua ostendat facilis via : denique multa 445
 Aut vi, aut cœli & fortunæ munere victor
 Exultat, domitoque animis it ad æthera monstro.
 Ast ubi nulla viam nec vis, nec dextra aperit fors,
 Nec prodest vires fessas renovare, nec aptum
 Nunc hic, nunc illic captare ad carmina tempus, 450
 Invitus cura absistit, tristisque relinquit
 Cœpta infecta, pedem referens : ceu forte viator
 Si quis tendat iter campis, cui se amnis abundans
 Ecce ! viæ in medio objiciat, spumisque fragosos
 Post imbrem volvens montis de vertice fluctus, 455
 Horrescit, ripaque moratus obambulat anceps :
 Tum demum metuens retro redit æger, iterque
 Aut alia tenet, aut, cedant dum flumina, differt.

Sed neque inexpertus rerum jam texere longas
 Audeat Iliadas : paulatim assuescat, & ante 460
 Incipiat graciles pastorum inflare cicutas.
 Jam poterit culicis numeris fera dicere fata ;
 Aut quanta ediderit certamine fulmineus mus
 Funera in argutas & amantes humida turmas ;
 Ordirive dolos, & retia tenuis aranei. 465

Con-

Confiliis etiam hic nostris, vobisque, docentes,
 Est monitis opus: ingeniis nam parcere multa
 Fas teneris, donec paulatim attollere sese
 Incipiant animi, videantque in carmine labem
 Per se ipsi, & tacito rubeant ultro ora pudore. 470
 Nam maculas si forte omnes per carmina monstret
 Quæsitior ferus, abjiciant spem protinus omnem,
 Atque alias animo potius vertantur ad artes.
 Nostrum igitur si forte adeat puer indole limen
 Egregia, ut consulta petat, parere paratus, 475
 Quique velit sese arbitrio supponere nostro,
 Excipiam placidus: nec me juvenile pigebit
 Ad coelum vultu simulato extollere carmen
 Laudibus, & stimulos acres sub pectore figam.
 Post tamen ut multa spe mentem arrexit ardens, 480
 Si quis forte inter, veluti de vulnere claudus,
 Tardus eat versus, quem non videt infcius ipse
 Delususque sonis teneras fallacibus aures,
 Haud medicas afferre manus, ægroque mederi
 Addubitem, & semper meliora ostendere pergam. 485
 Quod superest, etiam moneo, creberque monebo
 Ne quisquam nisi curarum, liberque laborum
 Inchoet egregium quicquam, verum procul urbis

At-

Attonitæ fugiat strepitus, & amoena silentis
 Accedat loca ruris, ubi Dryadesque puellæ, 490
 Panesque, Faunisque, & montivagi Sylvani.
 Hic læti haud magnis opibus, non divite cultu
 Vitam agitant vates: procul est sceleratus habendi
 Hinc amor, infanæ spes longe, atque impia vota,
 Et nunquam diræ fubeunt ea limina curæ: 495
 Dulcis & alma quies, ac paucis nota voluptas.

At nimium trux ille, ferisque e cautibus ortus,
 Qui sanctos, genus innocuum, populumque Deorum,
 Aut armis audet vates, aut lædere dictis.
 Vidi ego, qui ad summos Musarum munere honores 500
 Evecti, mox ingratos contemnere Musas,
 Nec vates saltem alloquio dignarier ipsos.
 Parcite, mortales, sacros vexare poetas:
 Ultiores sperate Deos, sub numine quorum
 Semper vita fuit vatum defensa piorum. 505
 Illi omnes sibi fortunas posuere volentes
 Sub pedibus, regumque & opes, & sceptrâ superba
 Ingenti vincunt animo, ac mortalia rident.
 Non illis usquam scelerum mens conscia cæcos
 Horrescit cœli crepitus, ignemve coruscum, 510
 Cum pater omnipotens præruptas fulmine turres

Ingeminans quatit, ac montes diverberat altos.
 Securi terrorum hilares ad fidera mentes
 Arrexere, Deumque agitant sine crimine vitam. 514
 Dona Deum Musæ: vulgus procul este prophanum.
 Has magni natas Jovis olim duxit ab aëtris
 Callidus in terras insigni fraude Prometheus,
 Cum liquidos etiam mortalibus attulit ignes.
 Quippe rudes hominum mentes, & pectora dura
 Ipse sagax animo miseratus, ubi aëtra per aurea 520
 Ire datum, ac Superum lætis accumbere mensis,
 Miratus fonitum circumvolventis Olympi
 Ingentem, magnique argutos ætheris orbes,
 Quos, sua quenque, cient vario discrimine Musæ;
 Continuo utilius ratus est mortalibus addi 524
 Post ignem nil posse, animumque ad callida movit
 Furta vigil. Dii mox cœlestia dona volentes
 Concessere, doli licet audentissimus ipse
 Autor Caucaseo sævas det vertice pœnas.
 Quo terrore nisi multo post tempore inertes 530
 Non ausi dias homines accersere Musas:
 Sed ventura prius pandebant carmine foli
 Coelicolæ, dubiisque dabant oracula rebus.
 Ipse pater Divum Dodonæ carmina primus

Et

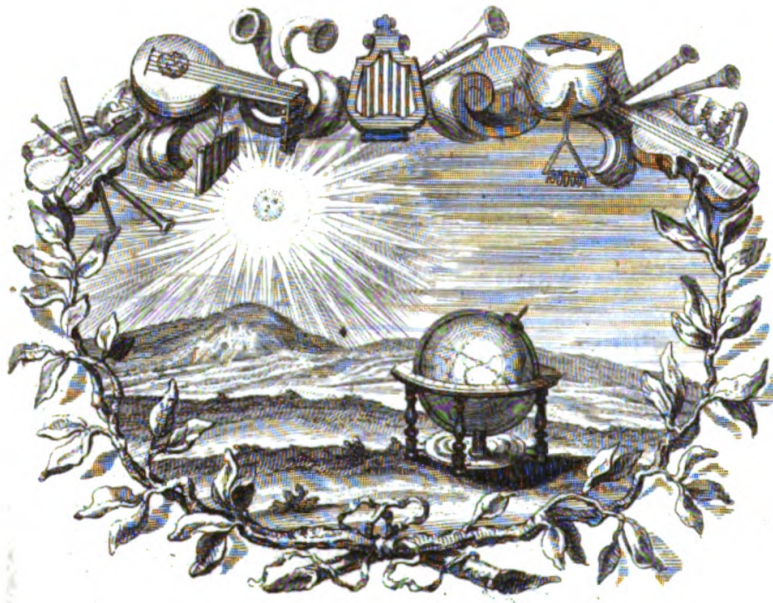
Et Libycis cecinit lucis, mox Phocidis antro 535
 Insonuit Themis alma, suos quoque pulcher Apollo
 Responsis monuit Delphos, nec defuit olim
 Antiquis Faunus caneret qui fata Latinis.
 Tum Solymum prisca vates, tum sacra Sibyllæ
 Nomina divinas cœli in penetralia mentes 540
 Arripere, Deumque animis hausere furentes.
 Nec mora, quæ primum Fauni, vatesque canebant
 Carmina, mortales passim didicere per urbes,
 Post epulas laudes heroum, & facta canentes.

Quid mirandum homini cœlo divinitus æque 545
 Concessum! mortale genus tua numina sentit,
 Quisquis es ille, Deus certe! qui pectora vatum
 Incolis, afflataque rapis super æthera mentes.
 Te sine nil nobis lætum, nec amabile quicquam.
 Ipsæ etiam volucres vario tua numina cantu 550
 Testantur: pecudesque feræ, mutæque natantes
 Ad tua iussa citæ properant: tua munera saxa
 Dura movent, sylvasque trahunt hinc inde sequentes.
 Te quoque senferunt olim impia Tartara, & umbræ
 Pallentes stupere: minas tibi janitor Orci 555
 Oblitus, sævas posuere & Erinnyes iras.
 Tu Jovis ambrosiis das nos accumbere mensis:

Tu nos Diis æquas superis : tu blanda laborum
Sufficis & duræ præfens folatia vitæ.

Salve hominum dulcis requies, Divumque voluptas! 560

Ipse tuæ egregios audax nunc laudis honores
Ingredior vates idem, Superumque sacerdos,
Sacraque dona fero teneris comitatus alumnis.

MARCI

MARCI HIERONYMI

V I D Æ

P O E T I C O R U M

LIBER SECUNDUS.

ARGUMENTUM.

OPE Musarum rursus implorata, materię apte disponendę rationem Poeta in hoc libro se traditurum profitetur. Proponendi & Invocandi leges. Historica narratio vitanda. A rebus mediis, Homeri exemplo, exordium est, & ad primas inde revertendum. Lectorem diu, sed non ad finem usque, eventus actionis lateat. Digressiones non intempestive, nec ostentandę eruditionis gratia, sed ubi necessarię videntur, adhibendę. Sententię interdum admiscendę. Cavendum ne comparationibus a rebus vilioribus ductis oratio sordescat. Servanda Verisimilitudo. Repetitiones fugiendę. Accurata brevitatis commendatur. Opus exiguum dilatarı potest Episodiis. Nitendum est ut res aquentur verbis, & quasi graphice depingantur. Vigor poeticus non semper idem; languescens poetarum lectione sæpe reficiatur; refectum ratio temperet. Ars naturę imitatrix. Ad hujus imaginem Personarum mores exprimendi. Quo pacto moveantur affectus petendum est e Rhetorica. Modestię studendum & Decoro. Homero non cedit Virgilius. Ad Italię calamitates, aureumque seculum Leonis X, cujus mors defletur, Digressio.

MARCI

MARCI HIERONYMI
VIDÆ
POETICORUM

LIBER SECUNDUS.

PERGITE Pierides natæ Jovis: eni
mihi totum

Nunc fas venturis Heliconâ reclu-
dere seclis.

Inspirate animum: templa ipse in
vestra facerdos

Sacra ferens, juvenes florentes mollibus annis

Duco audens durum per iter: vos, mollia, Divæ, 5

Si

Si qua latent, vobis tantum divortia nota,
 Præsentes monstrate, novosque ostendite calles,
 Quos teneam. Vos en! omnis, vos Itala pubes,
 Quæ juga sub nostris nunc tendit ad ardua signis,
 Supplicibus poscit votis, facilesque precatur. 10

Nam mihi nunc reperire apta, atque reperta docendum
 Digerere, atque suo quæque ordine rite locare.
 Durus uterque labor: sed quos Deus aspicit æquus,
 Sæpe suis subito invenient accommoda votis.
 Altera nempe arti tantum est obnoxia cura, 15
 Unde solent laudem in primis optare poetæ.

Vestibulum ante ipsum, primoque in limine semper
 Prudentes leviter rerum fastigia summa
 Libant, & parcis attingunt omnia dictis,
 Quæ canere statuere: simul cœlestia Divum 20
 Auxilia implorant, propriis nil viribus ausi.
 Quos ores autem non magni denique refert,
 Dum memor auspiciis cujusquam cuncta Deorum
 Aggredi: Jovis neque enim nisi rite vocato
 Numine fas quicquam ordiri mortalibus altum. 25
 Nec fat opem implorare semel, Musasque ciere,
 Sed quoties, veluti scopuli, durissima dictu
 Objicient sese tibi, non superanda labore

Mor-

Mortali, Divos toties orare licebit.

Incipiens odium fugito, facilesque legentum 30

Nil tumidus demulce animos, nec grandia jam tum

Convenit aut nimium cultum ostentantia fari;

Omnia sed nudis prope erit fas promere verbis:

Ne, si magna fones, cum nondum ad prælia ventum,

Deficias medio irrisus certamine, cum res 35

Postulat ingentes animos, viresque valentes.

Principiis potius semper majora sequantur:

Protinus illectas succende cupidine mentes,

Et studium lectorum animis innecte legendi.

Jam vero cum rem propones, nomine nunquam 40

Prodere conveniet manifesto: semper opertis

Indiciis, longe & verborum ambage petita

Significant, umbraque obducunt: inde tamen, ceu

Sublustris e nebula, rerum tralucet imago

Clarius, & certis datur omnia cernere signis. 45

Hinc si dura mihi passus dicendus Ulysses,

Non illum vero memorabo nomine, sed qui

Et mores hominum multorum vidit & urbes,

Naufragus everſæ post sæva incendia Trojæ.

Addam alia, angustis complectens omnia dictis. 50

Ergo age quæ vates servandi cura fatiget

Ordinis intentos operi, cum carmine aperto
 Rem tempus narrare, loco ut disposita decenti
 Omnia sint opere in toto, nec meta laborum
 Usquam diffideat ingressibus ultima primis. 55
 Principio invigilant non expectata legenti
 Promere, suspensosque animos novitate tenere,
 Atque per ambages feriem deducere rerum:
 Nec, quacunque viam suadet res gesta, sequuntur.
 Plerumque a mediis, arrepto tempore, fari 60
 Incipiunt, ubi facta vident jam carmine digna.
 Inde minutatim gestarum ad limina rerum
 Tendentes prima repetunt ab origine factum.
 Hoc faciunt, operum primo ne in limine lector
 Hæreat, ignarusque viæ, incertusque laborum. 65
 Namque ubi eum metam jam tum statuere sub ipsam,
 Lætior ingreditur spe mentem arrectus inani,
 Dum putat exigui finem prope adesse laboris.
 Sed portus, quos ante oculos habet usque propinquos
 Approperans, jam jamque tenet similisque tenenti est: 70
 Longa procul longo via dividit in via tractu:
 Flectendi retro cursus, via plurima eunti
 Restat adhuc, multumque illi maris æquor arandum.
 Haud sapiens quisquam, annales ceu congerat, Ilii

Inchoet excidium veteri pastoris ab usque 75
 Iudicio, memorans ex ordine singula, quicquid
 Ad Trojam Argolicis cessatum est Hectore duro.
 Conveniet potius prope finem praelia tanta
 Ordiri, atque graves iras de virgine rapta
 Aversi Æacidæ præmittere: tum fera bella 80
 Confurgunt, tum pleni annes Danaumque, Phrygumque,
 Xanthusque, Simoisque, & inundant sanguine fossæ.
 Haud tamen interea quæ præcessere filendum,
 Aulide jurantes Danaos, vectasque per æquor
 Mille rates, raptusque Helenes, & conjugis iras, 85
 Quæque novem Troja est annos perpessa priores.
 Atque etiam in patriam si quis deducere adortus
 Errantem Laertiaden post Pergama capta,
 Non illum Idæo solventem e littore classem
 Cum fociis primum memoret, Ciconesque subactos; 90
 Sed jam tum Ogygiam delatum sistat ad alta
 Virginis, amissis fociis, Atlantidos antra.
 Exin post varios Phæacum in regna labores
 Inferat: hic positus demum ipse miserrima mensis,
 Erroresque suos narret, casusque suorum. 95
 Ante tamen si gesta canunt, ab origine causas
 Expediunt, quis dehinc status, & quæ tempora rerum.

Primus at ille labor verfu tenuiffe legentem
 Suspensum, incertumque diu, qui denique rerum
 Eventus maneant: quo tandem durus Achilles 100
 Munere placatus regi rursus induat arma
 In Teucros: cuiusve Dei Laertius heros
 Auxilio, Polypheme, tuis evadat ab antris:
 Lectores cupidi expectant, durantque volentes,
 Nec perferre negant superest quodcunque laborum, 105
 Inde licet fessos fomnus gravis avocet artus,
 Aut epulis placanda fames, Cererisque libido:
 Hoc studium, hanc operam fero dimittimus ægri.
 Nonne vides ut sæpe aliquis nimis arte superbit
 Improbus, & captis animis illudere gaudet, 110
 Et nunc huc, deinde huc mentes deducit hiantes,
 Suspenditque diu miseros, torquetque legentes?
 Ille quidem si te magnum certamen Atridæ
 Et Paridis, multo promissum carmine nuper,
 Expectare avidum sævaque cupidine captum 115
 Senferit, usque moras trahet ultro, & differet arma,
 Dum celsa Priamo patribusque e turre Lacæna,
 Nomine quemque suo, reges ostendit Achivos.
 Ipsa procos etiam ut iussit certare sagittis
 Penelope, optatas promittens callida tædas 120

Victori,

Victori, per quanta moræ dispendia mentes
 Suspensas trahet, ante viri quam proferet arcum
 Thefauris clausum antiquis, penitusque repostum?

Haud tamen omnino incertum metam usq; sub ipsam
 Exactorum operum lectorem in nube relinquunt. 125

Sed rerum eventus nonnullis sæpe canendo
 Indiciis porro ostendunt in luce maligna,
 Sublustrique aliquid dant cernere noctis in umbra.

Hinc pater Æneam, multique instantia vates
 Fata docent Latio bella, horrida bella manere, 130
 Atque alium partum Trojanis rebus Achillem.

Spem tamen incendunt animo, firmantque labantem,
 Spondentes meliora, & res in fine quietas.

Ipse quoque agnovit per se, cum in limine belli
 Navibus egressus turmas invasit agrestes, 135

Atque (omen pugnae) prostravit marte Latinos,
 Occiso, ante alios qui sese objecerat, hoste.

Fata Menœtiades etiam prædixerat olim
 Victori moriens majori instare sub hoste,
 Quamvis haud fuerit res credita. Tu quoque, Turne, 140

Prævidisse tuos poteras, heu! perditæ, casus

Longe ante exitium, cum crebro obscœna volucris

Per clypeum, perque ora volans stridentibus alis

Omne

Omine turbavit mentem, admonuitque futuri.
 Hinc tibi tempus erit, magno cum optaveris emptum 145
 Intactum Pallanta, & cum spolia aurea baltei
 Oderis, atque tibi haud stabit victoria parvo.
 Nam juvat hæc ipsos inter præscisse legentes,
 Quamvis sint & adhuc confusa, & nubila porro.
 Haud aliter longinqua petit qui forte viator 150
 Mœnia, si positas altis in collibus arces
 Nunc etiam dubias oculis videt, incipit ultro
 Lætior ire viam, placidumque urgere laborem,
 Quam cum nusquam ullæ cernuntur, quas adit, arces,
 Obscurum sed iter tendit convallibus imis. 155

Tuque ideo nisi mente prius, nisi pectore toto
 Crebra agites quodcunque canis, tecumque premendo
 Totum opus ædifices, iterumque iterumque retractes,
 Laudatum alterius frustra mirabere carmen.

Nec te fors inopina regat, casusque labantem: 160
 Omnia consiliis provisa, animoque volenti
 Certus age, ac semper nutu rationis eant res.
 Quandoquidem sæpe incerti huc, illucque vagamur,
 Inque alia ex aliis inviti illabimur orsa,
 Dum multa ac varians animis sententia furgit. 165
 Sæpe vides primis ut quidam longius orsis

Digrediuntur, & obliti quasi cœpta priora
 Longe aliis hærent nulla sermonibus arte,
 Et longos peragrant tractus aliena canentes.
 Ac velut in patriam peregrina si quis ab ora 170
 Ire cupit post exilium, durosque labores,
 Ille tamen recto non qua via tramite ducit
 Carpit iter, sed nunc vagus hac, nunc errat & illac,
 Undique dum studio fontes invisit inani,
 Fontesque, fluviosque, & amœnos frigore lucos. 175
 Nam quid opus gemmis armatos pingere currus,
 Multa superque rotas, super axes multa morari
 Tunc, cum bella manus poscunt, atque arma fremit Mars?
 Nec si quem, indecoremque animi, pugnasque perosum
 Egregios inter memoras heroas in armis 180
 Castra sequi, cupidi expectant audire legentes
 Qua facie, quibus ille humeris, qualive capillo
 Incedat, captusne oculo, an pes claudicet alter,
 Aut longo vertex ductu confurgat acutus,
 Ordine cuncta, aliud quasi nil tibi restet agendum. 185
 Aptior Aufonius Drances, cui frigida bello
 Dextra quidem, sed consiliis non futilis autor,
 Dives opum, pollens lingua, & popularibus auris.
 Multa tamen Grajæ fert indulgentia linguæ,

Quæ

Quæ nostros minus addeceant, graviora sequentes. 190

Quid tibi nonnullas artes, studiumque minorum
 Indignum referam? sunt qui, ut se plurimam nosse
 Ostentent, pateatque suarum opulentia rerum,
 Quicquid opum congesserunt, sine more, sine arte
 Irrisi effundunt, & versibus omnia acervant: 195
 Præcipue siquid summotum, siquid opertum,
 Atque parum vulgi notum auribus, aut radiantis
 De coeli arcana ratione, Deumve remota
 Natura, aut animæ obscuro impenetrabilis ortu.
 Sæpe etiam accumulunt antiqua exempla virorum, 200
 Carminis ingratum genus! hinc atque inde petita,
 Quamvis sæpe illis tempusque locusque repugnet.
 Ne, pueri, ne talem animis inducite morem,
 Nec vos decipiat laudis tam dira cupido.
 Haud sum animi dubius magnos memorare poetas 205
 Interdum Solisque vias, Lunæque labores,
 Astrorumque ortus, qua vi tumida æquora surgant,
 Unde tremor terris, quamvis illi orsa sequantur
 Longe alia, aut duri cantantes prælia Martis,
 Aut terræ mores varios, cultusque docentes. 210
 At prius invenere locum, dein, tempore capto,
 Talia subjiciunt parci, nec sponte videntur

Fari ea: rem credas hoc ipsam poscere, ita astum
 Diffimulant, aditusque petunt super omnia molles.
 Cur pater Anchises natum opportuna rogantem 215
 Non doceat, rursusne animæ semel æthere cassæ
 Ad cœlum redeant, blandique ad luminis auras?
 Igneus anne ollis vigor, & cœlestis origo
 Seminibus, quantum non noxia corpora tardant?
 Quandoquidem, ut varium sit opus, namq; inde voluptas
 Grata venit, rebus non usque hærebis in iisdem.
 Verum ubi vis animis varius succurrere fessis,
 Ingredierisque novas facies, rerumque figuras,
 Paulatim capto primis delabere cœptis
 Tempore, nec positis infit violentia rebus: 225
 Omnia sponte sua veniant, lateatque vagandi
 Dulcis amor, cunctamque potens labor occulat artem.
 Sic olim Æneæ venturi haud inscius ævi
 Res Italum in clypeo, Romanorumque triumphos,
 Fecerat Ignipotens, pugnataque in ordine bella, 230
 Stirpis ab Ascanio quondam genus omne futurum.
 Tum si quis Latio cretus de sanguine vates
 Prosequitur varias oras, moresque locorum,
 Medosque, Æthiopasque, & dites arboris Indos;
 Immemor ille nimis patriæ, oblitusve suorum, 235

Si non Italiae laudes æquaverit astris,
 Cui neque Medorum sylvæ, neque Bactra, neque Indi,
 Totaque thuriferis Panchaia certet arenis.

Quare etiam, egregii vates, ego carmina vestra
 Haud equidem arguerim, qui pectora fessa legentum 240
 Interdum, atque aures recreatis carmine dulci.
 Non ego, post Celei crates, post tribula dicta,
 Rastraque, plaustraque, & inflexo cum vomere aratra,
 Addubitem flere extincti miserabile funus
 Romani ducis: aut ruris laudare quietem 245
 Post vites dictas Bacchi, & sylvestria dona.
 Vidi etiam, qui jam perfecto munere longam
 Subjecere moram, extremo sub fine vagantes
 Exactorum operum, vacua dum carmina musa
 In longum traherent, cujus dulcedine mira 250
 Fessi animi cuperent iterumque iterumque redire.
 Me nulla idcirco quiret vis sistere, quin, post
 Naturas & apum dictas & liquida mella,
 Tristis Aristæi questus, monitusque parentis
 Prosequerer dulci sermone, & Protea vincitum. 255
 Addam Threicii carmen miserabile vatis,
 Qualis populea queritur Philomela sub umbra,
 Ut Rhodope, ut Pangæa fleant, Rhesi ut domus alta,
 At-

Atque Getæ, atque Hebrus, & Actias Orithyja.
 Non aliam ob causam reges qui in prælia euntes 260
 Dinumerant, populosque, moram traxere canentes
 Aut Ligurum regi, ob casum Phaethontis amati
 Dum gemit, & mœstum musa solatur amorem,
 In sylvis cano natas in corpore plumas :
 Aut rursus Hippolytum superas venisse sub auras 265
 Pæoniis revocatum herbis, & amore Dianæ.
 Nec vero interea quæ cuique insignia, quæ arma
 Prætereunt, pingunt clypeos, atque Hercule pulchro
 Pulcher Aventinus fatus olim insigne paternum
 Centum angues, cinctamq; gerit serpentibus Hydram. 270
 Sæpe etiam loca amœna canunt, & frigida Tempe.
 Nunc variis pingunt cum floribus auricomum ver;
 Nunc virides liquidis inducunt fontibus umbras,
 Crebraque fluviorum in ripis spatiantur opacis,
 Aut Veneti Eridani, aut Ætoli Acheloi. 275
 Addunt & Panas, Faunos, Dryadasque puellas,
 Et centum æquoreas Nereo genitore sorores.

Sæpe tamen memorandum inter ludicra memento
 Permiscere aliquid, breviter mortalia corda
 Quod moveat, tangens humanæ commoda vitæ, 280
 Quodque olim jubeant natos meminisse parentes.

At non exiguis etiam te infistere rebus
 Abnuerim, si magna voles componere parvis,
 Aut apibus Tyrios, aut Troja ex urbe profectos
 Formicis, Libycum properant dum linquere littus. 285
 Sed non Aufonii recte foedissima musca
 Militis æquarit numerum, cum plurima mulctram
 Pervolitat, neque enim in Latio magno ore sonantem
 Arma, ducesque decet tam viles decidere in res.
 Nec dictis erit ullus honos, si cum actus ab urbe 290
 Daunius hostili Teucris urgentibus heros
 Vix pugna absistit, similis dicetur asello,
 Quem pueri læto pascentem pinguia in agro
 Ordea stipitibus duris detrudere tendunt
 Instantes, quatiuntque fudes per terga, per armos: 295
 Ille autem campo vix cedere, & inter eundum
 Sæpe hic, atque illic avidis infistere malis.
 Omnia conveniunt, rerumque simillima imago est:
 Credo equidem; sed turpe pecus: nec Turnus asellum,
 Turnus avis atavisque potens, dignabitur heros. 300
 Aptius hanc speciem referet leo, quem neque terga
 Ira dare, aut virtus patitur, neque sufficit unus
 Tendere tot contra, telisque obstare sequentum.
 Hoc quoque non studiis nobis levioribus instat

Curandum, ut, quando non semper vera profamur 305

Fingentes, faltem sint illa simillima veris.

Vidi aliquos, qui, cum Glaucō medio æquore belli

Tydides ferus occurrit, vix credere possunt

Tot traxisse moras longis sermonibus usos

Inter sese ambos, dum fervent omnia cæde. 310

Alter enim duri narrat fera fata Lycurgi,

Crimine damnati falso alter Bellerophontis

Facta refert, magna domitam virtute Chimæram,

Et victos pariter Solymos, & Amazonas armis.

Nam quæ multa canunt ficta, & non credita vates, 315

Dulcia quo vacuas teneant mendacia mentes,

Illis nulla fides, quam nec sibi denique aperti

Exposcunt, nec dissimulant, licet omnia obumbrent

Relligione Deum, quæ non credenda profantur.

Idcirco solis perhibent armenta loquuta 320

Mortua, & in veribus Vulcano tosta columnis,

Ut minus acris equos itidem miremur Achillis,

Verbaque veliferas rostris fudisse carinas;

Omnia quæ porta veniunt infomnia eburna.

Disce etiam, pulchri tibi si cura ordinis ulla est, 325

Res tantum semel effari: repetita bis aures

Ferre negant, subeunt fessas fastidia mentes:

Quan-

Quamquam etiam hic nostris cernes differre Pelasgos.

Nam tibi non referent semel illi fomina Atridæ:

Nec fat erit, si rettulerint quid fortis Achilles 330

Mente dolens Danaum sese subduxerit armis,

Ipsæ iterum Æacides nisi solo in littore ponti

Flens eadem æquoreæ narravit omnia matri.

Quin etiam reges cum dant mandata ferenda 334

Cuncta canunt prius ipsi, eadem mox carmine eodem

Missi oratores repetunt, nihil ordine verso.

Non sic Aufonius Venulus, legatus ab Arpis

Cum redit, Ætoli referens responsa tyranni.

Altum aliis assurgat opus: tu nocte, dieque

Exiguum meditator, ubi sint omnia culta, 340

Et visenda novis iterumque iterumque figuris.

Quod si longarum cordi magis ampla viarum

Sunt spatia, angustis cum res tibi finibus arcta,

In longum trahito arte: viæ tibi mille trahendi,

Mille modi: nam ficta potes multa addere veris, 345

Et petere hinc illinc variarum femina rerum.

Nonne vides, ut nostra Deos in prælia ducant,

Hos Teucris, alios Danais focia arma ferentes,

Certantesque inter se odiis, donec pater ipse

Concilium vocet, atque ingentes molliat iras? 350

Cum

Cum secura tamen penitus natura Deorum
 Degat, & aspectu nostro summotâ quiescat.
 Addunt infernasque domos, regna invia vivis,
 Tartareosque lacus, Ditemque, & Erinnyas atras.
 Tum volucrum captant cantus, atque omina pennæ: 355
 Sæpe etiam hospitibus convivia læta receptis,
 Regalesque canunt epulas, ubi multa repostis
 Narrantur dapibus vario sermone vicissim.

Nunc ludos celebrant magnorum ad busta virorum:
 Annua nunc patriis peragunt Diis sacra periclo 360
 Servati quondam, laudesque ad fidera tollunt
 Aut Phœbi, monstro ingenti Pythone perempto,
 Aut magni Alcidæ, Cacus ut videre jacentem:
 Rege sub Eurysteo tulerit quos ille labores
 Alterni repetunt cantu: super omnia Caci 365
 Speluncam adjiciunt, spirantemque ignibus ipsum.

An memorem, quandoque omnes intendere nervos
 Cum libuit, verbisque ipsam rem æquare canendo?
 Seu dicenda feri tempestas horrida ponti,
 Ventorum & rabies, fractæque ad faxa carinæ 370
 Aut Siculo angusto, aut impacato Euxino:
 Sive coorta repente lues, cum multa ferarum
 Corpora, multa hominum leto data: sive Sicana

Di-

Dicendum quantis terra tonet Ætna ruinis,
 Prorumpens atram cœli usque ad fidera nubem, 375
 Turbine fumantem piceo, & candente favilla.
 Vidisti, cum bella canunt horrentia & arma,
 Arma fremunt, miscentque equitum peditumque ruinas;
 Ante oculos Martis sese offert tristis imago,
 Non tantum ut dici videantur, sed fieri res, 380
 Unde ipsis nomen Graii fecere poetis:
 Armorum fragor audiri, gemitusque cadentum,
 Cædentumque ictus, & inania vota precantum.
 Quis quoque, cum captas evolvunt hostibus urbes,
 Temperet a lachrymis? tectorum ad culmina sævas 385
 Ire faces, passimque domos involvere flammæ
 Cernere erit, trepidosque senes, puerosque parentes
 Amplexos, flentesque ipsas ad fidera matres
 Tollentes clamorem, hostes interque suosque:
 Abstractasque nurus adytis, arisque Deorum, 390
 Et crinem laniare, & pectora tundere palmis:
 Hos fugere, aut illos ingentem abducere prædam,
 Perque domos perque alta ruunt delubra Deorum,
 Atque huc atque illuc tota discurretur urbe. [vis?

Quid cum animis facer est furor additus, atque potens
 Nam variant species animorum, & pectora nostra

Nunc

Nunc hos, nunc illos, multo discrimine, motus
 Concipiunt; seu quod cœli mutatur in horas
 Tempestas, hominumque simul quoque pectora mutant;
 Seu quia non iidem respondent sæpe labore 400
 Sensus effœti, atque animus cum corpore languet;
 Seu quia curarum interdum, vacuique doloris,
 Interdum tristes cæco intus tundimur æstu.
 Dii potius nostris ardorem hunc mentibus addunt,
 Dii potius: felixque ideo qui tempora quivit, 405
 Adventumque Dei, & sacrum expectare calorem,
 Paulisperque operi posito subducere mentem,
 Mutati donec redeat clementia cœli.
 Sponte sua veniet justum, ne accersite, tempus.
 Interdum & fylvis frondes, & fontibus humor 410
 Desunt, nec victis semper cava flumina ripis
 Plena fluunt, nec semper agros ver pingit apricos.
 Sors eadem incertis contingit sæpe poetis.
 Interdum exhaustæ languent ad carmina vires,
 Absumptusq; vigor, studiorumq; immemor est mens, 415
 Torpescunt sensus, circum præcordia sanguis
 Stat gelidus; credas penitus migrasse Camœnas,
 Notaq; nunquam ipsum rediturum in pectora Phœbum:
 Nil adeo Musæ, nil subvenit autor Apollo.

Ah! quoties aliquis frustra consueta retentat 420
 Munera, nec cernit cœlum se tendere contra,
 Adversosque Deos, atque implacabile numen!
 Quidam autem inventus, qui sæpe reduceret auras
 Optatas veterum cantando carmina vatum,
 Paulatimque animo blandum invitaret amorem, 425
 Donec collectæ vires, animique relecti,
 Et rediit vigor ille, velut post nubila & imbres
 Sol micat æthereus: unde hæc tam clara repente
 Tempestas? Deus ecce! Deus jam corda fatigat,
 Altius insinuat venis, penitusque per artus 430
 Diditur, atque faces sævas sub pectore versat.
 Nec se jam capit acer agens calor, igneaque intus
 Vis sævit, totoque agitat se corpore numen.
 Ille autem exultans jactat jam non sua verba,
 Oblitusque hominem mirum sonat: haud potis ignem 435
 Excutere, invitum miratur se ire, rapique
 Præcipitem, te, Phœbe, vocans, te, Phœbe, prementem
 Vociferans, plenusque Deo, stimulisque subactus
 Haud placidis; non ille dapum, non ille quietis
 Aut somni memor, hanc potis est deponere curam. 440
 Sæpe etiam in somnis memores Phœbeia versant
 Munera, & inventi quidam qui sæpe sopore

In medio Musis cecinere & Apolline digna.
 Tantus amor famæ, præsentis tanta Dei vis!
 Ne tamen ah! nimium, puer, ô ne fide calori: 445
 Non te fortuna semper permittimus uti,
 Præsentique aura, sævum dum pectore numen
 Infidet: at potius ratioque, & cura resistat.
 Fræno fiste furentem animum, & sub signa vocato,
 Et premere, & laxas scito dare cautus habenas. 450
 Atque ideo semper tunc expectare jubemus
 Dum fuerint placati animi, compressus & omnis
 Impetus: hic recolens sedato corde revise
 Omnia, quæ cæcus menti subjecerit ardor.
 Præterea haud lateat te nil conarier artem, 455
 Naturam nisi ut affimulet, propiusque sequatur.
 Hanc unam vates sibi proposuere magistram:
 Quicquid agunt, hujus semper vestigia servant.
 Hinc varios moresque hominum, moresque animantum,
 Aut studia imparibus diversa ætatibus apta 460
 Effingunt facie verborum, & imagine reddunt
 Quæ tardosque senes deceant, juvenesque virentes,
 Fœmineumque genus, quantum quoque rura colenti,
 Aut famulo distet regum alto e sanguine cretus.
 Nam mihi non placeat, teneros si fit gravis annos 465

Telemachus supra, senior si Nestor inani
 Gaudeat & ludo, & canibus, pictifve phætreis.
 Et quoniam in nostro multi persæpe loquuntur
 Carmine, verba illis pro conditione virorum
 Aut rerum damus, & proprii tribuuntur honores, 470
 Cuique suus, seu mas, seu foemina, five Deus sit.
 Semper enim summus Divum pater, atque hominum rex
 Ipse in concilio fatur, si forte coorta
 Seditio, paucis: at non Venus aurea contra
 Pauca refert, Teucrum indignos miserata labores. 475
 Ingreditur furiis, atque alta silentia rumpit,
 Acta furore gravi, Juno, ac foeta usque querelis.
 Cumque etiam juveni gliscat violentia major,
 Ardens cui virtus, animusque in pectore præfens,
 Nulla mora in Turno, nec dicta animosa retractat: 480
 Stat conferre manum, & certamine provocat hostem,
 Desertorem Asiæ: verum quantum ille feroci
 Virtute exuperat, tanto est impensius æquum
 Et pietate gravem, & sedato corde Latinum
 Consulere, atque omnes metuentem expendere casus. 485
 Multum etiam intererit, Didone irata loquatur,
 An pacato animo; Libycas si linqvere terras
 Trojanus paret, & desertum fallere amorem,

Sæviet, ac tota passim bacchabitur urbe,
 Mentis inops, immanis, atrox verba aspera rumpet 490
 Confusasque dabit voces, incertaque, & anceps
 Quæ quibus anteferat; quantum ah! distabit ab illa
 Didone, exceptit Teucros quæ nuper egentes,
 Solvere corde metum, atque jubens secludere curas,
 Invitantque suis vellent confidere regnis! 495

Nec te oratores pigeat, artifque magistros
 Consuluisse, Sinon Phrygios quo fallere possit
 Arte, dolis quocunque animos impellere doctus;
 Quove tenere queat Graios fandi autor Ulysses
 Stante domum Troja tandem discedere certos. 500
 Quid tibi nunc dulcem præ cunctis Nestora dicam,
 Qui toties inter primores Argivorum
 Ingentes potuit verbis componere lites,
 Et mulcere animos, & mollia fingere corda?
 Artibus his certe Cytherea instructa, dolisque, 505
 Arma rogat nato genitrix, & adultera læsum
 Vulcanum alloquitur, dictisque aspirat amorem.
 Nam causas petit ex alto indeprensa, virique
 Circuit occulta verborum indagine mentem.
 Discitur hinc etenim sensus mentesque legentum 510

Flectere,

Flectere, diversosque animis motus dare, ut illis
Imperet arte potens, dictu mirabile, vates.

Nam semper, seu læta canat, seu tristia mœrens,
Affectas implet tacita dulcedine mentes.

Quem non Threicii quondam fors aspera vatis 515

Molliat, amissam dum solo in littore secum,

Eurydice, solans ægrum testudine amorem,

Te, veniente die, te, decedente vocaret?

Quid? puer Euryalus cum pulchros volvitur artus,

Ah dolor! inque humeros lapsa cervice recumbens 520

Languescit moriens, ceu flos succifus aratro:

Ardet adire animus lectori, & currere in ipsum

Volscentem, puerique manum supponere mento

Labenti, ac largum frustra prohibere cruorem

Purpureo niveum signantem flumine pectus. 525

Postremo, tibi siqua instant dicenda, ruborem

Quæ tenerum incuterent Musis adaperta, chorisque

Virgineis, molli vel præterlabere tactu

Diffimulans, vel verte alio, & rem suffice fictam.

Si pater omnipotens tonitru coelum omne ciebit, 530

Speluncam Dido, dux & Trojanus eandem

Deveniant: pudor ulterius nihil addere curet.

Nam

Nam fat erit, Tellus quod prima, & conscius Æther
 Connubii dent signum, ululentque in vertice Nymphæ.
 Neve aliis, impar nimium, ne Troilus armis 535
 Ah! puer infelix facito concurrat Achilli,
 Quam quibus in Libyco conspexit littore pictum
 Illum Anchisiades heros, dum victus anhelis
 Fertur equis, curruque hæret refupinus inani:
 Nec pueri veros congressus dicere cures. 540
 Quid deceat, quid non, tibi nostri ostendere possunt:
 Inventa ex aliis discite, & te plurima Achivos
 Consulere hortamur veteres, Argivaque regna
 Explorare oculis, & opimam avertere gazam
 In Latium, atque domum lætum spolia ampla referre. 545
 Haud minor est adeo virtus, si te audit Apollo,
 Inventa Argivum in patriam convertere vocem,
 Quam si tute aliquid intactum inveneris ante.
 Aspice ut insignis peregrino incedat in auro
 Fatidicæ Mantus, & Minci filius amnis! 550
 Fulgeat ut magni exuvias indutus Homeri!
 Nec pudet. Egregias artes ostenderit, esto,
 Græcia, tradiderit Latio præclara reperta,
 Dum post in melius aliunde accepta Latini

Omnia rettulerint, dum longe maxima Roma 555

Ut belli studiis, ita doctis artibus omnes,

Quot Sol cunque videt terrarum, anteiverit urbes.

Dii Romæ indigetes, Trojæ tuque autor, Apollo,

Unde genus nostrum cœli se tollit ad astra,

Hanc saltem auferri laudem prohibete Latinis: 560

Artibus emineat semper, studiisque Minervæ

Italia, & gentes doceat pulcherrima Roma,

Quandoquidem armorum penitus fortuna recessit,

Tanta Italos inter crevit discordia reges.

Ipsi nos inter sævos distringimus enses, 565

Nec patriam pudet externis aperire tyrannis.

Spes tamen Italiæ prostratæ affulserat ingens

Nuper, & egregiis animos erexerat ausis:

Heu frustra! invidit laudi fors læva Latinæ,

Necdum fata malis Italum exaturata quierunt. 570

Jam gentes longe positæ trepidare, ducesque

Externi: jam dives Arabs, jam Nilus, & Indus

Audierant longe Tusci decora alta LEONIS,

Audierant MEDICUMQUE genus, stirpemque Deorum:

Jam tum ille egregias curas accinxerat ardens 575

Pro patriæ decore, pro libertate sepulta

An-

Antiquæ Aufoniæ, germano fretus JULO,
 Quicum partitus curarum ingentia semper
 Pondera commiffas rerum tractabat habenas,
 Idem regnatorque hominum, Divumque sacerdos. 586
 Jamque illum Europæ reges, gensque omnis in unum
 Converfque oculos, converfque ora tenebant:
 Jamque duces animis illum concordibus omnes
 Velle fequi trepidos in Turcas arma parantem.
 Illum quadrijugo invectum per moenia curru, 588
 Roma, triumphato vidiffes protinus orbe:
 Illum, Tybri pater, lætanti fpumeus alveo
 Exciperes, Tufcus Tufcum, veheresque per undas
 Miratas habitusque novos, hominumque figuras.
 Iffent post currus capti longo ordine reges: 590
 Oblitusque minas minor iret barbarus hoftis,
 Qui victis Solymis nunc, atque oriente fubacto
 Exultat fidens, orbisque affectat habenas
 Efferus, atque Italæ jam jam, fcelus! imminet oræ.
 Vifendi ftudio paffim Romana juventus 595
 Per fora, perque vias, fefta difcurreret urbe.
 Ipfe fuos folio fulgens pater aureus alto
 Aspiceret cives longo post tempore vifos;

Barbaricumque aurum, prædæque juberet acervos
Sacratæ adytis, penitusque alta arce reponi. 600
Verum heu! Dii, vestrum crimen! spes tanta repente
Italiae absumpta, ac penitus fiducia cessit!
Egregius moriens heros secum omnia vertit!

MARCI

MARCI HIERONYMI

V I D Æ

P O E T I C O R U M

LIBER TERTIUS.

ARGUMENTUM.

STYLUS poeticus proponitur explicandus. Is debet esse perspicuus, & quam maxime variatus. Metaphorarum usus, & causa. Poetis major licentia quam scriptoribus aliis conceditur. De Hyperbole, Metonymia, Apostrophe, Ironia, & Anaphora. Nihil dicendum per Catachresin. De usu ΕΙΧΩΝ. Verborum delectus habendus. Hunc qualem esse oportuerit exempla veterum poetarum docebunt. Inter illos insignioris alicujus vestigiis insistendum est. Minus illustres non omnino rejiciendi; nam ex iis seligi possunt quæ in melius referantur. De poetis cultioribus imitandis. Sæpe alludendum est ad antiquorum dicta. Verbis e Græco fonte depromptis, barbaris item, & obsoletis nonnunquam locus est. De Periphrasi, & Verborum compositione. Hæc licentius usurpata Latinos minus quam Græcos decet. De Trimesi & Syncope. Nomina asperiora arte sunt emollienda. Rebus verba, non verbis res, inserviant. Versuum sonus pro materiæ genere variandus est. De scriptis emendandis. Præcepta, Diis non faventibus, parum valent. Autor e numero poetarum se modestè eximit, & inde delabitur in laudes Virgilii.

MARCI

MARCI HIERONYMI
VIDÆ
POETICORUM
LIBER TERTIUS.

UNC autem linguæ studium, mo-
remque loquendi,
Quem vates, Musæque probent, at-
que autor Apollo,
Expedit, curam extremam, fi-
nemque laborum.

Discendum indicia, & verborum lumina quæ sint
Munere Pieridum lustrandis addita rebus.

5
Ne

Ne te, opere incepto, deterreat ardua meta ;
 Audendum, puer, atque invictō pectore agendum.
 Jam te Pierides summa en! de rupe propinquum
 Voce vocant, viridique ostentant fronde coronam
 Victori, atque animo stimulos hortatibus addunt. 10
 Jamque rosas calathis spargunt per nubila plenis
 Desuper, & florum placido te plurima nimbo
 Tempestas operit, gratumque effusus odorem
 Ambrosiæ liquor aspirat, divina voluptas.

Verborum in primis tenebras fuge, nubilaque atra ; 15
 Nam neque (si tantum fas credere) defuit olim,
 Qui, lumen jucundum ultro, lucemque perosus,
 Obscuro nebulæ se circumfudit amictu :
 Tantus amor noctis, latebræ tam dira cupido.
 Ille ego sim, cui Pierides dent carmina Musæ 20
 Lumine clara suo, externæ nihil indiga lucis.
 Nec tamen id votis optandum denique magnis :
 Ipse volens per te poteris ; vis Dædala fandi
 Tot se adeo in facies, tot se convertit in ora,
 Mille trahens varia secum ratione colores. 25
 Mille modis aperire datur mentisque latebras,
 Quique latent tacito arcani sub pectore motus.
 Si tibi, dum trepidas, non hac successerit, & lux

Non

Non datur hinc, te verte alio, lumenque require
 Nunc hac, nunc illac, donec diffulserit ultro, 30
 Claraque tempeftas cœlo radiarit aperto.

Quin etiam, anguftis fi non urgebere rebus,
 Cum fandi tibi mille viæ, tibi mille figuræ
 Occurrent, tu mille vias, tu mille figuras,
 Nunc hanc, nunc aliam ingredi, & mutare memento 35
 Jamque hos jamque alios haud feignis fumere vultus.
 Nempe inde illectas aures immenfa voluptas
 Detinet, & dulci pertentat pectora motu.
 Ergo omnem curam impendunt, ut cernere nufquam
 Sit formas fimiles, naturæ exempla fequuti, 40
 Diffimili quod fint facie quæcunque sub aftris
 Vitales carpunt auras, genus omne ferarum
 Atque hominum, pictæ volucres, mutæque natantes.

Nonne vides, verbis ut veris sæpe relictis
 Accerfant fimulata, aliundeque nomina porro 45
 Transportent, aptentque aliis ea rebus, ut ipfæ
 Exuviaſque novas res inſolitoſque colores
 Indutæ sæpe externi mirentur amictus
 Unde illi, lætæque aliena luce fruantur,
 Mutatoque habitu, nec jam ſua nomina mallent? 50
 Sæpe ideo, cum bella canunt, incendia credas

Cer-

Cernere, diluviumque ingens, furgentibus undis.

Contra etiam Martis pugnas imitabitur ignis,

Cum furit accensis acies Vulcania campis.

Nec turbato oritur quondam minor æquore pugna : 55

Confligunt animosi Euri certamine vasto

Inter se, pugnantque adversis molibus undæ.

Usque adeo passim sua res insignia lætæ

Permutantque, juvantque vicissim, & mutua sese

Altera in alterius transformat protinus ora. 60

Tum specie capti gaudent spectare legentes :

Nam diversa simul datur e re cernere eadem

Multarum simulacra animo subeuntia rerum.

Ceu cum forte olim placidi liquidissima ponti

Æquora vicina aspectat de rupe viator, 65

Tantum illi subjecta oculis est mobilis unda ;

Ille tamen fylvas, interque virentia prata

Inspiciens miratur, aquæ quæ purior humor

Cuncta refert, captosque eludit imagine visus.

Non aliter vates nunc huc traducere mentes, 70

Nunc illuc, animisque legentum apponere gaudet

Diversas rerum species, dum tædia vitat.

Res humiles ille interea non secius effert,

Splendore illustrans alieno, & lumine vestit,

Verborumque simul vitat dispendia parcus. 75
 Hunc fandi morem, si vera audivimus, ipsi
 Coelicolæ exercent cœli in penetralibus altis,
 Pieridum chorus in terras quem detulit olim,
 Atque homines docuere Deum præclara reperta.
 Illæ etenim Jovis ætherea dicuntur in aula 80
 Immixtæ Superis festas agitare choreas,
 Et semper canere alternæ, Phœbique fruuntur
 Colloquio, vatumque inspirant pectora ab alto.
 Nec tamen haud solis fugit hæc me nota poetis,
 Verum etiam autores alii experiuntur, & audent, 85
 Præcipue orantes causas, fandi que magistri,
 Seu fontes tendant legum compefcere habenis,
 Seu charos cupiant atris e mortis amicos
 Faucibus eripere, & defletos reddere luci.
 Quin etiam agricolas ea fandi nota voluptas 90
 Exercet, dum læta feges, dum trudere gemmas
 Incipiunt vites, fitientiaque ætheris imbrem
 Prata bibunt, ridentque, fatis furgentibus, agri.
 Hanc vulgo speciem propriæ penuria vocis
 Intulit, indictisque urgens in rebus egestas. 95
 Quippe, ubi se vera ostendebant nomina nusquam,
 Fas erat hinc atque hinc transferre fimillima veris.

Paulatim accrevere artes, hominumque libido:
 Quodque olim usus inops reperit, nunc ipsa voluptas
 Postulat, hunc addens verborum rebus honorem. 100
 Sic homines primum venti vis aspera adegit,
 Vitandique imbres, stipulis horrentia tecta
 Ponere, & informi sedem arctam claudere limo:
 Nunc altæ æratis trabibus, Pariisque columnis
 Regifico surgunt ædes ad sidera luxu. 105
 Parcius ista tamen delibant, & minus audent
 Artifices alii, nec tanta licentia fandi
 Cuique datur, folis vulgo concessa poetis:
 Nempe pedum hi duris cohibentur legibus, & se
 Sponte sua spatii angusti temporis arctant: 110
 Liberior fas campum aliis decurrere apertum.
 Sacri igitur vates, facta atque infecta canentes,
 Libertate palam gaudent majore loquendi,
 Quæsitique decent cultus magis, atque colores
 Infoliti, nec erit tanto ars deprensa pudori. 115
 Crebrius hi fando gaudent super æthera miris
 Tollere res (nec fit fas tantum credere) dictis;
 It cœlo clamor, tremit omnis murmure Olympus.
 Nec mora, bis vocem ingeminant, urbisque ruinas,
 Fataque, præliaque, & fortem execrantur iniquam, 120

O pater! ô patria! ô Priami domus inclyta quondam!
 Clamantes, cecidit, prô Jupiter! Ilion ingens.

Quid cum Neptunum dicunt mare, vina Lyæum,
 Et Cererem frumenta, patrumque e nomine natos
 Significant, memorantque urbes pro civibus ipsis? 125
 Atque ideo timor attonitos cum invaserit Afros,
 Africa terribili tremit horrida terra tumultu.
 Nec deerit tibi, pro fluviis, proque omnibus undis
 Pocula qui pressis Acheloia misceat uvis.

Ecce! autem subitis conversi vocibus ultro 130
 Sæpe aliquem longe absentem, desertaque & antra,
 Et solos montes affantur, sæpe salutant
 Sylvasque fluviosque, & agros, sensuque carentes
 Speluncas, velut hæc sint responsura vocata,
 Et vos ô vacui compellant nomine saltus. 135

Præterea verbis inimicos addere sensus
 Oppositis, dum dissimulant, aliudque videbis
 Sæpe loqui, atque aliud simulata condere mente.
 Egregia interea conjux ita nocte suprema
 Deiphobo fidum capiti subduxerat enssem. 140
 Nec minus insignis Drances cum stragis acervos
 Tot dedit, & claris insigniit arva trophæis.

Quid sequar ulterius, quanta dulcedine captas

Detineant aures, vocem cum rursus eandem
 Ingeminant, modo non verborum cogat egestas? 145
 Pan etiam Arcadia neget hoc si iudice præfens,
 Pan, etiam Arcadia dicam te iudice vanum.

Hæc adeo cum sint, cum fas audere poetis
 Multa modis multis, tamen observare memento,
 Si quando haud propriis rem mavis dicere verbis, 150
 Translatifque aliunde notis, longeque petitis,
 Ne nimiam ostendas quærendo talia curam.

Namque aliqui exercent vim duram, & rebus iniqui
 Nativam eripiunt formam, indignantibus ipsis,
 Invitasque jubent alienos fumere vultus. 155

Haud magis imprudens mihi erit, & luminis expers,
 Qui puero ingentes habitus det ferreæ gigantis,
 Quam si quis stabula alta lares appellet equinos,
 Aut crines magnæ genitricis gramina dicat.

Præstiterit vero faciem spolia & sua cuique 160
 Linquere, & interdum propriis rem prodere verbis,
 Indiciisque suis, ea sint modo digna Camœnis.

Res etiam poteris rebus conferre vicissim,
 Nominibusque ambas verisque suisque vocare;
 Quod faciens, fuge verborum dispendia, paucisque 165
 Includas numeris, unde illa simillima imago

Ducitur, & breviter confer, ne forte priorum
 Oblitus sermonum alio traducere mentem,
 Inque alia ex aliis videare exordia labi.

Jamque age verborum qui sit delectus habendus, 170
 Quæ ratio: nam nec sunt omnia versibus apta,
 Omnia nec pariter tibi sunt uno ordine habenda.
 Versibus ipsa etiam divisa, & carmina quantum
 Carminibus distant, tantum distantia verba
 Sunt etiam inter se, quamvis communia multa 175
 Interdum invenies versus diffusa per omnes.
 Multa decent scenam, quæ sunt fugienda canenti
 Aut Divum laudes, aut heroum inclyta facta.
 Ergo alte vestiga oculis, aciemque voluta
 Verborum sylva in magna: tum accommoda Musis 180
 Selige, & insignes vocum depascere honores,
 Ut nitidus puro versus tibi fulgeat auro.
 Rejice degenerem turbam nil lucis habentem,
 Indecoresque notas, ne sit non digna supellex.
 Quî fieri id possit veterum te scemita vatuum 185
 Observata docebit: adi monumenta priorum
 Crebra oculis animoque legens, & multa voluta.
 Tum quamvis, longe siquis supereminet omnes,
 Virtutem ex illo, ac rationem discere fandi

Te jubeam, cui contendas te reddere semper 190
 Affimilem, atque habitus gressusque effingere euntis,
 Quantum fata sinunt, & non averfus Apollo:
 Haud tamen interea reliquum explorare labores
 Abstiteris vatum, moneo, suspectaque dicta
 Sublegere, & variam ex cunctis abducere gazam. 195
 Nec dubitem versus hirsuti sæpe poetæ
 Suspensus lustrare, & vestigare legendo,
 Sicubi se quædam forte inter commoda versu
 Dicta meo ostendant, quæ mox melioribus ipse
 Auspiciis proprios possim mihi vertere in usus, 200
 Deterfa prorsus prisca rubigine scabra.
 Flumina sæpe vides immundo turbida limo;
 Haurit aquam tamen inde frequens concursus, & altis
 Important puteis ad pocula; desuper illa
 Occultis diffusa canalibus influit, omnemque 205
 Illabens bibulas labem exuit inter arenas.
 Nil adeo incultum, quod non splendescere possit:
 Præcipue si cura vigil non desit, & usque
 Mente premas, multumque animo tecum ipse volutes.
 Atque ideo ex priscis semper quo more loquamur 210
 Discendum, quorum depascimur aurea dicta,
 Præcipuumque avidi rerum populamus honorem.

Aspice

Aspice ut exuvias veterumque insignia nobis
 Aptemus: rerum accipimus nunc clara reperta,
 Nunc feriem atque animum verborum, verba quoq; ipsa:
 Nec pudet interdum alterius nos ore loquutos.

Cum vero cultis moliris furta poetis,
 Cautius ingredi, & raptus memor occule versis
 Verborum indicis, atque ordine falle legentes
 Mutato: nova fit facies, nova prorsus imago. 220
 Munere (nec longum tempus) vix ipse peracto
 Dicta recognosces veteris mutata poetæ.

Sæpe palam quidam rapiunt, cupiuntque videri
 Omnibus intrepidi, ac furto lætantur in ipso
 Deprensi: seu cum dictis, nihil ordine verso, 225
 Longe alios iisdem sensus mira arte dedere,
 Exueruntque animos verborum impune priores:
 Seu cum certandi priscis succensa libido;

Et possessa diu, sed enim male condita, victis
 Extorquere manu juvat, in meliusque referre: 230
 Ceu fata mutatoque solo felicius olim

Cernimus ad coelum translatas surgere plantas.
 Roma quoque utilius succos oblita priores
 Proveniunt: sic regna Asiæ, Trojæque penates
 Transtulit, auspiciis Phrygius melioribus heros 235

In

In Latium, quamvis (nam Divum fata vocabant)
 Invitus, Phoenissa, tuo de littore cessit,
 Nec connubia læta, nec incepti Hymenæi
 Flexerunt immitem animum: tu victa dolore
 Occidis, & curæ vix ipsa in morte relinquunt. 246
 Nunquam ô Dardaniæ tetigissent vestra carinæ
 Littora, fors nulli poterat succumbere culpæ.
 Ergo agite ô mecum securi accingite furtis
 Una omnes, pueri, passimque avertite prædam.
 Infelix autem (quidam nam sæpe reperti) 245
 Viribus ipse suis temere qui fesus, & arti,
 Externæ quasi opis nihil indigus, abnegat audax
 Fida sequi veterum vestigia, dum sibi præda
 Temperat heu! nimium, atque alienis parcere crevit,
 Vana superstitio! Phœbi sine numine cura. 250
 Haud longum tales ideo lætantur, & ipsi
 Sæpe suis superant monumentis, illaudatique
 Extremum ante diem foetus flevete caducos,
 Viventesque suæ viderunt funera famæ.
 Quam cuperent vano potius caruisse labore, 255
 Eque suis alias didicisse parentibus artes!
 Sæpe mihi placet antiquis alludere dictis,
 Atque aliud longe verbis proferre sub iisdem:

Nec

Nec mea tam sapiens per sese prodita quisquam
 Furta redarguerit, quæ mox manifesta probabunt 260
 Et nati natorum, & qui nascentur ab illis:
 Tantum absit, pœnæ metuens infamis ut ipse
 Furta velim tegere, atque meas celare rapinas.
 Non tamen omnia te priscis fas fidere, qui non
 Omnia sufficient: quærenti pauca labore 265
 Attentanda tuo, nondum ulli audita, superfunt.

Nos etiam quædam idcirco nova condere nulla
 Relligio vetat, indictasque effundere voces.
 Ne vero hæc penitus fuerint ignota, suumque
 Agnoscant genus, & cognatam ostendere gentem 270
 Possint, ac stirpis nitantur origine certæ.
 Usque adeo patriæ tibi si penuria vocis
 Oſtabit, fas Grajugenum felicibus oris
 Devehere informem massam, quam incude Latina
 Informans patrium jubeas dediscere morem. 275
 Sic quondam Ausoniæ succrevit copia linguæ:
 Sic auctum Latium, quo plurima transtulit Argis
 Usus, & exhaustis Itali potiuntur Athenis.
 Nonne vides mediis ut multa erepta Mycenis,
 Graja genus, fulgent nostris immixta, nec ullum 280
 Apparet discrimen? eunt insignibus æquis

Undique per Latios & civis & advena tractus.

Jamdudum nostri cessit sermonis egestas:

Raro uber patriæ tibi raro opulencia deerit.

Ipsè suis Cicero thesauris omnia promet, 285

Autoresque alii nati felicibus annis

Omnia sufficient, nec solis crede poetis.

Sæpe etiam vidi veterum inter carmina vatum

Barbarico versus cultu, gazaque superbos;

Belgicaque immisit trans Alpes effeda Gallus 290

In Latium, & longe Macedum venire farissæ:

Et metuam ne deficiat me larga supellex

Verborum, angustique premat sermonis egestas?

Quin & victa situ, si me penuria adaxit,

Verba licet renovare, licet tua, sancta vetustas, 295

Vatibus indugredi sacra: sæpius olli

Ætatis gaudent insignibus antiquai,

Et veterum ornatus induti incedere avorum.

Non tamen ille vetus squalor fuit undique & ater

Verborum situs: his modus adsit denique, quando 300

Copia non deficit quorum nunc pervius usus.

Tum quoque si deerunt rebus sua nomina certa,

Fas illas apta verborum ambire corona,

Et late circumfufis comprehendere dictis.

Verba etiam tum bina juvat conjungere in unum 305

Molliter inter se vinclo sociata jugali.

Verum plura nefas vulgo congesta coire,

Ipsaque quadrifidis subniti carmina membris :

Itala nec passim fert monstra tricorpora tellus.

Horresco diros sonitus, ac levia fundo

310

Invitus perterricrepas per carmina voces.

Argolici, quos ista decet concessa libido,

Talia connubia, & tales celebrent Hymenæos :

Ter geminas immane struant ad fidera moles,

Pelion addentes Ossæ, & Pelio Olympum.

315

At verbis etiam partes ingentia in ambas

Verba interpositis proscindere, seque parare,

Deterere interdum licet, atque abstraxe secando

Exiguam partem, & strinxisse fluentia membra.

Idcirco siquando ducum referenda virumque

320

Nomina dura nimis dictu, atque asperrima cultu,

Illa aliqui, nunc addentes, nunc inde putantes

Pauca minutatim, levant, ac mollia reddunt,

Sichæumque vocant mutata parte Sicharbam.

Hinc mihi Titanum pugnæ, & sæva gigantum

325

Bella magis libeat canere, Enceladique tumultus,

Quam populos Itala quondam virtute subactos,

Atque triumphatas diverso a littore gentes.

Sed neque, verborum causa, vis ulla canentem,

Consilium præter, cogat res addere inanes, 339

Nomina sed rebus semper servire iubeto,

Omnia perpendens versus resonantia membra.

Verba etenim quædam ignarum te fallere possunt,

Ni vigiles, mandatum & munus obire recusent,

Furenturque operi clam sese, & inertia cessent, 335

Cætera dum labor exercet concordia jussus,

Quæq; suos: tantum illa dabunt numerumq; sonumque.

Atque ideo quid ferre queant, quid quæque recusent

Explorare prius labor esto, & munera iusta

Mandato, ac proprium cunctis partire laborem. 340

Obscuros aliter crepitus, & murmura vana

Miscebis, ludæque sonis fallacibus aures.

Nec tamen interdum vacuas, animoque carentes

Addubitem ipse volens incassum fundere voces,

Verbaque quæ nullo fungantur munere sensus: 345

Dives ut egregio tantum & conspectus amictu

Versus eat, dulcique sono demulceat aures.

Atque adeo quæ sint ne vero quære: profecto

Illæ tibi se sponte dabunt per se obvia passim.

Sæpe autem ruptis vinculis exempta volutes 350

Mem-

Membra, & compactum quæfitor disjice verfum,
 Post iterum refice, & partes in priftina redde
 Partibus avulfas: nunquam te libera vinclis
 Incautum fallent, refoluto carmine, verba.

Huc ades, hic penitus tibi totum Heliconâ recludam:
 Te Mufæ, puer, hic faciles penetralibus imis
 Admittunt, facrifque adytis invitat Apollo.
 Principio quoniam magni commercia cœli
 Numina concessere homini, cui carmina curæ,
 Ipse Deum genitor divinam noluit artem 360
 Omnibus expositam vulgo, immeritifque patere:
 Atque ideo, turbam quo longe arceret inertem,
 Anguftam effe viam voluit, paucifque licere;
 Multa adeo incumbunt doctis vigilanda poetis.
 Haud fatis eft illis utcunque claudere verfum, 365
 Et res verborum propria vi reddere claras:
 Omnia fed numeris vocum concordibus aptant,
 Atque fono quæcunque canunt imitantur, & apta
 Verborum facie, & quæfito carminis ore.
 Nam diverfa opus eft veluti dare verfibus ora, 370
 Diverfosque habitus, ne qualis primus, & alter,
 Talis & inde alter, vultuque incedat eodem.
 Hic melior motuque pedum, & pernicibus alis,

Molle

Molle viam tacito lapsu per levia radit:

Ille autem membris, ac mole ignavius ingens 375

Incedit tardo molimine subsidendo.

Ecce aliquis subit egregio pulcherrimus ore,

Cui lætum membris Venus omnibus afflat honorem.

Contra alius rudis, informes ostendit & artus,

Hirsutumque supercilium, ac caudam sinuosam, 380

Ingratus visu, fonitu illætabilis ipso.

Nec vero hæ sine lege datæ, sine mente figuræ,

Sed facies sua pro meritis, habitusque sonusque

Cunctis, cuique suus, vocum discrimine certo.

Ergo ubi jam nautæ spumas falis ære ruentes 385

Incubere mari, videas spumare reductis

Convulsum remis, rostrisque stridentibus æquor.

Tunc longe sale saxa sonant, tunc & freta ventis

Incipiunt agitata tumescere: littore fluctus

Illidunt rauco, atque refracta remurmurat unda 390

Ad scopulos, cumulo insequitur præruptus aquæ mons.

Nec mora, Trinacriam cernas procul intremere omnem

Funditus, & montes concurrere montibus altos.

Cum vero ex alto speculatus cærule Nereus

Leniit in morem stagni, placidæque paludis, 395

Labitur uncta vadis abies, natat uncta carina.

Hinc

Hinc etiam folers mirabere sæpe legendo,
 Sicubi Vulcanus fylvis incendia misit,
 Aut agro, stipulas flamma crepitante cremari.
 Nec minus exultant latices, cum tæda sonore 400
 Virgea fuggeritur costis undantis aheni.
 Carmine nec levi dicenda est scabra crepido.
 Tum, si læta canunt, hilari quoque carmina vultu
 Incedunt, lætumque fonant haud segnia verba :
 Seu cum vere novo rident prata humida ; seu cum 405
 Panditur interea domus omnipotentis Olympi.
 Contra autem sese tristes inamabile carmen
 Induit in vultus, si forte invisâ volucris
 Nocte sedens serum canit importuna per umbras,
 Ut quondam in buftis, aut culminibus defertis. 410
 Verba etiam res exiguas angusta sequuntur,
 Ingentesque juvant ingentia: cuncta gigantem
 Vasta decent, vultus immanes, pectora lata,
 Et magni membrorum artus, magna ossa, lacertique.
 Atque adeo, siquid geritur molimine magno, 415
 Adde moram, & pariter tecum quoque verba laborent
 Segnia: seu quando vi multa gleba coactis
 Æternum frangenda bidentibus, æquora seu cum
 Cornua velatarum obvertimus antennarum.

At

At mora si fuerit damno, properare jubebo. 420
 Si se forte cava extulerit mala vipera terra,
 Tolle moras, cape faxa manu, cape robora, pastor:
 Ferte citi flammæ, date tela, repellite pestem.
 Ipse etiam versus ruat, in præcepſque feratur,
 Immenſo cum præcipitans ruit Oceano nox, 425
 Aut cum percuſſus graviter procumbit humi bos.
 Cumque etiam requies rebus datur, ipſa quoque ultro
 Carmina pauliſper curſu ceſſare videbis,
 In medio interrupta: quierunt cum freta ponti,
 Poſtquam auræ poſuere, quieſcere protinus ipſum 430
 Cernere erit, mediisſque incoeptis fiſtere verſum.
 Quid dicam, ſenior cum telum imbellæ ſine ictu
 Invalidus jacet, & defectis viribus æger?
 Nam quoque tum verſus ſegni pariter pede languet:
 Sanguis hebet, frigent effoetæ in corpore vires. 435
 Fortem autem juvenem deceat prorumpere in arces,
 Evertiſſe domos, præfractaque quadrupedantum
 Pectora pectoribus perrumpere, ſternere turres
 Ingentes, totoque ferum dare funera campo.
 Nulla adeo vatum major prudentia, quam ſe 440
 Aut premere, aut rerum pro majeſtate canendo
 Tollere: nunc illos animum ſummittere cernas

Verborum parcos, humilique obrepere gressu,
 Textaque vix gracili deducere carmina filo.
 Nunc illos, verbis opulentos, divite vena 445
 Cernere erit fluere, ac laxis decurrere habenis
 Fluxosque ingentesque: redundat copia læta
 Ubere felici, verborumque ingruit agmen,
 Hibernarum instar nivium, cum Juppiter Alpes
 Frigidus aereas, atque alta cacumina vestit. 450
 Interdum vero cohibent undantia lora,
 Non humiles, non sublimes, media inter utrumque
 Littus arant veluti spatia, & confinia radunt:
 Sic demum portu læti conduntur in alto.

Quod superest, quæ postremo peragenda poetæ, 455
 Expediam. Postquam casus evaserit omnes,
 Signaque perpetuum deduxit ad ultima carmen
 Exultans animo victor, lætusque laborum;
 Non totam subito præceps secura per urbem
 Carmina vulgabit: ah! ne sit gloria tanti, 460
 Et dulcis famæ quondam malefuada cupido:
 At patiens operum semper, metuensque pericli
 Expectet, donec sedata mente calorem
 Paulatim exuerit, foetusque abolerit amorem
 Ipse sui, curamque alio traduxerit omnem. 465

Interea fidos adit haud securus amicos,
 Utque velint inimicum animum, frontisque severæ
 Dura supercilia induere, & non parcere culpæ,
 Hos iterum atque iterum rogat; admonitusque latentis
 Grates lætus agit vitii, & peccata fatetur 470
 Sponte sua, quamvis etiam damnetur iniquo
 Iudicio, & falsum queat ore refellere crimen.
 Tum demum redit, & post longa obliviam per se
 Incipit hic illic veterem explorare laborem.
 Ecce! autem ante oculos nova se fert undique imago, 475
 Longe alia heu! facies rerum, mutataque ab illis
 Carmina, quæ tantum ante, recens confecta, placebant.
 Miratur tacitus, nec se cognoscit in illis
 Immemor, atque operum piget, ac sese increpat ultro.
 Tum retractat opus, commissa piacula doctæ 480
 Palladis arte luens: nunc hæc, nunc rejicit illa,
 Omnia tuta timens, melioraque sufficit illis,
 Attondetque comas stringens, sylvamque fluentem,
 Luxuriamque minutatim depascit inanem,
 Exercens durum imperium: dum funditus omnem, 485
 Nocturnis instans operis, operisque diurnis,
 Versibus eluerit labem, & commissa piarit.
 Arduus hic labor: hic autem durate, poetæ,

Gloria

Gloria quos movet æternæ pulcherrima famæ.
 Tum si qua est etiam pars imperfecta relicta, 499
 Olim dum properat furor, ingeniique morari
 Tempestas renuit, suppletque, & versibus affert
 Invalidis miseratus opem, claudisque medetur.
 Nec semel atrectare fatis, verum omne quotannis
 Terque, quaterque opus evolvendum, verbaque versis 495
 Æternum immutanda coloribus: omne frequenti
 Sæpe revisendum studio per singula carmen.
 Quod non una dies, fors afferet altera, & ultro,
 Nullo olim studio, nulla olim in carmine cura,
 Deprensæ per se prodentur tempore culpæ, 500
 Quæque latent variæ densa inter nubila pestes.
 Quin etiam doctum multum juvet ille laborem,
 Qui varias coeli creber mutaverit oras.
 Namque etiam mutant animi, genioque locorum
 Diversas species, diversos pectora motus 505
 Concipiunt, nostrisque novæ se mentibus offert
 Ultro aliquid semper lucis, tenebræque recedunt,
 Atque novos operi semper fas addere flores.
 Verum esto hic etiam modus: huic imponere curæ
 Nescivere aliqui finem, medicaeque secandis 510
 Morbis abstinuisse manus, & parcere tandem

Immites, donec macie confectus & æger
 Aruit exhausto velut omni fanguine foetus,
 Nativumque decus posuit, dum plurima ubique
 Deformat sectos artus inhonesta cicatrix. 515

Tuque ideo vitæ usque memor brevioris, ubi annos
 Post aliquot (neque enim numerum, neque tempora pono
 Certa tibi) addideris decoris fatis, atque nitoris,
 Rumpe moras, opus ingentem dimitte per orbem,
 Perque manus, perque ora virum permitte vagari. 520

Continuo læto te dulces undique amici
 Gratantes plausu excipient: tua gloria cœlo
 Succedet, nomenque tuum finus ultimus orbis
 Audiet, ac nullo diffusum abolebitur ævo.

Et dubitamus opes animo contemnere avari, 525
 Nec potius sequimur dulces ante omnia Mufas?

O fortunati! quibus olim hæc numina dextra
 Annuerint præcepta sequi, quæve ipse canendo
 Jussa dedi plenus Phœbo, attonitusque furore;
 Quando non artes fatis ullæ, hominumque labores, 530
 Et mea dicta parum profint, ni desuper adfit
 Auxilium, ac præsens favor omnipotentis Olympi.
 Ipse viam tantum potui docuisse repertam
 Aonas ad montes, longeque ostendere Mufas,

Plaudentes celsæ choreas in vertice rupis, 535
 Quo me haud ire sinunt unquam fata invida, & usque
 Absterrentque, arcentq; procul, nec summa jugi unquam
 Fas prensare manu fastigia: fat mihi, siquem,
 Siquem olim longe aspiciam mea fida sequutum
 Indicia exuperasse viam, summoque receptum 540
 Vertice, & hærentes socios juga ad alta vocantem.
 Sed nonnulla tamen nostri quoque gratia facti
 Forfan erit: me fida olim præcepta canentem
 Stipabunt juvenes denso circum agmine fusi,
 Et vocem excipient intenti sensibus omnes. 545
 Tum, vitæ si justa meæ procedere iustra
 Fata sinent, nec me viridi succiderit ævo
 Impia mors, olli gelida tardante fenestâ
 Languentem, & sera defessum ætate magistrum
 Certatim pressa super alta cacumina dextra 550
 Sæpe trahent, ultroque ferent per amoena locorum;
 Et summi invalidum sistent ad limina Phœbi,
 Cantantem Musas, vatumque inventa piorum.
 Virgilii ante omnes læti hic super astra feremus
 Carminibus patriis laudes; decus unde Latinum, 555
 Unde mihi vires, animus mihi ducitur unde:
 Primus ut Aoniis Musas deduxerit oris,

Argolicum resonans Romana per oppida carmen:
 Ut juvenis Siculas fylvis inflarit avenas:
 Utque idem, Ausonios animi miseratus agrestes, 560
 Extulerit sacros ruris super æthera honores,
 Triptolemi in vectus volucris per sidera curru:
 Res demum ingressus Romanæ laudis, ad arma
 Excierit Latium omne, Phrygumque instruxerit alas,
 Verba Deo similis: decus a te principe nostrum 565
 Omne, pater! tibi Grajugenum de gente trophæa
 Suspendunt Itali vates, tua signa sequuti.
 Omnis in Elysiis unum te Græcia campis
 Miraturque, auditque ultro, assurgitque canenti.
 Te sine, nil nobis pulchrum: omnes ora Latini 570
 In te, oculosque ferunt versi: tua maxima virtus
 Omnibus auxilio est: tua libant carmina passim
 Affidui, primis & te venerantur ab annis.
 Ne tibi quis vatum certaverit: omnia cedant
 Secla, nec invidiant primos tibi laudis honores. 575
 Fortunate operum! tua præstans gloria famæ,
 Quo quenquam aspirare nefas, sese extulit alis.
 Nil adeo mortale sonas: tibi captus amore
 Ipse suos animos, sua munera lætus Apollo
 Addidit, ac multa præstantem insigniit arte. 580

Quod-

Quodcunque hoc opis, atque artis, nostrique reperti
 Uni grata tibi debet præclara Juventus,
 Quam docui, & rupis sacrae super ardua duxi,
 Dum tua fida lego vestigia, te sequor unum,
 O decus Italiae! lux o clarissima vatum! 585
 Te colimus, tibi ferta damus, tibi tura, tibi aras
 Et tibi rite sacrum semper dicemus honorem
 Carminibus memores: salve sanctissime vates!
 Laudibus augeri tua gloria nil potis ultra,
 Et nostrae nil vocis eget: nos aspice praesens, 590
 Pectoribusque tuos castis infunde calores
 Adveniens, pater! atque animis te te infere nostris.

MARCI HIERONYMI

VIDÆ

BUCOLICA,

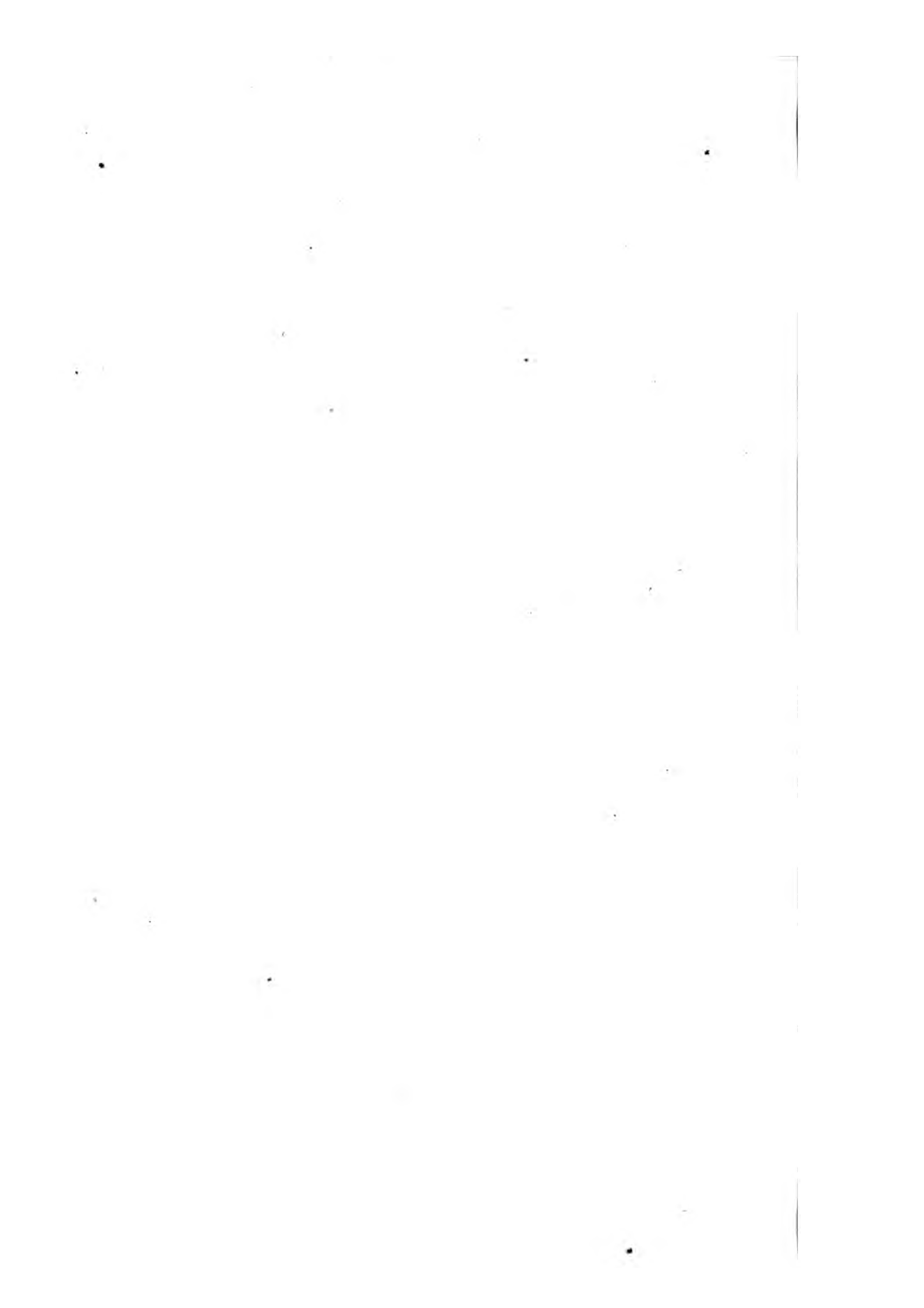
ET

EPISTOLA

AD

JOANNEM MATTHÆUM GIBERTUM.

MARCI HIERONYMI
 V I D Æ
 D A P H N I S,
 E C L O G A P R I M A.

LYCIDAS.

AMYNTAS.

ABSENTEM Daphnin Lycidas, &
 pulcher Amyntas,
 Pastores ambo, pueri ambo, ad Ty-
 bridis undam
 Flebant, & querulo mulcebant flu-
 mina cantu.

Dicite, vos Musæ, & juvenum memorate querelas;
 Dicite: nam motas ipsas ad carmina cautes, 5
 Et requiesse suos perhibent vaga flumina cursus.
 Incepit Lycidas, Lycidæ nam cedit Amyntas:
 Lyc. Has ô qui faltem voces tibi ventus ad aures,
 Daphni, ferat, nostram, Daphni, absens nosce dolorem,
 Nunc seu te immemorem nostri, pecorisque relictæ 10

Oblitum patria arva juvant, & pascua tantum
 Tusca tibi cordi Latii pro pinguibus agris,
 Antiqui Latii, & pro flavo Tyberino
 Dilecti ripas formosas accolis Arni ;
 Seu tibi (quando urgent sic Divum tristia iussa) 15
 Sæpe animo occurrit quam pinguia liqueris arva,
 Dumque acrem frustra quærens lenire dolorem
 Secretos lucos solus, secreta pererras
 Littora, ad hos cœli convertis lumina tractus,
 Et tacitus tecum dicis, mea gaudia tellus 20
 Illa habet, illa meos longe plaga fervat amores.
 Daphni, tuos abitus nostris in montibus urfi
 Informes gemuere: feræ lustra alta tenentes
 Auditæ aereis in verticibus ululasse.
 His passim audiri læta olim carmina in oris, 25
 Carminaque & dulces pastorum semper amores.
 Nunc circum filet omnis ager, nunc pascua muta :
 Hæc subito liquit tecum omnis rura voluptas.
 Hic aderas, aderant simul & fluvialia Nymphæ
 Numina, Nympharumque timor per littora Fauni : 30
 Hinc abes, hinc absunt simul & fluvialia Nymphæ
 Numina, Nympharumque timor per littora Fauni.
 Formosi hi tecum montes, formosaque prata :

Te sine deformes montes, deformia prata.
 Non horti flores apibus, non fidera rorem 35
 Sufficiunt, gelidæ non relinquunt arva pruinae.
 Vix paucas æger deserto in littore Amyntas
 Ducit oves, paucas deferta in rupe capellas
 Horrentique rubo, & carice pascit acuta.
 Ah puer infelix! cui tu dum pascua cara 40
 Commendas & oves fido, atque armenta recedens,
 Et tristis, dilecte vale, vix inquis, Amynta,
 Nil potuit contra præ largo reddere fletu.
 Illum, singultus dum non compefcere longos,
 Aut lachrymas valet, aprico de colle juvencæ 45
 Fluminis immemores, & graminis admiratæ
 Indigno flentis pueri doluere dolore.
 Sic Lycidas : subito sic deinde sequutus Amyntas,
 AMYN. Illa luce & oves fluvios, ac pabula læta
 Fugere, & faturis ipfi præsepibus ultro 50
 Abstinuere boves claufi foenilibus, & vos
 Tardius ah miseræ! rediiftis monte, capellæ.
 Ut fontes sine aquis, vario ut sine gramine prata,
 Ut sine Sole dies, Lunæ ut sine lumine noctes,
 Hæc ita mœfta fuo fqualet sine Daphnide tellus. 55
 Daphni, decus ruris, paftorum, Daphni, voluptas,

Quæ

Quæ modo surgebant tuguri tua culmina ad auras
 Tybridis in ripa, nunc semistructa videntur,
 Ipsa etiam absentem dominum deserta morari.

Illac præteriens subsistit sæpe viator, 60

Sive viam carpit pedibus, seu puppe per undas,
 Et secum admirans: quondam hæc felicia tecta,
 Felices, inquit, horti, cum Daphnis adesset:
 Nunc infelices horti, infelicia tecta.

Parcite, custodes pecoris, cohibete capellas 65

O vos, ô cohibete & oves, hædosve petulcos,
 Ne vites carpant immiti dente novellas,
 Quas posuit modo discedens hinc ordine Daphnis,
 Et dixit, tamen ista mei monumenta manebunt:

Crescetis vites, vobiscum confita crescet 70

Ulmus, & exilii nostri numerabitis annos.

Sic ait, & dulci sese divellit ab ora

Invitus, tristisque: tamen subsistit, & hæret

Hic illic, colles & respiciebat amatos,

Optabatque oculos in cara relinquere terra. 75

Pastores aderant, omnes de collibus illum

Spectabant mœsti procul, ac discedere flebant.

At tu vive memor saltem, pulcherrime, nostri,

Vive tui memor ô Lycidæ, pulcherrime Daphni.

For-

Forſitan, & ſi quis cœlo Deus aſpicit alto 80
 Paſtorum curas, noſtri miſerebitur olim
 Mitior, & caris reddet te protinus oris.

Sic pueri paribus ſe dum ſolantur arenis,
 Illorum fera Tybris ſub nocte querelas
 Miratus flavum vitreis caput extulit antris: 85
 Et vos ex imo genuiſtis, Naiades, amne.

C O R Y D O N,

E C L O G A S E C U N D A.

HOC mihi vos etiam Nymphæ con-
 cedite carmen

Seriades, veſtris veniens quod nu-
 per ab oris

Cantabat Corydon, grata dum
 textit in umbra

Fiſcellam, amiſſi gregis immemor; ilicet illum
 Cantantem noſtri denſa cinxere corona 5

Paſtores admirati, Faunique ſequuti,
 Et vos vicinis, Dryades, properaſtis ab antris.
 Nam Satyrum bifores audentem inflare cicutas

Ipfum

Ipsum dum cantu vocat in certamina Phœbum
 Nunc canit, & dempta vivos cute detegit artus 10
 Cernenti, sparſæ rorabant fanguine filvæ.
 Narciffi nunc formofi meditatur amorem :
 Ah! puer infelix, quis te novus error adegit?
 Aut nihil eſt quod amas, & fallax ludit imago,
 Aut tibi tute ignis, teque ardes neſcius ipſum. 15
 Tu tamen hanc tenero maleſanus pectore curam
 Noctes atque dies verſas: tibi flamma medullis
 Altius infedit, ſeque offibus implicat ignis.
 Parcite fallaces puero jam parcite lymphæ.
 Ipſæ etiam parcunt Nymphæ, quas luſit amantes; 20
 Ipſi etiam parcunt juvenes, quos torſit amantes
 Durus, communis Divum puer, atque hominum fax.
 Illum etiam montesque feri, deſertaque late
 Fleverunt nemora, umbroſiſque in vallibus amnes,
 Dum jacet in ripis, nec fonte recedit amato, 25
 Et moriens cura extremum tabeſcit inani.
 Hæc felix Corydon: dehinc addit Ariona cantu
 Inſignem: reſonant omnes & Ariona faltus,
 Et nemora, & montes, atque umbroſæ cor.valles:
 Vos quoque muſcoſi meminiftis Arionis amnes. 30
 Quæ vos Nereides tenuit mora? nam properarunt

Æquoris

Æquoris excitum pecus omne, armentaque Protei,
 Et curvam phocæ informes cinxere carinam,
 Cum nautæ infidiis sibi fata instantia cernens
 Extremum caneret tristis solatia leti: 35
 Qualis Mæandri queritur moriturus ad undam
 Canus olor, qualis rauci per stagna Caystri.
 Vos tamen ô tandem traxerunt carmina, Nymphæ
 Nereides, tutam cum per vada falsa fecaret
 Supposito delphine viam, in patriamque rediret 40
 Dulce etiam nunc fila movens testudinis aureæ.
 Quid caneret, nisi cœruleos per cœrula Divos?
 Oceanum in primis, cujus sanctissima ubique
 Jura tremunt undæ, tumidique sub æquore fluctus,
 A quo principium deducunt omnia passim 45
 Flumina sub terram occulto labentia tractu,
 Mox eadem longo redeunt exercita cursu.
 Addit ut & cœlum, cœlique nitentia tecta
 Contemnat, liquidasque domos præponat Olympo
 Detentus blandis amplexibus Amphitrites. 50
 Interea vitrea auricomus depascitur igni
 Arva die, vitreo Sol nocte expectat in antro
 Hospitis Oceani mensis exceptus amicis.
 Interea roseis fatura ad præsepia glaucæ

Sufficiunt, & flumen equis, & pabula Nymphæ 55
 Divina, ambrosiamque, & Pæoniam panacæam.
 Cætera dehinc etiam canit alti numina ponti,
 Cum Nereo Glaucoque tridentiferum Neptunum.
 Addit Nereides centum : centum addit amores
 Nereidum : toto resposant æquora ponto. 60
 Huc ades ô Galatea : ades huc Pisæa Arethusa,
 Nerine Galatea, argentea Neptunine.
 Restabat, nautam infandum quæ pœna sequuta
 Dicere, quos laqueos tulerit, quos perfidus ignes,
 Pergebatque canens Corydon, dum cuncta referret. 65
 Sed non Sicanium non ille oblitus Amyntam,
 Omnes quem puerum pastores protinus, omnes
 Depereunt nymphæ, nympharum semper amores
 Ille habet, ille ipsas urit sævo igne Napæas.
 Huc ades, ô formose puer : tibi carmina amantes 70
 Grata canunt Musæ : tibi magno captus amore
 Ipse suos numeros addit, sua munera Apollo,
 Eque sua viridem texit tibi fronde coronam.
 Hæc Corydon, Tyberi nuper mirante, canebat :
 Cætera pastores meminere ad flumina Mellæ. 75

NICE,

N I C E,
E C L O G A T E R T I A.

CONJUGIS amissi funus pulcher-
rima Nice
Flebat, & in folis errabat monti-
bus ægra,
Atque homines fugiens mæsto so-
latia amori

Nulla dabat, luctu sed cuncta implebat amaro
Flens noctem, flens lucem: ipsi jam funera montes 5
Lugebant Davali: Davalum omnia respondebant.
Interea Nymphæ Damon correptus amore,
Vicina ut paucaservabat rupe capellas,
Omnibus ah! demens sylvis errabat, & agris,
Atque hæc nequicquam vacuas jaçtabat ad auras: 10
O quis te nostris oculis, pulcherrima virgo,
Objecit Deus, & visam te protinus idem
Eripuit nobis, sævo ut consumerer igni?
Sive Dea es nemorum, certe Dea! five tibi alta
Undarum dominæ parent maris æquora & amnes, 15
Illa meo nunquam facies de pectore abibit.

Illam vos etiam mecum discetis amare,
 Intonsi montes, vos umbriferæ convalles.
 Sive greges inter captabo frigus & auram,
 Flumina seu propter falices in valle putabo, 20
 Aut agitans instabo aliud quodcunque, tibi ante
 Carmina pauca canam, & te pectore suspirabo,
 Toto unam te corde: prius dediscet amare
 Gramina ovis, nemora alta feræ, vaga flumina pisces,
 Quam tua de nostris vellatur cura medullis. 25
 Si nec erunt Fauni, si nec mihi Oreades ullæ,
 Montibus & folis dicam mea carmina sylvis:
 Ardebunt sylvæ, montes ardebitis alti.
 Quo fugis? ah! Davalus non hæc post funera curat:
 Siste gradum, atq; oculis rursus, Dea, reddere nostris. 30
 O tibi si tantum hæc sylvæ, si mollia præta
 Hæc placeant, libeatque his mecum in vallibus esse,
 O has felices sylvas! felicia præta!
 Formosas nimium sylvas! formosaque præta!
 Formosas valles! sed tu formosior illis! 35
 Conjugis hic mecum, dum carpent grata capellæ
 Gramina, facta canes ingentia, ut hostibus unus
 Obstiterit sæpe, & prostratas ceperit urbes,
 Utque duces victos tot magnis ceperit ausis

Una eademque die, tecum omnia quæ modo montes 40

Cantabant ipsi, Davalum omnia respondebant.

Alma suum hic tecum non dedignetur Adonin

Flere Venus, tecumque suas fociare querelas.

Ipse autem interea juxta projectus in herba

Insignem calathum tibi junco & vimine texam, 45

Et totum miris pergam variare figuris.

Primus erit labor hic, primum hic tamen argumentum

Conjugis extincti funus, miserabile funus,

Dum queritur se non bello, non fortibus armis

Oppetere, at lento paulatim cedere morbo. 50

Pallor erit gelido juvenis morientis in ore,

Et sensim placida claudentur lumina morte.

Addua aquas juxta frondet mæstissimus urna,

Et circumfusæ fundent sua pectora Nymphæ

Spargentes stratis violam, mæstumque Hyacinthum. 55

Exanimum circumstabunt regesque ducesque

Mærentes, largoque undabunt omnia fletu.

Parte alia heroum multis comitantibus addam

Longum iter ingressam te, si quod numen eunti

Conjugis annuerit cari producere fata. 60

Quos non interea Divos in vota vocabis?

Quas non muneribus cumulabis grandibus aras?

Omnes

Omnes sed frustra Divos in vota vocabis :
 Muneribus frustra cumulabis grandibus aras.
 Ibis multa metu suspensa : e montibus altis 65
 Occurrent Dryades, & Oreades admiratae,
 Nympharumque tibi passim chorus omnis eunti
 Floribus e variis viridique e fronde coronas
 Intextent, sævi folatia vana doloris.
 Cum vero extinctum Davalum sæviffimus aures 70
 Nuncius implebit, votis nihil omnibus actum,
 Pallentem heu ! subito faciam, ingentique dolore
 Exanimem labi : stabunt circum ilicet omnes
 Collapsam famulae, gelidamque a flumine lympham
 Rorabunt, gelida vix tu revocabere lympha. 75
 Quos ah ! dein gemitus, quæ tum lamenta referrem,
 Si possent gemitus junco, aut lamenta referri ?
 Crudeles Divos, crudelia fata vocares,
 Crudelem terram, quod non sponte hisceret, & non
 Te subito orantem miserata hauriret hiatu, 80
 Haud aliter tantum finiri posse dolorem.
 Etrusci montes, testes vos omnia scitis :
 Omnia vos mæstæ lamenta audistis, & ipsi,
 Dum miseret, celsis de verticibus ululastis.
 Nam mihi cuncta senex puero prædixerat olim, 85
 Dum

Dum moriens teneros commendat Tityrus agnos.

Sic Damon, simul ibat: eum videre vagantem,
Atque hæc nequicquam fera sub nocte canentem
Carmina nimboſis ſtabulantes montibus urſi,
Montibus & ſylvis, ac littoribus deſertis. 90

Illa autem prærupta legens, atque invia ſaxa
Nunc hac nunc illac fugere indepreſſa, nec uſquam
Apparere freti hiberna ſurdior unda.

Illam vos, amnes, vos ô, genus amnibus unde,
Siſtite, correptamque domum deducite, Nymphæ: 95
Sola dies poterit tantum lenire dolorem.

EPISTOLA

A D

JOANNEM MATTHÆUM GIBERTUM.

CILICET hæc etiam noſtrorum
ſumma malorum
Defuerat, GIBERTE, mea ut tu
ſola voluptas
Eriperere mihi longinquas miſſus
in oras?

Saltem ego ſi tecum conſors, fociuſque laborum

Ve-

Venissem, non infelix mihi, Diisque viderer 5
 Invisus penitus: tibi si non utilis essem
 Confiliis, quando ante alios te maxima Pallas
 Edocuit, mentemque aspirat Juppiter altam;
 Attamen hæsissem lateri fidissimus unus
 Usque tuo, quascunque oras tecum ire paratus. 10
 Ipse ego prima viæ tentare pericula possem,
 Perque nives altas vestigia figere primus,
 Quæ tuto mox tu quires fervare sequendo.
 I tamen, & magnis de rebus comminus altos
 Pro patria intrepide reges affare, decusque 15
 Tutare Italiæ, libertatemque tuorum,
 Teque adeo egregiis clarum fer ad æthera factis.
 Interea folis agitans in montibus ævum
 Infelix ægrum Musis solabor amorem:
 Si te absente tamen venient ad carmina Musæ, 20
 Nec mihi longe abiit tecum irrevocatus Apollo.
 Nempe canam semper MEDICUM facta ampla tuorum,
 Præclaræ decora alta domus, qua sospite nunquam
 Italiam amissam, libertatemque fatebor,
 Fata licet semper cœptis ingentibus obstant, 25
 Atque ideo LEO mortales modo liquerit auras
 Ereptus mediis; sic Dii voluere! triumphis.

Invidit libertatem fors læva ruenti
 Italiæ, invidit partum decus: omnis in illo
 Spes pene extincta, & moriens secum omnia vertit! 30
 Tu tamen interea tanto, GIBERTE, dolori,
 Tam justo parce ô gemitu, & mortalia tecum
 Versa animo, cautusque viæ te crede periclis,
 Nec tibi tam vilis vitæ fit facta cupido.
 Forfitan &, si qua est benefactis gratia, & usquam 35
 Præmia sunt laudi sua, reges advena amicos
 Invenies, tua magna quibus notissima virtus.
 Ne tamen ô dulcem Ausoniam regionibus ullis
 Posthabeas, caram neve obliviscere Romam:
 Rumpe moras omnes, & caris reddere amicis. 40
 Ipse tuum expectans reditum his in montibus aras
 Muneribus cumulo magnis, Nymphasque precatus
 Omnibus intacto voveo de flore coronas.
 O illum mihi si concedant cernere amica
 Astra diem, cum tu extremis mihi redditus oris 45
 Narrabis moresque hominum, diversa locorumque
 Ingenia, atque exhausta viæ quæcunque pericla!
 Si vero ante tuos reditus me corpore fata
 Exolvent isto, fert ut præfaga mihi mens,
 Dum desiderio, magnoque absentis amore

Tabescens longum nequeo perferre dolorem,
 Tecum erit hæc anima, & passim te amica sequetur
 Perque nives altas, perque aspera frigora Rheni:
 Sic faltem tua me tunc cernere facta juvabit.
 Tu demum rediens nostrum si forte sepulchrum   55
 Aspicias, præter penitus non immemor ibis.
 Non lachrymas (neque enim tanti mea funera) posco,
 Mî fat erit, tacito tecum si pectore dices,
 Et nostri non est expers hic pulvis amoris:
 Tum mihi terra levis, placida tum in morte quiescam.

F I N I S.

ANNOTATIONES

A D

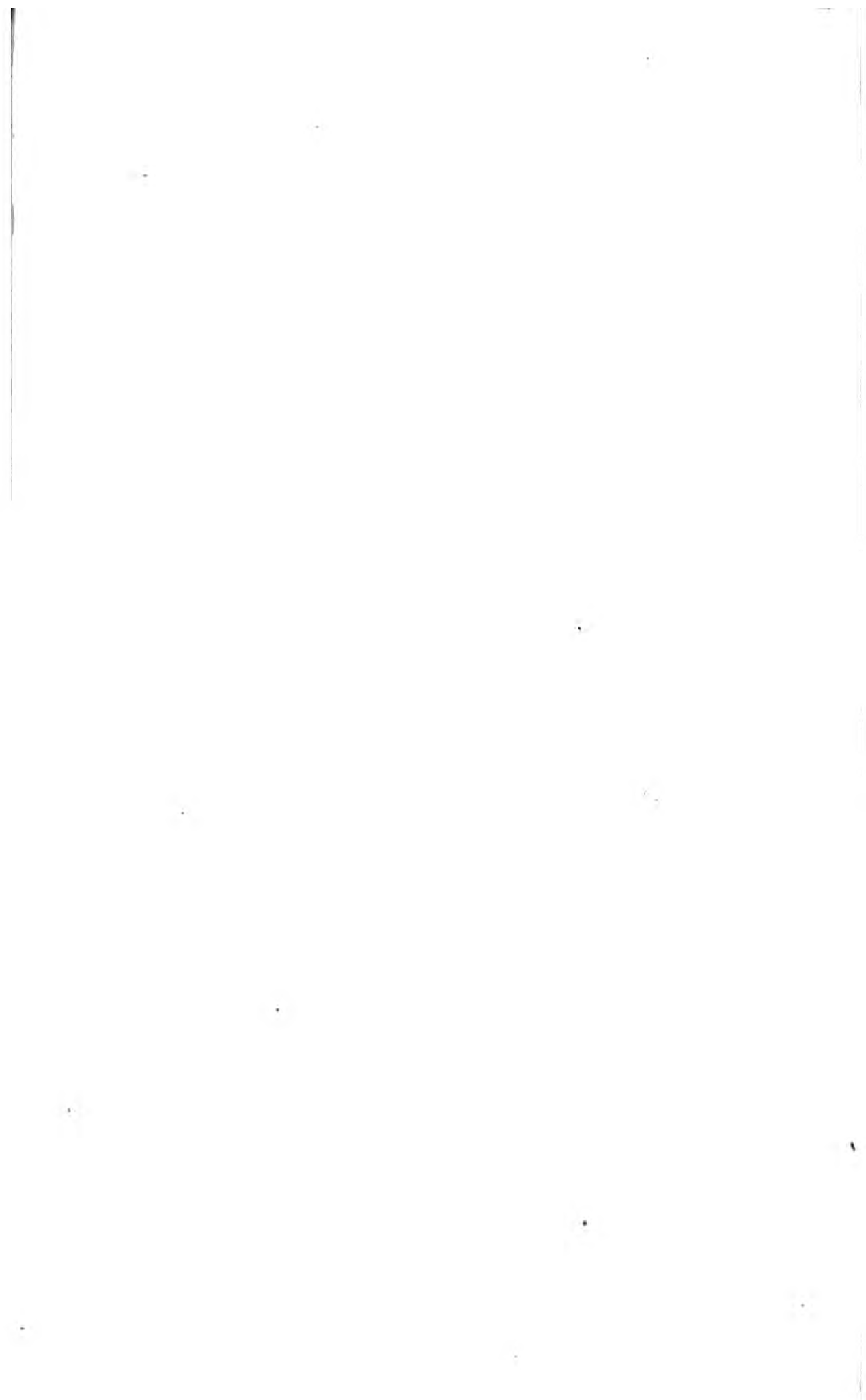
MARCI HIERONYMI

VIDÆ

POETICORUM

LIBROS TRES &c.

ANNOTATIONES
 AD
 MARCI HIERONYMI
 V I D Æ
 P O E T I C O R U M
 LIBRUM PRIMUM.

v. II. **P***rimus ades, FRANCISCE:]* Regius hic adolescens
Feb. die 28. Anno Salutis MDXVIII. in Ambacienci
 castro natus est. Vultu, nec minus inclytis animi dotibus, eximium
 patrem mire referebat. Hinc evasit illius deliciae, totique *Franciæ*
 spes summas futuræ magnitudinis injecit: quas indies crescentes,
 antequam undevicesimum ætatis annum superasset, præmatura
 morte extinctus abruptit. An aqua frigidiori, cum parvæ pilæ ludo
 ferretur, intemperanter hausta naturalem calorem oppresserit, an
 veneno, fraude *Sebastiani Montecuculi* aqua commisto, fuerit in-
 fectus, vix satis liquet. Dum autem pronò *Rhodani* flumine dela-
 tus a *Lugduno Valentiam* contenderet, repentino ægrotavit. Com-
 moratus est igitur *Taureduni*, ubi, ingravescente morbo, intra
 quatrimum, *Augusti* die 10. A. D. MDXXXVI. e vivis excessit ab
 omnibus effusissime defletus. *Tbuan. Hist. L. 1. Jovius Hist. L. 35.*
Sleidan. L. 10. Bussieres Hist. Franc. L. 17. Mezer. Hist. Fr. &c.
 v. 15. *Dum procul a patria raptum &c.] Franciscus I. A. D.*
 MDXXV. *Feb. die 24. cum Caroli V. copiis, sub Papiæ, quam*
 obsidebat, mœnibus, fortissime sed infeliciter congressus, ab iis
 captus est, & in *Hispaniam* deductus. Anno subsequenti se con-
 ditionibus, quas ab ægroto victor exegit, duris redimens, *Feb. die 14.*
 libertatem adeptus est, duobus natu majoribus filiis, obsidibus ser-
 vandæ fidei, traditis. Hi vices fortunæ paternæ subeuntes plus
 quam trienne pertulerunt exilium, cui finem imposuit Pax inita
Cambraci A. D. MDXXIX. Mezer. Hist. Franc. Sleid. L. 4 & 6.
Bussieres Hist. Franc. L. 16. &c.

v. 28. — *Licet celebranda reperti*

Ad sacra sint tantum versus] Hic *Vidam* errare asserit *J. Cæf. Scaliger Poet.* Lib. 6. c. 4. affirmans in agresti vita apud Pastores extitisse versus primos. Ista vero Hypercritici opinio, in-nixa tantum conjecturæ, nec probatur, nec probari potest. Apud *Græcos* enim *Orphei & Homeri* Hymnis quid extat antiquius? Si vero extaret, Hymnorum antiquitati nihil detraheretur: Non enim *Græcis*, sed *Hebræis* poeseos inveniendæ gloria debetur, qui non tantum *Trojano* Bello sed & *Cadmi* in *Bœotiam* adventui ætate præcesserunt. Illorum autem nulla sunt carmina, quæ Hymnis in S. S. Scripturis, præsertim eâ *Mosis & Mariæ, Exod.* 15. (quem ἐξαμίτηρ τόνω decantatum esse testatur *Joseph.* Lib. 2. c. ult. *Ant. Jud.*) antiquitatis palmam præripiant.

v. 36. — *Venerabile donum*

Phemones, quæ &c.] *Vossius Institut. Poet.* Lib. 1. c. 3. Cum *Plinio* conveniunt qui eam laudem tribuunt *Phemone*, ut quæ sacerdos & ἑσθῆτις *Apollinis* fuerit. Est hæc sententia *Eustathii* in *Il. & Tzetzi* Proleg. in *Lycophronem*. Ac similiter *Fortunatianus* in *re metrica*. Imo & ante hos omnes, præterquam *Plinium*, idem dixerat *Pausanias* in *Phocicis*. Et absque dubio hæc causa est, cur *Lucanus* Lib. 5. *Phemone* appellet eam quoque, quæ *Appio* *Delpbis* responsa dabat. Sane & *Strabo* Lib. 20. ait ἑσθῆτις ἢ ἑμιοντῶν παρὶ ἡμάδα Πυθίαν. Primus versus, quem profudit, fuisse hic dicitur:

Συμφέρετε πέρα τ' οἰωνοὶ, κλέον τε μελίωσα.

Vixisse aliqui *Phemone* aiunt temporibus *Abantis*, *Argivorum* regis; alii sub *Acriso*: ut de utroque testis est *Clemens Alexandrinus* Lib. 1. Στρωμ. Sed *Clemens* non tam eam carminis heroici inventricem putat, quam primam heroico carmine vaticinatam. Quæ & *Eusebii* in *Chronicis* sententia est. Vide & de ea re *Plinium* Lib. 10. c. 3. & 8. *Servium* in 3. *Æn.* & ex eo *Isidorum Originum* Lib. 8. c. 8.

v. 33. *Sed nullum e numero carmen &c.*] In quo constat carminis heroici virtus docet his verbis *Aristoteles*, τὸ Ἡρωϊκὸν σασιμώτατον ἢ ὀγκωδέστατον ἢ μέρων ἔστι. *Poet.* c. 24.

v. 57. *Sed neque cum primum &c.*] *Quintil. Institut. Orat.* L. 10. c. 3. Sit primo vel tardus, modo diligens stylus; quæramus optima, nec protinus se offerentibus gaudeamus; adhibeatur Judicium inventis, Dispositio probatis.

v. 62. *Ante etiam pelago quam pandas &c.*] *Id.* Lib. 10. c. 1. Non dubium est quin ei velut opes sint quædam parandæ, quibus uti, ubicunque desideratum erit, possit: eæ constant copia rerum & verborum.

v. 67. *Sponte sua, dum &c.*] Quid inde faciendum est, monet QUINTIL. L. IO. c. 3. Debet vacare locus, in quo notentur quæ scribentibus solent extra ordinem, id est, ex aliis quam qui sunt in manibus loci, occurrere. Irrumpunt enim optimi nonnunquam sensus, quos neque inferere oportet, neque differre tutum est: quia interim elabuntur, interim memoriæ suæ intentos ab alia inventione declinant, ideoque optime sunt in deposito.

v. 71. *Nec mihi non placeant qui, &c.*] ERASMUS *de Copia Verb.* c. 9. Præcipuam autem utilitatem adferet, si bonos autores nocturna diurnaque manu versabimus, potissimum hos qui copia dicendi præcelluerunt; atque in his vigilantibus oculis figuras omnes observemus, observatas memoria recondamus, reconditas imitemur, crebraque usurpatione consuescamus habere in promptu.

v. 75. *Quinetiam prius effigiem &c.*] ARISTOT. *Poet.* c. 17. Δεῖ ἢ τὰς μύθους σμιθάναι, καὶ τῇ λέξει σωμαπεργάζεσθαι, ὅτι μάλιστα περὶ ὀμμάτων πειρίμνον. Οὕτω γὰρ ἀν' ἐναργέστατα ὄρων, ὡσπερ παρ' αὐτοῖς γηρόμηναι τοῖς σωματομοίαις, εὐείσοι τὸ στέπον, καὶ ἦκιστα ἀν' λαϊνόμοιαι τὰ ὑπερβατικά.

v. 86. *Postquam igitur primas fandi &c.*] PETRONIUS futurum oratorem instituens hortatur ut

— Det primos versibus annos,

Maeniumque bibat felici pectore fontem.

Et si aliis studiis dedito a Poesi sit auspicandum, quanto magis futuro poetæ? ut observat VOSSIUS *de Art. Poet. Nat.* c. 9.

v. 89. *Ille autem parvum &c.*] ERASMUS *de Rat. Stud.* Optima, & quidem ab optimis, sunt discenda. Quid enim stultius quam magno labore discere, quæ postea majori cogaris dediscere? Nihil autem facilius discitur, quam quod rectum & verum est. At prava si semel inhæserint ingenio, dictu mirum quam non possint revelli.

v. 94. *Quæ post infecto ex animo &c.*] QUINTIL. L. I. c. I. Natura tenacissimi sumus eorum quæ rudibus annis percipimus; ut sapor, quo nova imbuas, durat; nec lanarum colores, quibus simplex ille candor mutatus est, elui possunt. Non assuescat ergo, ne dum infans quidem est, sermoni qui dediscendus est.

v. 96. *Idcirco mihi ne quisquam persuadeat &c.*] PLUTAR. *περὶ Παιδ. Αἰσχ.* Επειδὴν τοίνυν ἡλικίαν λάβωσιν ὑπὸ παιδαγωγοῖς τετάχθαι, ἐνταῦθα δὴ πολλῶν ὀπιμέλειαν ἐκτίον τ' ὅτων καταστάσις, ὡς μὴ λάβωσιν ἀνδροπέδοις, ἢ βαρβάρους τὰ τέχνην ὄψασθαι.

v. III. *Jamque sacrum teneris vatem &c.*] QUINT. Lib. I. c. 8. Optime institutum est ut ab *Homero* atque *Virgilio* lectio inciperet; quanquam ad intelligendas eorum virtutes firmiore iudicio opus esset. Sed huic rei superest tempus: neque enim semel le-

legentur. Interim & sublimitate heroici carminis animus assurgat, & ex magnitudine rerum spiritum ducat, & optimis imbuatur.

v. 115. *Nec mora, jam favet Ascanio &c.*] De *Ascanio* passim videtis *Æn.* de *Lauso*, dum patri *Mezentio* subvenit, interfecto, Lib. 10. V. 820. de *Pallante* ib. V. 433. Horum fortasse de fatiis juvenem suum Poeta monendum esse voluit, vel quia similitudo ætatis attentioem reddat, vel quia fabulæ ad excitandam misericordiam confictæ teneriores animos impensius oblectent.

v. 136. — *hinc pectore numen*

Concipiunt vates,] DIONYSIUS HALICARN. *de Struct. Orat. Sect.* 24. alludens ad *Il.* 21. v. 196. Κορυφή μὲν ἔν τῃ Σκοπέῃ

Ἐξ ἑ πῶς πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα

καὶ πᾶσαι κρήναι,

δικτάως ἂν Ὀμηρῶς λέγοιτο.

v. 192. *Jampridem tamen Aufonios invifere &c.*] Gens MEDICEA tribus in unius ætatis spatio viris inclaruit, qui, virtutibus suis Musarum favorem consecuti, Musas vicissim singulari benevolentia respexerunt, exemplo suo confirmantēs Poetæ dictum illud *Carmen amat quisquis carmine digna gerit.*

Ex iis primus hanc gloriam principe vere dignam acquisivit COSMUS ille decreto publico *Pater Patriæ* vocatus. *Græcæ* Linguae & literarum humaniorum peritissimos ex aliis regionibus ad *Florentiam* præceptores, qui Juventutem erudirent, præmiis invitavit amplissimis. Eruditos quam plurimum fovit, & scriptores, libris in lucem editis insignes, muneribus magnificis affecit: unde artes, quæ plane extinctæ erant, reviviscentes illi prorsus debeat *Italia*. Vir hic celeberrimus, post res *Florentiæ* longo temporis decursu prudentissime administratas, plusquam Septuagenarius A. D. MCCCCLXIV. annis & fama cumulatus occubuit, per doctorum hominum, quos adeo sinu gestaverat, labores immortalitati consecratus.

COSMI vestigiis sedulo insistebat, illud alterum MEDICEI nominis columen, ejus nepos LAURENTIUS, decoris feliciter æmulus aviti. Ardenti literatos studio complectebatur, quibus (teste *Politiano*) honorem atque etiam reverentiam exhibuit. Iis ut non opum modo, sed & voluminum pretiosiorum, copia suppeteret, *Joannem Lascarim* in *Græciam*, qui Codices MSS. quantovis pretio coemeret, legavit; summamque posuit industriam, & immanes sumptus fecit in libris quibusque excellentioribus per totum orbem conquirendis. Hæc illum, & alia quævis ad bonas artes promovendas accommoda, molientem A. D. MCCCXCII. mors abripuit, non tantum in illius seculi, sed & ipsius posteritatis, damnum.

Sublato e vivis LAURENTIO, ab ejus filio JOANNE (cui, quum

quum Pontifex A. D. MDXIII. renunciaretur, LEONIS X. nomen inditum est) Reipub. Literariæ nova spes affulsit. Is ad summum rerum fastigium assurgens Musas secum evehere non dedignatus est. Tum redux videbatur ætas *Augustæa*: viguit Poesis, & floruerunt artes, sub præsidio principis enutritæ. Accitis undique clarissimis omnium scientiarum professoribus, *Romæ* gymnasium instauratur. Omnes vel mediocris ingenii poetæ, omnes in quavis literarum provincia versati benignitate Pontificis recreabantur. Nec quisquam, aut inter cives, aut inter peregrinos, ullius artis nobilioris fama conspicuus vigilem ejus munificentiam delituit. In tantum denique vir hic illustris laudandus est, in quantum liberalitas & artium promovendarum studium possunt intelligi. De eo plura videsis in Annot. ad L. 2. v. 603. de *Cosmo* consule *Jovium* in Elog. de *Laurentio* eundem, & *Polit.* Epist. L. 4. de utroque *Machiav.* Hist. *Florent.* L. 6. & 8. de *Leone Ciaconium*, *Onuphrium*, &c. in Vit. Pontif. de omnibus *Jovium* in *Leonis* Vita.

v. 206. — *Necdum civiles condimus enses.*] Vide Annot. in L. 2. v. 564.

v. 212. *Parce debinc, puer, &c.*] QUINTIL. Lib. 10. c. 1. Diu non nisi optimus quisque, & qui credentem sibi minime fallat, legendus est.

v. 217. *Quærendus rector &c.*] *Id.* L. 1. c. 1. De pædagogis hoc amplius, ut sint eruditi plane, quam primam esse curam velim.

v. 219. *Qui curas dulces &c.*] *Id.* L. 2. c. 2. Sumat [præceptor] ante omnia parentis in discipulos suos animum, ac succedere se in eorum locum, a quibus sibi liberi tradentur, existimet.

v. 227. *Sic quoque ubi cultis &c.*] Eodem fere modo illustrat utilitatem disciplinæ PLUTARCHUS πει Παιδ. Αγωγ. Καθάπερ τὰς χάρακας οἱ γυργοὶ τοῖς φυτοῖς ᾠδαπιδίασιν, ἕτως οἱ νόμιμοι ἔσσι διδασκάλων ἐπιμαλεῖς τὰς ὑποθήκας καὶ παραινέσεις ᾠδαπηγνύουσι τοῖς νέοις.

v. 233. — *In primis optet amari.*] QUINTIL. L. 2. c. 2. Præceptorem discipuli, si modo recte sunt instituti, & amant & verentur. Vix autem dici potest quanto libentius imitemur eos quibus favemus.

v. 235. *Ne forte & sacras &c.*] *Id.* L. 1. c. 1. Id in primis cavere oportebit, ne studia, qui amare nondum potest, oderit, & amaritudinem semel perceptam etiam ultra rude annos reformidet.

v. 238. *Ponite crudeles &c.*] PLUTARCH. πει Παιδ. Αγωγῆς. Κακῆτινο φημὶ, δεῖν τὰς παῖδας ὅτι τὰ καλὰ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἄγειν ᾠδαπιδίασιν καὶ λόγοις, μὴ μὰ Διὰ πληγαῖς μηδ' αἰκισμοῖς. Δοκεῖ γάρ πε ταῦτα τοῖς δέλοισ μάλλον ἢ τοῖς ἰλυδίεσις ᾠρέπειν. ἄποναρκῶσι γὰρ καὶ φρίπῃσι ᾠεὶς τὰς πόνους, τὰ
P μ

ἢ ἂν τὰς ἀλγεῖνας τῶν πληγῶν, τὰ δὲ ἢ ἂν τὰς ὑβρεῖς. V I P E R A N U S
de Ratione Docendi. Desideratur facilitas in audiendo, lenitas in
 respondendo, patientia in docendo, atque omnis communis vitæ
 humanitas; ne vel dura oratione vel asperis moribus discipulos a
 se Musisque rejiciat. T E R E N T I U S *Adel. Act. I. Sc. I.*

Pudore & liberalitate liberos

Retinere fatius esse credo, quam metu.

Q U I N T I L. L. I. C. 3. Cædi discentes minime velim: primum,
 quia servile est, & certe quod convenit, si ætatem mutes, injuria:
 deinde, quod si cui tam est mens illiberalis ut objurgatione non cor-
 rigatur, is etiam ad plagas, ut pessima quæque mancipia, durabitur.

v. 254. *Insignis facie ante alios*] Nihil poetis familiarius quam
 personis, in quas legentium favorem excitarent, venustatem tri-
 buere. Hoc qua de causa factum sit melius intellexit *Vida*, quam
 ut omitteret.

v. 263. *Illum populifer* Padus, *illum* Serius &c.] *Padus* me-
 lius describi non potest quam *Vidæ* ipsius verbis, e *Christiad. L. I.*
 desumptis;

Pinifero *Vesuli* de vertice primum

It *Padus*, exiguo fulcans sata pingua rivo:

Hinc magis atque magis labendo viribus auctus

Surgit, latifluoque sonans se gurgite pandit

Victor: opes amnes ^{vary} auxiliariis undis

Hinc addunt, atque inde; suo nec se capit alveo

Turbidus, haud uno dum rumpat in æquora cornu.

Serius oritur e montibus in limite *Rhætorum* & Vallis *Tellinae*,
 prope *Cremanam* & *Bergomum* labitur, & paulo supra *Piceleonem*
 (rursus Authoris nostri verbis utor)

— exit in alveum,

Addua magne, tuum, & tecum in vada solvitur alti

Eridani,

Flumine turrigeræ radens sata culta *Cremonæ*. *Bomb. L. 2.*

v. 265. — *Vatem cum dura jubentem*

Phæbigenam &c.] De infelici *Vatis* hujus *Phæbigenæ* exitu sic
 A P O L L O D O R U S *Biblioth. L. 2.* Εἰδὶ δὲ χθὴν Ἡρακλῆος κινδυνεύειν ὑπὸ Λίνου
 ἔτος ἢ ἢν ἀδελφὸς Ὀρφέως. Ἀφικόμενος ἢ εἰς Θήβας, ἢ Θήβαιος γενόμενος, ὑπὸ Ἡρα-
 κλέους τῆ κινδύου πληγῆς ἀπέθανε: ἐπιπλήξαντα γὰρ αὐτὸν ὀρμαδὲς ἀπέκλεινε. Hu-
 jus etiam rei meminerunt *Lil. Gyraldus* in *Herculis Vita*, & *Pol-
 litianus* in *Nutric.*

v. 269. *Vos tamen, o jussi juvenes* &c.] J U V E N. *Sat. 7. v. 207.*

Dii majorum umbris tenuem & sine pondere terram,

Spirantesque crocos, & in urna perpetuum ver,

Qui

Qui Præceptorem sancti voluere parentis
Esse loco!

VIPER. *De Rat. Doc.* Debet [adolescens,] si erudiri velit, ejus dictis, tanquam oraculis *Pythii Apollinis*, fidem habere; sicut *Pythagorei*, quibus magistri verbum erat pro ratione: quippe oportet discentem credere, alioquin nihil addiscet, quia semper dubius erit.

v. 272. — *Verbis puerum compellat amicis, Sæpe rogans &c.*] QUINTIL. Lib. I. cap. I. Lusus hic fit; & rogetur, & laudetur, & nonnunquam scisse se gaudeat.

v. 278. *Quid memorem? socium nam mos &c.*] *Id. ib.* Aliquando ipso nolente doceatur alius, cui invidet: contendat interim, & præmiis, quæ capit illa ætas, evocetur.

v. 232. *Continuo videas &c.*] VELL. PATERCULUS L. I. c. 17. Alit æmulatio ingenia; & nunc invidia, nunc admiratio in imitationem accendit.

v. 310. *Tybure quam mallet, gelido aut sub Tusculo &c.*] *Tybur*, hodie *Tivoli*, est urbs *Campaniæ Romanæ*, in ditione Pontificia, prope *Anienis* a monte præcipitantis cataractam, 16 milliariibus in ortum a *Roma* distans. *Tusculum*, hodie *Frascati*, est etiam urbs *Campaniæ Romanæ* 12 milliariibus in ortum a *Roma* distans. Hic autem nomine *Tusculi* designari videtur vicinus is locus in summo montis cacumine ubi vetus *Tusculum* vulgo, (sed, ut *Baudrandus* conjicit, falso) fuisse creditur: huic enim melius convenit illud *ventos perferre nivales*.

v. 319. — *Inardescitque ingenti laudis amore.*] CICERO pro *Arch. poet.* Optimus quisque maxime gloria ducitur.

v. 320. *Provocat hinc socios &c.*] QUINTIL. L. I. c. I. Mihi ille detur puer, quem laus excitat, quem gloria juvat, qui victus fleat. Hic erit alendus ambitu, hunc mordebit objurgatio, hunc honor excitabit, in hoc desidiam nunquam verebor.

v. 334. *Nec placet ante annos vates puer: &c.*] PETRONIUS, Si [parentes] paterentur laborum gradus fieri, ut studiosi juvenes lectione severa mitigarentur, ut verba atroci stylo effoderent, ut quod vellent imitari diu audirent, sibi nihil esset magnificum quod pueris placeret. QUINT. L. I. c. 3. Illud Ingeniorum velut præcox genus non temere unquam pervenit ad frugem. Hi sunt, qui parva facile sciunt, & audacia proveci, quicquid illico possunt, statim ostendunt. Non multum præstant, sed cito. Non subest vera vis, nec penitus immixtis radicibus nititur; ut quæ summo solo sparsa sunt semina celerius se effundunt; & imitatæ spicas herbulæ inanibus aristas ante messem flavescent.

vescunt. Placent hæc annis comparata, deinde stat profectus, & admiratio decrescit. *Id. L. I. c. 3.* Mihi ne maturitas quidem ipsa festinet, nec multa in lacu statim austera sint: sic & annos ferent, & vetustate proficient.

v. 340. *Nec ludos puero abnuimus: &c.*] PLUTARCHUS ἐπὶ Παιδ. Αγωγῆς· Ὡσαύτ' τὰ φυτὰ τοῖς μὲν μετέοις ὕδασι κρείσσεται, τοῖς δὲ πολλοῖς πνίγεται, ἢ αὐτὸν τρόπον ψυχὴ τοῖς μὲν συμμετέροις αὐξεται πόνοις, τοῖς δὲ ὑπερβάλλουσι βαπίζειται· ὁμοίον ἔν τοῖς παισὶν ἀναπνοὴν τῆς σωματικῆς πόρων, ἐνδυμνίας ὅτι πᾶς ὁ βίος ἡμῶν εἰς ἀνεσιν καὶ σπασθὴν διήρηται· καὶ ἀπὸ τούτου ἔμῳ ἐξήγορησι, ἀλλὰ καὶ ὑπὸν εὐρέθει· ἔστι πόλεμος, ἀλλὰ καὶ εἰρήνη· ἔστι χειμῶν, ἀλλὰ καὶ εὐδία· ἔστι ἐνεργοὶ παρὰξεις, ἀλλὰ καὶ ἑορταί. σωματικὸν πὶ δὲ εἰπεῖν, Ἡ ἀνάπαυσις, τῶν πόρων ἄρτυμα ὄσθι. QUINTIL. Lib. I. c. 3. Danda est omnibus aliqua remissio: non solum quia nulla res est, quæ perferre possit continuum laborem; atque ea quoque quæ sensu & anima carent, ut servare vim suam possint, velut alterna quiete retenduntur; sed quia studium discendi voluntate, quæ cogi non potest, constat.

v. 349. — *Albunea vitreas Anienis &c.*] *Albunea*, hodie *Albuna*, silva fuit Musis sacra, non ita procul ab eisdem nominis fonte, unde oritur *Albula*, quæ in *Anienem* profluit. *Anio*, hodie *Teverone*, est *Latii* fluvius, qui, e *Trebano* monte ortus, tribus mill. pass. a *Roma*, in *Tiberim* labitur, *Sabinis* a *Latio* separatis.

v. 352. *Interea vires tellus inarata &c.*] SENECA *de Tranquill. Animi* cap. 15. Danda est remissio animis: meliores acrioresque requieti surgent. Ut fertilibus agris non est imperandum; cito enim exhauriet illos nunquam intermissa fecunditas; ita animorum impetus assiduus labor frangit. Vires recipient paulum resoluti & remissi. QUINTIL. L. I. c. 3. Virium plus afferunt renovati & recentes, & acriorem animum, qui fere necessitatibus repugnat.

v. 354. *Verum non eadem &c.*] *Idem* L. 2. c. 8. Virtus præceptoris haberi solet, nec immerito, diligenter, in iis quos erudiendos susceperit, notare discrimina ingeniorum, & quo quemque natura maxime ferat scire. Nam est in hoc incredibilis quædam varietas, nec pauciores animorum pene quam corporum formæ. *Idem ibid.* Proprietates ingeniorum dispicere prorsus necessarium est. In his quoque certum studiorum facere delectum nemo dissuasit. Namque erit alius historiæ magis idoneus, alius compositus ad carmen, alius utilis studio juris. VIPERANUS *de Ratione Docendi*. Monendi nunc sunt ii, qui se literis volunt ad dicere, ut ingenium suum probe noscant, & ad quam doctrinam applicent diligenter spectent. Non enim omnium est idem ingenium,

nium, neque in iisdem omnibus sunt itidem habiles: quia non sunt omnes ad omnes artes a natura similiter facti: non omnium corporum eadem est temperatio, neque eadem omnibus, dum nascuntur, cœli affectio & siderum compositio. Unde in quibusdam ingenium, cujus acumen dialecticæ disputationes amant; in quibusdam memoria, cujus facultas in legum scientia maxime requiritur; in quibusdam enitet iudicium, cujus magnitudinem laudamus in physicis gravioribusque doctrinis.

v. 364. *Nec labor ille quidem rectoribus &c.*] Huic sententiæ favet QUINTILIANUS Lib. I. c. 8. ubi præcipit ut elegiæ & versus amatorii a puerorum oculis amoveantur.

v. 384. *Nulla sit ingenio quam non libaverit artem.*] PLUTARCHUS *ὡς Παιδ. Αγωγ.* Δεῖ τὸν παῖδα ἢ ἐλευθεροῦν μηδὲ τῶν ἄλλων τῶν καλῶν ἐγκυκλίων παιδευμάτων μήτε ἀνέκοον, μήτε ἀδέατον εἶναι εἶναι.

v. 400. *Vos sat erit, pueri, tantum omnes isse per artes.*] *Idem* statim post verba modo laudata, *Αλλὰ ταῦτα μὲν ἐκ πειρομῆς μαθεῖν, ὡς περὶ γέροντος ἐνεκόν, ἐν ἅπασιν ἡ τὸ τέλειον ἀδύνατον.* VOSSIUS *Institut. Poet.* L. I. c. 1. Nullam poeta scientiam aspernabitur: quarundam tamen gustus suffecerit, saltem in iis partibus, unde ornatus aliquid accedere poemati possit.

v. 459. *Sed neque inexpertus rerum &c.*] HORATIUS *de Arte Poet.*

Sumite materiam vestris, qui scribitis, æquam
Viribus, & versate diu quid ferre recusent,
Quid valeant humeri.

JAC. PONTANUS *Poet. Institut.* L. I. c. II. Consultum proinde est, non subito Iliadas, & gigantomachias captare, argumenta, inquam, operosa, longa, difficilia: id enim quid aliud fuerit, quam cereis pennis volitare? Res ludicras principio canamus, ipsi quoque culicem nostrum, aut araneolum, aut formicam, aut batrachomyomachiam, aut apologos Æsopicos habeamus.

v. 467. — *Ingeniis nam parcere multa Fas teneris &c.*] QUINTILIANUS L. 2. c. 4. Ne illud quidem quod admoneamus indignum est, Ingenia puerorum nimia interim emendationis severitate deficere; nam & desperant, & dolent, & novissime oderunt; &, quod maxime nocet, dum omnia timent, nihil conantur. Quod etiam rusticis notum est, qui frondibus teneris non putant adhibendam esse falcem, quia reformidare ferrum videntur, & cicatricem nondum pati posse.

v. 474. *Nostrum igitur si forte adeat &c.*] *Idem ib.* Jucundus tum maxime debet esse præceptor, ut remedia, quæ alioqui natura sunt aspera, molli manu leniantur: laudare aliqua, ferre quæ-

quædam, mutare etiam, reddita cur id fiat ratione: illuminare, interponendo aliquod sui.

v. 486. *Quod superest etiam moneo, &c.*] MATERNUS apud *Autorem Dialogi de Caus. Corrupt. Eloquentiæ*. Inter præcipuos carminum fructus numero, quod nec in strepitu, nec sedente ante ostium litigatore, nec inter sordes & lachrymas reorum componuntur; sed secedit animus in loca pura atque innocentia, fruitorque sedibus sacris. JAC. PONTANUS *Poet. Instit. L. I. c. 12*. Illa duo quoque carminibus multo rectius faciliusque factitandis non mediocre præstabant auxilium. Unum est mens pacata, mens alia quavis sollicitudine vacans, angore & perturbatione omni soluta prorsus & libera. Latebras etiam amplector, & loca plane sola: quod item voluit *Ovidius*, animum scilicet curis non impeditum;

Carmina secessum scribentis & otia quærent.

Sed illi loci, in quibus est sensibus blandiens amœnitas, sylvæ, horti, nemora, ruscula, ubi frondescent arbores, pubescunt vites, segetes largiuntur fruges, ubi obliquo laborat lympa fugax trepidare rivo, tales, inquam, loci poetis aptiores & proprii videntur. Atque *Horatius* tales recessus in primis adamavit, eosque poetis frequentandos suasit;

—— me gelidum nemus,
Nympharumque leves cum satyris chori
Secernant populo.

Alibi,

Præter cætera *Romæ* mense poemata censes
Scribere posse inter tot curas, totque labores?

Et paulo post,

Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit urbes.

Ovidius proinde ad finem *Elegiæ 10. L. I.* veniam a lectoribus petit his verbis;

Quo magis his debes ignoscere, candide lector,
Si spe sint, ut sunt, inferiora tua.

Non hæc in nostris, ut quondam, scribimus hortis,

Nec consuete meum lectule corpus habes.

Jactor in indomito brumali luce profundo,

Ipsaque cæruleis charta feritur aquis.

v. 544. *Post epulas laudes heroum & facta canentes.*] CICE-
RO *Tusc. Quæst. L. I.* Quanquam est in *Originibus* solitos esse in epulis canere convivas ad tibicinem de clarorum hominum virtutibus. *Idem* in *Lib. de Claris Orat.* Utinam exstarent illa carmina quæ multis seculis ante suam ætatem in epulis esse cantata a singulis

gulis convivis de clarorum virorum laudibus in *Originibus* scriptum reliquit *Cato*. VAL. MAXIMUS L. 2. c. 1. Majores natu in conviviis ad tibias egregia superiorum opera, carmine comprehensa, pangebant; quo ad ea imitanda juventutem alacriorem redderent.

v. 515. *Dona Deum Musæ: &c.*] Absolutis de educatione præceptis, *Vida* judicio perquam felici ad divinam Musarum originem, *Genii*que poetarum laudes canendas excurrit, quibus accensus lectoris animus ad observanda, quæ sequentibus libris traduntur, acrius intendatur.

v. 547. *Quisquis es ille, Deus certe!*] Dilecto huic errori e poetis, ante *Vidam*, non pauci indulserunt, aut videntur indulisse; nec ii tantum, sed & divinus PLATO, in *Ione* sic locutus, Πάντες οἱ τοῦ ἔργου ποιηταὶ οἱ ἀγαθοὶ, ἐκ ἐκ τέχνης, ἀλλ' ἔνδοι ὄντες καὶ κατεχόμενοι, πάντα ταῦτα τὰ καλά λέγουσι ποιήματα. Rectius forsitan de hac re FRACASTORIUS in *Naugerio*. Non est Deus ullus causa furoris hujus, sed ipsa musica ingentis cujusdam atque exultantis admirationis plena, quæ pulsus numeris, velut æstro impotente concitum, nec sese capientem animum quatit: atque id facit quod & ecstaticis solet præ admiratione contingere. Quem ob furorem divinos, quasi Deo tactos, & Vates poetas dixere; & qui de primis rerum inventoribus tractare omnes poetarum originem in Deos retulere, *Linum*que & *Orpheum* & antiquiores illos poetas Deorum filios prodidere: quippe cum jure divini dici poetæ mereantur, qui soli eam dicendi divinitatem, qua & Dii per oracula ad homines loqui dignati sunt.

ANNOTATIONES

A D

MARCI HIERONYMI VIDÆ

LIBRUM SECUNDUM.

v. 1. **P**ERGITE Pierides natæ Jovis:] Aptissimum hunc exequendæ legis infra v. 26. datæ *Vida* locum delegit, ubi difficiliorem operis partem aggreditur, artem materiæ poematis disponendæ explicaturus.

v. 17.

v. 17. *Vestibulum ante ipsum, &c.*] JAC. PONTANUS *Poet. Institut.* L. 2. c. 3. Poetæ studio habent auditores lectoresve suos dociles reddere, & attentos: quod consequimur, ut præcipiant Rhetores, si summam causæ breviter exponamus: & si proponamus quibusnam de rebus dicturi simus.

v. 19. — *Parcis attingunt omnia dictis &c.*] VIPERANUS *de Poet.* L. 2. c. 5. Ut simplex, ita etiam brevis esse debet propositio, quæ rerum fastigium absque multitudine verborum attingat. Non enim auditor in propositione detinendus est verbis, qui, ubi rerum exitum & scopum didicit, ad narrationem festinat.

v. 20. — *Simul cœlestia Divum Auxilia implorant.*] Præceptum hoc ab *Homeri* depromitur exemplo, qui propositioni utriusque poematis invocationem intexuit. *Virgilius* hanc ab illa sejunxit, quid caneret primo proponens, inde Musam invocans: unde parvi referre an partes hæ uniantur, necne, satis constat.

v. 21. — *Propriis nil viribus ausi.*] J. PONTANUS *Poet. Institut.* L. 2. c. 4. Est ea in hominum mentibus impressa opinio, nihil arduum ac difficile sine cœlesti afflatu posse perfici: proinde omnes, quibus aliquod est cum religione commercium, ad auxilium divinum, opus laboriosum aggressuri, confugiunt. Quod ipsum poetæ dum faciunt, aliorum animos ad benevolentiam alliciunt. Pietas enim est amabilis: ut omittam quod invocatione attentionem summam admirationemque commovent, perinde ac si illa divinitus efferantur.

v. 22. *Quos ores autem non magni denique refert.*] Sæpe poetæ Deos, qui præsunt rebus in opere suo memorandis, invocant. Ita in *Libris de Rer. Nat. Lucretius*, in *Metam. Ovidius*, & in *Georgicis Virgilius*. Hic autem & *Homerus* Epico poemati Musarum invocationem suo comprobarunt exemplo melius convenire.

v. 26. *Nec sat opem implorare semel, &c.*] Invocationi locus est, quoties poeta novum aliquod aggreditur, ad morem *Virgilii* secundam narrationis partem inchoaturi, *Æn.* L. 7. quoties fide majora memorantur, qualis est Transformatio *Trojanæ* classis in Nymphas, *Æn.* L. 9. & quoties mysteria revelantur, quæ Dii videntur ab hominibus sedulo occultasse, cujus generis est quodcumque vidit *Aeneas* apud Inferos, *Æn.* 6. Invocandi occasiones hæ sunt præcipuæ, non autem solæ, ut videre est passim in *Iliad. Odyf. & Aeneid.*

v. 30. *Incipiens odium &c.*] HORATIUS *de Arte Poet.*
Nec sic incipies ut scriptor cyclicus olim,
Fortunam Priami cantabo & nobile bellum.

VIPERANUS *de Poet.* Lib. 2. c. 5. Nihil magne sonandum in propositione ; non elata verba, non promissa grandia, sine affectata diligentia, sine ulla ingenii aut doctrinæ venditatione, ut graviter & ornate semper insurgat oratio.

v. 34. *Ne si magna sones, cum nondum ad prælia ventum, Deficias medio irrisus certamine,*] Scriptorem cyclicum in hanc culpam incidisse, versibus supra laudatos proxime sequentibus, testis est HORATIUS,

Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.

Nec *Claudianus de Rapt. Proserp.* spei lectorum mentibus injectæ (iudice *Bossuio de Ep. Poet.* L. 3. c. 3.) longe melius responderet. Audax jactat in primo limine, *Furorem humanos e pectore sensus expulisse & præcordia totum spirare Phœbum &c.* Nihilominus terrorem illam abundantem copiam, quæ, tanquam poemati materiam suppeditatura, proponitur, libro primo nondum finito, exantlat. Poetarum illi principes *Homerus & Virgilius* propositionibus utuntur perquam modestis: *Statius* autem & *Lucanus* inani verborum pompa, in exordiis, turgescunt. Hinc observatu dignum est, poetas rem canendam tanta cum gloriatione proponentes, vanitate viriumque suarum persuasione falsa magis timere, quam certa earum conscientia niti, & plerumque magnis promissis exitum felicem dare non posse.

v. 37. *Principiis potius semper majora sequantur.*] HORATIUS *de Arte Poet.* idem innuit, *Homerum* laudans, quippe qui

Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat.

v. 40. *Jam vero cum rem &c.*] Nihil fere in *Odyssææ* propositione de *Ulyssis*, ab excidio *Trojæ*, reditu dictum est, quod propositioni poematis de *Diomedis* reditu non æque conveniret. Eandem Auctor *Æneidos* normam secutus herois etiam sui nomen celavit. Modus hic proponendi primam fortasse respicit inventionem poetæ, qui principio debet actionem nullis distinctam nominibus fingere, neque narrat (secundum illud *Aristotelis Poet.* c. 9.) actionem *Achillis*, *Ulyssis*, aut *Æneæ*, sed universalis, generalis, & allegoricæ personæ. Cum autem in *Iliade* secus fecerit *Homerus*, *Achillem* (addito etiam patronymico) nominans, quisquis hanc legem violaverit illo se vindice tueatur. Hæc e *Bossuii* L. 3. c. 3.

v. 56. *Principio invigilant &c.*] VOSSIUS *Instit. Poet.* L. 3. c. 5. Ubique curandum, ut res afferantur novæ, & variæ, inque præsentibus futurorum semina adspargantur: quo ita auditoris animus detineatur, quasi suspensus, & ad sequentia magis festinet.

v. 59. *Nec, quacunq; viam &c.*] HORATIUS de *Arte Poet.*

Ordinis hæc virtus erit & venus, aut ego fallor,

Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici

Pleraque differat, & præsens in tempus omittat.

v. 60. *Plerumque a mediis, arrepto tempore, fari*

Incipiunt,] VIPERANUS de *Poet.* Lib. 2. cap. 6. Nonnulli a mediis rebus seu postremis exordium narrationis epicos sumere existimant, ne historicorum similes esse videantur, qui narrationem a summis rerum initiis causisque deducunt, solum ordinem rerum, temporumque servantes; cum poetæ non rerum gestarum habeant, sed narrantis personæ rationem, sive suam interponant, sive fingant alienam. JAC. PONTANUS *Poet. Institut.* L. 2. c. 5. Videtur itaque, *Virgilii* saltem & *Homeri* exemplo, vel a postremis vel a mediis ducendum narrationis principium, secus quam historici solent, qui a primis initiis & causis narrationem ordiuntur, & rerum tantummodo ordinem ac seriem intuentur.

v. 61. *Ubi facta vident jam carmine digna.*] VIPER. de *Poet.* L. 2. c. 7. Poeta non unde libet, inconsulto, & temere, & gemino (ut dicam) ab ovo, sed ab aliqua re illustri, & ad fabulam accommodata initium faciet.

v. 74. *Haud sapiens quisquam, annales &c.*] ARISTOT. *Poet.* c. 23. *Θιασιώτης ἂν φανεῖν Οἰμηγοῦ ὄντος τῶν ἄλλων, τῶ μὲν δὲ τῆ πόλεμον, καὶ ὡς ἔχοντα ἀρχὴν καὶ τέλος, ἐπιχειρήσας ποιεῖν ὅλον· λίαν γὰρ ἂν μέγας, καὶ ἐκ εὐσιωπέως ἔμελλεν ἔσθαι· ἢ τῶ μεγάλῳ μεταεάζοντα καταπιπευμένον τῆ ποιικιλίᾳ. Νῦν δ' ἐν μέγῳ δ' ἀπολαβῶν, ἐπεισοδίοις κέχρηται αὐτῶν πολλοῖς· οἷον, νεῶν καταλόγῳ, καὶ ἄλλοις ἐπεισοδίοις, οἷς διαλαμβάνει τῆ παίον.*

v. 84. *Aulide jurantes Danaos,*] *Adi Iliad.* L. 2. v. 303.

— *Vestrasque per aquor*

Mille rates,] *Il.* L. 2. v. 494.

v. 85. — *raptusque Helenes,*] *Il.* L. 3. v. 443.

— *Et conjugis iras.*] *Il.* L. 3. passim.

v. 87. *Atque etiam in patriam &c.*] MACROBIUS *Saturnal.* L. 5. c. 2. *Homerus* vitans in poemate historicorum similitudinem (quibus lex est incipere ab initio rerum, & continuam narrationem ad finem usque perducere) ipse *poetica disciplina* a rerum medio coepit, & ad initium post reversus est. Ergo *Ulyssis* errorem non incipit a *Trojano* litore describere, sed facit eum primo navigantem de insula *Calypsonis*, & ex persona sua perducit ad *Phæacas*. Illic in convivio *Acinoi* regis narrat ipse quemadmodum de *Troja* ad *Calypsonem* usque pervenerit.

v. 91. *Sed jam tum Ogygiam &c.*] *Odyss.* L. 1.

v. 93. *Exin post varios &c.*] *Odyss.* L. 15.

- v. 94. — *Hic positus demum &c.*] *Odyss.* L. 9. ad 12. finem.
- v. 96. *Ante tamen si gesta canant, &c.*] VIPERANUS *de Poet.* L. 2. c. 5. Post Musarum invocationem res proposita explicanda est: ante quam narrationem sæpe causæ quædam vel a prima origine repetuntur, quæ viam ad ipsam narrationem muniant eamque reddant illustriorem: velut ante legitimam narrationem *Virgilius* causas odii *Junonis* contra *Trojanos* a capite revocavit. JAC. PONTANUS *Poet. Instit.* L. 2. c. 5. Ante narrationem, est quando, historicorum more, causas quasdam, quamvis alte & a prima origine, enumeramus, quæ simul ad ipsam expositionem viam muniant, eamque illustrent.
- v. 98. *Primus at ille labor &c.*] VIPERANUS *de Poet.* L. 2. c. 7. Hæc profecto magna virtus est narrationis, auditoris animum suspensum tenere, & quasi captivum ad finem usque perducere. Non dicet expectata, non rerum exitus opinatos, & dicenda quasi digito demonstrans.
- v. 100. — *Quo tandem durus Achilles Munere placatus regi &c.*] Videtis *Iliad.* L. 19.
- v. 102. — *Cujusve Dei Laertius heros &c.*] *Odyss.* L. 9.
- v. 113. — *certamen Attidæ Et Paridis.*] *Iliad.* L. 3.
- v. 119. *Ipsa procos etiam ut jussit &c.*] *Odyss.* L. 21.
- v. 124. *Haud tamen omnino &c.*] VIPER. *de Poet.* L. 2. c. 7. Quantus erit in apparatu rerum futurarum, ut ad illarum cognitionem desiderium excitet in animis audientium! Quoties apud *Virgilium* navigatio, quoties labores & pericula! quoties bella horrida prædicuntur! sic ubique rerum futurarum semina aspergit; & in præsentibus auditorem non ingratis remoratur.
- v. 126. *Sed rerum eventus &c.*] Ita mortem *Hæctoris*, *Iliad.* L. 15. v. 612. *Patrocli*, *Il.* L. 16. v. 47. & *Didonis*, non tantum a primo connubii die, *Æn.* L. 4. v. 169. sed ab agnotis veteris flammæ vestigiis *Æneid.* Lib. 4. v. 25. (ubi se nocti profundæ damnaverat) lectori datur prævidere. Sed exemplorum satis congerit *Vida.*
- v. 129. *Hinc pater Ænean &c.*] *Ænean* de bellis ab ipso in *Italia* gerendis monet *Anchises*, *Æn.* L. 6. v. 890. *Helenus*, *Æn.* L. 3. v. 458, *Sibylla*, *Æn.* L. 6. v. 86. qui locus hic præcipue respicitur.
- v. 137. *Occiso, ante alios qui &c.*] *Æn.* L. 7. v. 531.
- v. 138. *Fata Menœtiades &c.*] *Iliad.* L. 16. v. 851.
- v. 142. — *Cum crebro obscæna volucris &c.*] *Æn.* Lib. 12. v. 865.

v. 145. *Hinc tibi tempus erit &c.*] *Æn.* L. 10. v. 503.

v. 166. *Sæpe vides primis ut quidam &c.*] Ob nimiam in descriptionibus minus necessariis prolixitatem ante alios *Homerus* (ut ex sequentibus patet) reprehenditur.

v. 176. *Nam quid opus gemmis &c.*] Innuitur illa currus *Junonii* descriptio *Il.* L. 5. v. 722.

v. 179. *Nec siquem indecoremque &c.*] Alludit poeta ad *Iliad.* L. 2. v. 212. ubi depingitur *Thersites*.

v. 186. *Aptior Ausonius Drances &c.*] De *Drance* (utpote minoris notæ persona) *Æn.* L. 11. v. 336. perpauca *Virgilius* præfatur, antequam ipsum loquentem inducat.

v. 191. *Quid tibi nonnullas artes &c.*] *VIPERANUS de Poet.* L. 1. c. 10. Episodia quæ loco non adhibentur, non modo rem non exornant, sed deturpant etiam, & obscæcant; cujusmodi sunt ad eruditionem quandam juveniliter ostentandam (id quod in *Lucano* plerique damnarunt) curiosius quædam de reconditis rebus & obscuris exquisitæ disputationes; quæ per se licet pulchræ sint, & admiratione aliqua etiam dignæ, non minus tamen quam purpureus ille pannus *Horatianus* ab omnibus iridentur. De hac re videndus est etiam *Scaliger Poet.* L. 3. c. 26. & *Bossuius de Ep. Poes.* L. 6. c. 6.

v. 215. *Cur pater Anchises natum &c.*] *Æn.* L. 6. v. 713. Doctrinam de immortalitate animæ *Virgilium* prudenter huc retulisse judicat *Bossuius de Ep. Poes.* L. 6. c. 6. & *Scaliger Poet.* L. 3. c. 6. Quæ *Virgilius* de anima disputat (inquit) & scite dicuntur ex *Platonicis*, & apte ibi collocata sunt. Nam & *Æneæ* interroganti deque re difficillima, atque etiam nunc vel ignota vel maxime controversa dubitanti, & inter animas, & in loco animis attributo, & ab una animarum differuntur.

v. 220. *Quandoquidem ut varium sit opus &c.*] *VOSSIUS Institut. Poet.* c. 4. Episodiis & digressionibus narratio dilatari debet, ut amplior sit, & varietate magis delectet.

v. 225. — *Nec positis insit violentia rebus.*] *Id. ib.* Episodia non debent esse longe accersita, vel affectata, sed fabulæ cognata.

v. 227. — *Cunctamque potens labor occulat artem.*] *LONGINUS* *de T. P.*, c. 20. Τότε ἡ τέχνη τέλει, ἢνικ' ἂν φύσις εἶναι δοκῆ.

v. 228. *Sic olim Æneæ venturi &c.*] *Æn.* L. 8. v. 626.

v. 232. *Tum si quis Latio cretus &c.*] *Georgic.* L. 2. v. 136.

v. 239. *Quare etiam, egregii vates, &c.*] Hujusmodi digressiones poemati didactico sunt propriæ: cui quantum venustatis ab iis accedat, testem *Virgilium* appellat *Vida*, nos *Vidam*; qui legem

gem hanc suo feliciter exemplo illustravit, singulos *Poeticorum*, *Bombycumque* Libros digressione claudens elegantissima.

v. 244. *Addubitem flere extincti &c.*] *Georg.* L. 1. v. 466.

v. 245. — *Aut ruris laudare quietem &c.*] *Georg.* Lib. 2. v. 458.

v. 254. *Tristis Aristæi questus &c.*] *Georg.* L. 4. v. 317.

v. 262. *Aut Ligurum regi &c.*] *Æn.* L. 10. v. 185.

v. 265. *Aut rursus Hippolytum &c.*] *Æn.* L. 7. v. 765.

v. 268. — *Atque Hercule pulchro &c.*] *Æn.* L. 7. v. 656.

v. 278. *Sæpe tamen memorandum &c.*] *VIPERANUS de Poet.* L. 1. c. 15. Illæ sententiæ, quæ sunt celebria quædam dicta, poësin quasi luminibus illustant: quas qui damnant, poematis ornatum & splendorem non vident; qui frequentius utuntur, non plurimum sæpe commendantur: non enim coagmentandæ, sed, tanquam gemmæ, disponendæ, & annectendæ sunt. De hac re consule *Bossuium de Ep. Poes.* L. 6. c. 4. 5. & 6.

v. 284. *Aut apibus Tyrios, aut Troja ex urbe profectos Formicis &c.*] Comparationem illam adeas *Æn.* L. 1. v. 434, hanc autem *Æn.* L. 4. v. 402.

v. 286. *Sed non Aufonii recte &c.*] In his & proxime sequentibus *Virgilii* iudicium tacite laudatur, qui nullas *Æneidi* comparationes immiscuit nisi quæ Epopœiæ dignitati respondent. *Homerus* interea notatur, quasi qui de *Ideæ* in comparationibus venustate sit paulo securior. Exercitus muscis bis comparatur in *Iliade*, scil. L. 2. v. 469. & L. 16. v. 641.

v. 290. *Nec dictis erit ullus &c.*] *Ajacis* ad asinum comparatio adeunda est in *Iliad.* L. 11. v. 557. quam *Bossuius de Ep. Poes.* L. 6. c. 3. & *Dacierius* in Annot. 38. ad *Aristotelis Poet.* c. 26. acriter defendunt. Asinus, (inquiunt) cum scriberetur *Ilias*, non inter ignobiliora animalia numerabatur; nec eum conscendere reges dedignabantur. *Homerum* igitur iniquo damnatum iudicio censent, quia quænam in honore vel contemptu futuris essent seculis minime potuerit prævidere. Nihilominus huiusmodi comparationes nequaquam imitandas esse bene præcipit *Vida*, non tam quid in *Homero* culpandum, quam quid scriptoribus hodiernis vitandum sit, indicans.

v. 301. *Aptius hanc speciem referet leo &c.*] Ad quem comparatur *Turnus* *Æn.* 9. v. 792.

v. 304. *Hoc quoque non studiis nobis levioribus instat &c.*] Idem tradit hic præceptum *Vida*, quod *ARISTOTELES Poet.* c. 25. ubi, *Αἰρετώτερον* (inquit) *μετὰ τὸν ἀδύνατον, ἢ ἀπιδύνατον ἢ δύνατον.* In *Glauci* cum *Diomede* dialogo datur exemplum *ἀπιδύνατον ἢ δύνατον.*

in transformatione classis in Nymphas, &c. *πῶντι καὶ ἀδωάτε.*

HORAT. *de Arte Poet.*

Ficta voluptatis causa sint proxima veris,

Nec quodcunque volet poscat sibi fabula credi.

PONTANUS *Poet. Institut.* L. 2. c. 7. Quam necessarium sit narrare verisimiliter, quis ignorat? siquidem poetæ officium est, non tam quæ facta sunt, quam quæ fieri potuerunt, exponere. Si igitur narratio illius vera non est, nihil peccavit: si non est verisimilis, hoc est si male imitatur, nomen suum amittit.

v. 315. *Nam quæ multa canunt ficta &c.*] Quæ fidem humanam exsuperant, fiunt tamen poetice verisimilia, modo Deorum cujuscumque interventu peragantur, aut quicquam e naturalis vel moralis philosophiæ sacrario depromptum allegorice exhibeant.

v. 320. *Idcirco solis perhibent &c.*] *Odyss.* L. 12. v. 395.

v. 322. *Ut minus acris equos &c.*] *Achillis* equi *Patroclum* deslent, *Il.* L. 17. v. 426, eorumque alter, *Xanthus* Achilli mortem vaticinatur, *Il.* L. 19. v. 409.

v. 323. *Verbaque veliferas rostris fudisse carinas.*] *Æn.* L. 10. v. 228.

v. 324. *Omnia quæ porta veniunt insomnia eburna.*] i. e. Veritati prorsus repugnantia. Alludit poeta ad fabulam de geminis Somni portis, *Odyss.* L. 19. v. 562. & *Æn.* L. 6. v. 893. Earum altera fingitur esse cornea, unde veris somniis, altera eburna, unde falsis datur exitus.

v. 329. *Nam tibi non referent semel illi somnia Atridæ.*] *Il.* L. 2. sub initium.

v. 332. *Ipsè iterum Æacides nisi &c.*] *Il.* L. 1. v. 370.

v. 335. — *Eadem mox carmine eodem*

Missi oratores repetunt, nihil ordine verso.] Ita *Ulysses* ad *Achillem* missus *Il.* L. 9. v. 264.

v. 337. *Non sic Ausonius Venulus &c.*] *Æn.* L. 11. v. 243.

v. 344. — *Vix tibi mille trahendi &c.*] ARISTOTELES *Poet.* c. 24. Έχει πρὸς τὸ ἐπιτείνεσθαι τὸ μέγας πολὺ π ἢ ἐποποιία ἴδιον. & postea, Εν τῇ ἐποποιίᾳ, ἀπὸ τὸ δῆγῃσιν εἶναι, ὅτι πολλὰ μέρη ἅμα ποιεῖν φρανόμῃμα, ὑπὸ ἓν οἰκείων ὄντων αὐξεται ὁ τῶ ποιήματι ὄγκος. Ως τε τῆτ' ἔχει τὸ ἀγαθὸν εἰς μεγαλοφρέπειαν, καὶ τὸ μεταβάλλειν τ' ἀκόοντι, καὶ ἐπεισοδίων ἀνομοίοις ἐπεισοδίοις. VIPERANUS *de Poetica* L. 2. c. 4. Epopœia, cui aut nullum temporis spatium, aut satis longum ad imitandum definitur, pluribus episodii amplificanda est; ne, si nullis digressionibus dilatetur, sterilis & inornata sit, omnis leporis & venustatis expertis, quam episodiorum varietas maxime affert. Ideo gravioribus personis tenuiores admiscet, milites, nautas, fabros, aurigas &

ad-

adhibetque Deorum concilia, quorum providentia res humanæ gubernantur; & res attingens universas, quæque in terris fiunt, quæque in cœlis esse intelliguntur, tum multa rerum copia, tum amœna varietate distinguitur.

v. 345. — *Ficta potes multa addere veris.*

v. 347. *Nonne vides ut nostra Deos in prælia ducant, &c.]* In epico poemate fictionem, & Deorum personas necessarias esse docet PETRONIUS. Non (inquit) res gestæ versibus comprehendæ sunt, quod longe melius historici faciunt; sed per ambages Deorumque ministeria, & fabulosum sententiarum tormentum præcipitandus est liber spiritus, ut potius furentis animi vaticinatio appareat, quam religiosæ orationis sub testibus fides.

v. 348. *Hos Teucris, alios Danais &c.] Il. L. 5.*

v. 350. *Concilium vocet &c.] Il. L. 8. sub initium.*

v. 353. *Addunt infernasque domos &c.] Odyss. L. II. & Æn. L. 6.*

v. 355. *Tum volucrum captant &c.] Æn. L. I. v. 397. & L. 12. v. 247.*

v. 356. *Sæpe etiam hospitibus &c.] Odyss. L. 8. & Æn. L. I.*

v. 359. *Hunc ludos celebrant &c.] Il. L. 23. & Æn. L. 5.*

v. 363. *Aut magni Alcidae &c.] Æn. L. 8.*

v. 369. *Seu dicenda feri &c.]* Respicitur *Virgiliana* procellæ descriptio *Æn. L. I.*

v. 372. *Sive coorta repente lues &c.] Æn. L. 3. v. 137.*

v. 373. — *Sive Sicana*

Dicendum &c.] Æn. 3. v. 571.

v. 380. *Non tantum ut dici videantur, sed fieri res, Unde ipsis nomen Graii fecere poetis.]* *Vida* bene innuit vocem Ποιητής deduci a ποιῆν, & id nomen carminum scriptoribus inditum esse, ob descriptiones rerum, quibus præcelluerunt, adeo vividas, ὡςτε μὴδὲν ἡμῶν διαφέρειν μνῆματα τὰ μεγάλα ἢ λεγόμενα ὄντων, ut ait (hanc laudem Homero tribuens) *Dion. Halicarn. de Struct. Orat. Sect. 20.* Hac vocis etymologia nihil apertius; alii favet (sed perperam) *Suetonius*; Ejus verba (quæ ex opere *de Poetis* citat *Isidorus Orig. L. 8. c. 7.*) sequuntur. Cum primum homines, exuta feritate, rationem vitæ habere cœpissent, seque ac Deos suos nosse, cultum modicum, ac sermonem necessarium commenti sibi, utriusque magnificentiam ad religionem Deorum suorum excogitaverunt. Igitur ut templa illis domibus pulchriora, & simulachra corporibus ampliora faciebant; ita eloquio etiam quasi augustiore honorandos putaverunt, laudesque eorum & verbis illustrioribus & jucundioribus numeris extulerunt. Id genus quia forma

ma quædam efficitur, quæ ποιότης dicitur, poema vocitatum est, ejusque fictores poetæ.

v. 384. *Quis quoque, cum captas &c.*] *Aeneid.* L. 2.

v. 395. *Quid cum animis sacer est furor additus, &c.*] *ARISTOT* *Poet.* c. 17. Εὐφρῆς ἢ ποιητικὴ ὄρεσις, ἢ μαχικῆ.

v. 404. *Dii potius nostris &c.*] Vide Annot. ad L. I. v. 547.

v. 405. — *Felixque ideo qui tempora quirit &c.*] *SENECA* *de Tranquil Animi*, c. 15. Non potest grande aliquid, & supra cæteros loqui, nisi mota mens. Cum vulgaria & solita contempserit, instinctuque sacro surrexit excelsior, tunc demum aliquod cecinit grandius ore mortali. Non potest sublime quicquam & in arduo positum contingere, quamdiu apud se est. Desciscat oportet a solito, & efferatur; & mordeat frænos, & rectorem rapiat suum, eoque ferat, quo per se timuisset ascendere.

423. *Quidam autem inventus &c.*] *JAC. PONTANUS* *Inst. Poet.* L. I. c. 12. Commendantur, qui cum nunquam non studiose attenteque, tum sub illud tempus longe studiosius attentiusque veteres poetæ legunt, quo sunt carmina scripturi: ibi instar apum floriferis in saltibus omnia libant, & electissima quæque depascuntur. Adde quod lectione illa diligenti decantatissimus ille furor excitatur, animusque noster quasdam ideas, species, formas, exemplaria, aut quocumque tandem nomine vocare malumus, concipit longe præclarissima atque pulcherrima, quæ deinde rebus ad scribendum subjectis conatur imprimere.

429. — *Deus, ecce! Deus &c.*] Versuum proxime sequentium præcepta celeritas optime materiæ subjectæ convenit, atque hic eodem plane furore, quem tam venuste depingit, Poeta videtur incallescere.

v. 441. *Sæpe etiam in somnis memores &c.*] *LILIUS GYRALDUS* *de Poet. Hist. Dialog.* 3. Illud tamen mihi magis mirandum videtur, quod est a *Synesio* proditum, per somnum posse etiam aliquem poetam fieri, idque per sua tempora contigisse affirmat. Idem ait & *Plutarchus* de *Socrate*, quem per insomnia quædam, poeticæ aptum inventum scribit. Sed & *Artemidorus* libro *ὄνειροκρίτων* 3. c. 25. ait se novisse quendam, qui, cum somniasset se sinistra scribere, evaserit in poetam *Γελόϊων Ἀσμάτων*, hoc est, *Poematum Ridiculorum*: quibus ego quantum hac parte credam non facile dixerim, nisi id fortassis ipsi senserint quod de vaticiniis, quæ per somnia fiunt, *Abamon Ægyptius* ad *Porphyrium* edisserit: vel id potius quod soleant in somnis aliquando poetæ versus facere: id quod ipse non abnuerim, cum sibi id accidisse, vitæ & notæ probitatis & fidei, *M.* magister meus olim mihi, nec semel,
af-

firmarit, eosque ipsos, quos fecisset, versus recitarit: quod postea & aliis contigisse & audivi, & legi.

v. 445. *Ne tamen ab! nimium, puer, &c.*] QUINTIL. L. 10. c. 3. Tum maxime cum facultas illa contigerit, resistamus, ut provideamus, & ferocientes equos frænis quibusdam coerceamus; quod non tam moram faciet, quam novos impetus dabit. J. PONTAN. *Poet. Inst.* L. 1. c. 11. Ne primo illo impetu, qui plerumque vehemens, nec satis consideratus est, nos abripi sinamus: neve extemplo, ut læta tempestas adblandita fuerit, ventis vela committamus. Quin prius, aciem animi circumferentes, ipsum argumentum, illiusque partes, quam accuratissime expendamus, usque dum ardor ille repentinus atque igneus aliquantulum defervescat.

v. 455. *Præterea haud lateat te, nil conarier artem Naturam nisi ut assimulet &c.*] ARISTOT. *Poet.* c. 1. Εποποιία καὶ ἢ τῆ τραγωδίας ποιήσις, ἐπι δὲ κωμωδία, πᾶσαι τυγχάνουσιν ἔπι μιμήσεως τὸ σῶλον.

457. *Hanc unam vates sibi &c.*] QUINTIL. L. 8. c. 3. Naturam intueamur, hanc sequamur: id facillime accipiunt animi, quod agnoscunt.

v. 459. *Hinc varios moresque hominum &c.*] HORAT. *de Arte Poet.*

Respicere exemplar vitæ morumque jubebo
Doctum imitatore, & veras hinc ducere voces.

v. 460. *Aut studia imparibus diversa &c.*] *Idem ibid.*

Ætatis cujusque notandi sunt tibi mores,
Mobilibusque decor naturis dandus, & annis.

v. 462. *Quæ tardosque senes deceant, juvenesque &c.*] *Idem ibid.*

Intererit multum Divusne loquatur, an heros,
Maturusne senex, an adhuc florente juvena
Fervidus, an matrona potens, an sedula nutrix,
Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli,
Colchus, an Assyrius, Thebis nutritus, an Argis.

v. 468. *Et quoniam in nostro &c.*] ARISTOTELES *Poet.* c. 15. καὶ ἢ καὶ ἐν τοῖς ἡθεσιν αἰεὶ ζῆτεῖν ἢ τὸ ἀναγκᾶν ἢ τὸ εἰκός· ὡς τὸν τοῦτον τὰ τοιαῦτα λέγειν, ἢ παρῆεν, ἢ ἀναγκᾶν, ἢ εἰκός.

v. 472. *Semper enim summus Divum pater, &c.*] Expressus est hic locus ex *Aeneid.* L. 10. initio.

v. 480. *Nulla mora in Turno, &c.*] *Æn.* L. 12. v. 9.

v. 489. *Sæviet, & tota passim &c.*] *Æn.* L. 4. v. 300.

v. 493. — *Exceptit Teucros quæ nuper egentes, &c.*] *Æn.* L. 1. v. 561.

v. 496. *Nec te oratores pigeat, &c.*] ARISTOT. *Poet.* c. 19. Δίλον δ', ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἀρετῶμασι ἀπὸ τῶν αὐτῶν εἰδῶν δεῖ χρῆσθαι, ὅταν ἢ ἐλαττωδῆ, ἢ δεινὰ, ἢ μεγάλα, ἢ εἰκότα δὴν ἔχουσιν εὐάζειν.

v. 497. — *Sinon Phrygios quo, &c.*] *Æn.* L. 2. v. 77.

v. 499. *Quove tenere queat &c.*] *Iliad.* L. 2. v. 190. & 284.

v. 501. *Quid tibi nunc dulcem &c.*] *Iliad.* L. 1. v. 246.

v. 505. *Artibus his certe Cytherea &c.*] *Æn.* L. 8. v. 370.

v. 514. *Affectas implet tacita dulcedine mentes.*] Hoc poetæ faciendum esse jubet HORATIUS *de Arte Poet.*

Non satis est pulchra esse poemata; dulcia sunt,

Et quocunque volunt animum auditoris agunt.

v. 515. *Quem non Threicii quondam &c.*] *Georg.* 4. v. 464.

v. 519. *Quid? puer Euryalus cum &c.*] *Æn.* 9. v. 433.

v. 526. *Postremo tibi si qua instant &c.*] VIPERANUS *de Poet.* L. 2. c. 4. Si quid fabulæ constitutio secum interim afferat turpitudinis, vel leviter illam tanget, vel dissimulabit acute, vel sapienter obscurabit: neque, dum vitia reprehendit, obscœnis vobis utatur, quæ memoria voluptatum animum turpiter afficiant. Quid enim turpius? Quid indignius est homine gravi impudica oratione? Ac certe parum sapuit, qui *Virgilium* tanquam nimis castum notavit. LUD. CARBO *de Eloc. Orat.* L. 1. c. 3. Si de rebus obscœnis loquendum erit, periphrasi, vel honesta descriptione utemur. *Et postea.* Rursus turpia præteritione attingi possunt.

v. 531. *Speluncam Dido, dux &c.*] *Æn.* L. 4. v. 165.

v. 535. *Neve aliis, impar nimium, ne Troilus &c.*] *Æn.* L. 1. v. 474. in quem locum *Servii* annotatio sensum *Vide* explicabit. Veritas (inquit) hoc habet, *Troili* amore *Achillem* ductum palumbes ei, quibus ille delectabatur, objecisse: quas cum vellet tenere, captus ab *Achille*, in ejus amplexibus periit. Sed hoc, quasi indignum heroæ carmine, mutavit poeta.

v. 555. *Dii Romæ indigetes &c.*] Digressionis hujus initium conformatur ad imaginem *Virgilianæ* illius, *Georg.* L. 1. v. 498.

v. 564. *Tanta Italos inter crevit discordia reges.*] Bello inter *Carolus V.* Cæsarem *Franciscum*que I. *Franciæ* regem flagrante, post *Leonis X.* mortem, miserrime civilibus armis *Italia* vexabatur. Gravissimas *Insubria*, *Neapolis*, *Parma* & *Placentia* furoris bellici miseras subibant. Nec ipsam sua sanctitas tuebatur *Romam*, quin & ibi, Anno a partu *Virginis MDXXVII*, obsessio in *Adriani* Mausoleo *Clemente VII.* Pontifice, incredibili rabie, nulla vel ætatis vel sexus habita ratione, sævitum esset. Sub idem tempus *Europæ* imperium sollicitè affectabant *Turcæ*, quibus aditus ad *Italiæ* victoriam principum dissidiis apertior est redditus. *Jovius Hist.* L.

23. *Thuanus* Hist. Lib. I. *Sleidanus De Stat. Rel. &c.* Lib. 6. v. 577. — *Germano fretus Julo, &c.*] *Juli* nomine intelligitur *Julius Medicis*, qui, *Adriano* VI. mortuo, A. D. MDXXIII. Pontifex creatus *Clementis* VII. nomen assumpsit. Hunc tanta apud *Leonem* X. patrualem suum gratia valuisse refert (in *Leonis* Vita) *Ciaconius*, ut, illo inconsulto, nec quicquam moliri, nec aliquid pene mente concipere *Leo* ausus esset, quasi turpi piaculo duceret quicquam *Julio* inauspicato peragere.

v. 584. — *In Turcas arma parantem.*] *Selymus*, *Turcarum* Imperator, post ingentes in Oriente victorias, *Aegypto* etiam *Syria*que domitis, in *Christianos* arma versurus videbatur. Totius igitur *Europæ* principes *Leo* per legatos vehementer cohortatus est, ut publicæ memores salutis privata deponerent odia, bellumque impotenti barbaro, viribus confociatis, inferrent. Hæc autem perquam laudanda consilia mors auctoris sui penitus extinxit, gladiis in peiores usus districtis. *Thuan. Hist.* L. I. *Jovius* in *Leonis* Vit. L. 4. *Ciaconius*, *Onuphrius*, &c. in Vit. Pontif.

v. 603. *Egregius moriens heros secum omnia vertit.*] Princeps hic insignissimus primo die *Decembris* A. D. MDXXI. ætatis autem XLVII. (veneno, ut quidam suspicati sunt, poculis indito, sublatus) morti cessit. Quantum, & quam merito infelici patriæ diu fuerit desideratus, nescio an pulchrius, an fidelius, sub ejus Vitæ finem his verbis enarrat P. JOVIUS. Poetæ, gratissimum atque liberrimum hominum genus, per aliquot annos, deplorata conditione temporum, & congestis in *Leonem* laudibus, certatim carminibus adfixis tumulum nobilitarunt. Et nos quoque pari studio, & pietate, conscribendæ ejus vitæ munus suscepimus, ut, postquam sumptuosa condere pro fortuna nostra non licuit, ab exiguo certe, sed eo fortasse immortalis, liberalis ingenii monumento, justa & solennia sanctissimo cineri solverentur. Et tum profecto non inepte, quum jampridem extinctus princeps, inter tot accumulatas clades, quæ postea inciderunt, veluti quotidie renovato funere, verissimis totius populi lachrymis efferretur. Quippe tum decedente invidia, præclarissime, ut in publica urbis & totius *Italiæ* calamitate, *Leonis* virtus enituit. Hæc enim haud dubie, ad salutem humani generis auream ætatem condiderat, quum nos statim ab optimi principis excessu vere ferream pateremur. Adeo ut, quum fatali errore nostro barbara vis cædes, cruciatus, pestilentiam, famem, vastitatem, & dira malorum omnium incommoda nobis attulisset, literæ in primis, eximiarque artes, communis item salus, & publica hilaritas, & denique bona omnia, tanquam eodem sepulchro cum *Leone* condita, lugerentur.

ANNOTATIONES
AD
MARCI HIERONYMI VIDÆ
POETICORUM
LIBRUM TERTIUM.

v. 16. **N**AM neque (si tantum fas credere) defuit &c.] Notatur *Lycophron*, aut *Perfius*.

v. 20. *Ille ego sim, cui Pierides &c.*] *ARIST. Rhet. L. 3. c. 2.* Ωλείδω λέξεως ἀρετὴ σαφὴ ἔστι σημεῖον γὰρ ὅτι ὁ λόγος, ἰὰν μὴ διλοῖ, ἐπιπέσει τὸ ἑαυτῷ ἔργον. *Idem Poet. c. 22.* Λέξεως ἀρετὴ, σαφὴ καὶ μὴ ταπεινὴν εἶναι. *DEMET. PHALEREUS de Eloc. Sect. 195.* Μάλιστα σαφὴ καὶ ἡ λέξις εἶναι. *QUINTIL. L. 2. c. 3.* Prima est eloquentiæ virtus perspicuitas.

v. 35. *Nunc hanc, nunc aliam &c.*] *DIONYSIUS HALIC. de Struct. Orat. Sect. 12.* Διαναπαύειν τε καὶ ταυτότητα φημι δεῖν μεταβολὰς εὐκαίρως εἰσφέρειντα· καὶ γὰρ ἡ μεταβολὴ παντὸς ἔργου χεῖμα ἡδύ.

v. 37. *Nempe inde illectas aures &c.*] *Idem Sect. 19.* Ὅτι ἡδύ ἐστι ἐν λόγοις ἡ μεταβολὴ, πάντας εἰδέναι πείδομαι.

v. 39. *Ergo omnem curam &c.*] *ERASMUS de Copia Verb. c. 9.* Tantam ubique vim habet varietas, ut nihil omnino tam nitidum sit, quod non squalere videatur circa hujus commendationem. Gaudet vel ipsa natura vel in primis varietate, quæ in tam immensa rerum turba nihil usquam reliquit, quod non admirabili quodam varietatis artificio depinxerit.

v. 44. *Nonne vides, verbis ut veris &c.*] De metaphoris sic *ARISTOT. Poet. c. 22.* Ἐστὶ δὲ μέγα μὲν τὰ ἐκείνη ἢ εἰρημύων ἀρεπέντως χεῖρας, καὶ διπλοῖς ὀνόμασι, καὶ γλώτταις. Τὸ δὲ μέγιστον τὸ μεταφορικὸν εἶναι. Μόνον γὰρ τὸτο ἔτε παρ' ἄλλου ὅτι λαβεῖν, εὐφύτας τε σημεῖον ὅτι, τὸ γὰρ εὖ μεταφέρειν, τὸ ὁμοίον θεωρεῖν ὅτι.

v. 61. *Tum specie capti gaudent spectare legentes*] *CICERO de Oratore L. 3. c. 39.* Atque hoc in genere persæpe mihi admirandum videtur, quid sit, quod omnes translatis, & alienis magis delectentur, quam propriis & suis.

v. 62. *Nam diversa simul datur &c.*] *QUINT. Lib. 8. c. 6.* *Translatio* variare sermonem potest, ut ex uno plures intelligamus, parte totum, specie genus, præcedentibus sequentia, vel contra,

v. 73. *Res humiles ille &c.*] ARIST. *Poet.* c. 22. Σιμνὴ ὃ λέξις, καὶ ἐξαλλάγησα τὸ ἰδιωτικόν, ἢ τοῖς ξενικοῖς περὶ ξημῶν. Ξενικὸν ὃ λέγω, γλωτῆαν, καὶ ἐπίκτασιν, καὶ πᾶν τὸ ὄρα τὸ κύριον. DEMET. PHALEREUS *de Eloc.* Sect. 194. Τὸ ἀσωπῆδες, καὶ μετεπινηγμῶνον, μεγαλοσπεπίς. Cicero *de Oratore* Lib. 3. c. 43. Verbum translatum maxime, tanquam stellis quibusdam, notat, & illuminat orationem.

v. 80. *Ille etenim Jovis ætherea &c.*] Musas inter Deorum epulas alternis canere fingit *Homerus* sub *Il.* L. I. finem,

— Οὐδ' ἔπ' θυμὸς ἐδούετο δαιτῶ ἕϊσις,
Οὐ μὲν φόρμιγγ' ἀεικέλλεσθ', ἢν ἔχ' Ἀπίλλων,
Μουσῶνδ', αἱ ἀειδὸν ἀμεβόμβουσι ὑπὲρ κελῆ.

v. 84. *Nec tamen haud solis &c.*] ARIST. *Rhet.* L. 3. c. 2. Πάντες μεταφοραῖς διαλέγουσιν.

v. 94. *Hanc vulgo speciem propriae penuria &c.*] CICERO *de Oratore* Lib. 3. c. 38. Tertius ille modus transferendi verbi late patet, quem necessitas genuit, inopia coacta & angustiis; post autem delectatio, jucunditasque celebravit. Nam ut vestis frigoris depellendi causa reperta primo, post adhiberi coepta est ad ornatum etiam corporis, & dignitatem: sic verbi translatio instituta est inopiae causa, frequentata delectationis. Nam *gemmare vites, luxuriam esse in herbis, letas segetes*, etiam rustici dicunt. Quod enim declarari vix verbo proprio potest, id translato cum est dictum, illustrat id, quod intelligi volumus, ejus rei, quam alieno verbo posuimus, similitudo.

v. 106. *Parcius ista tamen delibant &c.*] QUINT. L. 8. c. 6. In illo plurimum erroris, quod ea, quæ poetis (qui & omnia ad voluptatem referunt, & plurima vertere etiam metri necessitate coguntur) permessa sunt, convenire quidam etiam profæ putant. *Idem* L. 10. c. 1. Meminerimus tamen non per omnia poetas esse oratori sequendos, nec libertate verborum, nec licentia figurarum; totum illud studiorum genus ostentationi comparatum; præter id quod solam petit voluptatem, eamque fingendo non falsa solum, sed incredibilia, sectatur; patrocinio quoque aliquo juvari, quod alligati ad certam pedum necessitatem, non semper propriis uti possint, sed, depulsi a recta via, necessario ad eloquendi quædam diverticula confugiant.

v. 113. *Libertate palam gaudent &c.*] ARISTOT. *Poet.* c. 25. Πολλὰ πάθη τ' λέξεως· δίδωμαν γ' ταῦτα ποιηταῖς.

v. 116. *Crebrius hi fando &c.*] De *Hyperboles* usu QUINT. L. 8. c. 6. Tum est *Hyperbole* virtus cum res ipsa, de qua loquendum est, naturalem modum excessit. Conceditur enim amplius dicere, quia dici, quantum est, non potest: meliusque ultra, quam citra stat oratio.

v. 121. *O pater! ð patria! ð Priami domus!*] Hæc verba ex incerti nominis poeta bis citat *Cicero*, scil. *Tuscul. Quæst.* L. 3. c. 19. & *de Orat.* L. 3. c. 58. Sententia huic non adeo dissimili usus est *Virgilius*, *Æn.* 2. v. 241.

O Patria! ð Divum domus *Ilium!* & inclyta bello
Mœnia *Dardanidum!*

Et *Plautus*, *Bacchid.* Act. 4. Sc. 9.

O *Troja!* ð patria! ð *Pergamum!* ð *Priame* periisti senex?
Quorum vestigiis institit *Silius* L. 1. v. 589.

O Patria! ð fidei domus inclyta! Quo tua nunc sunt
Fata loco!

v. 123. *Quid cum Neptunum dicunt mare &c.*] *CICERO* *de Orat.* L. 3. c. 167. Gravis est modus in ornatu orationis, & sæpe sumendus: ex quo genere hæc sunt; *Martem belli esse communem*; *Cererem* pro frugibus, *Liberum* appellare pro vino; *Neptunum* pro mari; *curiam* pro senatu; *campum* pro comitiis; *togam* pro pace; *arma ac tela* pro bello.

v. 127. *Africa terribili tremit horrida terra tumultu.*] Versus hic *Ennio* tribuitur a *Cicerone* *Orat.* c. 7. iterumque ab eodem laudatur L. 3. c. 47. *de Orat.* ubi notatum est *illam traductionem, atque immutationem, non in verbo quandam fabricationem habere, sed in oratione.*

v. 128. *Nec deerit tibi pro fluviis &c.*] Adifis *Macrobius* *Saturnal.* L. 5. c. 18. de ea re fuse differentem.

v. 139. *Egregia interea conjux &c.*] *Æn.* L. 6. v. 523.

v. 141. *Nec minus insignis Drances &c.*] *Æn.* L. 11. v. 142.

v. 143. *Quid sequar ulterius &c.*] *DEMET. PHAL. de Eloc.* Sect. 103. *Εν διλογίαις γίνετ' ἕκαστος.*

v. 146. *Pan etiam Arcadia neget hoc &c.*] Expressus est hic versus cum sequenti e *Virg. Eclog.* 4.

v. 152. *Ne nimiam ostendas quærendo talia curam.*] *CICERO* *de Oratore* Lib. 3. c. 41. Verecunda debet esse translatio, ut deducta esse in alienum locum, non irruisse videatur.

v. 156. *Haud magis imprudens &c.*] *DEMET. PHAL. de Eloc.* Sect. 114. *Πρᾶγμα μικρὸν ὃν ἔδέχεται ὄγκον τοσούτου λέξεως.* *LONGINUS* *περὶ Ὑψους* c. 28. *Τοῖς μικροῖς πραγμάτοις ἀριπιδύναται μεγάλα καὶ σημαντὰ ὀνόματα, ταυτὸν ἂν φαίνοιτο ὡς εἰ τις τραγικὸν προσωπεῖον μέγα παιδὶ παιδεῖν ἠπίη.* *CICERO* *de Oratore* Lib. 3. c. 41. Nolo [simile] esse aut majus quam res postulat; *tempestat commissationis*: aut minus; *comissatio* tempestat.

v. 160. *Præstiterit vero faciem spolia &c.*] *CICERO* *Orat.* c. 23. Quædam etiam negligentia est diligens. Nam ut mulieres esse

esse dicuntur nonnullæ inornatæ, quas id ipsum deceat; sic hæc subtilis oratio etiam incompta delectat. Fit enim quiddam in utroque, quo sit venustius, non autem appareat. **QUINT.** L. 8. c. 6. Ut modicus atque opportunus [metaphorarum] usus illustrat orationem: ita frequens & obscurat, & tædio complet. *Idem ib.* Sed & copia quoque modum egressa vitiosa est.

v. 163. *Res etiam poteris rebus &c.*] De figura, cujus usus hic commendatur, (quæ a *Græcis* Εἰκὼν, ab *Horatio*. L. I. Ep. 7. v. 34. Imago dicitur) vide *Aristotelis Rhet.* L. 3. c. 4.

v. 171. — *Nam nec sunt omnia versibus apta &c.*] **ARISTOT.** *Rhet.* L. 3. c. 2. Ἐτέρα λόγου καὶ ποιήσεως λέξις ἔστι. **QUINT.** L. 10. c. 2. Id quoque (in quo magna pars errat) vitandum, ne in oratione poetas nobis & historicos, in illorum operibus oratores aut declamatores imitandos putemus. Sua cuique proposita est lex, suus decor. Nec comœdia in cothurnos affurgit, nec tragœdia focco ingreditur. Habet tamen omnis eloquentia aliquid commune. Id imitemur, quod commune est.

v. 172. *Omnia nec pariter &c.*] **ERASMUS** *de Cop. Verb.* c. 11. Cavendum, ne, quod quidam faciunt, citra delectum, velut ex acervo, quod primum occurrit, quolibet loco dicamus.

v. 177. *Multa decent scenam, quæ &c.*] Dictionem Tragœdiæ aptam diversam esse ab ea, quæ epico poemati convenit, docet **ARISTOT.** *Rhet.* L. 3. c. 1. Οὐδὲ γὰρ οἱ τὰς τραγωδίας ποιῶντες ἐπὶ χρωῶν ἢ αὐτῶν τετόπον· ἀλλὰ τὰ ὀνομάτων ἀρήκασιν, ὅσα παρὰ τὴν ἀφαικτικὴν ἔστιν· οἷς δὲ οἱ ποιῶντες ἐκδοκῶν, καὶ ἐπὶ νῦν οἱ τὰ ἐξάμμετρα ποιῶντες, ἀρήκασιν.

v. 179. *Ergo alte vestiga oculis &c.*] **QUINT.** L. 10. c. 1. Cum [verba] sint aliis alia aut magis propria, aut magis ornata, aut plus efficientia, aut melius sonantia, debent esse non solum nota omnia, sed in promptu, atque (ut ita dicam) in conspectu, ut, cum se iudicio dicentis ostenderint, facilis ex his optimorum sit electio. **ERASMUS** *de Cop. Verb.* c. 11. Sunt alia verba aliis honestiora, sublimiora, nitidiora, jucundiora, vehementiora, vocaliora, ad compositionem magis concinna: proinde delectus adhibendus est, ut ex omnibus optima sumat.

v. 183. *Rejice degenerem turbam &c.*] **PETRONIUS**, Effugiendum est ab omni verborum (ut ita dicam) vilitate, & sumendæ voces a plebe summotæ, ut fiat,

Odi profanum vulgus, & arceo.

LONGINUS *de ὑψους* c. 42. Οὐ δὲι καταντᾶν ἐν τοῖς ὑψέσσιν εἰς ἐυφράνη καὶ ἐξυβρισμένα, ἀνὰ μὴ σφόδρα ὑπὸ πινὸς ἀνάγκης συνδωκόμενα· ἀλλὰ τὰ ποιημάτων ἀρίστοι ἀνὰ καὶ τὰς φωνὰς ἔχειν ἀξίας.

v. 185. *Quis fieri id possit veterum &c.*] **ERASMUS** *de Cop. Verb.*

Verb. c. II. Ut judices, præstabit diligenter observata sermonis elegantia, proprietatque. Ut quam plurima recondas, omnis generis autorum assidua lectio dabit.

v. 188. — *Longe si quis supereminet omnes &c.*] CICERO *de Oratore* L. 2. c. 22. Hoc sit primum in præceptis meis, ut demonstremus, quem imitetur, atque ita, ut quæ maxime excellent in eo, quem imitabitur, ea diligentissime persequatur: tum accedat exercitatio, qua illum, quem ante delegerit, imitando effingat.

v. 193. *Haud tamen interea &c.*] QUINT. L. 10. c. 2. Cum totum exprimere, quem elegeris, pene sit homini inconcessum, plurimum bona ponamus ante oculos, ut aliud ex alio hæreat, & quo quidque loco conveniat, aptemus.

v. 196. *Nec dubitem versus hirsuti &c.*] *Id.* L. 2. c. 5. Firmis autem judiciis, jamque extra periculum positis, suaferim & antiquos legere, ex quibus si assumatur solida & virilis ingenii vis, detergo rudis seculi squalore, tum noster hic cultus clarius enitescet.

v. 210. *Atque ideo ex priscais semper &c.*] LONGINUS, *περὶ Τύχης* c. 13. Ἀλλή τις παρὰ τὰ εἰρηθίμα ὁδοὺς ὅτι τὰ ὑψηλὰ τείνει. Ποία δὲ, καὶ τίς αὐτῆ; ἢ τὸ ἔμπαροθεν μεγάλων συζητήσεων καὶ ποιητῶν μίμησις τε, καὶ ζήλωνος. Καὶ τότε γὰρ, φίλτατε, ἀπειξέζετε ἐχόμενα τῷ σκόπῳ.

v. 228. *Seu cum certandi priscais succensa libido.*] *Platonem* in scriptis suis, hac æmulandi libidine succensum, cum *Homero* quasi de palma decertare tradit LONGINUS, *περὶ ὕψους* c. 13. Οὐδ' ἂν ἐμβλεῖσθαι μοι δοκῆι τηλικαῦτά πινά τοῖς τῷ φιλοσοφίας δόγμασι, καὶ εἰς ποιητικὰς ὕλας πολλακῶς συνεκδῆναι, καὶ φράσεις, εἰ μὴ ἄρτι παρῳαίων ἐν Δία παντὶ θυμῷ πρὸς Ομηρον, ὡς ἀνταγωνιστὴς νέου πρὸς ἡδὴ τεθλασμένον, ἴσως μὲν φιλοεικότερον, καὶ οἶονεὶ ἀφιδρατιζόμενον, ἐκ ἀνωρελῶς δ' ὁμοῦ, διεισδέετο. Ἀγαθὴ γὰρ, καὶ τὸ Ἡσίοδον, ἔεις ἡδὲ βροτοῖσι καὶ τῷ ὄντι καλὸς ἔτος, καὶ ἀξιονικώτατος εὐκλείας ἀγῶν τε καὶ σέφανος, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἠτῆσθαι τῷ πρῶτον ἐκ ἀδύχου.

v. 229. *Et possessa diu, sed enim male condita victis Extorque manu juvat, in meliusque referre.*] Hoc fecisse *Virgilium*, sub *Afranii* persona, asserit MACROBIUS, *Saturn.* L. 6. c. 1. Si hæc societas & rerum communio poetis scriptoribusque omnibus inter se exercenda concessa est; quis fraudi *Virgilio* vorat, si, ad excolendum se, quædam ab antiquioribus mutuatus sit? Cui etiam gratia habenda est, quod nonnulla ab illis in opus suum, quod æterno mansurum est, transferendo fecit, ne omnino memoria veterum deleteretur. Quos, sicut præsens ætas ostendit, non solum neglectui, verum etiam risui habere cœpimus. Denique & iudicio transferendi & modo imitandi consecutus est, ut quod apud illum legerimus alienum, aut aliud esse malimus, aut melius hic, quam ubi natum est, sonare miremur.

v. 243. *Ergo agite ò mecum securi accingite furtis*
Una omnes, &c.] Imitandi veteres rationem, quam *Vida* assequen-
 dam esse statuit, furti nomine inultam esse nonvult LONGINUS
 πειρὶ Ὑψης, c. 13. Ἐστὶ δ' ἡ κλοπὴ τὸ ἀσέβημα, ἀλλ' ὡς ἀπὸ χαλῶν εἰδῶν, ἢ
 πλασμαίων, ἢ διμυσεργημάτων ἀστυπίωσις.

v. 264. *Non tamen omnia te priscis fas fidere &c.*] QUINT.
 L. 10. c. 2. Ante omnia igitur imitatio per se ipsa non sufficit;
 quia pigri est ingenii contentum esse iis, quæ sunt ab aliis inventa.

v. 272. *Usque adeo patriæ &c.*] HORAT. *de Art. Poet.*

— Nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si
Græco fonte cadant, parce detorta.

v. 279. *Nonne vides mediis ut multa &c.*] QUINT. L. 1.
 c. 5. Hæc divisio mea ad *Græcum* sermonem præcipue pertinet;
 nam & maxima ex parte *Romanus* inde conversus est, & confessis
 quoque *Græcis* utimur verbis, ubi nostra defunt.

288 *Sæpe etiam vidi veterum &c.*] ERASMUS *de Cop. Verb.*
 c. 11. Habent suam & peregrina gratiam, in loco adhibita; velut
 cum *gazaras* dicimus, quæ vox *Persica* est.

v. 294. *Quin & victa situ si me &c.*] QUINTIL. L. 1. c. 6.
 Verba à vetustate repetita non solum magnos assertores habent,
 sed etiam afferunt orationi majestatem aliquam non sine delecta-
 tione. Nam & auctoritatem antiquitatis habent, & quia inter-
 missa sunt, gratiam novitati similem parant. Sed opus, modo ut
 neque crebra sint hæc, neque manifesta, (quia nihil odiosius est
 affectatione,) nec utique ab ultimis, & obliterated repetita tempo-
 ribus. *Idem*. L. 8. c. 3. Verbis propriis dignitatem dat antiquitas;
 namque & sanctiorem & magis admirabilem faciunt orationem,
 quibus quilibet non fuerat usus, eoque ornamento acerrimi judi-
 cii *P. Virgilius* unice est usus. *Olli* enim, & *quianam*, & *mi*, &
pone pellucunt, & aspergunt illam, quæ etiam in picturis est gra-
 tissima, vetustatis inimitabilem arti auctoritatem. Sed utendum
 modo, nec ex ultimis tenebris repetenda.

v. 302. *Tum quoque si decerunt rebus &c.*] Periphrasin non
 tantum urgente verborum inopia, verum etiam ornandæ dictionis
 gratia, esse usurpandam censet LONGINUS πειρὶ Ὑψης c. 28. Ἡ περί-
 φρασις ὡς ὑψηλοποιὸν, εἰδὲς ἂν, οἶμαι, διαίστην. Item J. SCALIGER
Poet. L. 4. c. 35. Multam affert ornamentum περίφρασις, quum rem
 unam multis designamus verbis: valde nam abhorret à communi
 usu loquendi.

v. 305. *Verba etiam tum bina juvat &c.*] QUINTIL. L. 1.
 c. 5. Voces compositæ aut præpositionibus junguntur, ut *innu-
 cens*, interdum repugnantibus inter se duabus, quale est *imperteter-
 ritus*;

ritus: alioqui possunt aliquando continuari duæ, ut *incompositus*, *reconditus*, &, quo Cicero utitur, *subabsurdum*: aut ex duobus quasi corporibus coalescunt, ut *maleficus*: nam ex tribus nostræ utique linguæ non concefferim.

v. 312. Argolici, quos ista decet &c.] *Idem ib.* Res tota magis *Græcos* decet, nobis minus succedit, ideoque, cum *κυσταρχεία* mirati sumus, *incurvicervicum* vix à risu defendimus.

v. 329. *Sed neque verborum causa* &c.] CICERO *de Orat.* L. I. c. 12. Quid est tam furiosum quam verborum vel optimorum atque ornatissimorum sonitus inanis, nulla subjecta sententia, nec scientia? QUINTIL. L. 8. in *Proem.* Sit cura elocutionis quam maxima, dum sciamus tamen nihil verborum causa esse faciendum, cum verba ipsa rerum gratia sint reperta.

v. 343. *Nec tamen interdum vacuas* &c.] *Idem* L. 8. c. 6. Ornat *Επίδεικτον*, quod recte diximus appositum, à nonnullis sequens dicitur. Eo poetæ & frequentius & liberius utuntur, namque illis satis est convenire verbo cui apponitur, & ita *dentes albi*, & *humida vina* in his non reprehenduntur.

v. 355. *Huc ades, hic penitus* &c.] Hic, ubi de styli harmonia materiæ accommodanda agitur, autoris nostri *curiosa felicitas* maxime elucet. Quam artificiose variantur numeri! Quanta venustate leges in iis latas illustrant! Quam fulget *Mantuanæ* Musæ *Cremonensis* æmula! & dum recludendis illius opibus immoratur, quam decore suas, vix impares, ostendit! Sed hæc adeo sunt in propatulo, ut ea vix quisquam non observet, & admiretur.

v. 366. *Haud satis est illis utcunque* &c.] J. CÆS. SCALIGER. *Poet.* L. 4. c. 48. Dispositio verborum est collocatio apta ad efficiendam concinnitatem æqualem rei. Quare quum iidem pedes eodem in versu constare possint, aliam sæpenumero inimus collocandi rationem, quam existimamus accommodatiorem ad sententiam explicandam. Neque enim satis est hoc id rei verbo significari, neque sic eas conjungi dictiones, ut ipsa rei conditio expleatur, sed ut is vocum ordo instituat, ut ex earum sono res ipsa quasi elidatur, atque eliciatur.

v. 368. *Atque sono quæcunque* &c.] DIONYSIUS HALICARN. *de Struct. Orat.* Sect. 16. Κατασκευάζουσιν οἱ ποιηταὶ καὶ λογογράφοι, πρὸς χρεῖμα ὁρῶντες, οἰκεία καὶ δηλωτικὰ τῶ ὑποκειμένου τὰ ὀνόματα. Πολλὰ δὲ καὶ ὅσα τῶν ἑμπεσοδίων λαμβάνουσιν, ὡς ἐκεῖνοι κατασκευάσαντα, ὅσα μνηπικέτατα τῶ περιγμάτων ὄσιν. *Idem* Sect. 20. Δεῖ δὲ ἀγαθὸν ποιητὴν τε καὶ ῥήτορα μνηπικὸν εἶναι τῶ περιγμάτων, ὑπὲρ ὧν ἂν τὸς λόγος ἐκφέρη, μὴ μόνον καὶ τῶ ἐκλογῶν τῶ ὀνομάτων, ἀλλὰ καὶ κατὰ πλὴν σὺνθεσιν.

v. 370. *Nam diversa opus est* &c.] QUINTIL. L. 8. c. 3.

Pejor hac Ομοιολογία est, quæ nulla varietatis gratia levat tædium, atque est tota coloris unius, quæ maxime deprehenditur carens arte oratoria, eaque & in sententiis, & figuris, & compositione longa, non animis solum, sed etiam auribus, est ingratiſſima.

v. 377. *Ecce aliquis subit egregio &c.*]

v. 379. *Contra alius rudis informes &c.*] Hic eam metri pulchritudinem & deformitatem, quas depingit, *Vida* consequutus est. Ob numeros eodem modo variatos, & personis suis apte respondententes *Homerum* laudat DIONYSIUS HALICARN. *de Struct. Orat.* Sect. 16. Πολυφωνότατος (inquit) ἅπαντων τῶ ποιητῶν Ὀμηρος, ὅταν μὲν ὄψας εὐμόρφου, καὶ κάλλους ἰσοδότης ἐπαγωγὸν ἐπιδείξασθαι βέλῃ, τῶν τε φωνέντων τοῖς κρατῖσι χήσει, καὶ τῶ ἡμιφώνων τοῖς μαλακωτάτοις, καὶ ἐκαταπυκνώσει τοῖς ἀφώνοις τὰς συλλαβὰς, εἰδὲ συγκόψει τὰς ἦχους, ὥραπιθεῖς ἀλλήλοισι τὰ δυσέφορα, παρὰ τὰ δὲ τινα ποιήσει τῆ ἀρμονίαν τῆ τραμμάτων, καὶ ῥέκσαν ἀλύτως ἀφ' ἑ ἀκοῆς. Ὅταν ὅ οικτρὰν, ἢ φοβερὰν, ἢ ἀγέρωχον ὄψιν εἰπάγῃ, τῶ τε φωνέντων ἐ τὰ κράτιστα θήσει, ἀλλὰ τῶ ἡσοειδῶν ἢ ἀφώνων τὰ δυσεφορώτατα λήψῃ, καὶ καταπυκνώσει τῶ τοῖς τὰς συλλαβὰς.

v. 383. *Sed facies sua pro meritis &c.*] Non abſimile de variando solutæ orationis ornatu dicit QUINTIL. L. 8. c. 3. Illud observatione dignius, quod hic ipse honestus ornatus pro materiæ genere debet esse variatus.

E verſuum ſono res deſcriptas imitante pulchritudinem enaſci non mediocrem ex exemplis, quæ ſequuntur, facile patet. Plerique autem poetarum adeo vel ingenii vel iudicii inopia laborarunt, ut eam parce aſſequuti ſint. *Homerus* & *Virgilius* naturæ duci fidelius paruere. Eos legitimum carminis heroici ſonum longe melius caluiſſe vix ulla *Iliados*, *Odyſſeæ*, & *Aneidos* non fatetur pagina. Vide *Dionys. Halicarn. de Struct. Orat.* Sect. 15, 16, & 20. *J. Cæſ. Scalig. Poet.* L. 4. c. 48. *J. Pontan. Poet. Inſtit.* L. 2. c. 9. & *Voff. Inſt. Poet.* L. 3. c. 7.

v. 386. — *Spumare reductis*

Convulſum remis roſtrisq; ſtridentibus æquor.] *Æn.* L. 5. v. 143. L. 8. v. 689.

v. 388. *Tunc longe ſale ſaxa ſonant.*] *Æn.* L. 5. v. 866.

v. 388. — *Freta ventis*

Incipiunt agitata tumefcere.] *Georg.* L. 1. v. 356.

v. 390 — *Refracta remurmurat unda.*] *Æn.* L. 10. v. 291.

v. 391. — *Cumulo inſequitur præruptus aquæ mons.*] *Æn.* L. 1. v. 109.

v. 392. — *Trinacriam cernas procul intremere omnem*] *Æn.* L. 3. v. 581.

v. 393. — *Montes concurrere montibus altos.*] *Æn.* L. 8. v. 692.

v. 395. *Leniit in morem stagni, placidaque paludis.]* *Æn.* L. 8. v. 87.

v. 395. *Labitur uncta vadis abies.]* *Ibid.* v. 91.

v. 396. — *Natat uncta carina.]* *Æn.* L. 4. v. 398.

v. 399. — *Stipulas flamma crepitante cremari.]* *Georg.* L. 1. v. 85. *Æn.* L. 7. v. 74.

v. 400. *Exultant latices cum tæda sonore*

Virgea suggeritur costis undantis abeni.] *Æn.* L. 7. v. 462.

v. 402. *Carmines nec levi &c.]* *Æn.* L. 10. v. 653.

v. 406. *Panditur interea domus omnipotentis Olympi.]* *Ib.* v. 1.

v. 409. *Nocte sedens serum canit importuna per umbras,
Ut quondam in bustis, aut culminibus desertis.]* *Æn.* L. 12. v. 863.

v. 414. *Et magni membrorum artus, magna ossa, lacertique.]* *Æn.* L. 5. v. 422.

v. 415. — *Siquid geritur molimine magno,
Adde moram, &c.]* Ita, sub finem *Odyss.* L. 11. ubi *Sisyphus*, ingens saxum supra montis cacumen protrudere conatus, depingitur, arduum ejus laborem tardus vocabulorum incessus optime repræsentat. Arte simili, ubi *mora fuisset damno*, derepente poeta tenorem mutat, & saxi relabentis celeritatem celeritate carminis exæquat. Hi sunt versus,

Καὶ μὲν Σίσυφον εἰσεῖδον, κρατὶρ' ἄλγε' ἔχοντα,

Λᾶαν βασιζόμενον παλάμιον ἀμφοτέρησαν.

Ἦτοι ὁ μὲν, σκηνεπιόμιον χερσὶν τε ποσίν τε,

Λᾶαν ἄνω ὄδῳσκα ποτὶ λόρον· ἀλλ' ὅτε μέλλοι

Ἄκρον ὑπερβαλέειν, τὸτ' ἀποσρεψασκε κραταὶ ἴσ.

Αὐτὸς ἔπειτα πέδονδε κυλίνδετο λᾶαι ἀνειδίς.

Vid. *Dion. Halic. de Struc. Orat.* Sect. 20.

v. 417. — *Gleba coactis*

Æternum frangenda bidentibus.] *Georg.* L. 2. v. 400.

v. 419. *Cornua velatarum obuertimus antennarum.]* *Æn.* L. 3. v. 549.

v. 422. — *Cape saxa manu, cape robora, pastor.]* *Georg.* L. 3. v. 420.

v. 423 *Ferte citi flammæ, date tela.]* *Æn.* L. 4. v. 594. & L. 9. v. 37.

v. 425. — *Ruit Oceano nox.]* *Æn.* L. 2. v. 250.

v. 426. — *Procumbit humi bos.]* *Æn.* L. 5. v. 481.

v. 429. — *Quierunt cum freta ponti,*

Postquam auræ posuere.] Respiciuntur forsitan *Æn.* L. 7. v. 6. & 27.

v. 432. — *Senior cum telum imbelles sine ictu.*] *Æn.* L. 2.
v. 544.

v. 435. *Sanguis hebet, frigent effœtæ in corpore vires.*] *Æn.*
L. 5. v. 396.

v. 437. — *Præfractaque quadrupedantum
Pectora pectoribus perrumpere.*] *Æn.* L. II. v. 614.

v. 440. *Nulla adeo vatium major &c.*] *QUINT.* L. II. c. 3.
Ornatus omnis non tam sua, quam rei, cui adhibetur, conditione
constat: nec plus refert quid dicas, quam quo in loco.

442. *Nunc illos animum summittere cernas, &c.*] *ERAS-*
MUS de Cop. Verb. L. I. c. 3. Iidem autores non in palæstra so-
lum, verum etiam in opere serio nonnunquam ostentanda copia
luserunt, dum rem eandem nunc ita cohibent, ut adimere nihil
queas, nunc ita locupletant, dilatantque, ut nihil possis adjungere.

Ob hanc eloquentiæ varietatem, rebus subjectis apte responden-
tem, *Virgilium* laudat *Macrobius*, *Saturnal.* L. 5. c. 1.

v. 459. *Non totam subito &c.*] *HORAT.* *de Arte Poet.*

— Nonumque prematur in annum,
Membranis intus positis delere licebit
Quod non edideris: nescit vox missa reverti.

v. 462. *At patiens operum semper &c.*] *QUINT.* L. IO. c. 4.
Nec dubium est optimum esse emendandi genus, si scripta in ali-
quod tempus reponantur, ut ad ea, post intervallum, velut nova at-
que aliena redeamus, ne nobis scripta nostra, tanquam recentes
foetus, blandiantur.

v. 466. *Interea fidos adit &c.*] *HORAT.* *de Arte Poet.*

— Si quid tamen olim
Scripseris, in *Metii* descendat iudicis aures,
Et patris, & nostras.

v. 477. *Carmina quæ tantum ante &c.*] Carmen hoc cum de-
cem proximis, *J. Cæs. Scaliger Poet.* L. 6. c. 4. inter ea refert, quæ
fatetur esse divina, atque omni majora obtrectatione. Et quæ de-
inde sequuntur (inquit) tanto studio *Virgilium* imitandi perfecta
sunt, ut prope parem felicitatem assequuta esse videantur.

v. 488.] — *Hic autem durate, poetæ,
Gloria quos movet &c.*] Apposite ad hanc rem *PLUTARCHUS*
in *Periculis Vit.* Η ἐν τῷ ποιῆν ἐυχέρεια, ἢ ταχύτης, ἢ ἐντίθεσι βάρῃ ἔργῳ
μόνημον, ἢ ἀκρίβειαν· ὁ δ' εἰς τὴν γένεσιν τῶ πόνῳ πρῶτον δεικνύει
σωμεία τῷ ἀνομιῆς τῶ ἴσῳ δὲ πρὸς ἴσον.

v. 494. *Nec semel attrectare &c.*] *HORAT.* *de Arte Poet.*

— Carmen reprehendite quod non
Multa dies, & multa litura coercuit; atque

Perfectum decies non castigavit ad unguem.

v. 509. *Verum esto hic etiam modus &c.*] QUINT. L. IO. C. 4. Ipsa emendatio finem habet. Sunt enim qui ad omnia scripta tanquam vitiosa redeant, & quasi nihil fas sit rectum esse quod primum est, melius existiment quicquid est aliud: idque faciant quoties librum in manus resumpserint, similes medicis etiam integra secantibus. Accidit itaque ut cicatricosa sint, & exanguia, & cura pejora.

v. 530. *Quando non artes satis ullæ &c.*] Idem L. I. in *Proem.* Illud in primis testandum est, nihil præcepta atque artes valere, nisi adjuvante natura.

v. 533. *Ipsæ viam tantum potui &c.*] Autor libri cui titulus *Orationes Tres Cremonensium contra Papienses in Controversia Principatus* [habitæ coram Senatu *Mediolanensi* A. D. MDL. & eodem anno *Cremonæ* impressæ] in Orat. secunda his versibus videtur alludere. Ut poetarum (inquit) modo de poetis loquar, nostra ætate a nostris poetis ad summa inaccessibleium rupium juga per asperrima montium molli admodum & plano tramite adductæ sunt Musæ. Ipsi tamen modestissime fatentur se sperare alios post se futuros, qui viam, quam ipsi perruerunt, molliorem & faciliorem reddere possint, Musis omnibus approbantibus; sibi satis esse quod aditum patefecerint, & tantæ rei quasi specimen posteris monstrarint.

Hæc ideo lectoris oculis subjicienda duximus, ne, cum autore *Indicis Bibliothecæ Barberinæ*, orationes eas *Vidæ* temere adscribat.

ANNOTATIONES

AD

MARCI HIERONYMI VIDÆ BUCOLICA.

ECLOG. I. V. II. **O** *Blitum patria arva juvant, &c.*] *Florentinum* aliquem sub persona *Daphnidis* adumbrari ex his verbis liquet: & si quis hanc Eclogam in gratiam cujuspiam ex illustrissima *Medicæ* familia scriptam esse arbitretur, a vero fortasse non aberrabit.

v. 14. *Dilecti ripas formosas accolis Arni.*] *Arnus, Italiæ* fluvius,

vius, e monte *Apennino* ortus, *Florentiam* & *Pisas* alluit, & in *Etruscum* mare delabitur.

ECL. 2. v. 8. *Nam satyrum bifores &c.*] Vid. *Ovid. Metam.* L. 6.

v. 12. *Narcissi nunc formosi &c.*] *Ovid. Met.* L. 3.

v. 27. — *Dehinc addit Ariona &c.*] *Arionis* meminerunt *Herodotus* L. I. c. 23. *Oppianus* ΑΙΙΕΥΤΗ. L. 5. v. 448. & *Servius* in *Virg. Ecl.* 8. v. 56.

v. 66. *Sed non Sicanium non ille oblitus Amyntam, &c.*] Ex *Amyntæ* nomine, (ut verisimile videtur) intelligendus est *Joannes Matthæus Gibertus*, de quo infra.

v. 75. *Ad flumina Mellæ.*] *Mella*, (ab aliis *Mela* dictus) *Galliæ Cisalpinæ* fluvius, oritur ex monte *Brenno*, prope *Brixiam* fluit, & in *Ollium* effunditur.

ECL. 3. v. I. *Conjugis amissi funus pulcherrima Nice Flebat &c.*] Scripta est hæc Ecloga in honorem *Ferdinandi Davali Piscariæ* Marchionis, & *Victoriæ Columnæ* conjugis. Ille inter duces fortissimos, hæc inter ornatissimas sui seculi fœminas eminuit. Quas utrique, sub personis *Nices* & *Davali*, *Vida* laudes tribuit, nemo meritis majores esse arbitrabitur, qui *Piscarii* Vitam a *Jovio* scriptam legerit. Inde pauca, ad hanc Eclogam quodammodo illustrandam excerpemus. De eorum nuptiis memorans, sic ille. Nec multo post regio apparatus [*Piscarius*] nuptias cum *Victoriæ Columna* celebravit. Ea enim vixdum trima, *Ferdinandi* junioris *Arragonii* regis auspiciis, ipsi *Piscario* ætate ferme pari fuerat desponsata, quum *Fabritius*, *Victoriæ* pater, vigente *Gallico* bello, ad *Arragonias* partes transivisset, initaque cum *Alfonso Davalo* amicitia in gratiam regis etiam vinculum affinitatis addendum esse censuisset; quasi tum *Piscario* in cunis adhuc vagienti, quando unicus ætatis suæ faventibus castris futurus esset imperator, eam uxorem fortuna desponderet, quæ fatale *VICTORIÆ* nomen, uti dotale munus, in mariti domum ferret: & ipsa una omnium pietate, forma, liberis, nobilitateque lectissima viro invictissimo, rara quadam mutæ fortis felicitate, jungeretur.

Testis est idem *Jovius* (in Præf. ad *Vit. Pisc.*) *Victoriam* virilisingenio usque eo excelluisse, ut, præter solutæ orationis laudem, poeticis etiam numeris cum præcellentibus vatibus contenderit. Eam in *Heroinis* laudat *J. Cæs. Scaliger*, & carminibus suis memorarunt *Franciscus Franchinus*, *Ludovicus Fenarolus*, & *Benedictus Lampridius*.

v. 37. — *Facta canes ingentia, ut hostibus unus &c.*] De *Piscarii* virtute bellica ita *Jovius* L. 7. Obiit invictus in medio ætatis

ætatis flore, uti jam senex multitudine & pondere victoriarum fessus, ea hominum opinione, ut si ei fata justum vitæ spatium, amplioresque exercendi imperii facultates concessissent, veterum vel maximorum ducum gloriam haud dubie fuerit æquaturus. Nemo enim eo gravius atque prudentius de toto belli genere judicavit, nemo incerta casuum feliciter ad consilium vertit, contemptius pericula despexit, aut omnino pugnavit ardentius.

v. 59. — *At lento paulatim cedere morbo.*] *Idem, ibid.* Ex longa tabe tenue corpus immenso illo animi vigore vix sustinentem mors oppressit, assiduo aquæ potu, & multis maxime bellicis laboribus atque vigiliis quæsit.

v. 56. *Exanimatum circumstabunt regesque &c.*] *Idem, ibid.* Ejus funus, uti unicus Imperatoris, milites gravi & diuturno luctu celebrarunt, adeo ut, quum vexilla alarum atque cohortium attrati duces & signiferi ornando ejus sepulchro dedicarent, pro his colore variis insignibusque distinctis nigra omnia ad summi doloris indicium fumerent. *Idem, postea.* Funeratus est *Mediolani* regio sumptu, *Prid. Calendas Decembris* Anno a partu Virginis quingentesimo vicesimo quinto supra millesimum. Nec multo post, *Neapolin*, prosequente in atra veste amicorum & familiarium turba, devedus est, ut in templo *Divi Dominici*, ad aram maximam conderetur, ubi, insigni pompa instauratis exequiis, eum e suggestu *Valterius Corbitius*, orator *Mediolanensis*, disertissime laudavit.

v. 70. *Cum vero extinctum Davalum &c.*] *Idem, ibid.* *Piscarius*, prægravante morbo, eam ad se accersivit, utpote qui in ejus lectissimæ fœminæ diligentia, & jucundissima familiaritate maximum discutiendi morbi momentum opportune collocaret. Sed *Victoria, Romæ* summo cum honore suscepta, quum *Viterbium* applicuisset, extincti viri nuncium accepit, atque ita ab instituto itinere, propemodum exanimata dolore & lachrymis, in templo sacratarum virginum subsedit.

DE

JOANNE MATTHÆO GIBERTO.

Joannes Matthæus Gibertus, (cui *Vida* duas Odas, præter hanc Epistolam, inscripsit) nobili stirpe *Genoensi* oriundus, patriam habuit *Panormum, Siciliae* urbem. Eruditione & aliis

vir.

virtutibus eousque adolescens inclaruit ut *Romæ* muniis publicis obeundis ante annos designaretur. *Leoni X* adprime carus extitit, a quo *Datariam* accepit. Hanc fide gessit integra, hominum literis & pietate illustrium patrocínio celeberrimus. Ob prudentiam, & singularem in rebus agendis peritiám, eum magni fecit *Clemens VII.* & in secretiora consilia adhibuit. A. D. MDXXIV. ex *Abbatia Rosarii* eum evexit ad *Episcopatum Veronensem*, & aliis subinde honoribus insignitum in *Germaniam* legavit, ut, furente inter *Franciscum I.* & *Carolum V.* bello, *Italiæ* paci consuleretur. *Clemente* mortuo, gratia non minori apud *Paulum III.* valuit *Gibertus*, a quo (ut prius a *Clemente*) *Apostolici Legati a latere* titulo honestatus est. A. D. MDXLIII. postquam summa cum dignitate per novendecim plus minus annos *Ecclesiæ Veronensi* præfuisset, morbo diutino fractus, die *Decembris 30. Veronæ*, in hortis *Nazaretanis*, animam Deo reddidit, magno sui desiderio apud bonos omnes relicto. Die 2. *Januarii* in majori urbis templo sepultus est, eique *Adamus Fumanus* Canonicus oratione funebri (quam postea *Aloysius Novarinus* edidit *Opusculorum Var. Tom. I.*) parentavit.

De *Giberto* scripsit hoc Epitaphium *Marcus Antonius Flaminus*,

Giberti venerator hic sepulchrum,
 Quem *Ligur* genuit *Panormi* in urbe;
Roma nutrit, & diu regendi
 O: bis participem beata vidit;
 Deinde *Verona* recepit, & magistrum
 Sinceræ pietatis & parentem
 Mirata est: nihil ille quod beatam
 Possset reddere civitatem omisit:
 Nunc cœlo fruitur beatus ipse.

Qui de eo plura velit, adeat *Ferdin. Ugbelli Italiam Sacram*, (unde hæc præcipue deduximus) consulat item *Hieronimum Fracastorium*, *Petrum Bembum*, *Benedictum Lampridium*, *Honoratum Fascitellum*, & *Augustinum Beatianum*, poetas *Italos*, qui eum carminibus celebrarunt.

F I N I S.

MARCI HIERONYMI
VIDÆ,
CREMONENSIS,
ALBÆ EPISCOPI,
POEMATUM,
Quæ haud plane disjunxit a Fabula,
PARS ALTERA,
Continens
BOMBYCUM
LIBROS DUOS,
SCACCHIAM LUDUM,
ET
CARMINA DIVERSI GENERIS.

Edidit THOMAS TRISTRAM, A. M.
Coll. *Pemb. Oxon.* Socius.

O X O N I I,
E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO,
MDCCXXIII.

Imprimatur,

ROB. SHIPPEN,

Vice-Can. Oxon.

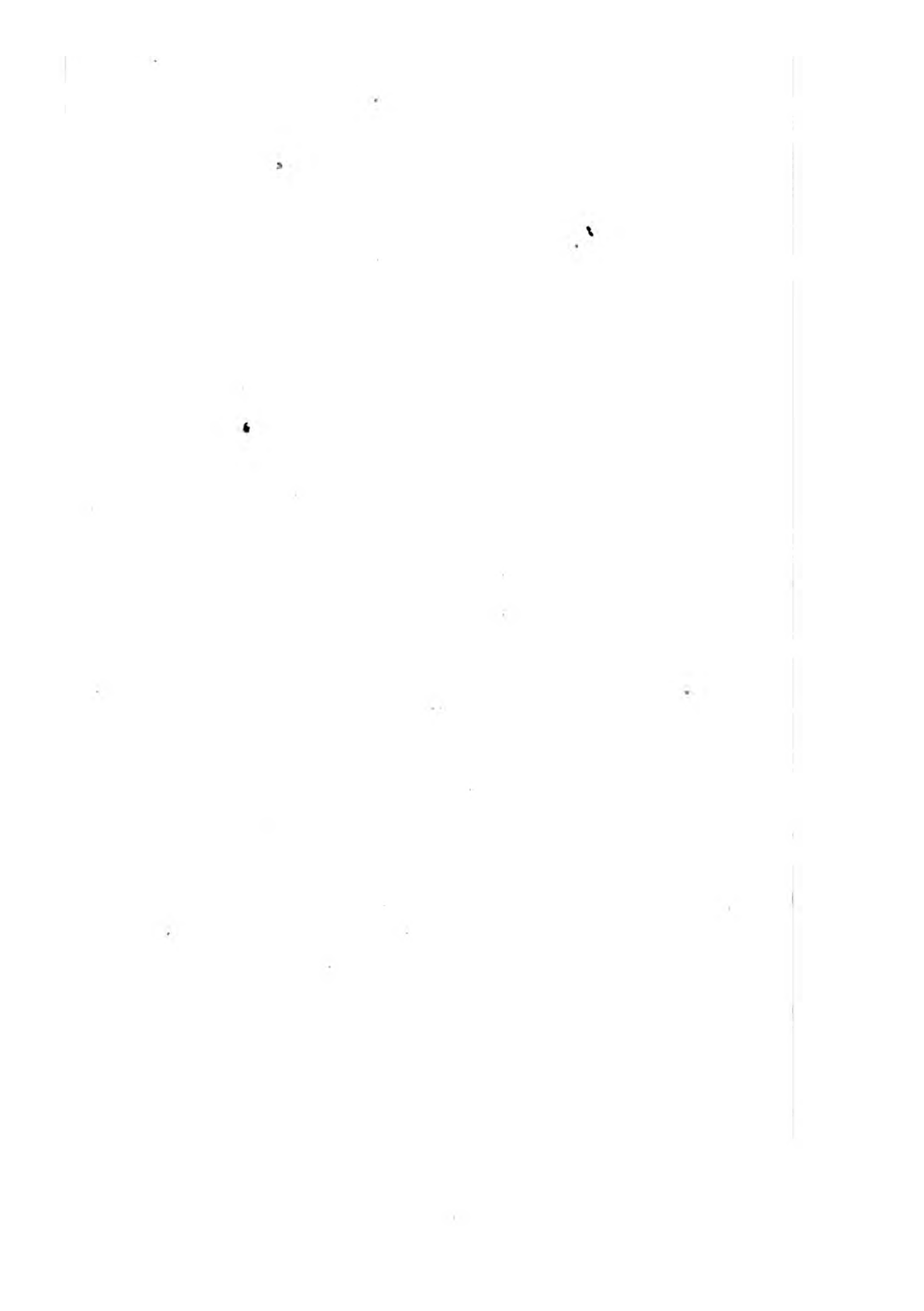
Maii 1. 1722.

MARCI HIERONYMI
VIDÆ,
CREMONENSIS,
ALBÆ EPISCOPI,
BOMBYCUM
LIBRI DUO,
SCACCHIA LUDUS,
ET
CARMINA DIVERSI GENERIS.

O X O N I I,
TYPIS ACADEMICIS,
MDCCXXII.

MARCI HIERONYMI

VIDÆ

BOMBYCUM,

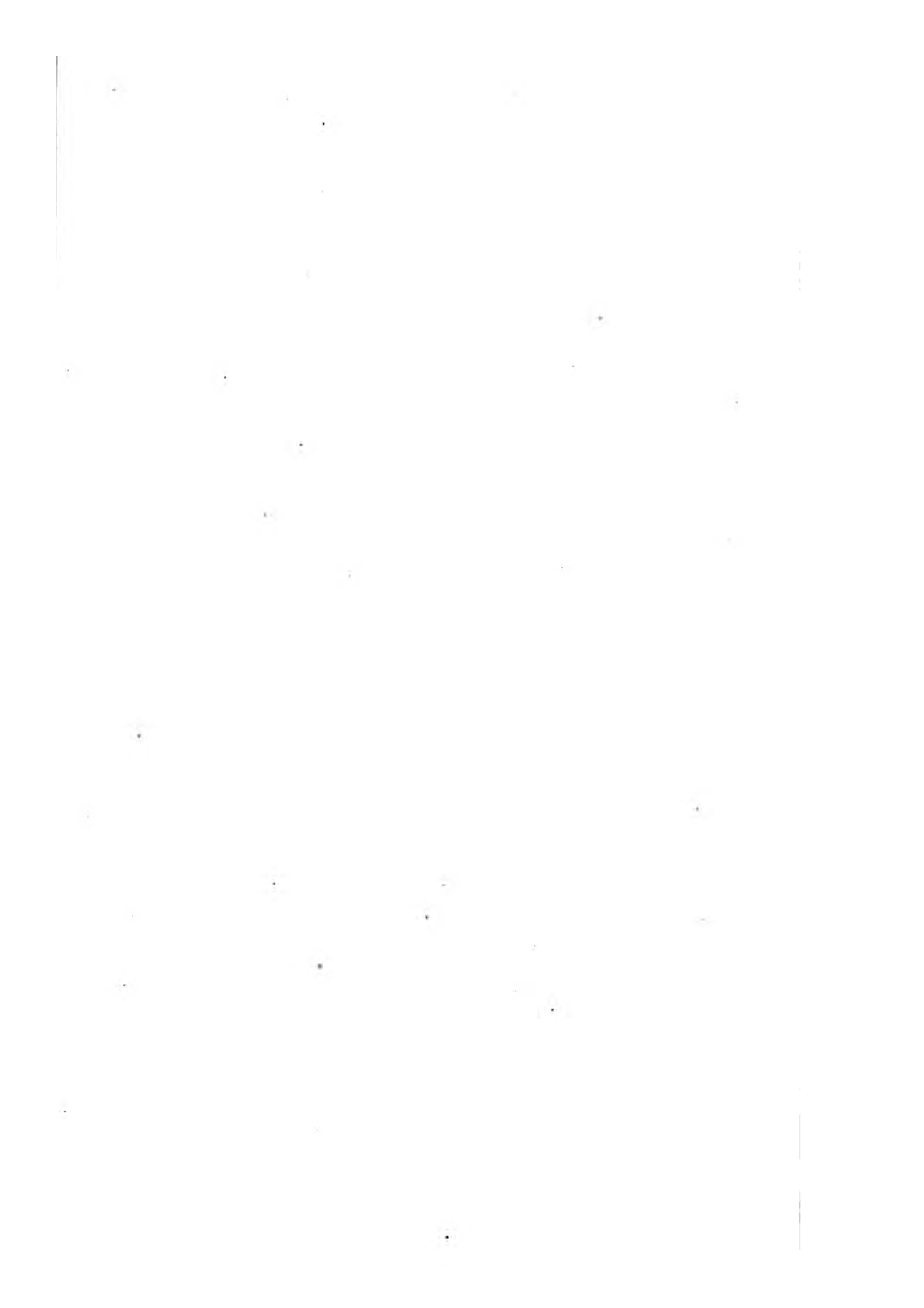
AD

ISABELLAM,

ESTENSEM, Marchionissam MANTUÆ,

LIBER PRIMUS.

MARCI HIERONYMI
VIDÆ
BOMBYCUM
LIBER PRIMUS.

UOS mores, quas aut parvis rep-
tantibus artes
Iuppiter addiderit, quæ fila tenacia
Serum
Ore vomunt faturæ, vos mecum e-
volvite, Nymphæ
Seriades: vos lanifici gregis aurea nostis
Munera, quæ pater Italiæ prior intulit olim

Serius, huc patriis Serum devectus ab oris.

Tuque ades, & nostro succurre, ISABELLA, labori,

Nympha, Padi in ripa, magnis e regibus orta,

Quæ gentem pulchra auxisti pulcherrima prole

GONZAGAM, exiguis ades huc non aspera coeptis. 10

Et vos o placidæ properate, ubi quæque, puellæ:

Vestrum opus, hos vestros faciles hic discite cultus.

Id tineæ in fylvis, multis volventibus annis,

Gentibus ignotum vixit genus: aurea frustra

Edebant opera, umbriferis pendentia ramis: 15

Nam pluvix, lateque immites omnia venti

Vastabant, tenui nec honos, nec gloria filo

Ulla erat: in fylvis ceu quondam more ferarum

Degebant homines, antiquo robore nati:

Nondum urbes, nondum certos gens dura penates 20

Noverat, aut ullas vitam excoluisse per artes.

Verum postquam homini divini est muneris usus

Traditus, in tectis, atque intra septa domorum

Sylvestres tineas alere, atque impendere curam

Coepit: opes multi hinc ad summas emerere: 25

Quamvis esse aliquas etiam nunc fertur in oris

Longe aliis gentes, quæ nondum in tecta relatas

Per lucos errare sinunt, nulloque labore

Fila suo carpunt oneratis mollia ramis.
 Namque malo assuetæ arboribus frondentibus illæ 30
 Pubentes fylvas, & quæque tenerrima carpunt,
 Injussæque instant operi: non horrida multum
 Flabra nocent, neque provisi prudentibus imbres.
 Quippe, ubi fenserunt in nubes aera cogi,
 Diffugiunt trepidæ, foliisque sub omnibus hærent: 35
 Securæque hyemis velut alta ex arce sonantes
 Accipiunt Austros, pulsataque robora nimbis.
 Sed tu ne, moneo, in fylvis permittite vagari
 Incustoditas, nec curam adhibere recusa
 In tectis: hujus non gratia parva laboris. 40
 Haud longum tempus fluet, & jam stamine multo
 Dives eris, filoque ibis spectabilis aureo.

Principio, ne te lateat quæ tradita agendæ
 Sint illis vitæ spatia: brevis omnibus ætas:
 Vix ulli Lunæ completur tertius orbis, 45
 Et nunquam ex sese prolem videre creatam.
 Intereunt omnes, pecus occidit omne quotannis,
 Et cunctam evertunt fera fata ab origine gentem.
 Immortale tamen restat genus his, neque morti
 Est penitus locus, æternum nam semina durant. 50
 Ceu quondam sylvæ si forte aut frigore diro,

Aut

Aut æstu arefcant fummx, tamen abdita quædam
 Vitalis fuperat vis in radicibus imis,
 Et, trunco excifo, nova vere repullulat arbos :
 Non fecus extinctis bombycibus annuus ortus : 55
 Ufque nova in regnis proles fuccedit avitis.

Ne vero ante diem, fed tempeftiva creata
 Sit foboles: veto ne revoces in luminis oras
 Progeniem extinctam, attonfis cum gramina campis
 Nondum ulla, aut frondes apparent arbore nullæ. 60

Ante nova incipiat morus revirefcere fylva :
 Neve fames teneris, neve obfint frigora alumnis.
 Ipsi etiam morum agricolæ, ne tempora fallant,
 Obfervare folent: nam cum feffe illa virentem
 Induit in frondem, noftris tum protinus oris 65
 Exceffiffe hyemem, & manes abiiffe fub imos
 Nil dubitant, nec fæva ultra pecorive fatifve
 Frigorave, glaciemve timent, canamve pruinam.
 Præterea tibi Lunai gelidæ incrementa

Sunt fervanda; fenefcentis fuge tempora læva : 70
 Nec tum etiam liquidis cum feffe nuper ab undis
 Extulit Oceani, pallentesque humida vultus
 Oftendit, gracili incedens per inania cornu,
 Utile erit teneros ovis excludere foetus.

Expectata cum plena animis, cum lumine largo 75
 Solis ab igne tumens, altumque per æthera vecta,
 Carpit iter, fratremque audet se attollere contra.
 Tum fas foeturæ, tum justum incumbere tempus :
 Quandoquidem validas crescenti a lumine vires
 Semina concipiunt genitalia : tum favet æther, 80
 Majoremque trahunt nascentia membra vigorem.

Quo foveas autem pacto? mos ipse fovendi
 Haud simplex: sunt quæ calido sub sole relinquunt
 Ova, recens donec foetus in luminis auras
 Prodierit: tu conde finu velamine tecta, 85
 Nec pudeat roseas inter fovisse papillas,
 Si te tangit honos, & flavi gloria fili.
 Cumque dies alterque dies procefferit, ecce!
 Cernere erit formis animantia fervere miris.
 Ante opus omne tamen pete matutina Deorum 90
 Limina, ferque preces supplex, Divisque litato
 Auspiciibus cunctorum operum, cum mane sacerdos
 Sinceram Cererem, & Lenæum libat honorem.
 Nec non lanicii florem velamina prima
 Suspendes templis: avertunt omnia foetu 95
 Munere placati Superi mala, frigora, & æstus,
 Et quæ multa solent bombyci instare pericla.

Interea populis sedes, & tecta futuris
 Ipse novare jube, tabulataque victa fenestra:
 Non aptæ sine sole domus, sine luce penates. 100
 Sed duplices recta lumen regione fenestræ
 Admittant, quarum surgentes altera Phoebi
 Spectet equos, fessos contra altera, jamque cadentes.
 Tum vitri pellucentes opponere quadras
 Hinc atque hinc jubeo, lini aut firmissima texta, 105
 Ut neque concutiant venti, neque nubila nimbis
 Conspergant, obfitque intus penetrabile frigus.
 Nec postrema fuit cautis prætere cura
 Retia rara: avium insidias, & callida furta
 Averte: illudit passer custodibus olim 110
 Improbus, illudit chortis cristata volucris.
 Dant stragem passim rostris immitibus, implentque
 Ingluviem, ac vivo viva abduunt corpora busto.
 Nec, quibus est tineæ felicis copia multa,
 Parietibus sedem affigunt, sed quatuor æquis 115
 Tectorum in medio erectis hinc inde columnis
 Plurima suspendunt tabulata, aulæque per altos
 Surgunt mille gradus, digestæque ordine sedes.
 Tuque etiam, variæ ut nequeant irrepere pestes,
 Parietis antiqui vitium ne negliges segnis: 120

Sed

Sed calce, aut creta linito, atque angusta viarum
 Quæque time: mus sæpe cavis sese abdidit imis,
 Luce latens, at cum in tenebris cinis occulit ignem
 Sopitum, indulgetque gravi custodia somno,
 Improbus egreditur tutis ad furta latebris, 125
 Et citus irreptat tabulis, sævitque per omnes
 Cæde madens aulas, prædamque avertit ab altis
 Porticibus fatur, atque cavis epulatur in antris.
 Molire insidias, deceptum carcere claude,
 Ignarusque doli ipse sibimet vincula nectat, 130
 Dum petit ostensam confidentissimus escam.
 Quædam etiam trabibus, quibus omnis machina rectis
 Nititur, auxiliantur, & imas sentibus armant,
 Sentibus, & tribulis, ac juniperi hirsutæ
 Vulnificos addunt gladios, circum undique ut hostis 135
 Indeprensus eat saltem per vulnera mille,
 Nec referat captam multo nisi sanguine prædam.

Verum age, vix tenebras pepulit lux tertìa rebus,
 Ecce sinu incipiunt tepido calefacta moveri
 Semina, jam visenda novis animalia formis 140
 Irrepunt, passimque albis mantilibus errant.
 Nec vero jam tum hæc thalamis sublimibus infer:
 Exiguus primum capiet sobolem locus omnem,

Corpore deinde auctæ cunabula prima relinquent.
 Tum cunctam in populos, in vicos divide gentem, 145
 Divisasque dabis fedes, secretaque regna.
 Nec fatis hoc semel: at quoties his arcta videbis
 Esse domus spatia, augentur dum corpora cuique,
 Has toties legere, inque novas diducere fedes
 Ne dubita, donec tabulas impleveris omnes. 150
 Nec tamen interea parvas non pascere oportet.
 Ut primum hauserunt cœli auras, pabula poscunt,
 Affuescunt jam tum dapibus, mensasque requirunt.
 Sed prodest, nondum thalamos experta puella
 Prima manu tenera teneras si pascat alumnas. 155
 Primam autem mori pubem, atque tenerrima semper
 Quæque legunt, dum grex tener est, atque infcius ævi.
 Continuo veterum veluti memor ille parentum
 Agnoscit vefcas frondes, ipsasque recentes
 Deposcit: nam si plenis ferventur in horreis 160
 Hesternæ, dulcis succi corrumpitur aura,
 Et sapor ingratus subit, atque inamabilis haustu.
 Mane petunt igitur fylvas, & quæque reportant
 Pabula lecta die famulæ, gratumque laborem
 Sortitæ inter se folia illibata canistris 165
 Expediunt, legit illa, domum fert altera lecta,

Instaurant aliæ menfas, epulasque ministrant :
 Pabula larga superjaciunt pecus omne tegentes.
 Protinus emergunt tineæ, folioque jacenti
 Victrices super affistunt, omnisque juvenus 170
 Vescitur, atque avidæ dapibus implentur opimis.
 Fit strepitus longe, qualem olim sæpe solemus,
 Cum pluit, in tecto clausis audire fenestris.
 Nec mora, nec requies: properant, & grandia morfu
 Attendent folia emensæ, redeuntque, iterumque 175
 Incumbunt, longam nequeunt explerier alvum,
 Dum superant frondes, & plenæ pabula mensæ.
 Tuque ideo parcis epulas moderare canistris,
 Terque die tantum pasces, nam prodiga cunctam
 Si frondem simul effundas, sine more, dapesque 180
 Accumules, mensasque oneres, avertitur ultro
 Ingratam faturum morum pecus, atque repente
 Ipsa parit largi fastidia copia victus.
 Paulatim invita: metuant sibi pabula semper
 Deficere, expectentque dapes: prius injice ludens 185
 Frondem unam, ac certare sine, illæ protinus omnes
 Arrexere animos cupidæ, prædamque capeffunt
 Certatim, pariterque ingens subit ardor edendi.
 Tum demum solitas epulas effunde canistris,

Dum dapis optatæ fuerit compressa libido. 190

Sed ne longa fames noceat tamen aspice prudens,

Dum nimium differs epulas, & gaudia mensæ.

Nam soliti impastis si desit copia victus,

Nulla mora est, miseræ macies deformat iniqua,

Pabula deinde parum exhaustis duplicare juvabit, 195

Et vix longa dies lapsas in pristina reddet.

Dira fames adeo nocet, ac penuria edendi.

Quin etiam haud parvi mutari pabula refert.

Est bicolor morus, bombyx vescetur utraque,

Utraque grata illi: cui vero affuerit, eandem, 200

Nigra, albensve fuat, nullo discrimine amabit,

Quamvis Aufoniis laudetur nigra puellis.

Forte etiam si deficient folia omnia mori,

Et subito sylvæ (Dii talem avertite casum!)

Thysbææ arefcant nimio æstu, aut frigore, quæris 205

Quasnam tum, pereant ne res tibi funditus omnes,

Bombyci jubeam legere, & summittere frondes.

Orandi Superi eveniant ne talia nobis.

Si tamen urgeris, conscendat robora pastor

Ulmea per sylvas, & summa cacumina carpat: 210

His etenim arboribus multum est affinis origo.

Jamque ideo agricolæ morum didicere per agros

Inferere umbrosæ ramis ingentibus ulmi,
 Et steriles fylvæ nunc dant bicoloria mora.
 Sunt aliæ, quæ, si foetus sibi nascitur ante 215
 Quam Thysbæa novis adolescat frondibus arbos,
 Urticamque, rubosque legunt, dum plurimus humor
 Vere subest: at tu teneris tunc parce puellis;
 Crura, manusque arment facito: nec robora dura
 Ascendat permitte in fylvis innuba virgo: 220
 Verum operum patiens anus, & cui durior annis
 Sit cutis, (ingratæ facilis jactura senectæ)
 Munere fungatur tali, ne forte quis altis
 Egressus fylvis Satyrorum e gente procaci
 Suspiciat, teneræque pudor notet ora puellæ. 225
 Illa quoque in primis cura est, ut pabula semper
 Sicca legant, nullaque fluant aspergine fylvæ
 Aut pluvix, aut roris nocturni; quippe venenum
 Sæpe fuit, quamvis tenuis, bombycibus humor.
 Nunquam igitur, cum nox horis filet intempestis, 230
 Accedant fylvam: expectent dum gurgite Eoæ
 Tethyos exierit, fursumque eduxerit omnem
 Collectum noctis humorem purpureus Sol,
 Et jam tres scandens supera alta peregerit horas.
 Quod si forte etiam fuerit tunc humida fylva, 235
 Ut

Ut potes, e foliis stillantem decute rorem.
 Profuit, & siquando matutina pruina
 Perstrinxit teneras frondes, ostendere Soli
 Cratibus impositas, & frigora vincere flammis.
 Cumque tibi fuerint suspecti denique nimbi, 240
 Appropera, calathos cape, moros scande, ministras
 Voce voca, mitte in sylvas, sine lege legunto
 Obvia quæque, penum foliis atque horrea comple,
 Ne, dum sævit hyems, perdant jejunia pubem
 Lanivomam, at parta securæ fronde fruantur. 245
 Quod si adeo subitum cito non prævideris imbrem,
 Ne turpi rigeat, macieque, fameque fenescat
 Omne pecus, validos in sylvas mitte colonos,
 Qui tibi, utraque manu, nunc huc, nunc robora & illuc
 Crebra agitent, frondem patulis tu impone canistris 250
 Rorantem, quando fatis urgemur acerbis.

At labor interea famulas exerceat alter :

Cura fit hesternæ semefas tollere mensæ
 Reliquias, tabulisque immundam avertere ventris
 Proluviem: mane ante, pecus quam pabula gustet, 255
 Tergendæ sedes, & gramina perverrenda.
 Tum Bacchi irrorant gratum bene olentis odorem,
 Purgatisque abigunt tabulis tristem omnibus auram.

Hinc

Hinc leviter digito medicatis sedibus omnes
 Traducunt coetus, lætos melioribus auris, 260
 Nec super extremas errare licentius oras
 Permittunt, semper media ad penetralia cogunt,
 Præcipitesque timent lapsus, altasque ruinas.
 Huic generi facilis leti via: protinus ægras
 Delapsæ effundunt animas, lucemque relinquunt. 265
 Siqua tamen superest, & coeli vescitur aura,
 Post casum inspicito: nam si pars corporis ulla est
 Læsa tibi deprensa, aliarum sedibus ultro
 Projice, nec frustra libeat tibi pascere inertem.
 Nullam operam omnino, nullum expectabis ab illa 270
 Certum opus: ignavum deducet inutilis ævum,
 Et comitum egregias tantum mirabitur artes.
 Sæpe etiam impastas averti pabula cernes,
 Sopitasque gravi veluti torpere veterno
 In tabulis: hic parce metu, ne corpora morbus 275
 Forte aliquis, gentemque lues invaserit ægram.
 Hunc illis morem, natura hunc ipsa soporem
 Addidit, indulgent fomno, stratisque quiescunt,
 Sopitisque dies alter transibit, & alter:
 Cum vero expulerit noctem lux tertia rebus, 280
 Confurgunt, lætæque ad pabula nota redibunt.

Ergo

Ergo illas tumidas jubeo observare, (nec ingens
 Nosse labor) ne improvisus fopor occupet: ultro
 Signa dabunt ipsæ: coelo capita ardua tollent
 Arrectæ, spernentque dapes: tum pigra notabis 285
 Corda, animos refides, infueta silentia mensis.
 Non tamen adveniet somnus simul omnibus idem.
 Infomnes aliquæ vigilant, dum turba quiescit
 Cætera, nondum aptæ, teneros quibus alliget artus
 Irrepens fopor: advenient sua tempora & illis, 290
 Atque omnes tandem demittent lumina fomno.
 Cura fit interea infomnes legere, atque vagantes,
 Secretasque aliis aliam cito transfer in aulam.
 Sopitæ stabulent simul: his par omnibus ætas:
 Una operi incumbent, & eodem tempore sese 295
 Artibus exolvent supera ad convexa volantes.
 Dumque Deus stratis, thalamifve silentibus ales
 Regnat Lethæo perfundens corpora rore,
 Pabula subtrahito solita, frondemque negato.
 Nam tumidæ interea renovant torpentia alumnæ 300
 Corpora, & exuvias veteres, ac tegmina ponunt,
 Et nitidam induitur pubes renovata juventam.
 Ceu, fodere domos serpentum ubi lubrica turba
 Sub terram, veniente hyeme, stant frigore inertes,
 Dum

Dum redeat terris tepidi clementia veris : 305
 Tum demum egressi ad solem squalentia terga
 Convolvunt, posita turpi cum pelle fenestra.
 Annuus hic illis mos : at bombycibus ipsis
 Ter pigra, dum vivent, renovabit corpora somnus.
 Jamque age, jam grandes foetus, jam ducitur ætas 310
 Ultima, turgenti filum tralucet in alvo
 Omnibus, accingunt alacres, operique parant se.
 Pabula jam faturæ fugiunt : nova quærere regna
 Ardor agit : tollunt oculos, arrectaque terga.
 Omnia vestigant late loca, sicubi rami 315
 Arbutei, per quos sua possint tendere fila ;
 Atque novis prisca cupiunt mutare penates,
 Et tabulæ extremis pendentes sedibus hærent.
 Tum famulæ properare, omnes provisâ parare
 Sarmenta, & steriles tectis inferre genistas. 320
 Jamque illæ antiquas sedes, supera ardua linquant,
 Atque nova hospitia invadant, per vimina lenta
 Demissæ, nisi succurrat nuruum ocyus omnis
 Hinc atque inde manus, durum miserata laborem.
 Ipsæ nam manibus fecernunt grandia natu 325
 Corpora, jam matura operi, jamque apta labori,
 Per ramosque locant arentes agmina densa.

Summotas alias arcent, dum funditus omnes
 Corporeæ excedant labes, ac, temporis orbe
 Perfecto, sua cuique, dies exemerit omnem 330
 Alvi infinceræ illuviem, purumque relinquat
 Lanicium, & fili tralucens simplicis aurum.
 Sic ubi nitescunt pendentes vitibus uvæ,
 Paulatim liquor ille intus rarefcit, & aureus
 Accedit color, elucent puriffima musta. 335
 Tum demum tabulis paffim farmenta relictis
 Complerunt omnes, perque atria virgea lætæ
 Exercentur, & effundunt quæfita per ævum
 Stamina, ditis opes uteri, fufpenfaque denfos
 Fila regunt inter ramos, atque ordine ducunt. 340
 Mille legunt, releguntque vias, atque orbibus orbes
 Agglomerant, cæco donec fe carcere claudant
 Sponte fua: tanta eft edendi gloria fili.
 Mox autem claufæ interius circum undique lecta
 Stamina condensant, teretifque ovi inftar opus fit. 345
 Nullæ operum immunes: eft omnes cernere paffim
 Noctes atque dies niti præftante labore,
 Et quafi de palma fummas contendere vires.
 Aspicias quafdam incipere, primumque laborem
 Tendere adhuc, quafdam obscuro jam carcere claufas.

Ast aliæ velut in nebula, fumoque nigranti
 Nunc etiam apparent properantes intus, & omnes
 Fas oculis spectare vias, variumque laborem.
 Quin & nonnullæ paribus communia curis
 Affociant opera, & nebula clauduntur eadem. 355
 Quædam adeo (visu mirabile) sæpe repertæ,
 Dum tendunt superare alias, instantque labori,
 Vitam, opere in medio clausæ, sub nocte dedisse,
 Ante diem, ah miseræ! jacuit labor interruptus.
 Parva mora est tamen: ut se aliæ includere latebris, 360
 Extremoque manum summam imposuere labori,
 Exhaustæ intereunt omnes, terrasque relinquunt.
 Ite, animæ egregiæ, fortunatæque laborum,
 Ultro in fata alacres! vobis nempe altera fato
 Corpora debentur, vobis miserata priorem 365
 Eripiet formam Venus, atque ad dulcia reddet
 Lumina, & aereas rursus revocabit in auras.

Prima Venus docuit bombycem in tecta referre
 Eductam sylvis, atque hanc impendere curam.
 Ante homines nati, durum genus, ilice rupta, 370
 In sylvis nudi degebant more ferarum,
 Necdum ullus lini, necdum ullus velleris usus.
 Verum dura hyemis pellebant frigora, noctisque

Humorem, fruticum se frondibus involventes,
 Et liquidos imbres vitabant arbore tecti, 375
 Per noctemque cavis latitabant rupibus hirti.
 Hic illic misti, latos impune per agros,
 Cum nudis nudi juvenes errare puellis.
 Ast ubi crescenti paulatim cognitus orbi
 Irrepsit pudor, exuviis cœpere ferarum 380
 Aut tergo bovis, aut villosi pelle leonis
 Se tegere, & coriis involvere mollibus artus.
 Ipsi etiam nudi degebant æthere in alto
 Coelicolæ, cœlique nurus discrimine nullo.
 Prima Deum Pallas docuit committere campo 385
 Enodis lini segetem, & tondere bidentem
 Lanigeram, ac tenui telas intendere filo.
 Illa quidem primum vario se ornavit amictu,
 Egregiam picto pallam circumdata limbo:
 Mox alias etiam texit ditissima Divas: 390
 Nec mora, deinde novam ostendit mortalibus artem.
 Tantum nuda Venus mœrebat muneris expers
 Egregii, ob formam textrici invisæ Minervæ;
 Atque, irrifa diu, super Idalium frondosum
 Se natosque suos in sylvis condidit atris: 395
 Cui post optanti Fors & Deus attulit olim

Auxi-

Auxilium: nam Peliacis te in montibus altis,
 Phyllira, Nympharum pulcherrima montanarum,
 Saturnus, captus forma & florentibus annis,
 Viderat errantemque, & gramina certa legentem. 400
 Ah! quoties precibus Nympham Deus aspernantem
 Tentavit supplex, ingrataque munera verbis
 Addidit! ah! quoties nimboſis montibus errans
 Matutinus iter tulit, & monſtravit in agris
 Præſentes morbis herbas, uſumque medendi! 405
 Illa averſa Deum ſemper fugiebat amantem.
 Quid faceret? Venerem ſupplex adit ipſe, rogatque
 Auxilium, & meriti promittit præmia tanti.
 Diva monet, duræ fruſtra præcordia Nymphæ
 Tentari, nulli pectus penetrabile amori, 410
 Nec precibus, nec muneribus mutarier ullis,
 Fallendamque dolis tantum, furtifque domandam.
 Ergo ſe in faciem ſubito transformet equinam
 Imperat, & paſcat qua gramina ſueverat illa
 Quærere, ut ignaram furto aggrediatur opertus. 415
 Nec mora præceptis: hinnitu Pelion altum
 Claufus equo Deus implevit, votoque potitus
 Vi tenuit fruſtra pugnantem, & multa recuſantem.
 Exin promeritæ Veneri, pro munere magno,

Semina clausa dedit niveo tenuissima linteo, 420
 Et meriti memor, his, inquit, pulcherrima texes
 Diva tibi insignes tunicas, nihil indiga lanæ,
 Aut lini, quæ dona negat tibi iniqua Minerva.
 Hinc præcepta dedit, divinam & prodidit artem,
 Quam primus, nati fugeret cum protinus iras, 425
 Deprendit solis meditando in montibus olim.
 Infuper admonuit, venturi præsciis ævi,
 Quondam aliquos, sed enim multo post, affore vates,
 Qui totum canerent præclara inventa per orbem,
 Gratum opus Aufoniis, dum volvent fila, puellis. 430

MARCI

MARCI HIERONYMI

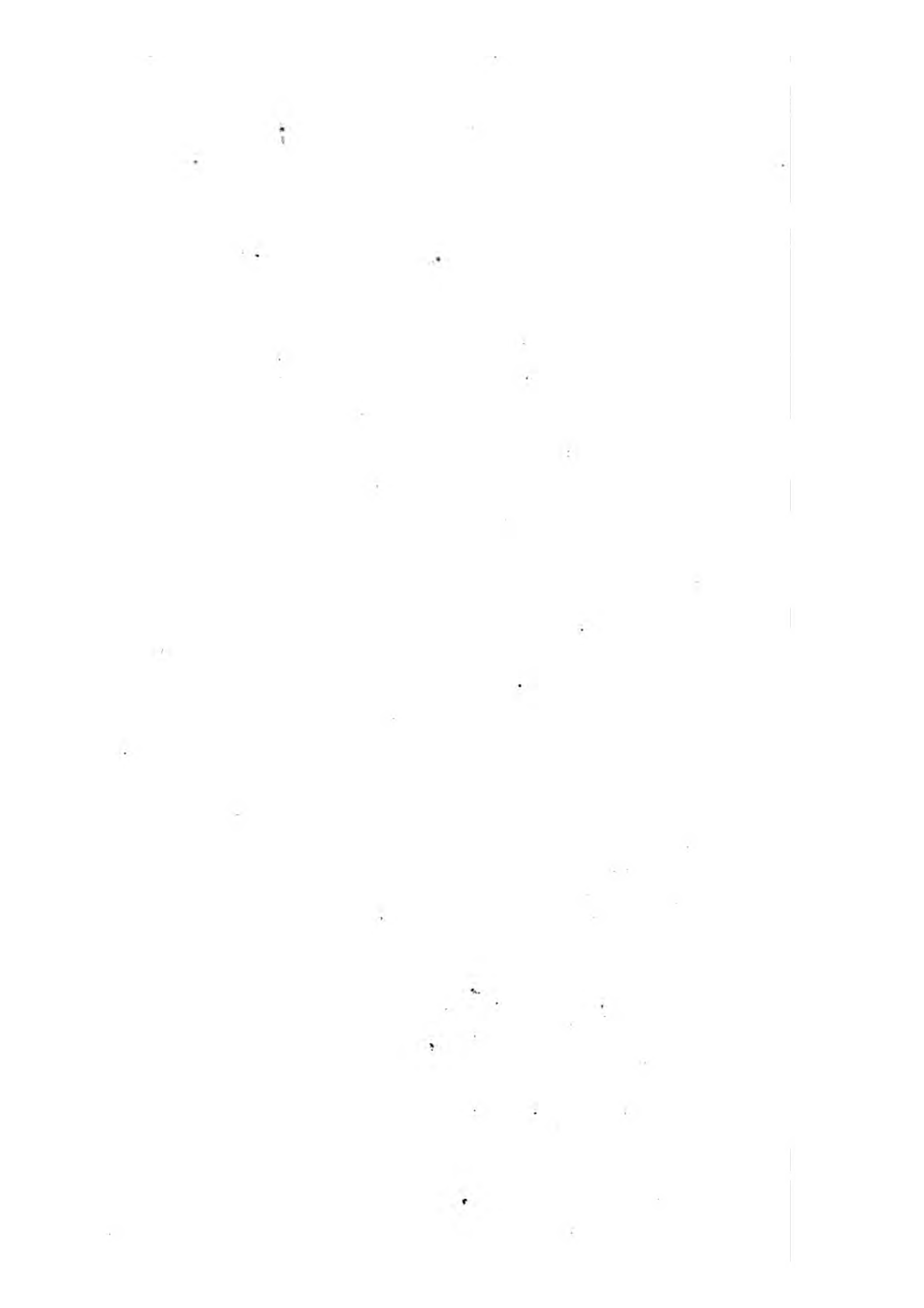
VIDÆ

B·O·M·B·Y·C·U·M

LIBER SECUNDUS.

MARCI HIERONYMI
VIDÆ
BOMBYCUM

LIBER SECUNDUS.

URSUS ades, Nympha: inceptum
jam perface munus,
O decus Italidum, fortunatissima
matrum,
Quæ, vastas fessæ Italiæ miserata
ruinas,

Hand dubias pulchra spes nobis prole tulisti.

Tu jam læta tuos natos præstantibus ausis

D

Cœ-

Coelicolas ipfos supra fe ferre videbis.
 Aspice jam quantas oftendet corpore vires
 FREDERICUS puer! ut vultu decora alta parentum
 Spondeat! ut veniant fcintillæ ardentis ab ore,
 Fragrantefque micent oculi! utque horrentia femper 10
 Bella fonet, puerique agitet fe pectore Mavors!
 Jamque adeo nunc arma placent, jam fervidus acri
 Gaudet equo, indomitusque animi, cupidusque pericli.
 Hunc jam regna Afiaæ metuunt, Oriensque fubaetus,
 Gangesque Tigrisque tremunt, atque Indus Hydaspes. 15
 Sæpe hunc Euphratæ propter vaga flumina Eoæ
 Bellantem aspicient, multa inter millia, matres,
 Horrefcentque animis hoftem, pariterque timebunt
 Egregio juveni, cæcoque urentur amore,
 Præftanti captæ forma, & juvenilibus annis. 20
 Gaudia mox trepidæ referet tibi quanta revertens,
 Ultus avos Grajum, Solymorumque eruta templi!
 Tunc illum, Minci in ripis facta ampla canentes,
 Carminibus tollent fublimem ad fidera vates.
 Lanificas nos interea revocamur ad artes. 25
 Frondofæ invitant rurfus fub tegmine mori
 Seriaes, grataque legunt e fronde coronam:
 Quando nondum aufim laurum fperare fuperbam,
 Aut

Aut caput intonsis hederarum innectere ramis.

Ergo age, farmentis dum se super aurea bombyx 30
 Exercet, nitidumque edit de pectore filum,
 Nempe tuæ interea prorsus nihil indiga curæ est,
 Dum novies roseus se laverit æquore Titan.
 Difce laboranti pecori non pigra mederi,
 Tristibus & morbis occurrere: vos quoque nostri, 35
 Parvæ animæ, exercent per tot discrimina casus,
 Vestraque pallentes infestant corpora morbi.
 Corrupta five illa lues cœli influit aura,
 Seu vitio infectæ frondis gens labitur ægra,
 Et cœtus subito serpunt contagia in omnes. 40
 Invadit mors, intereunt data cœpora leto,
 Et thalamis passim tetro manantia tabo
 Fusa jacent: perit omne pecus, spes irrita fili.
 Dii teneros, Dii, vos foetus arcete periclis,
 Cum nondum morbis præsentibus omnibus herbas 45
 Monstrarit natura, hominumve industria solers
 Nondum morborum causas deprenderit omnes.
 Multa tamen, longo quæ nos invenimus usu,
 Quæque alii docuere, tibi nunc dicere pergam.
 Nil adeo tineis fuerit præsentius ægris, 50
 Quam subito e medio jucundo lumine cassas

Tollere, ne totam perfusa cadavera tabo
 Latius incestent miserando funere gentem.
 Nec minus inde tibi tristis contagia cœli
 Sit studium vitare: juvat, cum lucidus æther, 55
 Cum noctis gelidum Sol rorem sustulit, & cum
 Inter se Alpinus Boreas, atque humidus Auster
 Pacem agitant, vitro detracto aperire fenestras,
 Quove almam lucem aspiciant, quove æthera purum,
 Aurarumque leves animas, & frigora captent. 60
 Nempe intro veniens Zephyris variantibus aer
 Aera dispellit pigrum novus, & grave olentes
 Lustrat agens sese thalamos, variatque saluber:
 Qui, nisi mutetur crebro, corrumpitur, haustusque
 Inducit varios reptantum in corpora morbos. 65
 Ceu puteis pigros latices nisi sæpius urna
 Hauseris, ut subito inde locum novus occupet humor,
 Continuo sapor immotæ vitiatur aquai,
 Oraque potantum tristis perturbat amaror.
 Tum vero ad solem, blandique ad luminis auras 70
 Exultare pecus videas, & corpora luci
 Pandere, non tamen immisso sub sole jacere
 Securum fuit, aspiciant sed lumina longe.
 Si vero fuerit gelidis Aquilonibus aer

Frigidus, aut nimbos spirantibus humidus Auftris, 75

Protinus in thalamos inferri profuit ignes :

Ne tamen infestet lachrymosus lumina fumus,

Ipsos occuluere cavis fornicibus ignes,

Unde aditus fumo fit nusquam in tecta, sed extra

Respirans Vulcanus in aera fumet apertum. 80

At calor interea placidus diffunditur intus

Paulatim, & tepidi calida e fornace vapores.

Sunt etiam, quæ, cum nigrescit foetibus arbos,

Incipiunt cum mora rubescere, pabula lecta

Retibus imponunt raris, in perque foratis 85

Pellibus, in gyrumque agitant, jactantque per auras.

Namque cadunt, veluti per lata foramina grando,

Nigrantes baccæ, vel quicquid inutile mensis,

Et tantum folia ipsa manent, quod solvere mollem

Alvum mora ferunt, tristesque inducere morbos. 90

Præterea liquido respergi corpora olivo

Mors erit extemplo, ah! miseris, lucemque relinquent.

Ergo, ubi nocte gregem famulæ, & stabula alta revifent,

Edico, procul ardentem deponere testam

In tenebris, ubi pingue oleum depascitur ignis, 95

Ne super incautis gutta stillantis olivi

Decidat, ac totos deformet peste penates.

Usque adeo in Venerem longas exercuit iras
 Infensam inventrix semper frondentis olivæ.
 Exin cum liquor officiat bombycibus omnis, 100
 Præcipue fale qui fuerit vitiatus amaro
 Cum semel attigerit, miseris erit acre venenum.
 Protinus elucet languentibus aurea pellis,
 Deinde tument, turpisque animis ignavia venit
 Desidibus, tandem rumpuntur, & omnia tetro 105
 Inficiunt tabo: fanies fluit undique membris,
 Nec quicquam falso Venerem æquore profuit ortam.
 Quædam ideo sylvas servant noctesque diesque.
 Quandoquidem inventæ, falso quæ pabula rore
 Invidia infecere, (scelus prohibite nefandum 110
 Diique Deæque omnes!) cæcum & liquere venenum
 In sylvis, quod mox foliis bibit infcia bombyx.

Arce etiam strepitus, cantu cava cornua rauco,
 Fistulaque horribili procul absit ahenea bombo,
 Tympanaque, & voces ludentis comprime pubis: 115
 Invalidas sæpe exanimat leve murmur alumnas.

Sed neque tum pueri vastantes irrequieta
 Cuncta manu hic illic, stragemque impune ferentes,
 Jamque has jamque illas digitis dum tangere gaudent,
 Introducantur; quos longe arcebis, & ultro 120

Ab-

Abfistent, ætas si improvida ludificetur.

Verbis falle illos: tineas finge acre venenum

Inspirare anima, vel spicula linquere caudis,

Atque angues, colubrosque voca, dirosve chelydros.

Observabis item, ne, qui gustaverit allii, 125

Aut cæpæ, aut acris porri illætabile virus,

Introeat, ne res pereat tibi funditus omnis.

Bombycem exanimem vidi sæpe ipse jacere

Afflatam famulæ graviter spirantis odore.

Continuo vis illa subit, naresque laceffit, 130

Intimaque infestum venit ad præcordia virus.

Non igitur cunctis aditus permiseris, illas

Spectatum quicumque adeunt, quis spiritus ollis,

Quis vultus, vocisque sonus, quis euntibus ultro

Sit gressus, qui oculive, notes: discrimine nullo 135

Limine anus omnes, monstra infelicia, longe

Pelle: nocent cantu tristes, oculive malignis.

Intro autem tantum juvenes, pulchræque puellæ

Ducendæ, queis forma ætasque ignara nocendi est.

Hic impune choros agitent, alternaque læti 140

Idaliæ Veneri, ac Saturno carmina dicant.

Quandoquidem memini Tusci alta in rupe Viterbi

Ipse senem vidisse ferum, cui dira rigebant

Ora,

Ora, gravesque oculi suffecti sanguine circum,
 Fronsq; obscœna fitu, hirtique in vertice cani. 145
 Ille truci (scelus!) obtutu genus omne necabat
 Reptantum, tenues animas, parvasque volantes.
 Quin etiam siquando hortos ingressus, ubi annus
 Exuit expleto turpem novus orbe senectam,
 Floribus & passim per agros incanuit arbor, 150
 Ille hortis stragem dedit, arboribusque ruinam,
 Spemque anni agricolæ moesti flevere caducam.
 Nam quocunq; aciem horribilem intendisset, ibi omnes
 Cernere erat subito afflatos languescere flores,
 Mox album late nimbū volitare per auras : 155
 Nec tantum noceat raptor ferus Orithyæ,
 Siquando iratus male tutis incubet hortis.
 Nostram igitur si forte domum prætermeet olim
 Pestis, & ira Deū talis, cum plurima reptans
 Complevit fedes omnes, atque atria circum, 160
 Non illum affari libeat, longumque morari.
 Sed properate fores, famulæ, properate fenestras
 Claudere, pestiferamque avertite limine cladem.
 Jam promissa dies terris lucem intulit almam,
 Jam, licet, ingredi, artificum mirare laborem 165
 Egregium, mirare artes, ut pendula ramis

Omni-

Omnibus hæserunt varii glomeramina fili ;
 Qualiter autumnæ primo cum frigore in hortis
 Arboribus pendent haud uno poma colore.
 Sic hærent nitidi vario discrimine ramis 170
 Folliculi : sunt quæ viridem traxere colorem
 E foliis, quæ depasta est Saturnia bombyx,
 Fila, auri quædam electricæ simillima puri :
 Omnibus est reliquis color albi velleris instar.
 Ergo, ubi per ramos jam perfecisse laborem 175
 Clausas, quamque suum, vigili exploraveris aure,
 Atque ubi nec strepitus, nec vim datur amplius ullam
 Audiri, sed jam motus requieverit omnis,
 Pelle moram, exonera ramos, impone canistris,
 Carpe utraque manu, & famulas properare iubeto. 180
 Primus deinde labos extrema, & inutile quicquid
 Lanicii detraxe, & luxuriantia circum
 Vellera, quæ stuppæ veluti nodosa puellæ
 Ruris penfa trahunt torquentes pollice fila,
 Unde sibi intexant festis gestanda diebus 185
 Tegmina, cum lætas agitant per prata choreas.
 Hinc triplex delectus erit : meliora Deorum
 Imponunt aris, aliqua in spem gentis, & anni
 Venturi ad sobolem servant de more creandam.

Cætera dein varios devolvunt vestis in usus. 190
 Quæ vero in generis spem vis fervare caduci,
 Deligito ex omni numero: neglecta quotannis
 Degenerat proles magis ac magis, atque propago
 Deterior tibi semper erit labentibus annis.
 Sed non ob sobolem multos fervare necesse est 195
 Folliculos: capitem multorum femina partu
 Una dabit mater, centum quæque ova relinquet.
 Quos igitur foeturæ habiles provideris, omnes
 Connectes ducto per acus vestigia filo:
 Sed parcens leviter terebrato, extremaque tantum 200
 Tangito acu tenui, ne inclusa cadavera ferro
 Ah! violes, & res evertas funditus omnes.
 Post hinc confertos ita frigida sub loca conde,
 Aut Bacchi in cella sub terram, aut ficubi montis
 Exesi specus ardenti impenetrabile Phoebo, 205
 Ne calor absumat defuncta cadavera vita.
 Fata dabunt quibus ad jucundum surgere lumen
 Rursus, & in parvas volucrum se vertere formas,
 Cum primum cœlo stellas aurora fugarit,
 Et decies roseos Sol laverit æquore currus. 210
 Nam quondam (ut perhibent) cum primos aurea foetus
 Nutraret Venus umbrosis in vallibus Idæ,

Nuda

Nuda cohors tenerum circum ludebat Amorum,
 Et nunc hic manibus temere dare pabula blandis,
 Nunc illic tractare levi reptantia tactu 215
 Corpora, Acidaliosque toris diffundere flores.
 Dum vero incauti nunc huc, nunc protinus illuc
 (Forte parens aberat) studiis puerilibus errant,
 Impliciti inter sese altis in cratibus urgent.
 Fit strepitus, pontes vastam traxere ruinam, 220
 Lanifici stabula alta gregis: jacet undique bombyx
 Fusa solo, exanimum ingentes (miserabile) acervi.
 Quam cladem accepit rediens ubi mater, & omnem
 Cæde madere locum vidit procul, & genus omne
 Funditus extinctum, totamque ab origine gentem, 225
 Et famulas nusquam sibi, nusquam occurrere natos,
 Qui sese abdiderant sylvis, tacitique latebant,
 Infelix stetit ingenti perculsa dolore.
 Tum furiis acta huc illuc clamore supremum
 Idalium implevit, natos, famulasque requirens: 230
 Nulla quies animo, noctesque diesque vagatur,
 Incaffumque gemens solos interrogat agros.
 Infernas etiam sedes, atque atria Ditis
 Ægra adiit, quo moestæ animæ post fata feruntur
 Squamigerum, pecudum, atq; hominum, vitæq; volantu n:

Si forte ipse sibi patruus rex maximus Orci
 Annueret paucas animas in tarda reverti
 Corpora, ut inde novam sobolem revocaret in auras.
 Jamque ibant umbræ tenues Styga circumfusæ
 Obscuram, nigrosque lacus, & rauca fluenta. 240
 Tum dominæ adventu lætæ circum ora volantes
 Nondum oblitæ alis plausere, & signa dederunt
 Lætitiæ, nondum trans livida flumina vectæ.
 Agnovit Venus, & secum est lætata repertis.
 Quam Saturnius horrentis regnator Averni 245
 Ut procul aspexit, multo est dignatus honore,
 Permisitque animas in corpora tarda reverti
 Rursus, ut extinctam sobolem revocaret in auras,
 Seminaque his generis penitus repararet adempti.
 Utque sequi possent dominam supera alta petentem, 250
 Corporibus geminas renovatis addidit alas.
 Hanc legem posuit tamen, ut genus omne quotannis
 Alitis in faciem se post opera atque labores
 Verteret, & nigros Orci bis viferet amnes.
 Ut quosdam populos in Hyperborea Pallene 255
 Esse ferunt, qui, se ut novies Tritonide in unda
 Merferunt, natis tollantur in aera pennis.

Nonne vides, cum carceribus exire reclusis

In-

Instant ardentēs, quanta nitantur opum vi?
 Clausa obstat domus, & fili densiffimus ordo. 260
 Nec mora, nec requies, veftigant omnia circum,
 Explorantque aditus omnes, fi qua potis extra
 Rumpere, & optatæ rurfum fe reddere luci.
 Ecce! autem ut roftro follem terebravit acuto,
 Protinus erumpit (vifu mirabile monftrum) 265
 Alitis in parvæ bombyx collecta figuram,
 Et nova fe rerum facies mirantibus offert.
 Nam quæ longa fuit tineæ olim, fit levis alis
 Papilio, tineæ pallentes concolor artus.
 Ergo carceribus cum rupit multa viam vis, 270
 Et feſe cæcis populi eripuerē tenebris
 Aligeri, atque iterum lucis venire ſub auras,
 Hærent attoniti rerum novitate, neque audent
 Remigio alarum ſe aperto credere cœlo:
 Diffimilesque fui tacite nova corpora ſecum 275
 Mirari, forma nec ſeſe agnoſcere in illa.
 Cornua mirantur fronti, mirantur & alas,
 Et vires nil ſupra audent tentare priores
 Diffiſi, memoresque fui: ſed tum neque guſtant
 Pabula, nec vitæ quærunt alimenta prioris: 280
 Tantus adhuc memores timor atri detinet Orci.

Nunc

Nunc etiam ante oculos Styx livida, nigraque regna,
Tartareique canis tria guttura, monstraque Ditis
Impacata, brevis ne vitæ gaudia quærant.

Idcirco aligeræ neque frondem suffice genti 285
Incaſſum, neque potandos admoveris amnes.

Carpe manu refides, & funibus infidentes,
In tabulamque refer ſtratam velamine molli.

Quippe ubi ſubtracto ſe rurſum ad fata vocari
Senſerunt victu, turbantur : tum ſimul omnes, 290

Excidium veluti cœlo, terrisque propinquum
Immineat, cum ſupremo mortalia cuncta

Una dies dabit exitio, multosque per annos
Suſtentata ruet perituri machina mundi,

Attoniti dubiis properant ſuccurrere rebus. 295

Concubitu indulgent omnes, ut femina gentis
Munere defuncti vitæ poſt fata relinquunt,
Et ſervare genus valeant, ſtirpemque tueri.

Nec vero, velut in ſylvis genus omne ferarum,
Alituumque, vagos paſſim furantur amores, 300

Sed connubia certa, ſed electi hymenæi :

Ille ſuam tenet, illa ſuum, dulcique fruuntur

Amplexu caudis ambo per mutua nexis :

Infant, & validis juncti compagibus hærent.

Nec

Nec Veneris brevis usus erit, videre revincti 305

Quartam sæpe diem: nec quas legere relinquent,

Donec uterque cadat: neque enim, si viribus haustus

Mas prior occiderit, longum tamen ipsa superstes

Fœmina erit: sed ubi concepta effuderit ova,

Nulla mora, amplexu nondum divulsa, sequetur. 310

Idem omni interitus generi, fata omnibus æqua.

Aspicias miserans confusa cadavera passim

Procubuisse toris genialibus: omnia primum

Sedibus exportato, & tristia funera ducito:

Illis namque operum est cunctorum finis, & ævi. 315

At vero quæ infusa vides mantilibus albis

Semina, ceu milii exigui tenuissima, coge.

Hæc tibi post annum sobolis spes certa creandæ.

His etenim sese reparat moribunda quotannis

Seminibus, sobolesque venit nova semper ad auras. 320

Abde domo, his aptam super omnia delige sedem,

Quo neque sint aditus torrenti æstate calori,

Nec Boreæ, bruma in media: contraria vis est

Utraque feminibus servandis: frigora dira

Vim genitalem omnem perimunt, frustra que fovebis 325

Semen inane: calor vero si admissus in ova

Paulatim sese insinuet, parva est mora, proles

Ante

Ante diem superas incassum rumpet in auras,
 Cum frondes jam consumptæ, cum pabula fylvæ
 Deficiunt, & tonsa comam Thysbeia nudos 330
 Ostentat ramos populatis frondibus arbor.

Quod si spes generis defecerit omnis ubique,
 Seminaque aruerint Jovis implacabilis ira,
 Sicut apes, teneri reparantur cæde juvenci.
 Hic super accedit tantum labor : ante juvencus 335
 Bis denosque dies, bis denasque ordine noctes
 Graminis arcendus pastu, prohibendus ab undis.
 Interea in stabulis tantum illi pingua mori
 Sufficiunt folia, & lactenti cortice ramos.

Viscera ubi cæsi fuerint liquefacta, videbis 340
 Bombycem fractis condensam erumpere costis,
 Atque globos toto tinearum effervere tergo,
 Et veluti putres passim concrefcere fungos.

Quod superest, moneo, generis tibi femina sunt
 Annua : degenerant supra annum condita, & inde 345
 Omnis abit vigor, atque intus vitalis hebet vis.

Tum vero lætas exercent fila puellas :
 Haud brevis hic labor, exhausti cui nil fatis unquam,
 Dum redeat moro attonfæ nova vere juvenus.
 Folliculos primum domitant ferventibus undis, 350

Filaque devolvunt nigris fumantia ahenis.
 Tum currente rota torquent, eademque retorquent,
 Stamineque implicito cura est dissolvere nodos.
 Hinc vocat extremum tandem textura laborem,
 Intenduntque nurus discretas pectine telas 355
 Multifido, radiisque sonantibus intertexunt,
 Jactantes dextra lævaque sequentia fila;
 Alternisque suis pedibus labor additus, atque
 Desuper acta gemit tereti rota garrula nervo.
 Nec mora, certantes properant, falluntque laborem 360
 Aut cantu, aut Veneris curæ narrantur inanes.
 Nec modus est simplex texendi, nec genus unum
 Telarum: nunc rafa vides, & lævia texta;
 Nunc pexis, leviterque attonsis mollia villis.
 Quin etiam varios tenui subtegmine pingunt 365
 Nexilibus flores hederis, fylvasque virentes,
 Pomaque, graminaque, & cervos, capreasque fugaces.
 Adde, velut nebulas tenues, velamina textu
 Rara, quibus matres crines & tempora velant,
 In templisque Deum prohibent à pulvere vultus. 370
 Vidi etiam varium quæ mutant texta colorem,
 Eluduntque oculos, ut discolor aura refulsit.

Quid sequar ulterius? nil vis humana reliquit

Intactum : filum tunicis includitur aureis,
 Indutæque rigent fulvo subtegmine vestes : 375
 Ut quondam Phryxi de finibus Æeteis
 Vecta ovis aurato fulgebat pectora villo,
 Pectoraque, & pexo pallentia terga metallo.
 Et dubitant matres pinguem ferere undique morum,
 Aut inter teneras bombycem ferre papillas? 380
 Quid mirum, si jam totum diffusa per orbem
 Saturni & Veneris pascunt pecora aurea gentes,
 Mollia nec soli noverunt stamina Seres?
 Lanivomum ipsa genus, Saturni munere magno,
 Jamdudum super Idalium, super alta Cythera 385
 Transtulit & Venus, & nostras penetravit ad oras.
 Quippe olim (sed fama annis obscura) regebat
 Felices Seras læti ditissimus agri
 Serius, antiquo patriæ de nomine dictus.
 Mox acri infelix Phaethusæ incensus amore 390
 Italiam petiit, postquam illam ad flumina magni
 Audiit Eridani correptum fulmine fratrem
 Flere diem noctemque, Jovis fera tela querentem.
 Sed vix Ausonios fines, Oenotriaque arva
 Attigerat, novus ecce ! illi cum perculit aures 395
 Rumor, virgineam formam amisisse puellam,

Pro-

Protinus & longos ad cœlum tendere ramos
 Pro manibus, duroque includi pectora libro.
 Ah miseram! subito stetit acri corda dolore
 Saucius, insignemque à pectore rupit amictum, 400
 Pictus acu molles tunicas opera aurea Serum.
 Tum viridi in ripa, caræ sub virginis umbra,
 Implevit cœlum questu, dilectaque frustra
 Robora complexus tereti dabat oscula ligno,
 Et tenero ereptos in cortice flebat amores 405
 Infelix: non scepra animum, non regna parentum
 Alta movere queunt, nec opimæ copia gazæ.
 In patriam negat ire, placet tantum Itala tellus.
 Nec procul Eridani ripis absistit, & omnem
 Vitam agit in lachrymis: bis senos ordine menses 410
 Illum adeo perhibent solos flevisse per agros,
 Et tandem Superos extrema voce precatum,
 Neve oculis lachrymæ, neu deesset luctibus humor
 Perpetuus: Superis quæ vota audita repente.
 Perstat in incepto: gemitu nemora omnia complet: 415
 Non oculis lachrymæ, non deficit luctibus humor.
 Solvunt se in lachrymas artus, & corpore toto
 Liquitur humor, abitque omnis conversus in undas;
 Fit fluvius, cursuque brevissimus exit in alveum,

Addua magne, tuum, & tecum in vada solvitur alti 420
 Eridani, atque pedes Phaethufæ humectat amataæ,
 Flumine turrigeræ radens fata culta Cremonæ.
 Manfit amor, veteres amni mansere calores.
 Sæpe illum fama est clausam sub cortice Nympham
 Tentasse, optatum mox ascendisse cubile. 425
 Tandem juncta Dryas fluvio est, licitisque Hymenæis
 Egressam rupta Divam Deus arbore duxit:
 Cui picturatas vario subtegmine vestes,
 Illusasque auro tunicas, & tenuia lætæ
 Texta dedit, missa à patriis sibi munera terris. 430
 Paucaque præterea bombycis femina donis
 Addidit, ostendens hujus quis muneris usus.
 Ipsa eadem egregias, longo post tempore, natas
 Seriadas docuit, patris de nomine dictas.
 Mox illæ Aufonias passim sparsere per urbes, 435
 Et morum umbrosam latos severe per agros,
 Unde sacri viridem vates petiere coronam,
 Et meritis gratas sibi devinxere puellas.

F I N I S.

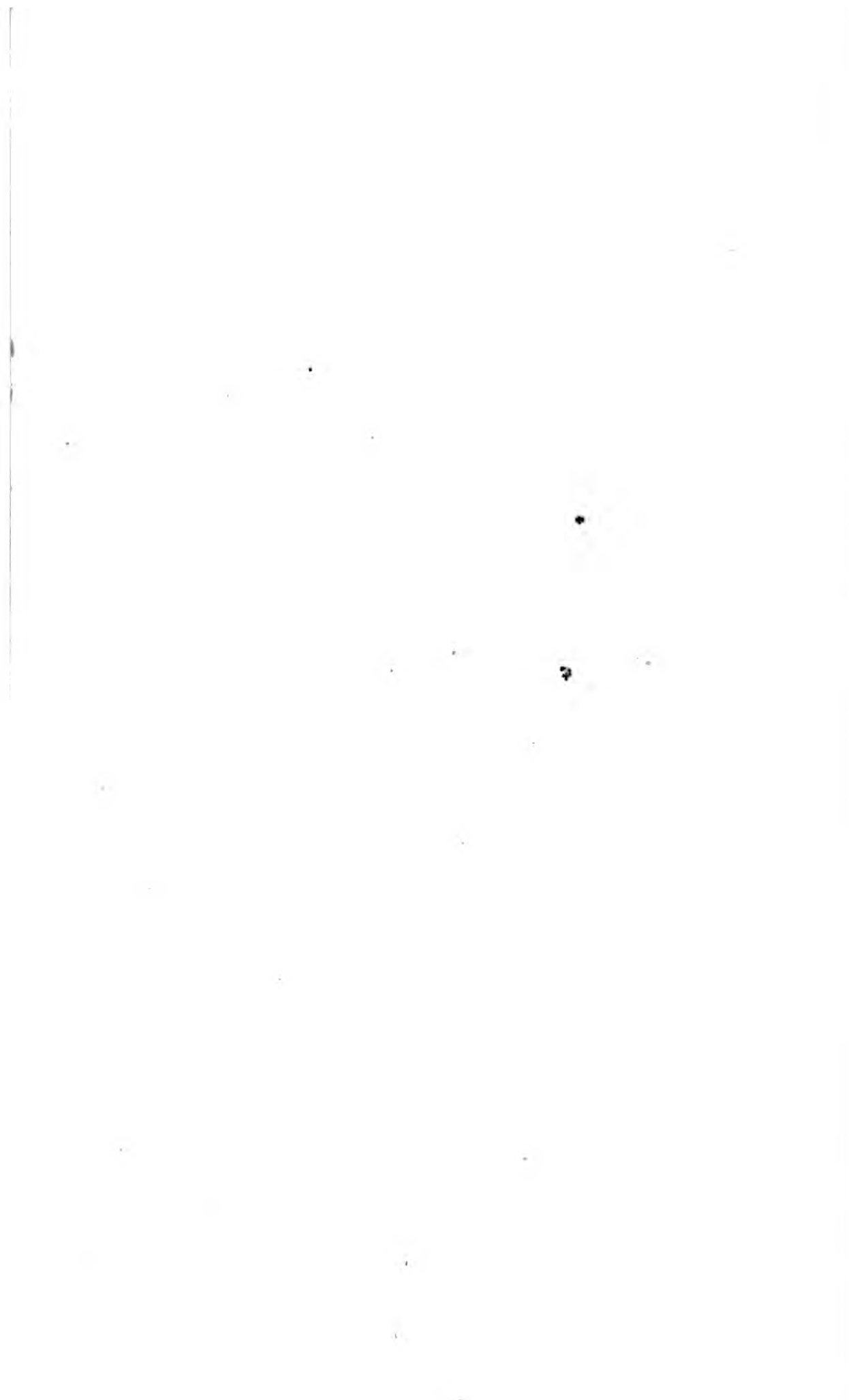
MARCI HIERONYMI

V I D Æ

S C A C C H I A,

LUDUS.

MARCI HIERONYMI
V I D Æ
 S C A C C H I A,
 L U D U S.

LUDIMUS effigiem belli, simulata-
 que veris

Prælia, buxo acies fictas, & ludicra
 regna :

Ut gemini inter se reges, albusque
 nigerque,

Pro laude oppositi, certent bicoloribus armis.

Dicite, Seriadès Nymphæ, certamina tanta,

Car-

Carminibus prorsus vatū illibata priorū.

Nulla via est, tamen ire juvat, quo me rapit ardor,

Inviaque audaci propero tentare iuventa.

Vos per inaccessibleis rupes, & inhospita euntem

Saxa, Deæ, regite, ac secretum ostendite callem. 10

Vos huius ludi in primis meminisse necesse est :

Vos primæ studia hæc Italis monstratis in oris,

Scacchidis egregiæ monumentum insigne sororis.

Juppiter Æthiopum sedes, & Memnonis arva

Iverat, Oceani mensas dignatus amici, 15

Qui sibi tum optatis junxit Tellurem Hymenæis.

Affuit una omnis Superum chorus: omnia festo

Æquoris immensi resonabant littora plausu.

Ut dapibus compressa fames, mensæque remotæ,

Quo Superum mentes ludo mulceret inani, 20

Oceanus tabulam afferri jubet interpiçtam.

Sexaginta insunt & quatuor ordine sedes

Oçtono; parte ex omni, via limite quadrat

Ordinibus paribus; necnon forma omnibus una

Sedibus, æquale & spatium, sed non color unus: 25

Alternant semper variæ, subeuntque vicissim

Albentes nigris; testudo picta superne

Qualia devexo gestat discrimina tergo.

Tum

Tum Superis tacite secum mirantibus inquit:
 Marti aptam sedem, ludicraque castra videtis. 30
 Hoc campo adversas acies spectare licebit
 Oppositis signis belli simulacra ciere,
 Quæ quondam sub aquis gaudent spectacula tueri
 Nereides, vastique omnis gens accola ponti,
 Siquando placidum mare, & humida regna quierunt. 35
 En! vero simulata adfunt qui prælia ludant.

Sic ait, & versa in tabulam deprompsit ab urna
 Arte laboratam buxum, simulataque nostris
 Corpora, torno acies fictas, albasque, nigrasque,
 Agmina bina pari numeroque, & viribus æquis, 40
 Bis nivea cum veste octo, totidemque nigranti.
 Ut variæ facies, pariter sunt & sua cuique
 Nomina, diversum munus, non æqua potestas.
 Illic & reges paribus capita alta coronis,
 Et regum pariter nuptas in bella paratas 45
 Cernere erat: sunt qui pedibus certamina inire
 Sueti: sunt & equis qui malint, quique sagittis:
 Nec deest, quæ feret armatas in prælia turres,
 Bellua: utrinque Indos credas spectare Elephantes.
 Jamque aciem in versum statuunt, structæque cohortes 50
 Procedunt campo, castrisque locantur utrisque.

Linea principio sublimes ultima reges
 Parte utraque capit quartis in sedibus ambos
 Tractu eodem adversos inter se; sex tamen æquis
 In medio fedes spatii hinc inde relictæ: 55
 Sede albus sese nigra tenet, ater in alba.
 Proxima reginas capit orbita: regibus ambæ
 Hærent, quæque suo, dextrum latus altera, lævum
 Altera lege datis tangunt stationibus, atrumque
 Atra tenet campum, spatium stat candida in albo, 60
 Et proprium fervant prima statione colorem.
 Inde sagittiferi juvenes de gente nigranti
 Stant gemini, totidem pariter candore nivali,
 Nomen Areiphilos Graii fecere vocantes,
 Quod Marti ante alios cari fera bella laceffant. 65
 Continuo hos inter rex, necnon regia conjux
 Clauduntur medii: duo dehinc utrinque corusci
 Auratis equites sagulis, cristisque decori
 Cornipedes in aperta parant certamina Martis.
 Tum geminæ, velut extremis in cornibus, arces 70
 Hinc atque hinc altis stant propugnacula muris,
 Quas dorso immanes gestant in bella Elephantis.
 Postremo subeunt octo hinc atque inde secundis
 Ordinibus pedites, castrisque armantur utrisque

Armigeri

Armigeri partim regis, partimque ministræ 75

Virginis armisonæ, quæ prima pericula belli,
Congressusque ineant primos, pugnamque laceffant.

Non aliter campis legio se buxea utrinque

Composuit duplici digestis ordine turmis,

Adversisque ambæ fulsere coloribus alæ, 80

Quam Gallorum acies, Alpino frigore lactea

Corpora, si tendant albis in prælia signis

Auroræ populos contra, & Phaethonte perustos

Infano Æthiopas, & nigri Memnonis alas.

Tum pater Oceanus rursus sic ore locutus; 85

Coelicolæ, jam quænam acies, quæ castra, videtis:

Discite nunc (neque enim sunt hæc sine legibus arma,)

Certandi leges, nequeant quas tendere contra.

Principio alterni reges in prælia mittunt

Quem pugnæ numero ex omni elegere suorum. 90

Si niger arma ferens primus processit in æquor,

Continuo adversum semper se candidus offert;

Nec plures licet ire simul, facto agmine, in hostem.

Propositum cunctis unum, studium omnibus unum,

Obsessos reges inimicæ claudere gentis, 95

Ne quo impune queant fugere, atque instantia fata

Evitare: etenim capiunt ita prælia finem.

Haud tamen interea cuneis obstantibus ultro
 Parcunt, sed citius quo regem sternere leto
 Desertum evaleant, cædunt ferro obvia passim 100
 Agmina: rarefcunt hic illic funere semper
 Utraque castra novo, magis ac magis area belli
 Picturata patet, sternuntque caduntque vicissim.
 Sed cædentem opus est sublati protinus hostis
 Successisse loco, & conatus vindicis alæ 105
 Sustinuisse semel: mox, si vitaverit ictum,
 Inde referre licet se in tutum præpete planta.
 At pedites prohibent leges certaminis unos,
 Cum semel exierint, (facilis jactura) reverti.
 Nec vero incessus cunctis bellantibus idem, 110
 Pugnandive modus: pedites in prælia euntes
 Evaleant unam tantum transmittere sedem,
 Inque hostem tendunt adversi, & limite recto,
 Congressu tamen in primo fas longius ire,
 Et duplicare gradus concessum: at comminus hostem 115
 Cum feriunt, ictum obliquant, & vulnera furtim
 Intentant semper lateri, cavaque ilia cædunt.
 Sed gemini claudunt aciem qui hinc inde Elephanti,
 Cum turres in bella gerunt, ac prælia miscent,
 Recta fronte valent, dextra, lævaque, retroque 120
 Ferre

Ferre aditum contra, campumque impune per omnem
Prorueri, ac totis passim dare funera castris.

Ne tamen obliquis occultent nixibus ictum ;

Qui tantum mos concessus pugnantibus arcu,

Dilectis Marti ante alios : nam semper uterque 125

Fertur in obliquum, spatiis nigrantibus alter,

Alter candenti semper se limite versat,

Directisque ineunt ambo fera bella sagittis.

Nec variare licet, quamvis fas ire per omnem

Hinc atq; hinc campum, atq; omnes percurrere sedes. 130

Insultat sonipes ferus, atque repugnat habenis :

Nunquam continuo stipata per agmina ductu

Procurrit : tantum sursum sese arduus effert

Semper, & in gyrum gressus magno impete lunat

Curvatos, duplicemque datur transmittere sedem. 135

Si nigrante prius campo expectaverit, album

Mox petere, & sedis semper mutare colorem

Lex jubet, ac certo semper se sistere saltu.

At regina, furens animis, pars optima belli,

In frontem, in terga, ac dextram, lævamque movetur, 140

Itque iter obliquum, sed semper tramite recto

Procedit ; neque enim curvato insurgere saltu

Cornipedum de more licet : non terminus olli,

Nec

Nec cursus meta ulla datur : quocunque libido
 Impulerit, licet ire, modo ne ex agmine quisquam 145
 Hostilive, suove aditus occludat eunti.
 Nulli etenim super educto fas agmina saltu
 Tranfiliisse : equiti tantum hæc concessa potestas.
 Cautius arma movent gentis regnator uterque,
 In quibus est omnis spes, ac fiducia belli. 150
 Omnibus, incolumi rege, stat cernere ferro :
 Sublato, pugna excedunt, & castra relinquunt :
 Ille adeo in bello captus secum omnia vertit.
 Ergo hærens cunctatur, eum venerantur, & omnes
 Agmine circumstant denso, mediumque tuentur : 155
 Utque armis sæpe eripiant, sua corpora bello
 Objiciunt, mortemque optant pro rege pacisci.
 Non illi studium feriendi, aut arma ciendi :
 Se tegere est fatis, atque instantia fata cavere.
 Haud tamen obtulerit se quisquam impune propinquum
 Obvius ; ex omni nam summum parte nocendi
 Jus habet : ille quidem haud procurrere longius ausit,
 Sed postquam auspiciis primis progressus ab aula
 Mutavit fedes proprias, non amplius uno
 Ulterius fas ire gradu, seu vulneret hostem, 165
 Seu vim tela ferant nullam, atque innoxius erret.

Hic

Hic mos certandi, hæc belli antiquissima jura.

Nunc aciem inter se certantes cernite utramque.

Sic ait: at (quoniam, quoties fera bella fatigant
 Mortales, Superi studiis diversa foventes 170
 Ipsi etiam inter sese odiis bellantur iniquis,
 Maximaque interdum toto ardent prælia cœlo)
 Juppiter omnipotens folio rex fatus ab alto
 Omnes abstinuisse jubet mortalibus armis,
 Atque minis, ne quam foveant, perterret acerbis. 175
 Tum Phœbum vocat intonsum, Atlantisque nepotem,
 Egregium furto peperit quem candida Maia,
 Insignes ambos facie, & florentibus annis.
 Nondum Mercurius levibus talaria plantis
 Addiderat: nondum Titania lumina agebat 180
 Per liquidum, curru gemmato, Phœbus Olympum,
 Tantum humeros pharetra insignis, & crinibus aureis.
 Hos pater adversis solos decernere jussit
 Inter se studiis, & ludicra bella fovere,
 Ac partes tutari ambas, quas vellet uterque: 185
 Necnon proposuit victori præmia digna.
 Dii magni federe: Deum stat turba minorum
 Circumfusa: cavent sed lege, & fœdere pacto,
 Ne quisquam, voce aut nutu, ludentibus ausit

Prævisos

Prævifos monstrare ictus. Quem denique primum 190
 Sors inferre aciem vocet, atque invadere Martem,
 Quæsitum: primumque locum certaminis albo
 Ductori tulit, ut quem vellet primus in hostem
 Mitteret: id fane magni referre putabat.
 Tum tacitus secum versat, quem ducere contra 195
 Conveniat; peditemque jubet procedere campum
 In medium, qui reginam dirimebat ab hoste.
 Ille gradus duplices superat: cui tum arbiter ater
 Ipse etiam adversum recto de gente nigranti
 Tramite agit peditem, atque jubet subsistere contra 200
 Advenientem hostem, paribusque occurrere in armis.
 Stant ergo adversis inter se frontibus ambo
 In mediis campi spatii, ac mutua tentant
 Vulnera; nequicquam: neque enim vis ulla nocendi est
 Armigeris, tractu dum miscent prælia eodem. 205
 Subsidio focii dextra lævaque frequentes
 Hinc atque hinc fubeunt, late & loca milite complent,
 Alternantque vices: necdum tamen horrida miscent
 Prælia, sed placidus mediis Mars ludit in armis:
 Excursusque breves tentant, tutique tenent se. 210
 Jamque pedes nigri rectoris, qui prior hostem
 Contra iit, obliquum læva clam strinxerat ensem,
 Atque

Atque album e mediis peditem citus abstulit armis,
 Illiusque locum arripuit præstantibus ausis :
 Ah miser instantem lateri non viderat hostem ! 215
 Ipse etiam cedit, & pugnas in morte relinquit.
 Tum cautus fuscæ regnator gentis ab aula
 Subduxit sese media, penitusque repostis
 Castrorum latebris extrema in fauce recondit,
 Et peditum cuneis stipantibus abditus hæsit. 220
 Nec mora, surgit eques bellator lævus utrinque,
 Et mediis hinc inde insultant coetibus ambo,
 Alternique ruunt, & spargunt fata per hostes.
 Sternuntur pedites passim, miseranda juvenus,
 Quod nequeant revocare gradum : sonat ungula campo
 In medio, & totis miscentur funera castris.
 Dum vero peditum intentus Latonius heros
 Cædibus instat atrox, equitemque per agmina versat
 Vastatorem alæ piceæ, longe Arcada major
 Ardor agit tacitis jamdudum invadere furtis 230
 Magnum aliquid ; peditumque ultro sæpe obvia transit
 Agmina, cornipedem ducens in prælia lævum,
 Qui regi insidias tendens huc vertitur, atque huc,
 Per mediosque hostes impune infrænis oberrat.
 Constitit, optataque diu statione potitus 235

Letum intentabat pariter regique, Elephantique,
 Alæ qui dextro cornu turritus in auras
 Attollens caput, ingenti se mole tenebat.
 Delius ingemuit, clauso succurrere regi
 Admonitus: namque indefensum in morte Elephantem
 Linqere se videt, atque ambos non posse periclo
 Eripere, & fatis urgeri cernit iniquis.
 Cura prior sed enim est trepidum defendere regem,
 Quem rapit in dextrum latus: at niger emicat ense
 Stricto eques, & magnis Elephantem intercipit ausis, 245
 Damnum ingens: neq; enim est, sævæ post virginis arma,
 Bellantum numero ex omni magis utilis alter.
 Non tamen impune evades, ait acer Apollo;
 Et peditum cuneis, densaque indagine cingit.
 Ille igitur trepidare metu, certique pericli 250
 Frustra velle fugam: nam hinc fata minatur Amazon,
 Inde obstat conferta phalanx: tandem altius acto
 Virginis ense cadit, pulchræ solatia mortis.
 Æstuat alba cohors latere heu! minus utilis uno,
 Et magis atque magis furit acri accensa dolore. 255
 Sicut ubi dextrum taurus certamine cornu
 Amisit, dum se adverso fert pectore in hostem,
 Sævior in pugnam ruit, armos sanguine, & alte

Colla

Colla animosa lavans: gemitu omnis fylva remugit.
 Talis erat facies, cæsi post fata Elephantis, 260
 Candentis turmæ: hinc furiis majoribus ardet
 Phoebus, & ultrices hortatur in arma cohortes,
 In ferrum, & cædes pronus, cupidusque nocendi;
 Incautusque ambas perdit sine lege phalangas.
 Dumque hostes pariter cernat procumbere victos, 265
 Ipse suos morti indefensos objicit ultro.
 Mercurius, melior furto, cunctatur, & hærens
 Usque alium ex alio spectando prævidet ictum.
 Sæpe ille, ex longo meditatus fata superbæ
 Reginae, peditem perdendum comminus offert, 270
 Dissimulatque dolos, mox poenitet, & trahit alto
 Improbus, errorem fingens, suspiria corde.
 Atque sagittiferi e dextro jam spicula cornu
 Virginis in latus albentis tendebat: id hostis
 Haud primum sensit, peditemque trahebat in atram 275
 Læva aciem, rerum ignarus: verum improba cladem
 Et tantas Erycina Venus miserata ruinas,
 Incauto juveni furtim tacito innuit ore,
 Atque oculis: (Phœbo nam forte adversa sedebat.)
 Nulla mora, ad nutus Divæ tremefactus Apollo 280
 Constitit, atque oculis late agmina circumspexit,

Et

Et subito infidias sensit, peditemque retraxit,
 Quem contra impulerat dextra impiger, atque periclo
 Reginam eripuit: tum Maia Atlantide cretus
 Littoreum caveæ confessum vocibus implet, 285
 Reginam captam ingeminans: fremit undique turba
 Coelicolum studiis variis, seseque tuetur
 Phoebus, & his alto fatur de littore verbis.

Quæ porro invidia est dextram ludicra petenti
 Præmia corrigere incautam, in meliusque referre, 290
 Cum nec pacta vetent? Quod si, Maia fate, posthac
 Id sedet omnino prohiberi, lege caveto:
 Quique prior fuerit digitis impulsus in hostem,
 Sive albus, piceusve fuat, discrimine nullo
 Ille eat, & dubii subeat discrimina Martis. 295

Dixit, & hæc toto placuit sententia circo
 Coelicolis: Venerem obtutu clam versus acerbo
 Juppiter increpuit; nec sensit filius Arcas:
 Sed puer ingemuit labefactus corda dolore
 Ingenti: vix se tenuit, quin ludicra castra, 300
 Injctisque acies manibus confunderet ambas.
 Tum secum statuit furtis certare, dolisque
 Omnibus, ac totis fraudes innectere castris.
 Jam tum igitur juvenem pharetratum in prælia ducens,
 Cornipedis

Cornipedis simulare gradus jubet: ocyus ille 305
 Emicat, atque albæ reginæ fata minatur.
 Non Phoebum latuere doli: subrifit, & ore
 Versus ad astantes, Quamvis accommoda furtis
 Mercurio sit dextra, inquit, fraudique, dolisque,
 Callide Atlantiada, invigiles, haud me tamen ultra 310
 Fallere erit: jamque improbe iniquam corrige dextram.
 Spectantum cunei ingenti risere theatro,
 Atque Arcas, veluti deceptus imagine falsa,
 Summisit buxum concessio in prælia gressu
 Arcum intendentem: vigilat jam cautus Apollo, 315
 Fraudesque, infidiasque timens, occultaque furta.
 Ille etenim persæpe, manu dum ducit in hostes
 Alternam buxum, jus contra & foedera pacta
 Implicitans celeres digitos duo corpora bello
 Objiciat simul, observet nisi providus hostis. 320
 Jamque equitem contra nigrantem candidus arcum
 Intendens sese opposuit pharetratus, & arcet
 Reginæ jugulo intentum: tum dexter oberrat
 Huc, atque huc Elephas, niveisque exultat in armis.
 Hæserat in medio, dominæ, regique minatus 325
 Albus eques, ratus impune, & jam forte superbus
 Nequicquam spoliorum animum pascebat amore.

Non

Non tulit hanc speciem juvenis pharetratus, & arcu
 Contendit calamum, seseque immittit in hostem,
 Fata licet pedes intentet, moriturus in armis 330
 Insigni pro laude: alvo mediæ hæsit arundo
 Stridula, & ima chalybs descendit in ilia adactus.
 Volvitur ille excussus humique, & calcibus auras
 Verberat: in ventos vita indignata recessit.
 Inde sagittiferum sternit pedes: hunc pedes alter 335
 Hostili de plebe necat: pugna aspera surgit.
 Turribus occurrunt ingenti mole Elephantis:
 Sæva pharetrigeri contendunt spicula nervis,
 Quadrupedumque gemit bicolor sub verbere campus.
 Incaluere animi parte ex utraque, & in armis 340
 Concurrunt densi simul omnis copia gentis
 Albæque piceæque, duces, ambæque phalanges,
 Confusæque acies magno certamine totis
 Denfantur campis, virtus fortunaque in unum
 Conveniunt: hi nunc victores agmina versa 345
 Æquore agunt toto, versis referuntur habenis
 Nunc iidem, variantque vices, & fluctuat omnis
 Area bellorum: vasti velut æquoris undæ,
 Siquando inter se, recluso carcere, sæva
 Bella cient animosi Euri, vertuntque profundum 350

Ionio in magno, aut undifono Atlanteo,
 Alternos volvunt procurva ad littora fluctus.
 At medias acies inter crudescit Amazon
 Candida, plena animis, multisque in millibus ardet.
 Namque sagittiferum incurfans, rediensq; Elephantem,
 Nigrantes sternit; dextra, lævaque per alas
 Fulminat, atque manu spargens hastilia sævit.
 Bellanti dant tela locum, retroque residunt
 Hinc, atque hinc inimicæ acies: per tela, per hostes
 Illa ruit pulchram in mortem; simul ultima tentat 360
 Castra, fugæ fidens, animosque in bella viriles
 Sæva gerit: penetrat cuneos, aperitque viam vi.
 Tandem fusca cohors, nigrantisque arbiter alæ
 Ipse etiam arma suæ trepidus, viresque, animosque
 Virginis implorat: nulla est mora, fervida Amazon 365
 Emicat, atque ardens paribus se sistit in armis.
 Quem primum hasta, aut quem postremum bellica virgo
 Demetis, aut quot humi candentia corpora linquis?
 Semianimes volvuntur equi niveique, nigrique,
 Et peditum cunei, dilectaque pectora Marti 370
 Aligera juvenes ineuntes bella sagitta.
 Quis cladem fando illius, quis funera pugnæ,
 Prostratosque duces speret se æquare canendo?

Sternitur

Sternitur omne folum buxo, atque miserrima cædes
 Exoritur: confusa inter sese agmina cædunt, 375
 Implicitæque ruunt albæ, nigræque phalanges:
 Sternuntur pedites, & corpora quadrupedantum.
 Nam versæ inter se jactantes mutua tela
 Foemineis ambæ nituntur Amazones armis:
 Usque adeo certæ non cedere, donec in auras 380
 Aut hæc, aut illa effundat cum sanguine multo
 Sævam animam, fola linquentes prælia morte.
 Interea amborum populorum rector uterque
 Captivos hostes, & victa cadavera bello
 Carcere servabant castris vicina, caventes 385
 Ne capti semel, aut obita jam morte jacentes
 In vitam revocati, iterum certamina inirent.
 At lateri innixus Phoebeo Threicius Mars,
 Junctus amicitia puero Arcadi, si quid amico
 Fata finant prodesse, animum per cuncta volutat, 390
 Observatque omnes casus: tum corpora bina
 Capta, pharetratum juvenem, peditemque nigrantem,
 Coetibus e functis jam vita, atque æthere cassis
 Surripit, & castris rursus clam immittit apertis.
 Ergo iterum gemini captivi prælia inibant, 395
 Miscebantque manus animosi, atque arma ferebant.

Haud fecus, (ut perhibent) cum Colchis nacta cadaver,
Aut virgo Massylla, recens, cantuque triformem
Sæpe ciens Hecaten, ac magni numina Ditis,
Falsam animam infinuat membris, aurasque loquaces, 400
Continuo erigitur corpus, loquiturque videtque,
Et vivos inter fruitur coelestibus auris.
Non tulit indignum facinus Junonia proles
Mulciber, (ille dolum solus deprendit) & ore
Inclamat, Phoebumque monet: Thrax palluit heros 405
Deprensus: Phoebo exarsit dolor ossibus ingens.
Tum Marti pater omnipotens iratus, iniqua
Præsidia abduci, atque indebita corpora bello
Protinus e castris jubet, atque retexere falsos
Hinc atque inde ictus, & cuncta in pristina reddit. 410
Jamque duces furiis ambo majoribus instant,
Reginasque ambas conversa per agmina mittunt:
Cæde madent illæ, toto æquore fata ferentes.
Confidunt tandem obversæ, regesque tuentur,
Quæque suum: ecce! autem bellatrix agminis albi 415
A tergo ferro invasit, stravitque nigrantem
Ignaram: verum ipsa etiam cadit icta sagitta
Ah misera! & spoliis haud longum exultat opimis.
Convertere oculis ambæ hinc, atque inde cohortes,

Atque acies lacrymis & foemineo ululatu 420
 Ambas incubuisse putes, dum funera ducunt.
 Tum reges moestos ipsa ad prætoria densi
 Agglomerant sese circum: timor omnibus idem
 Incumbit, par tempestas, par hausit utrosque
 Diluvium populos, & sunt sua vulnera cuique. 425
 Haud prorsus tamen ambobus defecerat omne
 Robur: opes restant, & adhuc intacta Juventus,
 Tres pedites tibi, Phœbe, sagittifer alter, & ingens
 Bellua turrito dorso, totidemque tibi, Arcas,
 Excepto Elephante, alta qui nuper in aula, 430
 Pace fruens, cecidit, positus inglorius armis,
 Eminus aligera percussus arundine pectus.
 Sed dexter tibi restat eques imperditus: hausit
 Cætera bellantum Mars impius agmina, bellique
 Alea, florentes & defolaverat aulas. 435
 At Cyllenæo juveni spes occidit omnis.
 Æstuat amissæ gentis memor, & suspirat
 Heroas magnos tot fato corpora functa.
 Non tamen excedit pugna: fracta agmina bello,
 Reliquias tenues immitis Apollinis, astu 440
 Cautior in pugnam mittit, post funera tanta
 Siqua fata sinant gentis farcire ruinas.

It nigrum campis agmen, stat ubique morari,
 Fortunamque omnem tentare, aditusque nocendi.
 Exultat contra non æquo prælia motu 445
 Cynthius invadens: facies indigna cohortum;
 Heu! facies miseranda ducum; raro agmine aperta
 Castra patent late, viduatæ & civibus aulæ.
 Mœrebant vacuis thalamis regnator uterque
 Jamdudum exosi sine conjuge tædia lecti. 450
 Primus amor maneat quamvis immotus utrifque,
 Sors tamen ad nova conjugia, atque novos Hymenæos
 Flectit iniqua: igitur primum rex agminis albi
 Reginæ comites olim, fidasque ministras
 Regali invitæ thalamo, quæ funera mœstæ 455
 Post fera bellatricis heræ, tela irrita bello
 Jactabant, acies inter cuneosque nigrantes,
 Oppetere, amissæ dominæ pro cæde, paratæ.
 Sed prius explorare ausus sedet, atque viriles
 Cunctarum spectare animos, ut digna cubile 460
 Intret: in hostiles sedes, atque ultima castra
 Hortaturque, jubetque supremam apprehendere metam.
 Nulli fas etenim regis sperare cubile,
 (Pacta vetant) nisi quæ per tela invecta, per hostes,
 Transactis spatiis cunctis impune suprema 465

Attigerit prius adverſi penetralia regis.
 Arrexere animos famulæ, pariterque per hoſtes
 Limitibus properant rectis: tamen ocyor anteit
 Tertia quam dextro ducebat femita cornu,
 Exultatque, agitaturque animo connubia regis: 470
 Nam comites ſpe ſublapſa ceſſere volentes.
 Illa volat coeptis immanibus; addidit alas
 Gloria præpetibus plantis, & plurima merces.
 Nulla obſtat mora, nec facinus prohibere tyranno
 Cura nigro eſt, novaque ipſe etiam connubia tentat, 475
 Et vacuis thalamis alias inducere nuptas.
 Ergo iter alternæ accelerant, famulamque finiſtram
 Quarto limite agit, ſaltu ſed tardior uno,
 Parrhaſius juvenis: jamque imperterrita virgo
 Candida, facta potens voti, penetraverat omnes 480
 Sedes, atque alacris meta confederat alta.
 Tum rector jubet afferri fellamque, tiaramque,
 Extinctæ ornatus, necnon fulgentia ſceptra,
 Dignaturque toro meritam, optatiſque Hymenæis.
 Gaudet cana cohors, inſultatque éminus atræ. 485
 Haud lacrymas cohibet Maia ſatus, æthera voce
 Inceſſens, pictoſque à pectore rupit amiçtus.
 Nigranti famulæ tantum gradus unus ad ipſam
 Reſtabat

Restabat metam, ah miseræ! sed limite recto
 Turritus fera fata Elephas impune minatur 490
 Infurgens, si supremam contingere sedem
 Audeat, & toto castra obsidet ultima tractu,
 Et pavidam observans extremis sedibus arcet.
 Interea nova regali dignata virago,
 Connubio exultans, toto dat funera campo. 495
 Illam tollit honos novus, & fortuna tumentem;
 Fulminis in morem ruit, atque nigrantia sævit
 Castra per, & sedes, ac fidera territat armis.
 Horrescunt faciem invifam nigra agmina crudæ
 Virginis, atque imæ exoptant telluris hiatus. 500
 Diffugiunt trepidi vasto irrumpente fragore
 Hoste, metuque omnes acti glomerantur in unum,
 Aulai in medio juxta latera ardua regis.
 Haud secus alta boves sparsæ per pascua quondam,
 Ut sensere lupum venientem, protinus omnes 505
 Conveniunt trepidæ, & fortem factò agmine taurum
 Ductorem armenti implorant, ipsique propinquant
 Certatim inter se trudentes cornua rauco
 Murmure: mugitu longe nemora alta resultant.
 At regina furens trepidos toto agmine victrix 510
 Impingens in terga, ipsique ante omnia regi

Fata parans, pugnas alta ad prætoria miscet :
 Nunc ruit huc, nunc huc, tunc &, nisi læva fuisset
 Mens illi, poterat candentem invadere sedem
 Limite in obliquum quarto, & concludere fauces. 515
 Ultimus ille labor regi, gentique fuisset
 Nigranti, & fatis Arcas lugeret iniquis.
 Nempe erat hinc leti facilis via in ilia regis,
 Nec poterat quisquam se tantæ opponere cladi.
 Sensit Atlantiades tacitus, dubioque tremebant 520
 Corda metu, accelerare hostem jubet improbus, ictum
 Ne videat, verbisque rapit per inania mentem,
 Castigatque moras, Adeon' juvat usque morari,
 Nec pudor est? quæ tanta animis ignavia? sic nos
 Increpitas semper cunctantes impiger ipse? 525
 Scilicet expectas dum nox certamina tollat?
 His actus, peditem imprudens dum captat, Apollo
 Præteriit fortunam : alacer vocem extulit astris
 Lætitiæ exiliens Cyllenius : inde periclo
 Regem ipsum eripiens, opponit Amazonis armis 530
 Haud invitum equitem, qui sævos arceat ictus.
 Tum secum meditans candenti letum Elephanti,
 Qui meta arcebat famulam ne regis iniret
 Concessos thalamos, curvato perculit arcu :

Concidit,

Concidit, atque ictu tellurem bellua vasto 535
Pulsavit moriens, dum regi intentat Apollo
Nequicquam exitium: tum metam impune ministra
Nigra tenet, (nec Phœbus obest) jam regia conjux.
Jamque alacres paribus certamina viribus ambo
Rursum ineunt, nuptasque ferunt in bella secundas. 540
Tum, quanquam ambiguæ spes sint, incertaque belli
Alea adhuc, tamen, ac si palmæ certus, & omne
Discrimen positus fit supra, gaudia ficto
Ore puer Maiæ simulat, verbisque superbit
Improbus, insultans, (astus genus) & sua creber 545
Vocibus extollens, albæ premit arma cohortis.
Quem sic deprensa juvenis Latonius arte
Increpitat, Nondum extremam dubia ultima bello
Imposuit fortuna manum, & jam voce superbis?
Proinde mihi insulta, & tumidis reple omnia verbis, 550
Certa tuum annuerit tibi cum victoria Martem:
Sed jam nulla mora est, tua nunc, nunc irrita faxo
Dicta manu. Hæc fatus, reginam hortatur in hostes.
Continuo exoritur magnum certamen, & ingens
Hinc atque hinc rabies, dum fixum vincere utrisque. 555
Audentes in tela ruunt: stat multus ubique
Terror, ubique pavor, mortisque simillima imago.

Nituntur

Nituntur cuncti adversi, seseque viro vir
 Obtulit: invigilant castris avertere pestem
 Quisque suis, hostemque fugant, hostiliaque ipsi 560
 Castra petunt, variantque vices, fortunaque ludit
 Spe cupidos, & corda moræ impatientia torquet,
 Funera spargebat fuscæ regina cohortis
 Per medias animosa acies: non æmula contra
 Opposuit sese virgo, sed calle per hostes 365
 Secreto interea regis tendebat ad alta
 Limina: dein subito captis custodibus arcis
 Irruit, atque aditus irrumpens obsidet aulam,
 Intentatque necem regi: tum nigra virago,
 Postquam altis vidit canam in penetralibus hostem, 570
 Cæde madens strages cito linquit, & imperfecta
 Funera, & acta pedem retro exanimata repressit,
 Nec timuit mediam se certæ opponere morti,
 Et patriæ, & trepido properans succurrere regi.
 Hic aliud majus Phoebo, graviusque dolendum 575
 Objicitur: nam cornipedem Cyllenius atrum
 Huc illuc agitans campo insultabat aperto.
 Ardet equus, saltuque furit: nec destitit ausis,
 Donec, reginæ pariter regique minatus,
 Optatam tenuit sedem, exitioque futurus 580

Aut

Aut huic, aut illi, nigrantibus obstitit armis.
 Ut vidit, tristi turbatus pectore Apollo
 Ingemuit, largusque genis non defuit humor.
 Et jam jam labi, atque retro sublapsa referri
 Spes omnis, fluxæ vires, averfa Deum mens. 585
 Arcas fucceffu exultans, ac munere Divum
 Lætus, ovanſque, animum vocemque ad fidera tollit,
 Et tandem rediit vigor in præcordia victo.
 Protinus incluſam feriens ſub Tartara mittit
 Reginam, & ſpoliis potitur non fegnīs opimis: 590
 Tantum olli bellator equus cadit, ilia foſſus
 Ultoris ferro regis: nondum tamen exſpes
 Phoebus abit, ſed pugnat adhuc, atque agminis albi
 Relliquiæ pedites duo, & arcu inſignis eburno
 Martis amor juvenis, nequicquam bella laceſſunt. 595
 Audentes facit amiſſæ ſpes lapſa ſalutis,
 Succurruntque duci labenti in funera: ſed non
 Talibus auxiliis, nec defenſoribus iſtis
 Tempus eget: toto Maia ſatus æquore fævit.
 Inſtat vi multa nigra virgo, ſeptaque regis 600
 Circuit, exidcium intentans; hac perfurit, atque hac;
 Nec requievit enim, donec certamine iniquo
 Relliquias gentis candentis, & ultima bello

Auxilia absumpsit: medio rex æquore inermis
 Constitit amissis fociis, velut æthere in alto 605
 Expulit ardentem flammam ubi lutea bigis
 Luciferis Aurora, tuus pulcherrimus ignis
 Lucet adhuc, Venus, & cœlo mox ultimus exit.
 Nulla falus illi superat, spes nulla salutis:
 Non tamen excedit victus, sed claudere sese 610
 Hostiles inter cuneos, impune per enses
 Actus, avet, donec nusquam spatia ulla supersint
 Effugiis: nam si nemo illi fata minetur,
 Nec superet fedes, quam impune capeffere possit,
 Nil tantorum operum impensis foret omnibus actum: 615
 Sed labor effusus frustra, viresque fuissent,
 Nec titulos quisquam, aut victoris nomen haberet.
 Ergo per vacuas sedes desertaque castra,
 Nunc huc, rursus illuc, incertos implicat orbem
 Diffugiens: niger insequitur rex æquore toto, 620
 Atque fugæ semper spatiumque, abitumque relinquit.
 Post, ubi supremo tendentem limite gressum
 Vidit, reginam sedes servare fecundas
 Iussit, ab angustiis ne se ille abducere possit
 Ordinibus, tantumque fugæ misero ultima restat 625
 Linea: tum sese contra niger æmulus infert

Dux

Dux gentis propiore gradu, fedes tamen una
 Alterum ab alterius contactu summovet usque.
 Ut vero contra exultantem victus, & ex spes
 Constitit invitus, fortunam nacta virago 630
 Extremam infiliit sedem, totoque minatur
 Limite, nec misero restat locus amplius usquam.
 Tandem illum surgens virgo crudelis in ensen
 Immolat, & finem imposuit fors aspera pugnæ,
 Ingenti Superum plausu, & clamore secundo. 635

Victor Atlantiades exultat littore toto
 Improbus, & victo insultat, ridetque dolentem;
 Quem pater omnipotens ad se vocat, & dat habere
 Felicem virgam, qua puras evocet umbras
 Pallenti Styge, ut infectum scelus eluit ignis, 640
 Quaque Erebo damnet fontes, & carcere cæco,
 Detque, adimatque oculis somnos, & funere in ipso
 Lumina Lethæo claudat perfusa sopore.
 Mox vero gratum ludum mortalibus ipse
 Ostendit Deus, & morem certaminis hujus 645
 Italiæ primum docuit celebrare colonos.

Namq; olim, ut perhibent, dilectam Scacchida, qua non
 Inter Seriadas præstantior altera Nymphas,
 Compressit ripa errantem, & nil tale putantem,

Dum pascit niveos herbosa ad flumina olores. 650
 Tum bicolorem illi buxum dedit, atque pudoris
 Amissi pretium vario ordine picturatam,
 Argentique aurique gravem, tabulam addidit, usumque
 Edocuit: Nymphæque etiam nunc servat honorem,
 Et nomen ludus, celebrat quem maxima Roma, 655
 Extremæque hominum diversa ad littora gentes.
 Omnia quæ puero quondam mihi ferre solebant
 Seriates, patrii canerem dum ad flumina Serii.

G. P. Gucht inv. et Sculp.

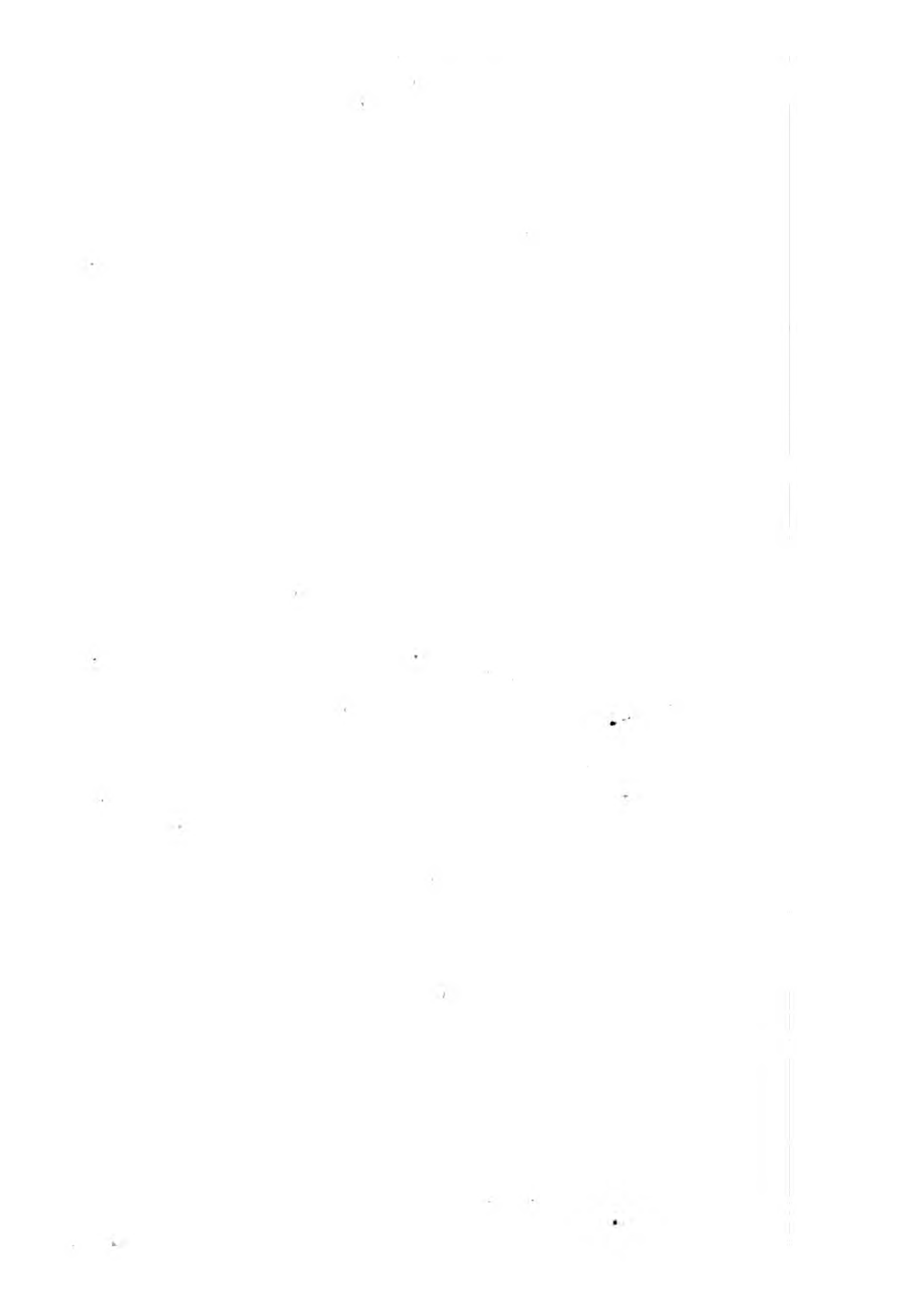
MARCI HIERONYMI

VIDÆ

CARMINA

DIVERSI GENERIS.

MARCI HIERONYMI
VIDÆ
CARMINUM LIBER.

ODE PRIMA.

A D

JOANNEM MATTHÆUM GIBERTUM.

E me rura juvant mea,
Optatoque diu perfruor otio,
Per te quod peperì mihi,
GIBERTE, o animi sola quies mei!
Pro quo mille adeam neces.   §
Nunc

Nunc æstus vacuum glandifera juvat
 Evitare sub ilice;
 Nunc audire Noti murmura garruli
 Denfas per nemorum comas
 Haud longe scatebris fontis ab algidi. 10
 Nec me defidiæ tamen,
 Aut tu me argueris turpis inertia:
 Canto nam modo carmina;
 Ad præscripta modo me sapientium
 Emendans animum colo. 15
 Princeps te interea detinet urbium
 Roma principibus viris
 Gratum, inter proceres nobilem honoribus.
 Suspiras tamen, & doles,
 Fortunam cupiens perfimilem meæ. 20
 Mecum ut sæpe negotia
 Urbana, ac varias sollicitudines
 Detestaris, & angeris,
 Felicemque vocas me ter, & amplius!
 Ut verum fatear tibi, 25
 Permutare negem; tu tamen hæc cape,
 Hæc solatia amiculi,
 Sortem æqua ut levius mente feras tuam.

Sunt

Sunt mortalibus omnia

Divisa studia, & munera disparis

30

Vitæ, ut quisque humeris valet,

Divis cuique suum distribuentibus

Æquo iudicio omnibus.

Non fossorve, oviumve arbiter horridus

Clavum temperet urbium.

35

Non, quem templa juvant, curiave, aut forum,

Sulcet divite mercium

Mutator pelagus Carpathium rate.

His tu temporibus datus,

Effes ut patriæ præsidium, ac bonis.

40

Has natura tibi dedit

Artes: hoc dederunt Dii studium tibi.

Ten' dices miserum, rogo,

Nec contentus eris sorte tua dolens?

Urbs te magna Quiritium

45

Mirata est puerum, publica munera

Tractantem graviter, diu.

Vix nunc quarta tibi condita Olympias,

Regum consiliis tamen

Jamdudum gravibus conscius interes.

50

Omnes Italiæ angulos

Fecisti meritis jam memores tui.

Omnis jam tibi Gallia,

Germanusque ferox funera nil pavens

Debet : debet atrox Geta,

55

Debent Sauromatæque, & Morini ultimi,

Debent instabiles Scythæ,

Et tellus ubicunque est habitabilis.

Sed nihil est quoque, si sapias,

Quod nostra hæc inhies usque adeo otia.

60

Ipsi quærimus indies

Doctrina, studioque hanc sapientiam,

Quam nec forsitan assequi

Unquam fata dabunt, aut labor irritus.

Hujus tu nihil indiges :

65

Fers tecum puer hanc matris ab ubere

Raro munere Cælitum,

Externaque tibi nulla opus est ope.

ODE SECUNDA.

A D

LEONEM X. PONTIFICEM MAXIMUM.

ECQUIS o lætam, LEO, gratus urbem
 Erigit rumor fera te parare
 Barbaræ, jam jam Latio imminenti,
 Funera genti?

Maçte qui tantos animos superbus
 Concipis! magnis nova te triumphis
 Gloria invitat, nova laurus, o ter
 Maxime regum!

O diem illam, qua rediens in urbem
 Arduis figes spolia ampla templis,
 Quem duces omnes sacra Vaticani ad
 Limina ducent!

Ante dejecti capita alta reges
 Efferi incedent: minor ibit ille,
 Qui, modo devicto Oriente, Romæ
 Dira minatur.

O ubi hic captas numerabis urbes,
 Et ducum vita exuvias carentum,
 O tuum quæ tunc merito laceffent
 Gaudia peçtus!

Ergo

Ergo age, arrectam Aufoniam, & paratos
 Publica Europæ voca ad arma reges,
 Jamque spumofum videam latere
 Classibus æquor.

Hoc avent omnes Itali, exterique : 25
 Gestunt cunctis animi : paratur
 Martis ad præclara opera, & labores
 Pulchra juvenus.

Ipsè ego, quamvis alia nitere
 Mens erat lauro, ardeo nunc amore 30
 Martis, armorumque : tui relinquunt,
 Phœbe, calores.

Nunc vocant artes aliæ : juvet me
 Jam gravem ferri strepitum, tubasque
 Horridas audire, juvet ruentes 35
 Cernere turmas.

Jam mihi densum videor per agmen
 Casside inclusus caput infuetum
 Funera horrendum fera fulminanti
 Spargere dextra. 40

Non ego pro te, laribusque, & aris
 Horream extremos penetrare ad Afros ;
 Non ego Xanthum galea cava po-
 tare nec Indum. Pulveris

Pulveris multum patiensque Solis 45
 Ibo, quo Bellona vocabit, & Mars,
 Hostium irrumpens cuneos athena

Luce coruscus.

Et mihi pectus, mihi sanguis, & vis
 Vivida; est præsens animus: trementi 50
 Barbari tellure cadent mea sub

Cuspide reges.

Ante me haud alter vacuus timoris
 Audeat muros superare capti
 Oppidi, nemo prior obstinatus 55

Rumpere in arces.

Forfan & vestros aliquis triumphos
 Dum canet vates, Asiam, Africamque
 Cedere, & victum juga vestra ferre

Protinus orbem, 60

Me quoque heroas memorabit inter
 Maximos: noscent animæ in periclis
 Prodigum, expertemque metus futura

Secula VIDAM.

O D E T E R T I A.

A D

JOANNEM MATTHÆUM GIBERTUM.

HOC est olorum, dulcius ut canant,
 GIBERTE, semper, quos senium premit,
 Illisque folis est senectus

Usque adeo potior juventa.

Non id sacratibus vatibus accidit,

5

Placere cantu Musa quibus dedit :

His obstat usque obliviosa,

Confiliis melior, senectus.

Ubi ligatus sanguis hebet gelu,

Languentque vires, mentem aliæ illico

10

Curæ fatigant, suntque semper

Postera deteriora primis.

Natura rebus cuique suum dedit

Tempus, quod ultra non bene progredi est.

Non semper idem floret annus,

15

Aut foliis filuæ virefcunt.

Lætis nitorem tristis hyems agris

Aufert procellis, atque gelu potens :

Nec se recognoscit sepulta, &

Sub nivibus stupet alma tellus.

Quid?

Quid? qui ruenti non semel obstitit
 Hosti, ut trementem destituit vigor,
 Sedet sacramento solutus,
 Et pueris sua facta narrat.

Tu me tamen vis versibus immori
 Ævo reclamante, & juveni aptius
 Subire discrimen, meamque
 Sollicitans hyemem fatigas.

25

Ne coge, si qua forte nitescimus,
 Luci priori inspergere nubila :

30

Jam fas Camoenis abdicato

Sit mihi ponere plectra, & artem.

Vos o, quibus vis, & vigor integer,
 Dum fervet intus laudis adhuc amor,
 Perstete, certatimque læti

35

Vela date egregio labori!

Mollem senectam me deceat magis
 Traducere intra Socraticam domum,
 Dum cogito quæ sit beatis

Post cineres animis voluptas.

40

O D E Q U A R T A .

A D

P A C E M .

PA X alma, dulce ubique nomen gentibus,
 Inter Deos pulcherrima
 Pulcherrimos, quam me tui expectatio
 Torquet morantis ah nimis!

Tuumne, Diva, vivus adventum amplius, 5
 Tempus videbone aureum ?

Unquamne erit, mundum his tenebris obfitum
 Tuo ut ferenes lumine ?

Quando expetentem me, Dea, spe id irrita
 Tanto beabis munere ? 10

Vereor, laboriosa ne longe prius
 Vincat senectus languidum,

Quam rursus urbes divites conviviis
 Ludisque distinerier,

Quam rura videam cantibus lætissimis 15
 Omni sonare ab angulo,

Unisque ventorum duellis æquora
 Metuenda, non Martis dolis.

Ut omne telum pereat, ut Chalybum genus

Haud

Haud nominetur amplius. 20
 Ut regum avarities, & ambitio impotens
 Sepulta fit sub æquore.
 Absente te, vix uberes alunt agri
 Nunquam colonum defidem :
 Præsente vero, nuda faxa qui colit, 25
 Vel dormiens, bonis fluit.
 Tu grata Musis, tu in foro versantibus
 Places, & urbi præfides.
 Tu merce transmarina opes parantibus
 Voto invocaris publico. 30
 Te divites, te ubique pauperum greges
 Laboriosi prædicant.
 Tibi viri, tibi pudicæ mulieres
 Prægestientes supplicant.
 Tui senes, tui pueri amantissimi, 35
 Tui omnis ætas appetens.
 Tu, si quid est mortalibus boni uspiam,
 Id una nobis comparas.
 Tu sanitatem gentibus, sacraque & opes,
 Et victum, & annonam, & merum, 40
 Securitatem, literas & otium,
 Et nuptias, & liberos,

Vitamque tandem affers, amica cantibus,
Adversa vero luctibus.

Tui simul Mars hauserit pedis sonum 45
Faceffet hinc celerrimus.

Simul quiescent furta, cædes, vulnera
Strages, ruinæ, incendia,

Tot orbitates liberorum, tot stupra,
Crebrique raptus virginum. 50

Nec audietur amplius clangor tubæ
Viros cientis ad necem,

Juvenemque vellentis tenellæ ab conjugis
Gremio metu inspersum genas.

Quæ, pluraque viri si viderent principes, 55
Cum bella initio cogitant,

Vel abstinerent, vel quibusvis ponerent
Mox cœpta conditionibus ;

Neque eos libido, neque adeo ageret gloria,
Ut perderent cæci omnia. 60

Istis si ego ab malis procul tandem absem
Tranquillitati redditus,

Videamque pendentes acervos arduis
Scutorum ubique postibus,

Araneorum fila quos obduxerint 65
Nigros vetusto in pulvere, Ensesque

Ensesque rursus, ferreasque cuspides

In vomerem conflarier,

Vitam haud recusam pauperem traducere

Fodiens agrum incurvus manu.

70

Saltem animus ablatis mihi his terroribus

Quiesceret liberrimus.

Possam laborem versibus solarier

Cinctus olea canum caput :

Et nocte pauculos revolverem libros,

75

Vel imbre detentus die.

O Diva, largitrix bonorum una omnium !

Quo te vocabo nomine ?

Quibus te honestis efferam præconiis ?

Dignum unde te verbum exprimam ?

80

Opulenta salve ! jam recurre huc aurea,

Et nos tuo vultu bea.

ODE QUINTA.

A D

CLEMENTEM VII. PONT. MAX.

CLEMENS, iniquis temporibus date,

Tu semper alto pectore maxima

Versas, & urgeris regendo

Sollicitis super orbe curis.

Clades

Clades receptæ nunc etiam tibi 5
 Frustra recurfant, nec requiescere
     Sinunt molestæ, dum peritus
         Mente caves vigili in futurum.
 Quiesce tandem, & cuncta videntibus
 Hæc linque Divis : vive ; nec omnibus 10
     Angare, defraudans querentem
         Usque adeo Genium, diebus.
 Res ipse summus Cælicolum arbiter
 Nostras profundo numine temperat,
     Causisque causas usque neçtit 15
         Perpetua in feriem catena,
 Quam nulla possit vis hominum, aut Deum
 Loco movere : hinc dura necessitas
     Illa, illa non æquos labores,
         Aut homini bona fert inempta. 20
 An tu illa, nostris quæ modo vidimus
 Bacchata terris, bella, tot urbium
     Graves ruinas, tot virorum
         Funera, perpetuasque clades,
 Præfente quamvis consilio potens, 25
 Solo Latino avertere quiveris ?
     Deique decretum refringas
         Duro adamante tot ante seclis In-

Incisum? avorum hæc parturiit scelus;

Delicta patrum his nos agitant malis,

30

Nostro & merentes crimine; illi hæc

Semina post obitus relinquunt.

Tu morte pejus militiæ sciens

Bellum horruisti semper, & aleam

Periculofam, pace certus

35

Cuncta pati potius manente.

Te bella circum, te tamen undique

Venere, (inevitabile erat malum)

Longeque deductæ haud volentem his

Motibus implicuere causæ.

40

Pejora multo nunc quoque plurima

Nobis minantur fidera, ni Deus

Ille ipse placatus reflectat

Confilia in melius severa.

Orandus ille est: ipse potens enim

45

Unus morari, quæ properant, mala,

Solusque, quam præfixit olim,

Ipsè potest abolere legem.

Nostri rogatus forsitan annuet

Votis: ab alto plurimus æthere

50

In nostra dilapsus benigno

Pectora numine se refundet.

Sed

Sed ante mens est cuique latentibus
Purganda morbis: sunt quoque luridi
Mores retractandi, nec ultra
Progrediendum iter institutum.

55

Tu sacra vero, tu pater, ut decet,
Tractabis, aris præficiens bonos,
Proculque sacris inquinatum
Vulgus honoribus amovebis.

60

A D

A D

GELELMI VIDÆ & LEONÆ OSCASALÆ
PARENTUM MANES.

HIC tamen umbrosum nactus nemus, hic loca sola,
 Ne mea quis carpfit nimium lamenta severus,
 Et nimium teneros fletus irriferit asper,
 Mecum indulgebo luctu sub Tusculo alto,
 Et lacrymis oculos explebo, & pectora planctu. 5
 Luce querar, noctemque meis ploratibus addam.
 Quod solum reputans præfaga mente verebar,
 Unde meis posset fortuna illudere rebus,
 Accidit! Acta ratis prope jam mea tuta tenebat,
 Tot pelagi e scopulis victrix, portuque subibat: 10
 Non ego Palladias nequicquam industrius artes
 Tentaram: abstrusas jam rerum accedere causas,
 Jam poteram varios coeli deprendere motus,
 Et liquidos radio mundi describere tractus:
 Jamque canebam animis superans, audaxque juvena, 15
 Quæ nulli cecinere: LEO jam carmina nostra
 Ipse libens relegerat; ego illi carus, & auctus
 Muneribusque opibusque, & honoribus insignitus:
 Omnia erant mihi læta: animo nihil amplius ultra
 Optabam:

Optabam: cunctis fat erat factum undique votis, 20
 Et digito cœli contingere summa videbar.
 Ecce! repente autem stridens insibilat Euris,
 Æquora turbantur, portuque avellor ab ipso.
 Ecce! repente ruens mihi acerbus vulnerat aures
 Nuntius, atque ambos docet amisisse parentes; 25
 Ante quidem genitorem, ægram subito inde parentem:
 Fulmine quo duplici afflatus jaceo: omnis abit mens,
 Omnis & exanimi fugit de corpore sensus.
 Heu genitor mihi adempte! repens heu mater adempta!
 Non ego vos posthac, non amplius ora videbo 30
 Cara! semel saltem ah! licuisset utrumque tueri
 Ante obitus, vestraque oculos faturare figura,
 Congressuque frui, farique novissima verba!
 Ah dolor! ah pietas! non flens morientia pressi
 Lumina, funereum non sum comitatus honorem! 35
 Non potui vestro vobis in tempore adesse
 Gratus luce magis, vita jucundior ipsa!
 Non potui vobis spectabilis affulsiſſe,
 Cum mihi mutato cursu fortuna veniret
 Lætior, & nunquam optatos offerret honores! 40
 Quos adii vestri tantum memor, haud mihi parcens,
 Cui placitam Musis potius traducere vitam

Fixum

Fixum erat, atque humilem rerum altas discere causas.

Vobis conspicuos unis ingressus honores,

Subdere colla jugo potui male fueta, manusque 45

Victus sponte dedi, haud onus averfatus iniquum;

Quæ mihi cuncta olim (tibi enim commercia Divum)

Prædixti toties, venturi præscia, mater.

Vos unos agitabam animo, vestraque fruebar

Lætitia exultans, & gaudia vestra fovebam, 50

Mecum animo verfans, quam vobis illa futura

Læta dies, qua, me vestris amplexibus urgens,

Irruerem improvifus ad oscula, vix bene utrique

Agnitus, infolitis titulis, & honoribus auctus

Scilicet, & longo tandem post tempore visus, 55

Dum tenuit me Roma, humili vos fede Cremona.

Una erat hæc merces tantorum digna laborum:

Mens erat in gremiis studio jacere omnia vestris

Parta meo, & tantum vestros exponere in usus,

Ut fuerat par: vos claras me scilicet artes, 60

Re licet angusta, potius voluistis adire,

Quam genere indignis studiis incumbere nostro.

Atque ideo doctas docilem misistis ad urbes,

Quamvis in nostris luffet lubrica rebus

Jampridem fortuna, & opes vertiffet avitas, 65

Et res fluxa alias potius revocaret ad artes.
 Quicquid opum hinc, quicquid nobis accessit honorum
 Vestrum est jure: fuisset sat mihi cernere coram
 Lætos, atque meis gaudere laboribus ambos;
 Ut volucrem perhibent inimicam fontibus hydris 70
 Esse piam, memoremque parentibus indulgere,
 Invalidisque suo venatu tendere vitam.
 In tota nihil esse domo me dulce fuisset,
 Et nutus servare, & jussa capeffere vestra
 Subjectum, ac positus famulari fascibus ultro. 75
 Nil unquam, nisi quæ vestris placitura fuissent
 Auribus, effari potuissem; sæpe ego ficto
 Tristia celassem, mentitus gaudia, vultu,
 Ne vos afficeret, si quid me carperet intus.
 Quicquid amarum, in me latuisset, quicquid acerbum: 80
 Ad vos arte pia transfissent dulcia tantum.
 Tædia me vestræ cepissent nulla senectæ,
 Nec quæ multa solent vitia, atque incommoda in illa
 Esse ætate, meos poterant avertere sensus.
 Cum spueret vestrum alteruter gravis, exque crearet 85
 Plurimus, & rauca conspergeret omnia tussi,
 Nulla horrescentis vultu asper signa dedissem,
 Cuncta ferens: vos ætatis namque ante tulistis

Plura

Plura immunda meæ, cum cultus nescius infans
 Fœdarem toties in cunis humida strata. 90
 Siqua autem vobis casta, atque incondita verba
 Exciderent, (quando rerum illa est immemor ætas,)
 Riderem mecum: omnia pro puerilibus essent
 Lusibus illa mihi, ceu vos risistis & ipsi
 Ad teneros lusus nati, imperfectaque verba, 95
 Cum primas vix inciperem rudis edere voces.
 Et quando mihi religio sobolem abnuit, ambo
 Cara fuissetis mihi pignora, dulcis uterque,
 Ceu puer, in nostra qui parvus luderet aula:
 Cuncta, utcunque forent, mihi dulcia vestra fuissent. 100
 Infelix, caris quicumque parentibus audet
 Dura loqui, aut aliud furiis immanibus actus
 Moliri: extremas in mundi protinus oras
 Ferte nefas; nostro nusquam memoretur in orbe:
 Quod mare, quæ tellus portentum tale feretis? 105
 Ferte procul nulla unquam religione piandum.
 Scilicet iis, per quos jucunda luce fruaris,
 Lucem adimas ingratus, & almi luminis usum
 Eripias, per quos almi tibi lumen obortum est?
 Ah! mihi ne tantum sit credere: barbara cor la 110
 Vix capiunt Graiis per ludum inventa poetis,

In natos cum tantus amor, cum tanta parentum
 Sit pietas, quibus ut proferrent fata, subirent
 Ipsi mille neces, nec quicquam est dulce, peremptis
 Pignoribus: moerent orbi, vitamque morantur 115
 Invisam, nil debentes cœlestibus auris.
 Idcirco, ut duram natis avertere possint
 Pauperiem, miseramque famem, tot adire labores
 Cernimus, & certis ultro se offerre periclis.
 Non me adeo fugit quantis, pater optime, curis 120
 Anxius, aut quāto indulgebas sponte labori,
 Ut mihi res tenues per tot discrimina rerum
 Eriperes tantis bellorum fluctibus, ut nil
 Detractum, licet irent tempora dura, periret.
 Tu quoque, sancta parens, variis exercita curis 125
 Pro nato quas non aras, quæ non sacra adibas
 Tempa! quibus non tunc onerabas æthera votis,
 Caro cuncta timens capiti, bona cuncta precata!
 Ut mihi ad ingenuas nitenti desuper artes
 Auxilium foret, & favor omnipotentis Olympi; 130
 Et fors usque comes crescenti innexa veniret
 Virtuti, quæ nos ad opes efferret avitas:
 Præcipue, mihi ne maculæ ob contagia turpes,
 Aut animi pestes, commerciave ulla nocerent;

Sed

Sed mihi mens puro foret usque in corpore pura, 135
 Ductaque ad extremum inculpata adolesceret ætas,
 Omnibus ornatum dum vis excellere rebus.
 Quæ vobis meritis pro tantis mutua contra
 Perfolvam infelix? quæ vobis digna rependam,
 Cum mihi sint & opes, animus quoq; & ampla voluntas,
 Idque unum affectarem? — ast o mortalia nunquam
 Gaudia plena fatis, nunquam secura voluptas!
 Aut aliquid cumulo semper deest, aut revocat se
 Fors infida repente, oculosque avertit amicos.
 Fallaces hominum spes! heu nostra irrita vota! 145
 Nil firmum fatis, aut stabili munimine tutum!
 Omnia in humanis rebus dubia, omnia nutant!
 Vos mihi, læta forent cum cætera, fata tulerunt,
 Queis sine dulce mihi nihil est, nec amabile quicquam!
 Accipite has saltem lacrymas, hæc carmina moesta, 150
 Quæ longum nati absentis testentur amorem.
 Salvete æternum cari, atque valete, parentes!
 VIDA GELELME, vale! vale, OSCASALA LEONA!
 Sit precor o vobis requies æterna sepultis,
 Sit lux quæ vestris æternum affulgeat umbris! 155

A D

JOANNEM MATTHÆUM GIBERTUM,
 VERONÆ EPISCOPUM,
 NON IN ΑΠΟΘΕΩΣΙΝ RELATUM.

QUI poterat fluxis unus succurrere rebus,
 Atque hominum lapsos revocare in pristina
 mores,

Cœlestum æquiparans mortali corpore vitam,
 Occidit ante diem, & spes nostras morte fefellit!
 Scilicet omnipotens genitor mortalia nondum
 Respicit, humanis sed adhuc irascitur ausis.
 Spes mihi pacis erat, res citra posse ruinam
 In melius verti, dum se & sua quisque retractat
 Hoc duce, & egregias priscorum accingimur artes.
 Hujus enim simulatque Athesim lux propter amœnum
 Diffulfit, squalens ad tantum protinus omnis
 Obductos oculos passim jubar extulit orbis.
 Fortunatæ Athesis ripæ, collesque beati,
 Tam prope tam clarum quibus unis cernere lumen
 Contigit, & primos tam sancti fideris ortus!
 Tuque adeo, Verona, poli acceptissima regi,
 Qui talem Siculis partum usque accivit ab oris,

Sacrorum

Sacrorum ut tibi præficeret, morumque magistrum
 Esse daret; nec se penitus mortalibus ægris
 Subducens pietas, terrenas linqueret oras: 20
 Sed dictis ille, & rebus, rectique piique
 Cordibus in nostris præscum renovaret amorem.
 Illum ideo a teneris regum in penetralibus altis
 Educi voluit, summisque assuescere rebus,
 Mollis adhuc tenero cum vix pubesceret ævo. 25
 Jam tum, Romulei accitu patris, atque senatus,
 Illum Roma orbi mirata est jura ferentem,
 Miratique duces pacis præscripta notantem.
 Hinc acris vis illa, animi decora alta superbi,
 Semper celsa petens, & nil mortale agitans mens: 30
 Prodigia mens vitæ, nec habendi obnoxia amori.
 Nullæ non animis curæ coelestibus æquæ
 Illum habuere: procul fuit omnis vana cupido,
 Et quæ multæ hominum exercent præcordia pestes.
 Unus amor recti, sanctique arrecta cupido 35
 Una erat, & totum capiebat pectore cœlum.
 Ille, viam ingrediens, longe nos ante volabat,
 Attollensque facem dextra vibrante coruscam,
 In tenebris nostras lustrabat lampade mentes,
 Et recti, justique vias dabat esse patentes, 40

Illius

Illius impressis ponens vestigia signis,
 Qui Deus humanos, morti obuius, induit artus.
 Utque Dei ille animo observabat facta sequaci
 Æmulus, humanis quantum fas viribus ulli,
 Sic nobis, quibus est is honos, parque infula cingit, 45
 (Atque utinam quoque par virtus, visque æmula mentis)
 Illius ad speculum nostros componere sensus
 Cura erat, & vitas hominum formare colendo.
 Ille quidem, metuens ne sese gloria inanes
 Tolleret in ventos, semper benefacta tegebat, 50
 Dissimulansque premebat humi se sponte jacentem.
 Attamen usque suo tralucens igne micabat
 Proditus, & quo se premeret magis, hoc magis altum
 Ore sonans cunctas tollebat fama per urbes.
 Multi illum populi, multæque per oppida gentes 55
 Optavere ducem, sibi que asscivere magistrum :
 Mortalesque adeo, quam densa in nocte jacerent
 Oppressi admonitos, vitæ tædere prioris
 Coeptum erat: hic illic flentes admissa per urbes
 Longe alio versi incipiebant vivere sensu. 60
 Jam sacris cedebat, ubique coercita frænis,
 Fraudumque scelerumque licentia ; jam nova rebus
 Mutatis facies mortalibus apparere.

Jamque

Jamque facerdoes casti ; jam pectora virtus
 Nunc meliora hominum, recti modo inhospita, habebat;
 Jam templis antiquus honos, jam debitus aris
 Cultus erat, cunctique suos desuescere mores
 Sponte sua, priscumque ætas meditariæ aurum
 Decolor, & versis hoc sole nitescere rebus :

Omnia lætari, spes heu ! sed pascere inanes. 70

Cuncti Euri volucres sparferunt vota per auras :
 Namque ecce ! in medio cum vere tepentibus auris
 Jam viret omnis ager, cum mille coloribus arva
 Picta nitent, tenerasque omnis sese induit arbos
 In frondes, tolluntque caput fata, & omnia rident, 75

Tum tacitis spes agricolis accenditur ingens,
 Et cupidas penitus subeunt nova gaudia mentes
 Ah ! nimium ignaris sibi coelo quanta paretur
 Tempestas : namque ecce ! ruens venit horrida grando,
 Spemque anni una dies aufert, tot acerba labores ! 80

Hæc, Verona, tuum populata est horrida agellum
 Tempestas, qui cultus erat, qui floribus omnem
 Afflabat late circum bene olentibus oram.

GIBERTO moriente, perit labor irritus omnis ;
 Præside quo, tollens caput aurea fidera adibas, 85
 Ut priscos jam non mallet Zenonas apisci.

Occidis o nostri decus, & lux unica secli!
 Occidis, & rursus nos alta in nocte relinquis!
 Te moriente, simul toto detractus Olympo
 Sol penitus, rebusque videtur lumen ademptum: 90
 In pejus jam cernere erit ruere omnia rursus,
 Et bene cœpta iterum retro prolapsa referri.
 Ut pro te cunctantem animam prior ipse dedissem,
 Tercentumque alii, quorum minus utilis ætas,
 Et virtus, longo tu vita dignior ævo! 95
 Ipse mihi in cunis videor ceu mollibus infans
 Desertus, media quem somnus nocte reliquit,
 Cum sibi nutricis sentit solatia blanda
 Deesse, locum querulis omnem vagitibus implet.
 Cujus ego admonitu posthac componere vitam! 100
 Cujus ego impressis niti vestigia signis!
 Quo duce tendere iter potero per devia cœptum!
 Circum errant umbræ, tenebrisque involvor obortis;
 Jamque magisterii, quodcunque est, pœnitet hujus:
 Quî potero dux esse aliis errantibus ipse 105
 Obsitus, & nigræ noctis caligine pressus!
 Tu mihi lumen eras! tu fax! tu prævius ignis!
 Te sine nil dubiis mihi mens confidere rebus!
 Omnis nostra perit penitus fiducia tecum!

Tu, coelestum agitans mortali corpore vitam, 110
 Oblitusque hominem, & coeli cava nubila tranans,
 Ardua terrarum nos linquere mente jubebas;
 Ostendensque, breves quam sit mortalis ad usus
 Conditio, quam nos fluxos natura crearit,
 Suadebas, contra vulgi communia vota, 115
 Mortales contemnere opes, contemnere honores.
 Et si dives opum flueret tibi copia semper,
 Dives opum, tibi parcus eras, sed largus egenis.
 Hinc etiam, quæ tantum alios quæfita fatigat,
 Sæpe oblata, alta spreta est tibi purpura mente: 120
 Longe alios flagrans inhiabas corde rubores.
 Si tibi fors unquam, si tempora forte dedissent
 Pro templis, arisque tuum effudisse cruorem,
 Atque ita purpurea caput insignire corona,
 Nullum ideo horrebas discrimen sponte subire, 125
 Jam duris animum assuetus quæcunque ferendo.
 Et si quando (etenim virtus obnoxia semper
 Ictibus, infestique pios odere profani)
 Horrida tempeftas te contra forte coorta est,
 Inconcuffo animo te fluctibus opponebas 130
 Omnibus, & fractas temnebas arduus undas.
 Nec tamen autores noxæ, cum perdere posses

Ipse tuis opibus, sævibas ultus in ipsos,
 Sed, veluti meritos bene, amica mente fovebas,
 Et caros inter nullo discrimine habebas ; 135
 Tantum illis meliorem animum, mentemque precatus.
 Quæ nos erudiens propiora exempla docebas
 Ultro ignominiam ferre, & convitia inultos
 Æquo animo, & mala sponte pati, mentemq; benignam
 Concipere in meritos male, nec sua præmia cuique 140
 Reddere pro meritis, sed amando uno ordine habere
 Æque omnes, studia illius præclara secutos,
 Qui moriens nostro pro crimine versus ad astra
 Orabat veniam letum intentantibus ipsis.
 Atque ideo tibi vita fuit discrimen ubique, 145
 Et labor, humanis dum te pro viribus effers,
 Terrenisque animo, quantum potes, eximis oris,
 Affiduum ducens contempto foedere bellum
 Cum scelerum invictis autoribus, undique duris
 Hostibus objectus, quos in te armabat Erinny 150
 Addita, & infernis tibi erat certamen ab oris ;
 Corporeisque animo obluçtatus pestibus acri
 Gaudebas varios nunquam tibi deesse labores,
 Et tibi ludus erant certamina, cuncta ferendo.
 Nunc tibi parta quies, tibi pax secura laborum. 155
Et

Et quamvis nos imbelles, orbique relictī
 Tristemur; quamvis fufis Verona capillis
 Sæviat, & mœstis ululatibus impleat auras;
 Tu tamen, o pelagi tantis defuncte periclis!
 Tot maria emensus, tot tempestatibus actus, 160
 Optato frueris portu, & tuta arce receptus
 Despicias errantum casus, miseratus ab alto,
 Et nostros ope, sancte! levas propiore labores.
 Quandoquidem Superum domus illa, impervia vivis,
 Nunc tibi aperta patet, patet alti janua cœli: 165
 Lucis inaccessibleæ diffuso lumine fulges
 Aureus, &, quo cuncta beantur, sole reluces;
 Quasque preces longe fundebas nuper ad auras,
 Nunc patris ad solium omnipotentis faris ad aures.
 Et quamvis cœli nondum dignentur honore 170
 Mortales, noctis densa caligine pressi,
 Tu tamen æternum titulis florentibus ævum,
 Immixtus Superis, agis altis ætheris oris.
 Tot Divos terra genitos veneramur ad aras
 Projecti, quorum tantum benefacta minores 175
 Credimus, & tenuem vix famæ accepimus auram:
 Verum oculis tua nos his haufimus aurea facta,
 Irreprensâ, sacro Divum dignissima honore.

Scilicet adveniet, nec fera morabitur ætas,
 Cum te mortales vulgo per templa, per aras 180
 Ore fonent, humilesque vocent in vota, tuique
 Nominis objectu supremi numinis iras
 Placabunt, statuentque tuo de nomine templa.
 Spero equidem pater omnipotens tua nomina ab alto
 Audiet ad tumulum orantes; tu, vota secundans, 185
 Quæ non humanis opibus, non artibus ullis
 Conferri possunt, cunctis mirantibus edes;
 Et tabulas templo testantes omnia figent.
 Jamque hujus mihi nescio quid rumoris ad aures
 Repit, & hanc in spem vicinas erigit urbes. 190
 Illum carminibus me in secula mille juvabit
 Æternis aperire diem, sacrisque dicare
 Annua, quæ feri celebrent toto orbe nepotes.
 Interea mihi sanctus eris, mihi fideris instar
 Ætherei, unde meæ veniat lux plurima nocti. 195
 Jamque adeo magnis magnum decus addite Divis,
 Jam votis hominum assuescens, GIBERTE, vocari,
 In melius flecti cœptis ne defice rebus:
 Et, quanquam nos arma premant, hostisque superbus
 Victor ovans sævo nostros terat undique bello, 200
 Et pulchræ Italiæ immineat, sacrisque Quiritum

Moenibus, atque orbis raptis aspiret habenis ;
Haud tamen ipse velim super his te multa moveri
Nunc primum, primasque preces consumpse precando.
Sunt alii, quibus hæc curæ, toto æthere Divi. 205
Ipsa Dei genitrix, coeli regina, periclo
Huic aderit, natiq̄ue pedes complexa Tonantis
Nos tutos dabit, & si præstet, ad otia reddet,
Nec finet everti sua tot delubra, tot aras.
Te vero, quæ cura fuit, dum vita manebat, 210
In terris, eadem coeli super astra sequatur.
Aspice nos propius, quæque intus bella fatigant
Convulsos animos propiora averte pericla.
Scis quid opus, nostris quid tantum mentibus obstet,
Scis, pater ! & coram flens mecum es sæpe locutus. 215
Luce nova adveniens illustres pectora nostra,
Ut nostri ah ! nimium, & nostrorum semper amorem
Exuti, ac vitæ curas mortalis inanes
Obliti, vacuas tollamus ad æthera mentes ;
Atque ibi regnemus securi, ibi nostra locemus 220
Sceptra, hominum varios nunquam metuentia casus ;
Quove graves pater omnipotens attemperet iras,
Nec novet excidiis res versas funditus omnes,
Ipsi nos versis renovemus mentibus ultro.

Mutemus mores, veterumque insignia nobis 225
 Aptemus studia, & nostros antiqua labores
 Respiciens pietas subeat nova corda; noventur
 Secula; converso redeat gens aurea mundo.

A D

SCIPIONEM VEGIUM,
 MEDICUM.

PHOEBO alius voti reus, herbarumque potenti
 Tura ferat nato, sacrasque exfuscitet aras :
 Ipse meis, VEGI, semper celebrabere donis,
 Semper honore meo; te numinis instar habebo.
 Ipse suas artes ultro, sua munera Apollo 5
 Concessit tibi, nec primos habet alter honores.
 Tu revocare animas in lucem corpore functas
 Faucibus ex Orci, atque hominum producere fata ;
 Tu potes in media cymbam Styge sistere onustam,
 Et vetitam nautæ seniori avertere prædam. 10
 Quicquid ero posthac, quicquid mea cura laborum,
 Atque operum tentabit, erit, VEGI optime, munus
 Artis opisque tuæ : tua me solertia vitæ
 Reddidit in medio jactatum vortice leti.
 Stabam indepresso consumptus languida morbo 15

Mem-

Membra; lues penitus totos exederat artus.
 Circum aderant omnes ægræ, mea lumina, Musæ,
 Atque mihi incoeptam, miseri solatia leti,
 Tendebant frustra palmarum e fronde coronam,
 Quam mihi Idumæo sub vertice festinarant, 20
 Dum canerem unigenæ crudelia funera regis.
 Hic mea inexcitus tu lumina sponte subisti;
 Ipsa Salus tecum pariter mihi visa subisse.
 Ut vidi, ut penitus fugit de corpore languor,
 Atque suum rediit membris in pristina robur! 25
 Quo tibi quas potero tanto pro munere grates
 Semper agam, & tibi nunc, utcunq; hæc carmina pango.
 Tu vero exigui munus ne despice amici,
 Et servasse pium non dedignabere vatem,
 Tot titulos inter, procerum post nomina tanta, 30
 Pœoniis quos tu succis a morte reduxti.
 Nec me post ipsos pigeat subnectere reges
 Servatos; non me tibi gloria sospite nulla est.
 Si mihi opes, regumque genus læva astra negarunt
 Nascenti, at mihi casta domus, sine labe Penates; 35
 Est animus, qui vincat opes, regumque coronas,
 Contemptu rerum rectique insignis amore.
 Forsitan ii merito tibi debita præmia solvent

Aurum ingens, gemmasque, & latis prædia fundis :
 Ipse ego nil horum ; sed, dum mihi vita manebit, 40
 Te, munusque tuum memor imo in pectore condens,
 Servabo usque recens ; nulloque abolebitur ævo.
 Præterea, si quid poterunt quoque carmina nostra,
 Quicquid agam, quicquid Musis suadentibus edam,
 Semper eris mecum tentati muneris autor. 45
 Auspice te, juvet incepto me carmine regem
 Cælicolum canere, & Musas super astra vocare,
 Atque inter Divum fit dulce fenescere laudes :
 Te sine nulla meis accedet gloria cœptis.

AD TELLUREM.

HAS tibi, Terra, fabas, Albæ contermina muris,
 Dat VIDA : in facili tu bona conde sinu.
 Has ferit, esuriem populi miseratus egentis,
 Pallida dum capta sævit in urbe fames.
 Hoc jejuna famem solari turba paratu, 5
 Et teneras poterit carpere dente fabas.
 Ille, sua aspectans campum sublimis ab aula,
 Concipiet dulcem pectore lætitiâ :
 Hos legere, his lectis vesci, prædamque virentem
 Vectam humero aspiciet ferre domum faturos. 10

Quam

Quam juvet his sua vastari populatibus arva,
 Et messes condi in horrea viva suas!
 Tu bona, tu interea, Tellus, ne defice jactis
 Seminibus; nusquam fit prior ulla seges.

R O M A D I S C E D E N S .

ROMA vale! tibi debeo plurima, quod mihi
 per te
 Partum est ingenuis artibus, unde habeam,
 Nec jam egeam, addictus nulli: mihi id est fatis abs te:
 Cætera, quæ poteras mihi dare, linquo aliis.
 Plusque meis oculis absens te semper amabo,
 Et procul, ut colimus numina sancta, colam.

I N Q U E N D A M .

CARMINE quid carpis, qui nunquam car-
 mine lædit,
 Cui numeri infontes, & sine felle placent?
 Unum id te cruciat, quod vulgi a moribus absum,
 Hincque meis tendis moribus insidias;
 Meque remordentem cuperes tua cernere contra:
 Nunquam hoc efficies; candida Musa mea est.

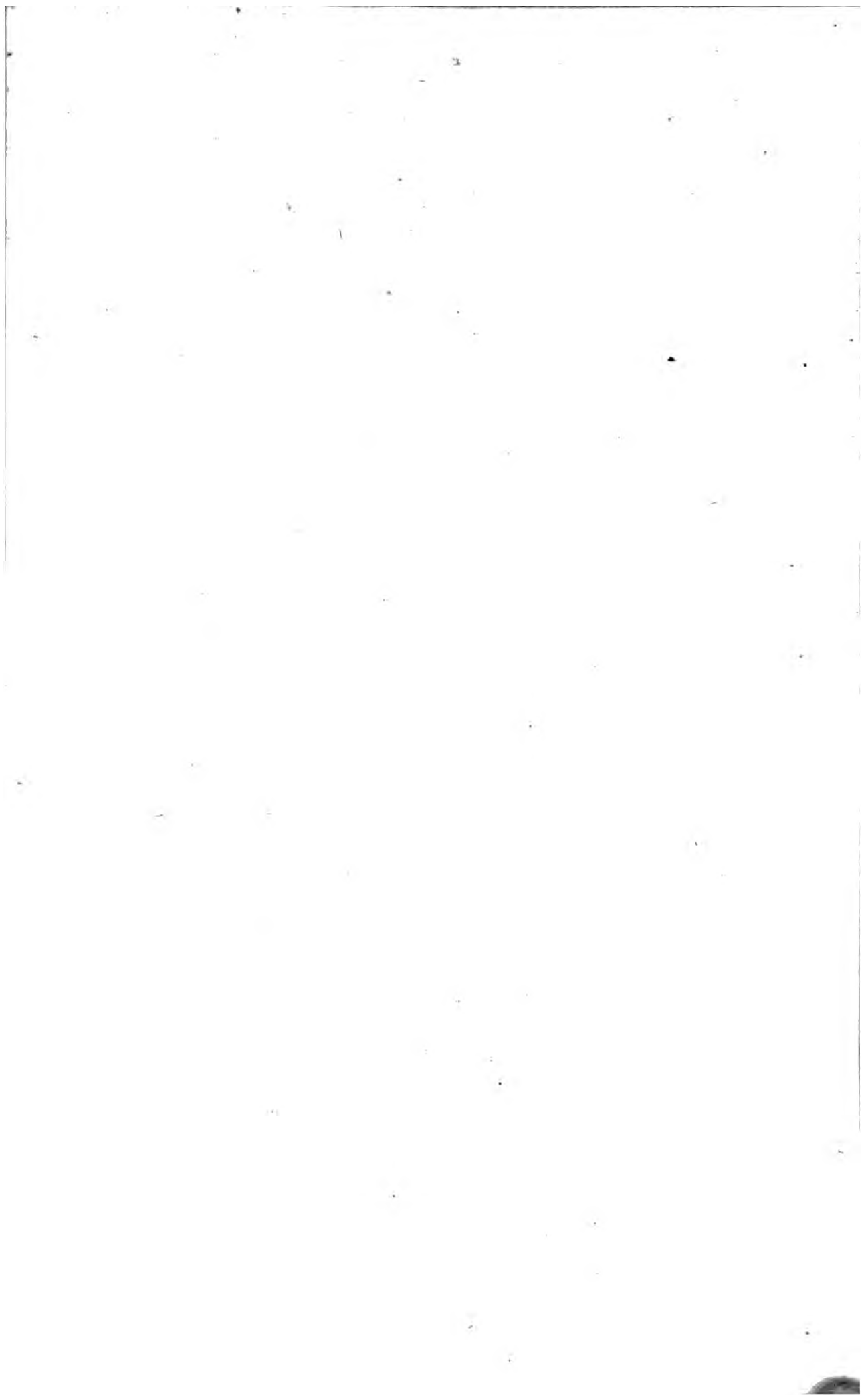
I N

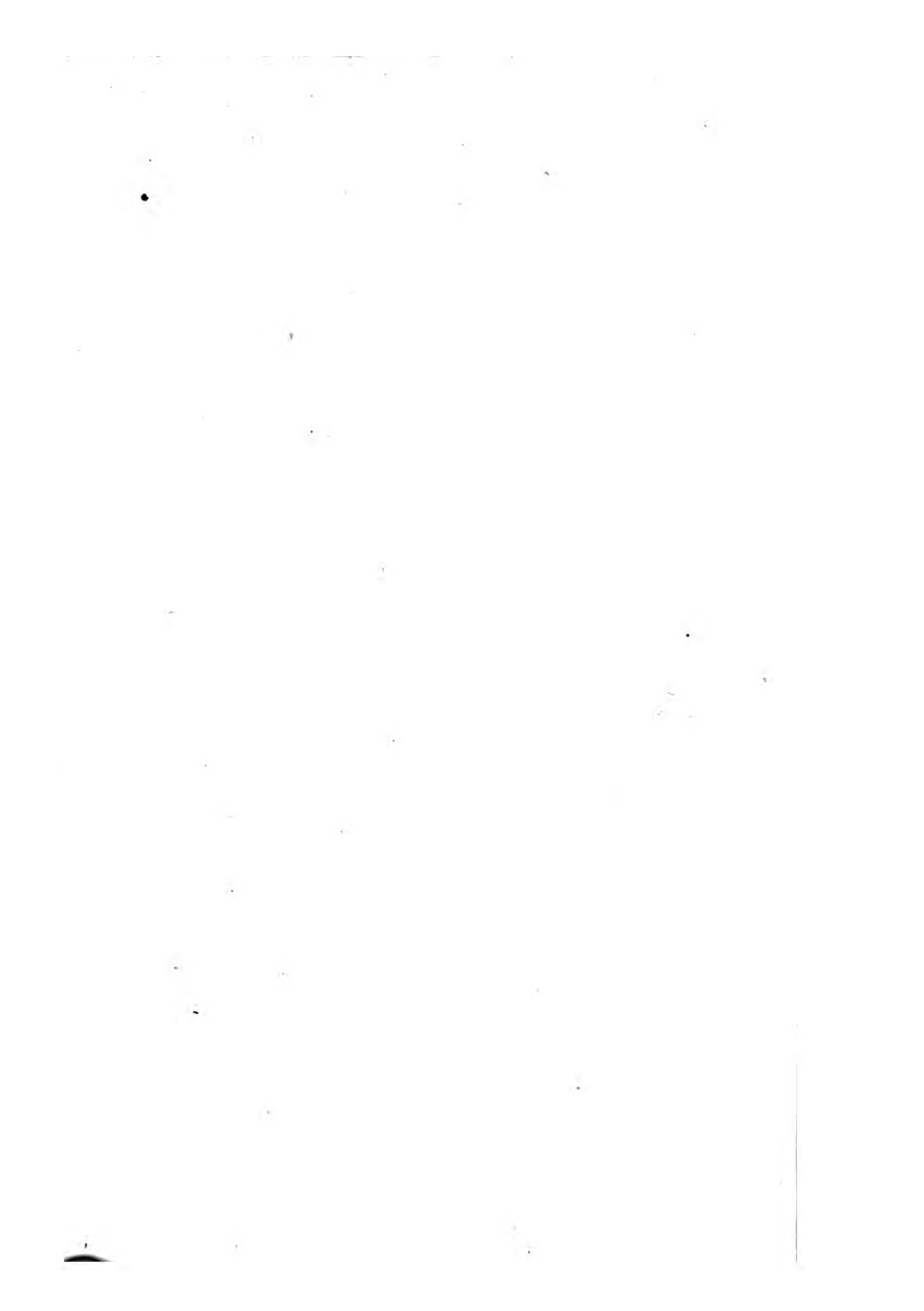
COENACULO VILLÆ SUÆ RONCIANÆ.

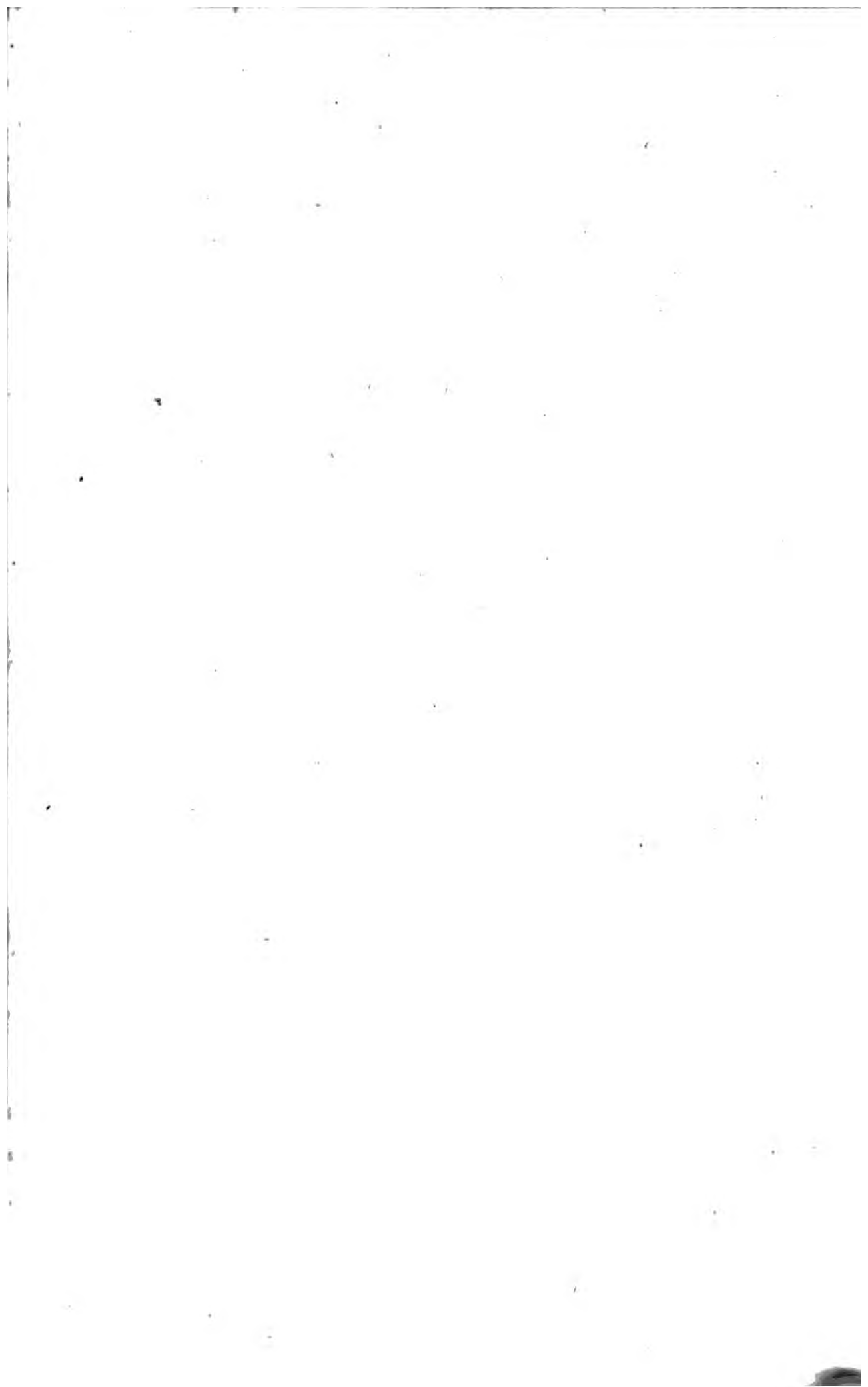
HOSPES, SI OLUS DAPESQUE INEMPTAS NON PIGET
COENARE, MECUM ACCUMBE; PERSONAM EXUE;
NATURA, DISCES, QUANTULI INDIGEAT CIBI,
NE TRANSMARINIS SIT OPUS APPARATIBUS.

F I N I S.

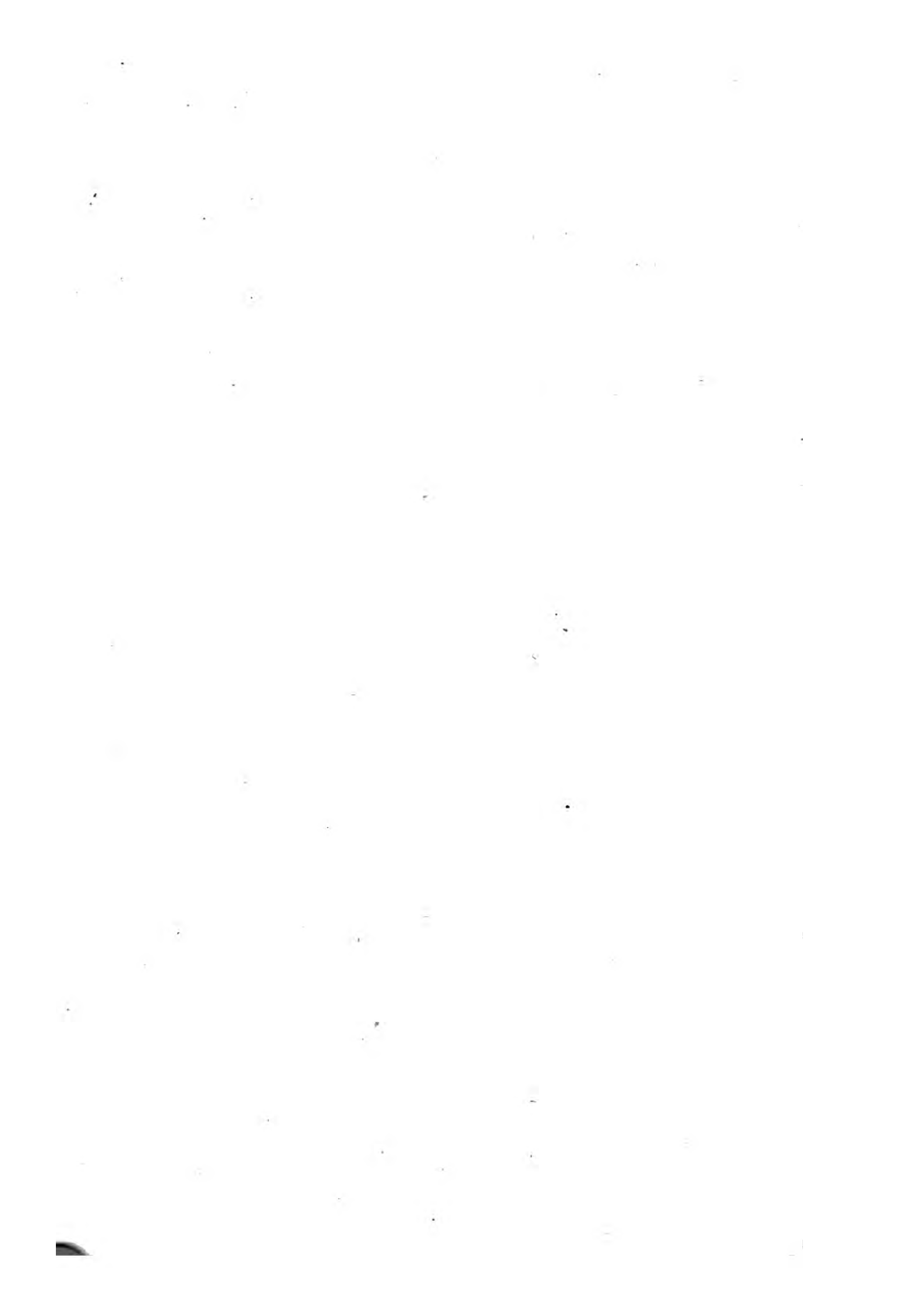

EE:VID

501733274

